

BURAPHA
arts

JOURNALวารสาร
ศิลปกรรมบูรพา

Faculty of Fine & Applied Arts

ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 ปีการศึกษา 2558 มิถุนายน 2558 - พฤศจิกายน 2558

ISSN 0859-8800

ศิลปะ

ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต : ศิลปะจัดวาง

อัญชลี พรหมสวัสดิ์

การบริหารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

อัครวิวัฒน์ เพ็ญเชื้อ

การสร้างสรรค่านิยมเด็กอาสารักชุด ความรัก :

พลังขับเคลื่อนของความรู้รัก

ภคิน ธนาภูลัญญาทิพา

ที่ปรึกษาและคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.สันติ เล็กสุขุม	สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ อธิปพล ตั้งโฉลก	ภาควิชาจิตรกรรม คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.ผาสุข อินทราวุธ	ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์เกียรติคุณ เสริมศักดิ์ นาคบัว	ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ (การออกแบบอุตสาหกรรม) พุทธศักราช 2558
ศาสตราจารย์กิตติคุณ วัฒนะ จุฑะวิภาต	ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.พิสิฐ เจริญวงศ์	สาขาวิชาการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรม คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง	ภาควิชาานุมิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชัย สายสิงห์	ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์	ผู้อำนวยการสำนักรับรองมาตรฐานและประเมิน คุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
ศาสตราจารย์ ดร.เดชา วรขุน	ภาควิชาศิลปะและศิลปประยุกต์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร. ณรงค์ชัย ปิฎกัรณ	สาขาวิชาดนตรีวิทยา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
ศาสตราจารย์ปรีชา เกาทอง	ภาควิชาศิลปะไทย คณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์สุชาติ เกาทอง	สาขาวิชาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ศาสตราจารย์ภรดี พันธุ์ภากร	สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

รองศาสตราจารย์ ดร.ทวี พรหมฤกษ์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย

รองศาสตราจารย์ภารดี มหาขันธ์

รองศาสตราจารย์สถาพร ตีบุญมี ณ ชุมแพ

รองศาสตราจารย์อัศนี ชูอรุณ

รองศาสตราจารย์ปิยพันธ์ แสนทวีสุข

รองศาสตราจารย์นพพร ด้านสกุล

รองศาสตราจารย์ วาที่ร้อยโท พิชัย สดพิบาล

รองศาสตราจารย์อุดมศักดิ์ สารินุต

รองศาสตราจารย์พรรัตน์ ดำรง

รองศาสตราจารย์เสกสรรค์ ตันยาภิรมย์

ดร.มนัส แก้วบุชา

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ภาควิชาคณิตศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยี

พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ภาควิชาศิลปการละคร คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สาขาวิชาเซรามิกส์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์เทพศักดิ์ ทองนพคุณ

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

บรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ภารดี พันธุภากร

สาขาวิชาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณิกามาศ สุวรรณนิภา

มหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ ดร.ภูวษา เรืองชีวิน

มหาวิทยาลัยบูรพา

อาจารย์ ดร.วัชรินทร์ สุตติอดิตย์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ ดร.ปวีรัตน์ ธรรมปรีชากร

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

อาจารย์ ดร. อาคม เสงี่ยมวิบูลย์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการฝ่ายศิลปกรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรกฤษณ์ บัวแก้ว

มหาวิทยาลัยบูรพา

กองการจัดกาฝ่ายประสานงาน

คุณวีณา ศรีสวัสดิ์

คุณนิกร กาเจริญ

คุณจุลเดช ธรรมวงษ์

คุณวิมลรัตน์ อึ้งสกุล

เจ้าของ : สำนักงานคณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

โทรศัพท์. 038 102 222, 038 391 042 ต่อ 2510, 2511, 2516

โทรสาร 038 391042

บทบรรณาธิการ

วารสารศิลปกรรมบูรพา เป็นวารสารวิชาการของคณะศิลปกรรมศาสตร์ เพื่อส่งเสริมผลงานทางด้านวิชาการ การค้นคว้าวิจัย และการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ โดยตีพิมพ์เผยแพร่บทความ และบทความวิชาการ รวมทั้งผลงานวิทยานิพนธ์ งานสร้างสรรค์ทางศิลปะ และงานศิลปวัฒนธรรมหลากหลายสาขา ของคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา รวมถึงมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั่วประเทศ โดยในการจัดทำวารสารวิชาการ สิ่งสำคัญคือ การร่วมมือกันของหลายๆ ฝ่าย ทั้งบุคลากร ในส่วนของผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการที่ปรึกษา กองบรรณาธิการ ในการมีบทบาทและทำหน้าที่คัดสรร กลั่นกรองเพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพ

ดังนั้น ผู้ที่มีความประสงค์ในการส่งผลงานเพื่อตีพิมพ์นั้น ทางกองบรรณาธิการจึงใคร่ขอความกรุณาในการส่งบทความ โดยเฉพาะการจัดเตรียมต้นฉบับ ควรมีการจัดรูปแบบของบทความให้ตรงกับรายละเอียดและหลักเกณฑ์ในการเตรียมต้นฉบับ ของวารสารศิลปกรรมบูรพา เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการพิจารณา โดยท่านสามารถดูคำแนะนำการจัดเตรียมบทความได้ในส่วนท้ายเล่มของวารสารฯ รวมทั้งสามารถใช้แบบฟอร์มท้ายเล่มในการนำส่ง

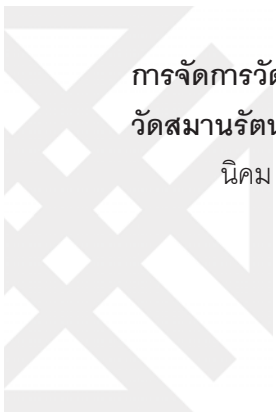
วารสารศิลปกรรมบูรพาฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 2 ของปีการศึกษา 2558 เราได้นำเสนอบทความ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของผลงานดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอกและวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตในด้านทัศนศิลป์ และการออกแบบรวมทั้ง ด้านการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และฉบับนี้ท่านยังสามารถเลือกดาวน์โหลดข้อมูลภายในวารสารศิลปกรรมบูรพา ได้ที่ www.fineartbuu.net ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกในการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ เพื่อการเผยแพร่อย่างมีคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น

บรรณาธิการ

สารบัญ

ศิลปกรรมในทัศนะใหม่จากความเชื่อและรูปแบบเรือปลาจึก กอและ นมพระ 9 คารวี พยุ่งพันธ์	
อภิธานศัพท์ยาสมุนไพรรในหนังสือbudประเภทตำรายาภาคใต้ รุ่งรัตน์ ทองสกุล	29
ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต : ศิลปะจัดวาง อัญชลี พรหมสวัสดิ์	47
การบริหารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อิทธิวัฒน์ พัดเชื้อ	59
เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวณ จากแนวคิดพรรณพฤษภา รุจณี อ่ำสกุลี	73
การสร้างสรรค์งานไคเนติกอาร์ทชุด ความรัก : พลังขับเคลื่อนของความรู้สึกร ภคิน ธนากุลธัญทิพา	89
การจัดการวัดไทยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา นิคม ไชมะนามี	101

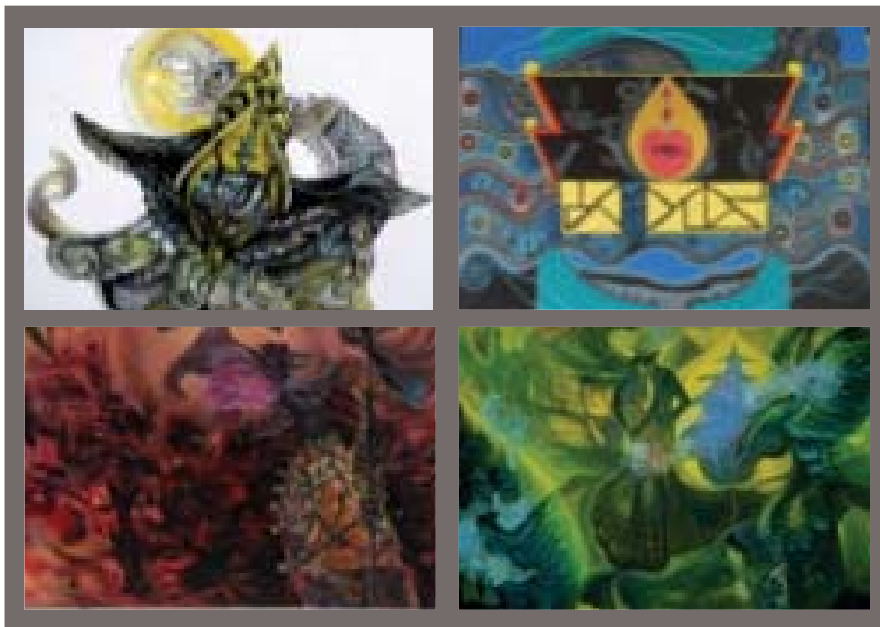

ตำนานท้องถิ่นภาคตะวันออก : ความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบัน 115
รศ.บุญเดิม พันรอบ

การศึกษาความสำคัญของอนาชีดเพื่อหาแนวทางส่งเสริม
แก่เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม ตำบลดอนจิมพลี 133
อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
อมราวดี แซเปี้ย

การศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ของจังหวัดฉะเชิงเทรา 149
อรุณชัย ทรัพย์เฟื่องฟู

ศิลปกรรมในทัศนะใหม่จากความเชื่อและรูปแบบเรือปลากั้ง กอและ นมพระ

THE ART IN A NEW PERSPECTIVE OF BELIEFS AND FORMS FROM PLAJUK KOLEK NOMPCHA BOATS.

คารวิ พยุงพันธ์

ดุชนิพนธ์ปริญญาเอก สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ¹

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เรื่อง ทัศนะใหม่จากความเชื่อและรูปแบบของเรือปลากั้ง กอและ นมพระ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการศึกษาศิลปกรรมในรูปของเรือที่ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่ต่างกันในภาคใต้ และสังเคราะห์สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมประเภททัศนศิลป์ ผลการวิจัยพบประเด็นของความเชื่อเรื่องการเดินทางโดยมีกระแสน้ำนำไปสู่ความคาดหวังปลายทางของชีวิต พัฒนาสู่แนวความคิด เป็นจินตภาพสมมุติ มีค่าจำเพาะจากมูลฐานหรือทัศนธาตุจากการสังเคราะห์ รูปแบบและความเชื่อที่ปรากฏจากข้อมูล โดยมีกระบวนการสร้างจินตภาพ 3 กลุ่ม คือ 1. ความจริงจากรูปแบบภายนอก 2. ความเชื่อของรูปสัญลักษณ์และบริบทของเรือ 3. ความรู้สึก ความสะท้อนอารมณ์และการตีความได้ ผลสรุปจากผลงานสร้างสรรค์ คือ 1) การสร้างสรรค์ที่มีจุดมุ่งหมายเน้นพลังของความเชื่อของเรือ ความเ็นลับของสัญลักษณ์ตามแนวความคิดข้างต้น ควรใช้สีดำเป็นสีหลักประกอบกับสีแดงหรือสีฟ้าเป็นสีรองและใช้บรรยากาศโดยรวมแบบครอบคลุมซึ่งเน้นความคมชัดเฉพาะส่วนเท่านั้นไม่คั่นเน้นเกินจำเป็น 2) จากแนวคิดเรื่องการเดินทางที่สัมพันธ์กับสายน้ำ ในการถอดรูปหรือประกอบสร้างภาพ มีการใช้เส้นสายน้ำที่แสดงการเคลื่อนไหวในลีลาและจังหวะตามแนวคิดของผลงานนั้นๆในทุกผลงาน 3) รูปทรงที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบกึ่งนามธรรมเพื่อเน้นการสื่อสาร โดยมีรูปนก นาค ปลา เมฆ น้ำ เรือ ใบไม้ คน บ้าน เป็นสัญลักษณ์บอกเล่าเชิงเปรียบเทียบวิถีแห่งความเชื่อ

คำสำคัญ : จินตภาพ / ทัศนะใหม่ / รูปสัญลักษณ์ / เรือปลากั้ง / กอและ / นมพระ

¹ อาจารย์ที่ปรึกษา ศ.สุชาติ เกาทอง /รศ.สุรพงษ์ สมสุข

Abstract

This is a creative art research. The objectives were to study and analyze the art on boats created in various parts of the South of Thailand. The results of the study revealed that the creation of art on the boats originated from the belief of travelling on the waterway to achieve life goals and developed into a form of imaginary art. From the data analysis, it was found that there are 3 things considered when designing the boats: 1) physical appearances; 2) beliefs about the symbolism and context of boats; 3) emotions. Moreover, the creative art on boats can be summarized in 3 points: 1) from the belief that boats are powerful and that water is mysterious, black color is mainly used as the background and red and blue are added over. The general picture is not clear; 2) from the idea of travelling along the water, there are lines and curves in every boat to show the movement of the water; 3) the form of art on the boats is found to be semi abstract. Most of the pictures include birds, fish, otters, clouds, water, men, and houses which represent the artists' beliefs. This research showed that the art form of the Plajuk, Kolae, and Nomptra boats originated from the belief of the Southern people about travelling along the waterway.

Keywords: imaginary art, new perspective, symbolism, Plajuk boat, Korlae boat, Nomptra boat

บทนำ

เรือเป็นพาหนะ ที่มีนัยยะทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม โดยสามารถสื่อสารรูปลักษณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่นและยังสามารถเป็นสื่อที่สำคัญเป็นที่อาศัยของความเชื่อ จิตใจ ในพิธีกรรมต่างๆ ที่เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดตามความเชื่อของกลุ่มชนนั้นๆ เห็นได้ชัดจากพิธีกรรมที่ชาวเล กลุ่มอุรักลาไวย์ มีพิธีกรรมที่สำคัญต่อความเชื่อกับทะเล เชื้อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เรือปลาลักในพิธีลอยเรือของชาวอุรักลาไวย์มีความสัมพันธ์ด้านความเชื่อใกล้เคียงกับเรือกอและ มีลักษณะรูปแบบที่โดดเด่นทั้งด้านศิลปกรรม ความเชื่อ ความโดดเด่นของตัวเรือปรากฏรูปสัญลักษณ์อยู่ในส่วนหัวเรือกับท้ายเรือ มีทั้งประติมากรรม เช่นเดียวกันของกลุ่มชนอื่นๆ ซึ่งเป็นการแสดงพฤติกรรมทางการสร้างสรรค์ที่จะปรากฏขึ้นจากความศรัทธา

ความศรัทธาในประเพณีของผู้คนชาวใต้ล้วนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อและศาสนา เช่นเดียวกับการสร้างเรือพนมพระ หรือ นมพระ ศิลปวัตถุที่ถูกสร้างขึ้นในประเพณีลากพระหรือชักพระ ศิลปกรรมจากความเชื่อ ประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตมีปรากฏในประวัติศาสตร์ มาอย่างยาวนาน เป็นการบันทึกความรู้สึก ภูมิปัญญา จิตวิญญาณท้องถิ่น สามารถอธิบายความหมายแทนภาษาพูด หรือภาษาเขียนได้อย่างดี โดยมีมนุษย์เป็นผู้แสดงออกผ่านจินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เป็นรูปธรรม ผลของการแสดงออกจึงมีลักษณะชัดเจน ศิลปะจึงมีความเข้มข้นต่อวัฒนธรรม ไร่ชาติพันธุ์ มีความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาตินั้นๆ ส่งผลไปยังการรับรู้ ซึ่งเป็นอำนาจทางความคิดและจิตใจ ทำให้เข้าใจคุณค่าของภาษาที่ศิลปินพยายามจะอธิบายเรียกร้องจากสังคม ไม่มุ่งหมายการใช้สอยทางภายนอกแต่มุ่งหมายพุทธปัญญา ศิลปะที่มีการแสดงออกในทางพุทธปัญญา คือ วิจิตรศิลป์ หรือศิลปะบริสุทธิ์ (ปรีชา เกาทอง.2551.หน้า18) ซึ่งปรากฏในรูปสัญลักษณ์แห่งความเชื่อ ภาษาภาพที่สามารถแสดงความเป็นตัวตนของศิลปิน ของแนวเรื่อง ของชนชาติ คือทัศนศิลป์ ซึ่ง ชลูด นิ่มเสมอ (2551) อธิบายไว้สรุปได้ว่า คือศิลปะที่แสดงออกด้วยจินตนาการ ผ่านทางรูปทรงที่มองเห็นได้ ไม่ใช่การจำลองสิ่งที่ป็นธรรมชาติออกมาเป็นการแสดงออกทางความจริงทางรูปทรงของโลกทั้งทางวัตถุและทางจิต ทัศนศิลป์จึงถูกนำมาเป็นสื่อในการแสดงความรู้เรื่องทางวัฒนธรรม ทัศนศิลป์ที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ขึ้นเป็นการพัฒนารูปแบบความเชื่อแบบดั้งเดิม จากการศึกษาค้นคว้าเรือปลาลักในพิธีลอยเรือของชาวเล เรือกอและ เรือนมพระ สูการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ที่มุ่งเน้นลักษณะเฉพาะตัวถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด รูปสัญลักษณ์ เนื้อหาทางศิลปกรรมที่ได้จากการศึกษาเป็นรูปแบบและทัศนะใหม่

วัตถุประสงค์

1. ศึกษา รูปแบบ สัญลักษณ์ ความเชื่อ ทางศิลปกรรมที่ปรากฏจากเรือ
2. เพื่อวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลสร้างจินตภาพและสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์

ขอบเขตของโครงการ

พื้นที่ในการศึกษา ในการศึกษาได้กำหนดพื้นที่ ชาวอุรุกรักลาไวย์ที่อาศัยอยู่เป็นชุมชนในกลุ่มจังหวัดแถบฝั่งทะเลอันดามัน ได้แก่

1. เรือปลากั้ง จากพิพิธลยเรือ ชุมชนโต๊ะบาหลิว อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
2. เรือกอและ จากกลุ่มต่อเรือกอและชุมชนชาวมุสลิม กลุ่มหมู่บ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
3. เรือนมพระ จากประเพณีชักพระ เทศบาลนครจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ วัดสุนทรนิवास วัดท่าไทร

ด้านเนื้อหาเป็นการศึกษา ความเชื่อและรูปแบบที่เกี่ยวข้อง ความหมายแฝงจากสัญลักษณ์ เฉพาะศิลปกรรมที่ปรากฏจากเรือทั้ง 3 ประเภท ผลงานสร้างสรรค์ผลงานที่สร้างขึ้นโดยการศึกษาศิลปกรรมท้องถิ่นที่ปรากฏจากเรือ ปลากั้ง กอและ นมพระ สร้างสรรค์ในลักษณะงานทัศนศิลป์ จิตรกรรม โดยนำเนื้อหา เรื่องราว ความเชื่อ กลวิธีสัญลักษณ์ ที่ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์ ทั้งในด้านลวดลาย รูปทรง สี เส้นสร้างสรรค์ผลงาน ในรูปแบบกึ่งนามธรรม ที่สามารถสะท้อนถึงบริบทความเชื่อ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปลากั้ง หมายถึง เรือที่ต่อขึ้นด้วยไม้ระกำใช้ในการประกอบพิธีลยเรือของชาวอุรุกรักลาไวย์ในอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

กอและ หมายถึง เรือที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมง และใช้ในพิธีกรรมที่สำคัญ เช่น วันอารีรายอ ของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดนราธิวาส

นมพระ หมายถึง เรือที่ใช้ในประเพณีชักพระหรือลากพระในภาคใต้ ซึ่งเป็นคำเรียกที่ใช้กันเป็นภาษาถิ่นความหมายเดียวกับเรือพนมพระ การวิจัยนี้เลือกเฉพาะเรือพระบก ในงานประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาข้อมูล

ในการวิจัยแบบปฏิบัติการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ครั้งนี้เป็นการศึกษา ค้นคว้าจากบริบทของเรือทั้ง 3 ประเภทได้แก่

1.1 ความเชื่อ แนวคิดในการใช้สัญลักษณ์ ลวดลาย การจัดวางตำแหน่ง ที่ถูกใช้ในการสร้างและตกแต่งเรือปลากั้งของช่างชาวเลซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากอดีตเฉพาะรูปแบบเรือปลากั้งเท่านั้นของกลุ่มนี้ (ดูภาพที่ 1)

1.2 ตำนาน นิทาน ความศักดิ์สิทธิ์ของสัญลักษณ์ ธรรมชาติ ที่เกี่ยวเนื่องนั้น ปรากฏในพิธีกรรมลอยเรือได้แก่ โต๊ะหม้อ โต๊ะบาหลิว โต๊ะบุหร่ง ปลาฉนาก ดินแดน ชูหนูงมึรีย ความเชื่อเรื่องความสมบูรณ์และการตอบแทนธรรมชาติ

ภาพที่ 1 รูปลักษณ์เรือปลากั้งของชาวเลซึ่งสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

1.3 วัสดุและวิธีการในการต่อเรือ คือ การใช้ไม้ระกำ การต่อยึดไม้ระกำ การบากลายหลางด้วยมีดพร้าบนไม้ระกำปกเปลือก

เรือกอกและจากเรือที่ใช้ในการทำประมงจากหาดบ้านทอน ตำบลโคกเคียน อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส โดยมุ่งเน้นลักษณะเด่นเฉพาะเรือกอกและหาดบ้านทอน ได้แก่

1.4 ความเชื่อ ตำนาน ในการใช้สัญลักษณ์ การจัดวางความสำคัญของตำแหน่ง หัวเรือ จา ปั้ง บางา ซางอ กับความเชื่อในสิ่งนำโชคซึ่งไม่ขัดหลักศาสนา โดยเฉพาะความเชื่อใน นก บุหร่งซึ่งกาเหาะซุรือ (ดูภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 รูปลักษณ์พญานกและลวดลายเรือกอกและ

1.5 สี ลวดลาย ที่สร้างขึ้นในบริเวณกราบเรือทั้ง 2 ด้าน ซึ่งมีสีที่ใช้ในการเขียนลวดลาย อยู่เฉพาะ ในส่วนของลวดลายเป็นลายที่ถูกผสมขึ้นมีปรากฏเป็นลายไทยประยุกต์ ลายอิสลามที่ คล้ายคลึงกับเครื่องแต่งกายของชาวมุสลิมในท้องถิ่น และลายจีน

เรือนมพระ จากเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี วัดในอำเภอเมือง อำเภอกาญจนดิษฐ์ วัดท่า ไทร วัดดอนยา วัดโพธาราม สำนักสงฆ์จอมทอง โดยใช้ข้อมูลที่มีลักษณะเด่นชัดจากทั้ง 5 วัด ได้แก่

1.6 ความเชื่อในสัญลักษณ์ พญานาค ครุฑ ความศักดิ์สิทธิ์ ตำนาน พระประธานบน เรือ รวมถึงวัตถุประสงค์การสร้างเรือของชุมชนจากพระวัดท่าไทร วัดสุทรีนวาส วัดโพธาราม และ สำนักสงฆ์จอมทอง

1.7 วัสดุ วิธีการสร้างเรือนมพระ เป็นลักษณะปูนปั้น โดยใช้ปูนน้ำอ้อยของวัดดอนยา ฉลุไม้กระดานอัดประกอบระบายสี วัดท่าไทร และประกอบไม้กระดานอัดประดับสติ๊กเกอร์สำนักสงฆ์ จอมทอง (ดูภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 รูปแบบเรือนมพระในจังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน

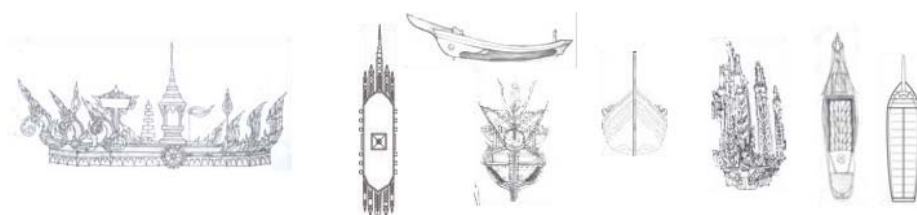
1.8 สี ลวดลาย ข้อมูลสีในการศึกษาซึ่งมีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งใช้สีพื้นเป็นสีดำ พื้น สีขาว และสีที่รุนแรงจุดขาด โดยข้อมูลของลวดลายเป็นลายไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์จากข้อมูลเชิงปริมาณที่ใช้การสำรวจข้อมูลเชิงรูปธรรมนำข้อมูล ได้แก่ จำนวนสี จากจิตรกรรมที่ปรากฏในลวดลาย รูปทรงและสัตว์ ลักษณะของสัญลักษณ์ในเรือกอและ งานแกะสลักลวดลายไม้ระกำในเรือปลาร้า รูปทรงสัตว์ การใช้สี วัสดุ กลวิธีจากเรือนมพระ สี ลวดลาย โดยละเอียดพร้อมทั้งศึกษาข้อมูลนามธรรม ทั้งความเชื่อ ตำนาน ในการแสดงออกเพื่อหาความหมายที่ สอดคล้อง ซึ่งปรากฏข้อมูลวิเคราะห์ดังนี้ (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1. ตารางแสดงข้อมูลความเชื่อต่อสัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน ระหว่างเรือปลากู้ก เรือกอและ เรือนมพระ

เรือปลากู้ก	เรือกอและ	เรือนมพระ
เชื่อในธรรมชาติสิ่งแวดลอม ความนอบน้อมต่อทะเล	เชื่อในศาสนาอิสลาม	เชื่อในศาสนาพุทธ
เชื่อในผีสง เทวดาผีบรรพบุรุษ ไตะบาหลิ	เชื่อในพิธีกรรม	เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์
เชื่อในสิ่งอัปมงคล เคราะห์	เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์	เชื่อในเรื่อง นรก สวรรค์
เชื่อในฤกษ์ยาม	เชื่อในโชคกลาง	
เชื่อในการเกิดการตาย		
เชื่อในการสูญเสียและการได้กลับมา		
เชื่อในดินแดนนรก.สวรรค์		

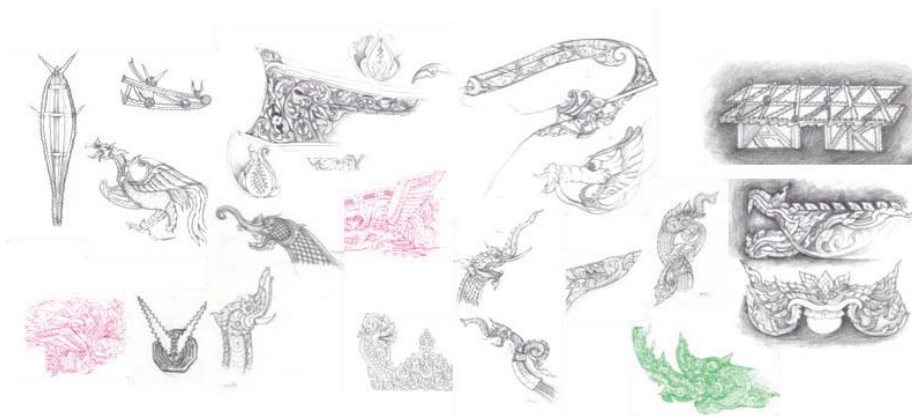
ภาพที่ 4 รูปทรงเรือ 3 ชนิด

สีที่ปรากฏจากเรือปลากู้ก คือ สีเหลืองไม้อ่อน เรือกอและ คือ สีแดงชาด สีฟ้าทะเล สีดำนิล สีเขียวหัวเปิด สีเหลือง เรือนมพระ คือ สีแดงสด สีทอง สีดำนิล สีเขียวหัวเปิด โดยสรุปแล้วมีสีที่วิเคราะห์ตรงกันดังนี้ (ดูภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 สรุปสีจากข้อมูล

เส้นและลวดลายที่ปรากฏนั้นมียู่ได้แก่ เส้นโค้ง ลายไทย = เรือกอและ-เรือนมพระ, เส้นฟันปลา ลายเรखा = เรือปลากั้ง- เรือนมพระ-เรือกอและ ซึ่งมีรูปแบบของสัญลักษณ์ รูปทรงสัตว์ รูปโครงสร้างบ้านและลายไทย

ภาพที่ 6 ลวดลายและสัญลักษณ์รูปพญานก พญานาค และลายเถาเครือ ลายเหล่านี้ปรากฏจากเรือทั้ง 3 ชนิด

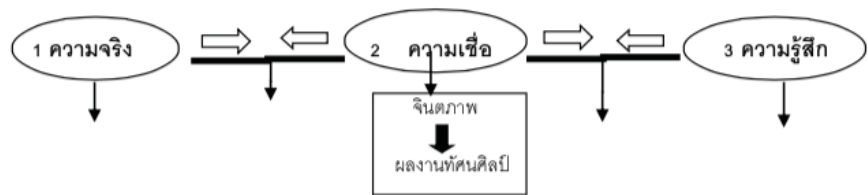
สังเคราะห์ข้อมูลสร้างจินตภาพ

นำข้อมูลรูปธรรมทางศิลปกรรมที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วทั้งสี่ลวดลาย สัญลักษณ์ ตำแหน่งการจัดวางมาประมวลร่วมกับข้อมูลนามธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ศาสนา ความเชื่อในบรรพบุรุษ ตามกรอบของเป้าหมายคือจินตภาพสมมุติที่อธิบายเป็นแนวความคิดไว้ดังนี้

“ความเชื่อที่สัมพันธ์กับน้ำถือเป็นความเชื่อหลักของกลุ่มชนชาวไทย เป็นที่มาของประเพณีชักพระ พิธีลอยเรือ และพิธีกรรมบูชาเรือกอและของชาวประมงแถบแหลมมลายู การสร้างรูปสัญลักษณ์ประดับเรือพิธีกรรมนั้น ล้วนมีที่มาจากความเชื่อที่ตกทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน สัญลักษณ์นกปรากฏในรูปของ พญานก ครุฑ ไต่บุนหรง บุนหรงซึ่ง แทนความเชื่อถือในพลังอำนาจของสายลม จากสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสามารถในการเดินทางให้ไปถึงยังจุดหมาย โดยมีพญานก ความสมบูรณ์แห่งน้ำ เปรียบเหมือนสะพานเชื่อมระหว่างแห่งดินแดนศักดิ์สิทธิ์ จากโลกปัจจุบันของชาวอุรักลาไวย์ กับชุมชนเมรียดินแดนปลายทางของบรรพชนชาวเล จากสวรรค์ดาวดึงส์กับโลกของมนุษย์ จากพื้นดินกับพื้นน้ำ จากรูปสุ่นาม โดยมีเรือ สัญลักษณ์ที่เป็นราวกับเรือนตาย เรือนกิน และเรือนใจ ล่องลอยตามกระแสน้ำ หลบหลีก และพบพานความลึกลับ ความสุข ความทุกข์ อุปสรรคระหว่างการเดินทางไปสู่โลกปลายทางของชีวิต” โดยแบ่งกลุ่มทดลองเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1. ความจริง = ข้อมูลเชิงรูปธรรมรูปลักษณ์ ลวดลาย รูปทรง สี สัญลักษณ์ที่ปรากฏภายนอกลำเรือ

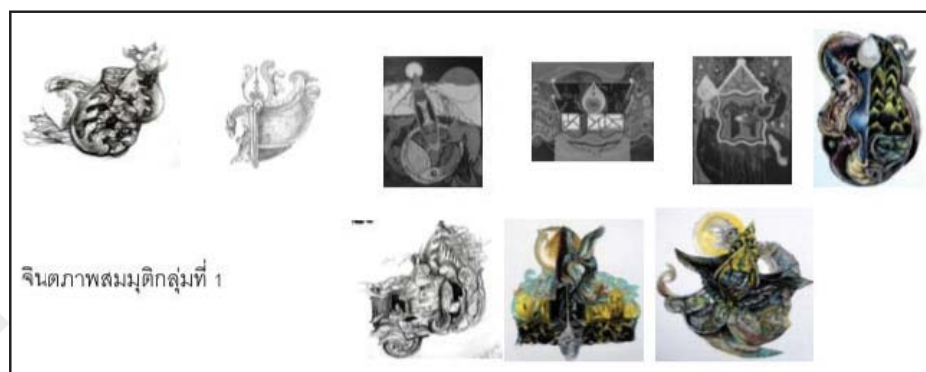
2. ความเชื่อ = ข้อมูลเชิงนามธรรมคติความเชื่อ พิธีกรรม จากเรื่อง
 3. ความรู้สึก = ผลจากการรับรู้ข้อมูล + แนวความคิดความบันดาลใจส่วนตัว + การตีความสื่อความหมาย (ดูภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 ภาพแสดงวิธีการค้นหาจินตภาพและนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์

ตารางที่ 2 ตารางแสดงค่าจำเพาะมูลฐานกลุ่มที่ 1

เนื้อหา / คุณสมบัติ กลุ่มที่ 1 ความจริง							
นำเสนอผลงานสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุและวิธีการจากการตกแต่งเรื่อตามแนวความคิด							
วัสดุ/สื่อ	ค่าจำเพาะมูลฐาน					หลักการ	วิธีการ
	เส้น	สี	รูปร่างรูปทรง	พื้นผิว	ที่ว่าง		
สีน้ำแฉ่น ไม้- ไม้	โค้งคลื่นน้ำ ตรง พื้นปลา	เหลือง ฟ้า	อินทรีรูปปลา-นก- ลายบุษบก-หลังคา บ้าน-หัวเรือลายเถา ไม้พญานาค	คราบน้ำ และร่อง รอยจากไม้ ต่อเรือ ผีแปรง	ที่ว่างแบบ ไหลเวียน กระจายอยู่ ในพื้นที่หลัง ของภาพ	การขัดแย้ง ระหว่าง ทิศทางรูป ทรง-การ ประกอบ เพื่อสร้าง รูปทรง	จิตรกรรม ผสมวัสดุ สีน้ำมัน เครื่อง เคลือบ

ผลการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ประเภทจิตรกรรมจากการสร้างจินตภาพกลุ่มที่ 1 กลุ่มความจริง มีดังนี้

ในการสร้างสรรค์กลุ่มที่ 1 กลุ่มความจริงเป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมผสมจำนวน 5 ชิ้น ใช้สีน้ำมันเป็นหลักมีการนำวิธีการตัดไม้เพื่อสร้างระยะขุนต่ำ ใช้สีเหลืองทองและสีฟ้าทะเลเป็นสีหลักในการสร้างสรรค์ โดยมีรูปทรงนก เกลียวคลื่น ประติมากรรมดอกไม้ และสีลาการเคลื่อนไหวซึ่งมีรูปร่างภายนอกของผลงานเป็นแบบอิสระ ในการสร้างสรรค์กลุ่มนี้ได้มุ่งเน้นการถ่ายทอดกลวิธีในการประดับเรือนมพระ โดยมีการนำข้อมูลจากสีและความเชื่อ เรื่องการเปิดประตูแห่งดินแดนแห่งความหวัง จึงปรากฏเป็นผลงานชื่อ ล่องลอยยามค่ำคืนและผลงานชื่อ เปิดประตูสู่ดินแดนใหม่ (ดูภาพที่8)

ภาพที่ 8. ภาพสรุปผลงานสร้างสรรค์กลุ่มที่ 1 กลุ่มความจริง มีรูปแบบการใช้สีที่รุนแรงแบบเรียบแบนและรูปสัญลักษณ์พญานก รูปปลาลจ๊กเรือ พญานก หมอกควัน จากเรือทั้ง 3 ชนิด

ตารางที่ 3 ตารางแสดงค่าจำเพาะมูลฐานกลุ่มที่ 2

เนื้อหา / คุณสมบัติ กลุ่มที่ 2 ความเชื่อ							
นำเสนอแบบเหนือจริงแสดงพลังในสิ่งเร้นลับของความเชื่อ							
วัสดุ/สื่อ	ค่าจำเพาะมูลฐาน					หลักการ	วิธีการ
	เส้น	สี	รูปร่างรูปทรง	พื้นผิว	ที่ว่าง		
สีน้ำมัน ผ้าใบ	โค้ง ตรง เฉียง		อินทรีย์รูปคน-งู-นก-ลาย-ปลา-หอย-หยดน้ำ-เกลียวคลื่น-พญานาค-กิ้งก่า-รูปมนุษย์-หลังคาบ้าน-หัวเรือ-ทรงกลม	คราบโคล-ผิวมันวาวจากเกล็ดปลาพญานาค-โปร่งใสจากกลุ่มเมฆ-นุ่มจากขนนก-หยาบจากรอยฝีแปรง	ที่ว่างแบบไหลเวียนกระจายอยู่ในพื้นที่หลังของภาพ	-การประกอบของรูปทรงเล็กในรูปทรงใหญ่- การเคลื่อนไหวของทิศทางระหว่างสีและพื้นที่-การลดหลั่นของรูปทรงหลักและรูปทรงรอง-ความขัดแย้งของน้ำหนักในจุดเน้น	จิตรกรรมผสมวัสดุสีน้ำมันเคลือบ

จิตรภาพผสมวัสดุกลุ่มที่ 2

ในการสร้างสรรค์กลุ่มที่ 2 กลุ่มความเชื่อ มีการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบจำนวน 4 ชิ้น ทุกชิ้นเป็นการนำข้อมูลความเชื่อเรื่องพลังของสัญลักษณ์ที่มีพลังอำนาจในการนำทาง นำความสุขมาสู่ชีวิต มาเป็นแนวเรื่องหลักโดยยังมีนำสัญลักษณ์รูปนก พญานาคและผลการสังเคราะห์ด้านทัศนธาตุ คือ ลวดลายดอกไม้ รูปทรงเรขาคณิต สีฟ้าทะเล สีเหลืองทอง ในผลงานชื่อถ่ายเทชีวิต ชีวิตเอื้อชีวิต กำเนิดความสมบูรณ์ และ สีแดงชาด สีดำนวล ดังในผลงานชื่อฝ่ากระแส (ดูภาพที่ 9)

1.ถ่ายเทชีวิต	2.ชีวิตเหนือชีวิต	3.กำเนิดความสมบูรณ์	4.ฝ่ากระแส
โต๊ะบุหง	โต๊ะบุหง	บุหงชิงอ	โต๊ะบุหง ไครงเรือ ปลากั้ง

ภาพที่ 9. ภาพแสดงผลงานสร้างสรรค์กลุ่มที่ 2 กลุ่มความเชื่อและรูปสัญลักษณ์
พญานก รูปทรงที่พัฒนาจากลายดอกไม้จากเรือกอและ รูปสัญลักษณ์เรือปลากั้ง

ตารางที่ 4 ตารางแสดงค่าจำเพาะมูลฐานกลุ่มที่ 3

เนื้อหา / คุณสมบัติกลุ่มที่ 3 ความรู้สึก							
นำเสนอแบบเนื้อหาจริงแสดงพลังของชีวิตและการตีความตามวิถีชีวิตผู้คนตามแนวความคิด							
วัสดุ/สื่อ	ค่าจำเพาะมูลฐาน					หลักการ	วิธีการ
	เส้น	สี	รูปร่างรูปทรง	พื้นผิว	ที่ว่าง		
สีน้ำมัน- ผ้าใบ- น้ำมัน- เครื่อง	โค้ง เฉียง ขั้นปลา ประ	 	อินทรีย์รูปมนุษย์ -ลาย-ปลา-หอย- หยดน้ำ-เกลียวคลื่น บ้าน-ทรงกลมรูป ทรง สามเหลี่ยมการ ใช้รูปทรงจะมีทั้ง กำหนดเป็นรูปทรง ภายนอกของงาน และรูปทรงภายใน	พื้นผิว ที่สร้าง ลวดลายด้วย เส้นสีและ การยี่ผิ แปร	มีการจัด วางให้ พื้นที่ว่าง สามารถ ไหลเวียน เข้าและ ออกในผล งานได้จริง	-ใช้การแปร เปลี่ยนของรูป ทรง-การสร้าง ความสัมพันธ์ใน รูปทรงเปิดและ รูปทรงปิดกับ พื้นที่ว่าง-การ ประกอบของ รูปทรงเล็กใน รูปทรงใหญ่	จิตรกรรม ระบาย สีและใช้ แปรงแห้ง

ผลการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ประเภทจิตรกรรมจากการทดลองสร้างจินตภาพกลุ่มที่ 3 กลุ่มความรู้สึก ดังนี้

การสร้างสรรคในกลุ่มที่ 3 กลุ่มความรู้สึก เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมสีน้ำมันบนผ้าใบจำนวน 2 ชิ้น โดยมีที่มาของเรื่องราวมาจากความรู้สึกและการตีความจึงมีการสร้างสัญลักษณ์ต่างๆ จากความรู้สึกหรือตีความเปรียบเทียบโดยผู้วิจัยโดยตรง ได้แก่ มีการนำรูปทรงมนุษย์มาใช้เป็นรูปทรงหลัก ร่วมกับ ใบไม้ ดอกบัว เส้นสายน้ำ พร้อมกับการสร้างรูปทรงอิสระได้แก่ รูปอุโมงค์ แต่ยังคงคำจำเพาะด้านสีคือการใช้สีเหลืองกับสีแดงในผลงานชื่อ อุโมงค์ และมีการสร้างรูปทรงอิสระที่เป็นลักษณะโพรงเป็นรูปทรงเด่น ร่วมกับ สัญลักษณ์ ดอกบัว ปีกนก พญานาญ เมฆและหมอก โดยที่ยังมีการควบคุมการใช้สีที่มาจากทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อมูลคือสีแดงและสีดำ ในผลงานชื่อห้วงความกลัว ผลงานสร้างสรรค์ทั้งหมดเป็นจินตภาพที่ปรากฏจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ (ดูภาพที่ 10)

1.อุโมงค์	2.ห้วงความกลัว
ความหมายแฝงการเดินทางระหว่างมิติ	ความหมายแฝงด้านอารมณ์ความกลัวในการเดินทาง

ภาพที่ 10. ภาพสรุปผลงานสร้างสรรค์กลุ่มที่ 3 กลุ่มความรู้สึกและการตีความรูปสัญลักษณ์จากเรื่อง

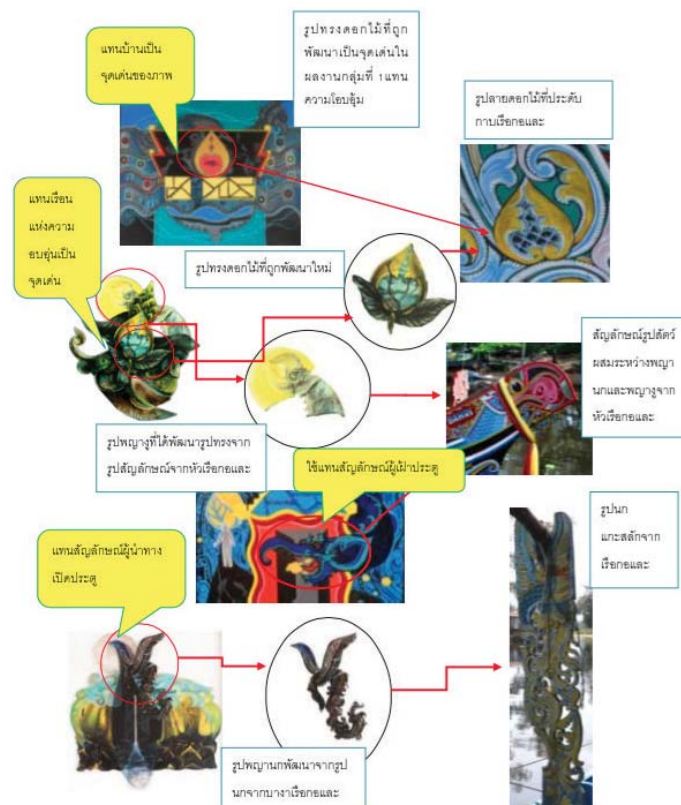
อภิปรายผล

1. การศึกษาข้อมูลทั้งด้านรูปแบบศิลปกรรมและความเชื่อตามคติของชาวบ้านในถิ่นที่ต่างกันของเรือปลาร้า จากกลุ่มชาวเลอุรักลาไวย์ บ้านโต๊ะบาหลิว อ.เกาะลันตา จ.กระบี่ เรือกอและ จากกลุ่มต่อเรือ บ้านทอน ต.โคกเคียน อ.เมืองนราธิวาส จ.นราธิวาส เรือนมพระ จากเรือวัดท่าไทร อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งข้อมูลที่สำคัญของรูปแบบจะได้รับจากการสังเกต สัมภาษณ์ ช่างที่เป็นผู้สร้างผลงาน ดังที่ช่างต่อเรือปลาร้า ชื่อ อินอม ช่างน้ำ ได้อธิบายว่ารูปแบบของการตกแต่งนั้น ช่างจะมีความสำคัญที่สุดในการออกแบบแต่ต้องคำนึงถึงการตกทอดจากรูปแบบในอดีตด้วย เช่นเดียวกันช่างต่อเรือกอและ อับดุลมะมิง ภูมิ อธิบายว่า การตกแต่งเขียนลายเรื่อนั้นช่างจะเป็นผู้คิดและสร้างด้วยตนเองทั้งหมด ที่มาของรูปแบบที่ได้จากช่างเป็นสำคัญนั้นสอดคล้องกับรูปแบบของการตกทอดของศิลปะระดับเรือนมพระที่ได้รับมาจากอิทธิพลจากช่างหลวงที่สร้างเรือในพระราชพิธี ซึ่งมีกรนำสัญลักษณ์ที่เป็นรูปงูหรือ พญานาคมาตกแต่งด้วย การประดับตกแต่งภายนอกโดยส่วนใหญ่จะปรากฏจากลวดลายไทย ลาย จีน รูปสัญลักษณ์ สีที่ตัดกันแบบรุนแรง ของเรือกอและที่มีผลในการนำไปใช้เป็นข้อมูลหลักในการสร้างสรรค์ทุกกลุ่ม รองลงมาจะเป็นรูปโครงสร้างชิ้นส่วนบริเวณสำคัญของเรือปลาร้าที่มีลักษณะที่ถูกสร้างโดยการพัฒนารูปทรงอยู่ก่อนแล้ว ในส่วนของข้อมูลภายในจากเรือนมพระนั้นไม่มีการนำมาสังเคราะห์เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์จะมีการนำมาใช้ก็เป็นในส่วนของคุณค่าที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างเรือกอและ กับเรือนมพระ

สัญลักษณ์ พญานาคูหรซึ่ง รูปพญานาค ลวดลายดอกไม้ประดับกราบเรือกอและ รวมถึงสีทั้ง 5 สี คือ สีแดงชาติ สีเหลืองทอง สีดำนิล สีเขียวหัวเปิด สีฟ้าทะเล คือรูปแบบทางศิลปกรรมที่ได้นำไปสร้างสรรค์ทัศนศิลป์สรุปเป็นจินตภาพสมมุติขึ้นเป็นการหลอมรวมกันระหว่างความเชื่อจากเรือทั้ง 3 ชนิด โดยเรือปลาร้าเป็นเรือที่มีหน้าที่เป็นยานนำดวงวิญญาณบรรพบุรุษกลับไปยังดินแดนบ้านเก่าของชาวอุรักลาไวย์หรือที่เรียกว่าชุนงูมรีย เรือกอและแม้จะไม่มี ความเชื่อจากเรือโดยตรงเนื่องจากเป็นชาวมุสลิมซึ่งเป็นชาวประมงที่ใช้เรือกอและ มีหลักความเชื่อเดียวคือ หลักศาสนาอิสลาม แต่โดยรายละเอียดนั้นผู้คนที่อาศัยเรือออกไปหาปลาทะเลล้วนมีความเคารพในเรือซึ่งเป็นเหมือนบ้านและเครื่องมือทำมาหากิน เปรียบดังเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความสุขความสมบูรณ์ของชีวิตทุกคน ขณะที่เรือนมพระนั้นความเชื่อเรื่องที่เรือเป็นดังสิ่งที่สามารถรองรับการเดินทางกลับสู่โลกของพระพุทธเจ้าโดยมีพญานาคเป็นสิ่งขับเคลื่อนนำความศรัทธาของชาวพุทธไปยังทุกภพ จะเห็นได้ถึง ความสัมพันธ์ของข้อมูลความเชื่อ ซึ่งเป็นเรื่องการเดินทางระหว่างมิติหรือภพต่างๆ นั้นเอง ความเชื่อจากข้อมูลดังกล่าวนั้นตรงกับที่ สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์(2527) อธิบายความเชื่อไว้สรุปได้ว่า มีความเชื่ออยู่ 5 ด้าน คือ 1. ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 2. ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับฤกษ์-ยาม 3. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 4. ความเชื่อเรื่องโชคกลาง 5. ความเชื่อที่เกี่ยวกับพิธีกรรม ความเชื่อดังกล่าวนี้นเองที่นำไปใช้ในการตีความเป็นเนื้อหาเรื่องราวในผลงาน

2. การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลสร้างจินตภาพผลการสร้างสรรค์มีการเลือกใช้สัญลักษณ์

ของพญานก ซึ่งเป็นรูปสัญลักษณ์ร่วมในผลงานชิ้นที่ 1 – 5 มีการนำเรื่องพญานกหรือพญานาคมาใช้เป็นเนื้อหา ในผลงานชิ้นที่ 6 – 11 ด้านการแสดงออกในกลุ่ม 1 นั้นได้นำรูปแบบการฉลุไม้ด้วยกระดับเพื่อสร้างมิติและวิธีการระบายสีลงบนไม้จากการตกแต่งเรือนมพระ ส่วนในกลุ่มที่ 2 นั้นเป็นผลงานจิตรกรรมที่ใช้วิธีเขียนโดยการระบาย มีการจุดและการขีดอยู่บ้าง ในส่วนของกลุ่มที่ 3 นั้นนำวิธีการเขียนแบบจุดและขีดมาเพื่อสร้างรสชาติตามแนวคิดในกลุ่มนี้ ในด้านรูปแบบซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นรูปแบบข้อมูลเป็นแบบเน้นลวดลาย มีลักษณะเป็นรูปแบบอุดมคติ แต่ในการสร้างสรรค์ผลงานนั้นรูปแบบที่เกิดขึ้นเป็นแบบผสมคือการสร้างรูปแบบอุดมคติจากข้อมูลเดิมผสมผสานกับการใช้รูปแบบเหมือนจริงโดยเฉพาะในผลงานกลุ่มความเชื่อซึ่งมีการนำฝูงปลาที่มีลักษณะเหมือนจริงมาใช้ร่วมกับรูปพญานกที่ถูกสร้างสรรคจากรูปแบบอุดมคติจากลวดลายรูปนกจากเรือกอกและแต่ที่มีความชัดเจนที่สุดในการใช้รูปแบบที่แตกต่างกันคือในผลงานชื่ออุโมงค์ซึ่งเป็นผลงานในกลุ่มความรู้สึก มีการใช้รูปทรงมนุษย์ เป็นจุดเด่นของภาพ รูปทรงมนุษย์นี้มีรูปแบบเหมือนจริงใช้ร่วมกับรูปทรงอิสระที่ถูกสร้างขึ้นแต่ถูกสร้างเอกภาพโดยการครอบคลุมบรรยากาศสี (ดูภาพที่ 11)

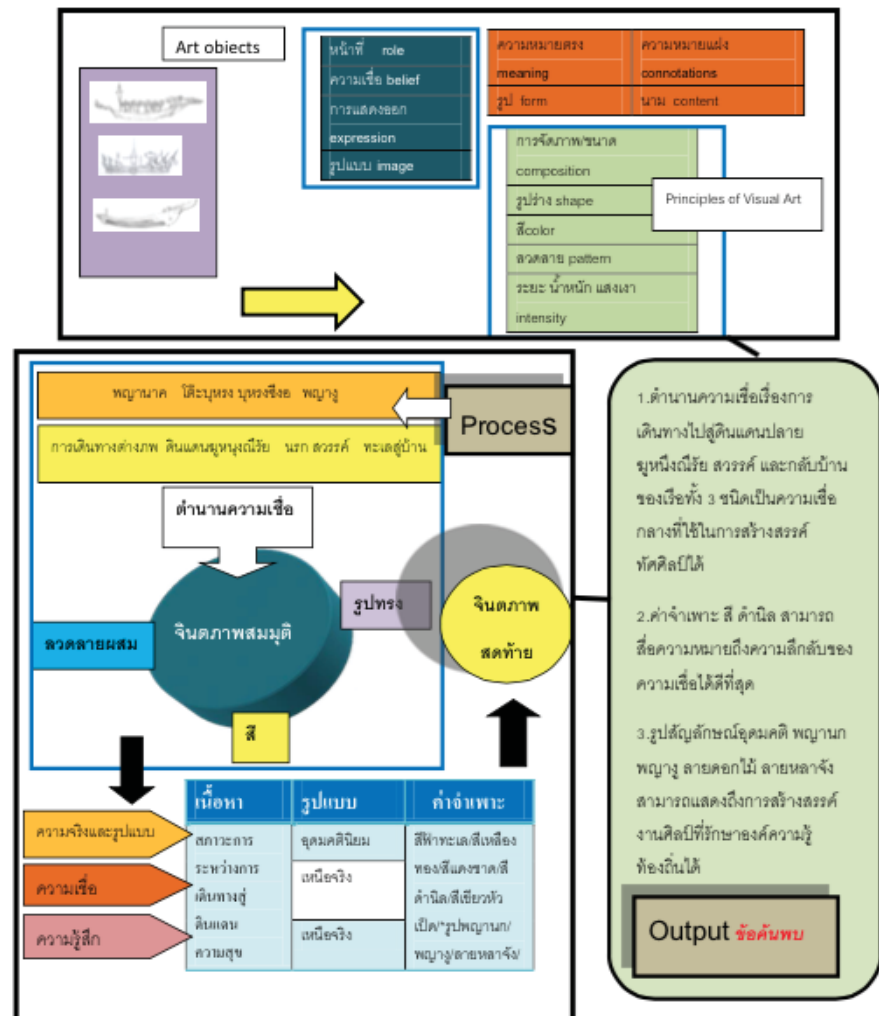
ภาพที่ 11 ภาพแสดงการนำองค์ความรู้ด้านรูปแบบและสัญลักษณ์จากเรือกอลและ มาใช้สร้างสรรคผลงานกลุ่มความจริงและรูปแบบ

การนำรูปแบบไทยอุดมคติที่ได้รับจากข้อมูลได้แก่ ลายดอกไม้จากลายเรือกอและรูปนกพญานาค จากเรือนมพระซึ่งมีลักษณะเป็นลวดลายมาใช้ร่วมกับรูปแบบเหมือนจริงจากรูปทรงที่ได้รับข้อมูลจากสภาพแวดล้อมได้แก่ รูปหมอกเมฆ รูปเงามนุษย์ รูปปลา รูปสายน้ำ โดยปรากฏร่วมกันในผลงานในผลงานกลุ่มที่ 2 ทั้งหมด ในผลงานชื่อ ถ่ายเทชีวิตมีการนำรูปนกหรือพญานาคจากลายเรือกอและมาพัฒนาสร้างเป็นสัญลักษณ์หลัก ร่วมกับรูปทรงปลาซึ่งเป็นรูปทรงที่พัฒนามาจากรูปแบบเหมือนจริงมาสร้างสรรคให้เกิดความเชื่อมโยงกลมกลืน ในผลงานชื่อ ชีวิตเอื้อชีวิต ใช้วิธีการสร้างสรรค์สร้างสรรคโดยใช้สัญลักษณ์และเสนอโดยใช้การผสมผสานรูปแบบร่วม แต่มีการสร้างการทับซ้อนให้เกิดมิติลึกมากขึ้น ลักษณะเด่นของรูปแบบจึงถูกค่าน้ำหนักและบรรยากาศของสีมาเป็นตัวกำหนดรูปแบบให้มีลักษณะแบบเหนือจริง ปรากฏหมอกควันล่องลอยในภูมิทัศน์แห่งการเคลื่อนไหวของชีวิตของผู้คนที่มือน้ำเป็นที่พึ่ง โดยมีความเชื่อของพญานกช่วยส่งเสริมการทำมาหากิน

รูปแบบที่เป็นแนวทางการผสมรูปทรงดังกล่าวนั้นได้ส่งผลไปยังผลงานชื่อ กำเนิดความสมบูรณ์ รูปแบบไทยอุดมคติ จากข้อมูลได้แก่ พญานาคซึ่งถูกสร้างขึ้นเป็นสัญลักษณ์อธิบายแนวเรื่องโดยมีรูปดอกบัว เป็นรูปแบบที่ถูกพัฒนาจาก ลายดอกไม้ของเรือกอและ รูปปลาถูกพัฒนาจากความเหมือนจริงมาใช้ร่วมกับบรรยากาศแบบทับซ้อนในระยะไกล วิธีการที่กล่าวถึงนี้เป็นวิธีการสร้างลวดลายที่เกิดขึ้นในการเขียนลายประดับเรือนมพระกับเรือกอและ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบไทย ทำให้บรรยากาศความเชื่อแบบเหนือจริงถูกลดความสำคัญไป เพราะไม่ได้สร้างระยะความลึกมากนัก เนื่องจากต้องการสร้างมุมมองแบบใกล้ตา เพื่ออธิบายความสมบูรณ์ของรูปทรงให้โดยที่รูปแบบเหนือจริงยังปรากฏขึ้นอีกในผลงานชื่อ ผ่ากระแส เห็นได้จากการใช้รูปแบบที่ยังแสดงความจริงอยู่มาก โดยประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ รูปแบบเหมือนจริงถูกนำมาใช้นั้นมีการพัฒนาจากรูปทรงของปลา สัญลักษณ์แทนผู้คนที่ยืนที่คอยพึ่งพา เรือน มีลักษณะเป็นรูปทรงเรือ นั้นมาจากรูปแบบเหมือนจริงของเรือปลากั้ง เรือในพิธีกรรมของชาวเลที่มีปลายทางสุดดินแดนสูงหุดงมีริยดินแดนเก่าของบรรพบุรุษ รูปแบบเหมือนจริงและกึ่งเหมือนจริงถูกจัดวางร่วมกับรูปดอกบัวซึ่งเป็นลวดลายจากเรือกอและภายใต้บรรยากาศและสีที่เคลื่อนไหวสะท้อนอารมณ์มีเหล่าฝูงปลาพุ่งเข้าหาเรืออย่างรวดเร็ว รวบรวมปรากฏการณ์หนึ่งที่เป็นสื่อสารระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

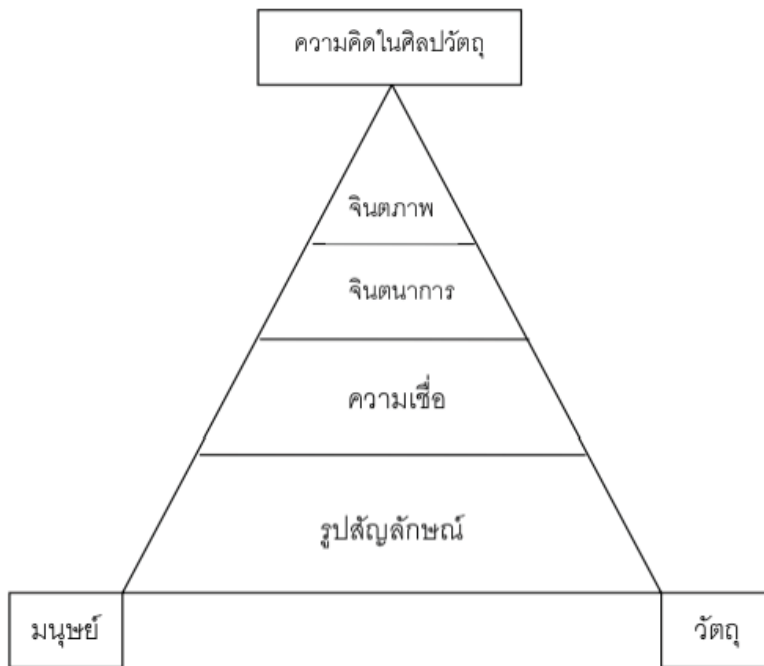

ภาพที่ 12 แสดงสาระสำคัญของแบบจำลองความรู้ของการวิจัยสร้างสรรค์ทัศนศิลป์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการทำโครงการวิจัยแบบปฏิบัติการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เรื่องศิลปกรรมในทัศนะใหม่จากความเชื่อและรูปแบบเรือ ปลาจึก กอและ นมพระ นั้นมีวิธีคิด ความเชื่อมโยง และการประกอบสร้างรูปแบบทางจิตรกรรมที่ได้วิเคราะห์สังเคราะห์ โดยมีองค์ประกอบที่นำไปสู่เป้าหมายของโครงการ คือ จินตภาพจากความเชื่อและรูปแบบเรือทั้ง 3 ชนิด ซึ่งได้แก่

1. มนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งรับรู้
2. วัตถุ ซึ่งในที่นี้ คือ เรือปลาจึก เรือกอและ เรือนมพระ
3. ความคิดในศิลปวัตถุ

จากองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 3 นี้ได้นำไปสู่ข้อสรุปในการค้นคว้าของโครงการ(ดูภาพที่13)

ภาพที่ 13 ภาพแสดงการเชื่อมโยงความรู้จากโครงการวิจัยแบบปฏิบัติการสร้างสรรค์ทัศนศิลป์

ข้อเสนอแนะ

ในโครงการวิจัยแบบสร้างสรรค์ทัศนศิลป์ เรื่องศิลปกรรมในทัศนะใหม่จากความเชื่อและรูปแบบเรือ ปลาจึก กอและ นมพระ เป็นรูปแบบการวิจัยเพื่อไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นลักษณะอัตวิสัยสูง เนื่องจากเป็นบริบทที่สำคัญในกลุ่มงานวิจิตรศิลป์ ผลการสร้างสรรค์จิตรกรรมที่มาจากการศึกษาข้อมูลเป็นส่วนหนึ่งของความบันดาลใจซึ่งต้องสังเคราะห์ผ่านความเป็นตัวตนของผู้สร้างสรรค์ แล้วจึงนำไปสู่การแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชลุด นิยมเสมอ.(2531). องค์ประกอบของศิลป์.กรุงเทพฯ.ไทยวัฒนาพานิช
ปรีชา เกาทอง .(2551). จดหมายเหตุบทพิสูจนงานสร้างสรรค์ไม่ใช่งานวิจัย. มหาวิทยาลัย
ศิลปากร : กรุงเทพฯ: อัดสำเนา

อภิธานศัพท์ยาสมุนไพรในหนังสือбудประเภทตำรายาภาคใต้

Glossary of Herbal medicines in Budd Books from The Southern Part of Thailand

รุ่งรัตน์ ทองสกุล

ดุชนิพนธ์ปริญญาเอก หลักสูตรการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือбуд ซึ่งนำไปสู่การจัดทำ อภิธานศัพท์ ด้วยการอธิบายคำศัพท์จากขนานยาที่ปรากฏในหนังสือбудในด้านคำอ่าน ชนิดของ คำ ความหมาย รูปแบบการใช้ ส่วนประกอบของขนานยา และข้อมูลเพิ่มเติมอื่นๆ โดยเก็บข้อมูลคำ ศัพท์จากหนังสือбуд ที่จัดเก็บอยู่ในสถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา จำนวน 20 ฉบับ

ผลการวิจัยพบว่า หนังสือбудประเภทตำรายาภาคใต้ มีการใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะใน ด้านการใช้คำนำหน้าเพื่อสื่อความหมายถึงรสชาติ และลักษณะของสิ่งนั้นๆ การใช้คำควบกล้ำ ร ล ซึ่งไม่ปรากฏการใช้ในภาษาไทยมาตรฐาน การตัดคำให้สั้นลง การเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ สระ หรือ วรรณยุกต์ การใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายเฉพาะในภาคใต้ มีการใช้ความเปรียบในลักษณะต่างๆ มีการใช้สำนวนและวัฒนธรรมการใช้ภาษา ได้แก่ การเรียงลำดับคำ การใช้คำลงท้าย คำลักษณะ นาม และคำเฉพาะถิ่นที่สะท้อนถึงลักษณะนิสัยของชาวใต้ ในส่วนของคำศัพท์ที่พบส่วนใหญ่เป็น ชื่อสมุนไพร และชื่อขนานยาหรือชื่อโรค ที่มีการบันทึกตามการออกเสียงในพื้นที่ คำศัพท์ที่มีความ หมายเดียวกันบางคำมีรูปเขียนหลายรูป บางคำเป็นสำนวน บางคำเป็นศัพท์เฉพาะของหมอ และ บางคำมีรูปเขียนที่แตกต่างไปจากรูปเขียนในภาษาไทย ซึ่งไม่ปรากฏในระบบการพิมพ์

หนังสือбудเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่บันทึกความคิด ความรู้ และประสบการณ์ของคนใน ท้องถิ่น ผู้ที่สนใจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะได้อนุรักษ์ ศึกษา สืบทอด เพื่อนำไปปรับใช้ได้ อย่างเหมาะสม และเกิดคุณค่าอย่างสูงสุด

คำสำคัญ : อภิธานศัพท์ / ยาสมุนไพร / หนังสือбуд

Abstract

This research aimed to study the language in Budd Books which led to the preparation for the glossary. There were descriptions of words which appeared in the Budd Books in part of words, parts of speech, meanings, instructions, ingredients of the medicine, and other information on words collected in 20 Budd Books in Thaksin Khadi Institute, Songkhla province, Thailand.

The results showed that Budd Books from the southern Thailand had specific languages of the prefixes which were used to convey the flavor and appearance of things. The results also indicated the use of diphthongs, /ร/, /ล/, which never appeared in the standard language in Thailand, as well as the shortening of words and the changing of consonants, vowels or intonation. The use of words to convey a specific meaning in the South had their own advantages in different ways. Moreover, the study found the use of expression of language and culture such as word order, postscript, noun classifier, and dialect which reflected the character of the South. Most vocabulary was found as the terms of herb and names of medication or disease, which were recorded in native pronunciation. Some of the words had same meaning and multiple forms and some are idiomatic while some are the terminology of medicine. Some were written differently from the regular forms of Thai language, which never appeared in prints.

Budd Books were local literature which recorded thoughts, knowledge and experiences of local people. Those who are interested or any related organization should study, maintain and disseminate Budd Books in order to encourage the proper utilization to the utmost.

Keywords : glossary / Herbal medicine / Budd Book

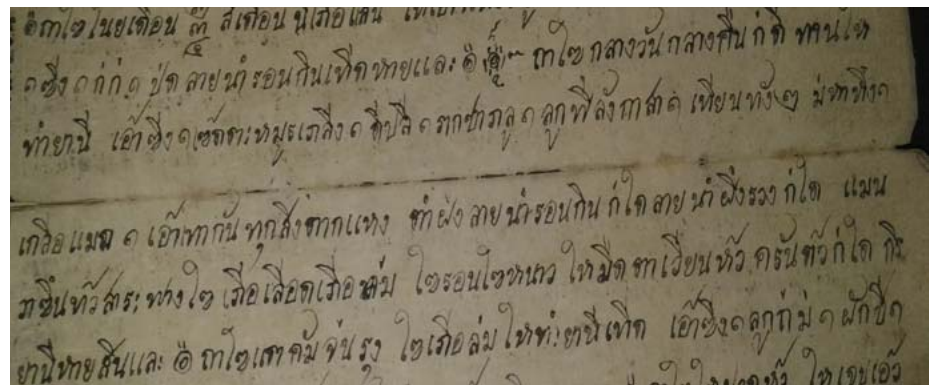

บทนำ

ภาคใต้เป็นพื้นที่หนึ่งซึ่งมีวรรณกรรมท้องถิ่นจำนวนมาก โดยเฉพาะที่ปรากฏในรูปของใบลาน และหนังสือใบลานหรือสมุดข่อย ส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับตำรายา ดังที่ เจริญ ศรประดิษฐ์ (2542, หน้า 4) ได้กล่าวถึงจำนวนหนังสือใบลานภาคใต้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับตำรายาว่ามีประมาณร้อยละ 80 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ยารักษาโรคเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในยุคที่วิทยาการทางการแพทย์ยังไม่เจริญรุ่งเรืองเช่นปัจจุบัน วิธีการรักษาโรคแบบพื้นบ้านจึงเป็นสิ่งจำเป็น

หนังสือใบลานประเภทตำรายาจากจึงนับว่าเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่า เพราะเป็นการบันทึกภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคของคนสมัยโบราณที่ได้ค้นคิด สร้างสมความรู้ ประสบการณ์ เพื่อถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังให้นำไปปรับใช้ รวมทั้งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด มุมมอง ความเชื่อต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้จะเป็นแกนหลักสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทย

ตำรายาที่ปรากฏในหนังสือใบลานมีความน่าสนใจหลายประการ เช่น การใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น คำโบราณ สำนวน รวมถึงวิธีการเขียนที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการเขียนที่แน่นอน เพราะเป็นการเขียนตามความรู้ความสามารถของตนเอง และส่วนใหญ่เป็นการเขียนตามภาษาพูด การจะอ่านให้เข้าใจ และสื่อความหมายให้ชัดเจนจะต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้า รวมถึงการสอบถามผู้รู้ เช่น แพทย์พื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการร้านยาแผนโบราณ เป็นต้น ดังตัวอย่างการบันทึกขนานยาต่อไปนี้

ภาพที่ 1 (ที่มา : ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต รหัสหนังสือใบลาน 55220088)

จากตัวอย่างข้อความในหนังสือสมุนไพรประเภทตำรายาข้างต้นได้กล่าวถึงขนานยาที่ใช้รักษาอาการไข้ ความเป็น

ถ้าใช้กลางวันกลางคืนก็ดี ท่านให้ทำยานี้ เอาขิง ๑ เช็ดหุ้มเมล็ด ๑ ตีปี้ ๑ รากชาภูลู ๑ ลูกพีลึงกาสา ๑ เทียนทั้ง ๒ มหาหิง ๑ เปลือแมต ๑ เอาเท่ากันทุกสิ่งตากแห้ง ตำผงลายน้ำร้อนกิน ก็ได้ลาย น้ำผึ้งรวงก็ได้ แม้จะขึ้นหัวสระพางไข่ เพื่อเลือดเพื่อลม ไขร้อนไขหนาว ให้มีดตาเวียนตัว ครันตัวก็ได้ กินยานี้หายสิ้นแล

นอกจากจะมีรายละเอียดของขนานยาที่ใช้รักษาอาการไข้แล้ว สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้เข้าใจสาระสำคัญของวิธีการรักษาโรคได้ดีก็คือ การเข้าใจความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏอยู่ ทั้งคำศัพท์ที่เป็นชื่อพืชสมุนไพร คำศัพท์สิ่งของ คำศัพท์อาการของโรค เช่น

ขิง	หมายถึง	ขิง
เช็ดหุ้มเมล็ด	หมายถึง	เจตมูลเพลิง
ชาภูลู	หมายถึง	ชะพลู
น้ำผึ้งรวง	หมายถึง	น้ำผึ้ง
สระพาง	หมายถึง	ร่างกาย
ไขร้อนไขหนาว	หมายถึง	ไขร้อน ๆ หนาว ๆ

ตัวอย่างการใช้คำศัพท์ และสำนวนในหนังสือสมุนไพรประเภทตำรายาจากที่นำเสนอไว้ข้างต้น จะเห็นว่ามีความน่าสนใจในการศึกษาเพื่อค้นหาความหมาย และรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาเรื่อง “อภิธานศัพท์ยาสมุนไพรในหนังสือสมุนไพรประเภทตำรายาภาคใต้” ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นการศึกษาการใช้ภาษาในหนังสือ เพื่อนำไปสู่การจัดทำอภิธานศัพท์ด้วยการอธิบายคำศัพท์จากขนานยาที่ปรากฏในหนังสือในด้านต่าง ๆ เช่น ชนิดของคำ ความหมายของคำ รูปแบบของการใช้คำ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอ่าน และทำความเข้าใจตำรายาจากหนังสือได้ดียิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจ การประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษา และพัฒนาภูมิความรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลคำศัพท์ในการจัดทำพจนานุกรม ตลอดจนนำไปสู่การดำเนินงานอื่น ๆ เพื่อให้เกิดคุณค่าต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างหนังสือสมุนไพรประเภทตำรายา จากการถ่ายสำเนาข้อมูลดิจิทัลที่สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา ได้รวบรวมและบันทึกไว้ โดยคัดเลือกฉบับที่เป็นบทความบันทึกเป็นร้อยแก้วด้วยอักษรไทยโดยใช้เส้นหมึกสีดำ ในกรณีที่มีการบันทึกเป็นร้อยกรองหรือคำคล้องจอง และในกรณีที่บันทึกด้วยอักษรขอมก็เป็นการบันทึกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น รวมทั้งคัดเลือก

ฉบับที่เส้นหมึกบันทึกอักษรส่วนใหญ่อัดแน่น เพื่อให้สามารถอ่านชานยาได้ จึงมีหนังสือชุดที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยจะกำหนดรูปแบบรหัสอย่างง่ายสำหรับการอ้างอิง โดยกำหนดเป็นฉบับตามลำดับที่ 1 – 20 ตามรหัสทะเบียนหนังสือชุดที่มีอยู่เดิม ได้แก่

รหัส 35220080 (ฉ 1) รหัส 38220075 (ฉ 2) รหัส 46220002 (ฉ 3) รหัส 46220003 (ฉ 4) รหัส 46220009 (ฉ 5) รหัส 47220008 (ฉ 6) รหัส 47220038 (ฉ 7) รหัส 47220040 (ฉ 8) รหัส 55220008 (ฉ 9) รหัส 55220028 (ฉ 10) รหัส 55220037 (ฉ 11) รหัส 55220038 (ฉ 12) รหัส 55220054 (ฉ 13) รหัส 55220088 (ฉ 14) รหัส 55220099 (ฉ 15) รหัส 552200158 (ฉ 16) รหัส 552200187 (ฉ 17) รหัส อ.181.003 (ฉ 18) รหัส อ.181.006 (ฉ 19) และรหัส อ.181.016 (ฉ 20)

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประกอบการอธิบายคำศัพท์ยาสมุนไพร

2. สัทสัญลักษณ์ ตามที่ปรากฏในพจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2525 ซึ่งใช้เสียงของกลุ่มนครศรีธรรมราช และพัทลุงเป็นหลัก เว้นแต่คำนั้นจะใช้เฉพาะถิ่นอื่นจึงจะให้เสียงตามถิ่นนั้น ๆ (มูลนิธิทักษิณคดีศึกษา, 2546) เพื่อใช้ในการบันทึกคำอ่านคำศัพท์ยาสมุนไพรที่เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ตามลักษณะการออกเสียงของผู้บันทึก

วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

1. คัดเลือกหนังสือชุดประเภทตำรายาที่จะศึกษาตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ และบันทึกข้อมูลคำศัพท์ที่จะจัดทำเป็นอภิธานศัพท์ ตามที่ได้กำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัย

2. เก็บรวบรวมข้อมูลตำรายาสมุนไพรในหนังสือชุดจากแพทย์พื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการร้านยาแผนโบราณ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้งการเก็บข้อมูล และถ่ายภาพตัวอย่างสมุนไพร

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมคำศัพท์ยาสมุนไพร และจัดทำเป็นอภิธานศัพท์ตามที่ปรากฏในขอบเขตเนื้อหา โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เชิงลึกแพทย์พื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับตำรายาสมุนไพร และผู้ประกอบการร้านยาแผนโบราณในรายละเอียดต่าง ๆ เพิ่มเติม เช่น ส่วนประกอบของยา ลักษณะของคำศัพท์ เป็นต้น รวมทั้งวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลร่วมกับเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สารานุกรมพืชสมุนไพร ตำรับยาการแพทย์แผนไทย เป็นต้น

2. นำข้อมูลที่ได้ไปตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ จากผู้เชี่ยวชาญ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

3. เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนก็จะนำเสนอเป็นข้อมูลเอกสารและเป็นฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัย

การใช้ภาษาในหนังสืออนุประเภทตำรายา

1. การใช้คำ

- 1.1 การใช้คำว่า ส้ม เพื่อบอกรสเปรี้ยว ใช้คำว่า ลูก เพื่อบอกลักษณะของสิ่งนั้นๆ เช่น
 ไลยน้ำสมขามเปียก (ละลายน้ำมะขามเปียก) (ฉ 1)
 บดผงไลยน้ำสมเน้ากิน (บดผงละลายน้ำมะนาวกิน) (ฉ 4)
 เอ้าลูกกรูดถวย ๑ (เอามะกรูดถวย 1) (ฉ 9)
 อ้าลูกเขินหิรมายี่ให้ออก (เอามะเขือขึ้นมายี่ให้ออก) (ฉ 9)

1.2 การใช้คำควบกล้ำ ร ล ซึ่งไม่ปรากฏการใช้ในภาษาไทยมาตรฐาน

1.2.1 ควบกล้ำ มร เช่น

- เตโชธาตุกำเมธิบ (เตโชธาตุกำเมธิบ) (ฉ 3)
 โรคม้วยทุกจำพวก (โรคม้วยทุกจำพวก) (ฉ 1)

1.2.2 ควบกล้ำ มล เช่น

- ทำมล้ำปรสิดตามปราดถน้ำ (ทำลายประสิทธิตามปรารถนา) (ฉ 1)
 หัวตำลึงตวผู้ (หัวตำลึงตวผู้) (ฉ 7)

1.3 การตัดคำให้สั้นลง เพื่อให้สื่อสารได้รวดเร็ว เช่น

- ผิวกรูด ๑ ลูกหมากตุ้ม ๑ (ผิวมะกรูด 1 มะตุ้ม 1) (ฉ 9)
 อำนักรูสี ๑ ไปกรนั ๑ (เอานะรุสี 1 ใบสังกรณ 1) (ฉ 3)
 จุกอกไหเสียดโครงข้างซ้าย (จุกอกไหเสียดโครงข้างซ้าย) (ฉ 1)

1.4 การใช้คำที่เปลี่ยนเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ เพื่อให้ออกเสียงตามสำเนียงของภาคใต้ เช่น

- กินตามกำหม้งวันหายแล (กินตามกำล้งวันหายแล) (ฉ 5)
 ทองเขินหลังแขง (ทองขึ้นหลังแข็ง) (ฉ 11)
 อังซังเดอะเขี้ยว (อังชันดอเขียว) (ฉ 19)

1.5 การใช้คำศัพท์ที่สื่อความหมายเฉพาะในภาคใต้ เป็นภาษาไทยถิ่นใต้ที่ไม่มีใช้ในภาษาไทยมาตรฐาน หรือหากมีคำศัพท์ที่ตรงกันก็จะใช้สื่อความหมายในลักษณะที่แตกต่างออกไป เช่น

- เกลื่อนอ่ก ไลยดวยหยางหลักไค (คลื่นไล่ไลยด้วยยางสลักไค) (ฉ 9)
 ผ้าร้วยห่อทอง (ผ้าขี้ริ้วห่อทอง) (ฉ 1)
 เอาน้ำอัยำหมูเป็นน้ำกระสาย (เอาน้ำฝรั่งเป็นน้ำกระสาย) (ฉ 17)

2. การใช้ความเปรียบ

2.1 การใช้ความเปรียบเพื่อบอกขนาด หรือปริมาณ เช่น

- 2.1.1 เปรียบกับผลของพุทรา เช่น ลายนํ้าผิงรวกนินเท่าลูกพุทรา (ละลายนํ้าผิง
นินเท่าลูกพุทรา) (ฉ 9)
- 2.1.2 เปรียบกับเม็ดขนุน เช่น ลายนํ้าผิงกริเมลัดเตาลูกขนุน (ละลายนํ้าผิง
เม็ด เท่าเม็ดขนุน) (ฉ 11)
- 2.1.3 เปรียบกับเม็ดพริกไทย เช่น ลายแล้วบ้นเทาเม็ดพริก (ละลายแล้วบ้น
เท่าเม็ดพริกไทย) (ฉ 9)
- 2.1.4 เปรียบกับข้าวสาร เช่น อ้านนํ้าสารทองแซกลงเท่าปลายข้าวสาร (อ้านนํ้า
ประสานทองผสมลงเท่าปลายข้าวสาร) (ฉ 6)
- 2.1.5 เปรียบกับอวยวะ เช่น ก่ายานเทาแม่ตั้น (ก่ายานเท่าหัวแม่เท้า) (ฉ 2)
- 2.2 การใช้ความเปรียบเพื่อบอกสี เช่น
- 2.2.1 สีขาว เปรียบกับนํ้าขาวข้าว เช่น มันไหยขาวดั่งนํ้าเขา (มันให้บัสสภาวะ
ขาวดั่งนํ้าข้าว) (ฉ 2)
- 2.2.2 สีแดง เปรียบกับตำลึงสุก เช่น มันผุดเงินดั่งสีตำลึงสุก (มันผุดขึ้นดั่งสี
ตำลึงสุก) (ฉ 3)
- 2.2.3 สีดำ เปรียบกับหัวนิลพัท เช่น ผีลลอกกัวนลิกัดใหานค่อมือแลตาตื่น
ดำดุจหัวนิลกัด (ผีลลอกกัวนลิกัดขึ้นนค่อมือ ตา และเท้า มีสีดำประดูจหัวนิลพัท) (ฉ 18)
- 2.2.4 สีเขียว เปรียบกับใบไม้ เช่น ลงที่เขียวนใบไม้กัมี (บางครั้งสีเขียวเป็นสี
ใบไม้กัมี) (ฉ 13)
- 2.3 การใช้ความเปรียบเพื่อบอกกลิ่น เช่น
- 2.3.1 เปรียบกับแฉ้ง เช่น ตัวสาบดั่งแฉ้ง (ตัวเหมีนเหมีนแฉ้ง) (ฉ 3)
- 2.3.2 เปรียบกับไข่ไก่เฒ่า เช่น แกชิหมรดังไข่ไก่เฒ่า (แกอุจาระเหมีนดัง
ไข่ไก่เฒ่า) (ฉ 7)
- 2.4 การใช้ความเปรียบเพื่อบอกความแข็ง เช่น
- 2.4.1 เปรียบกับแผ่นหนัง เช่น ไทองแ้งเหมิอริงนัง (ให้ทองแ้งเหมีนแผ่น
หนังที่ซึ่งจนดัง) (ฉ 1)
- 2.4.2 เปรียบกับท่อนไม้ เช่น ตัวแงดั่งท่อนไม้ (ตัวแ้งดั่งท่อนไม้) (ฉ 20)
- 2.5 การใช้ความเปรียบเพื่อบอกเสียง เช่น
- 2.5.1 เปรียบกับนกกาเหวา เช่น เสียงคลายชีดังเกาคีรเสียงกระเหวาไเาะยิง
นก (เสียงเหมีนเดิมดังเกาคือเสียงกาเหวาไเาะยิงนก) (ฉ 4)
- 2.5.2 เปรียบกับสุนัข เช่น หายใจดั่งหมาหอบดด (หายใจดังหมาหอบดด)
(ฉ 13)
- 2.6 การใช้ความเปรียบเพื่อบอกถึงสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ เช่น
- 2.6.1 เปรียบกับพระยามัจจุราช เช่น ถาบีรดังนรสเหมีนยุไนยมีภระยามัจจุราด

แล้ว(ถ้าเป็นดั่งนั้นเหมือนอยู่ในมือพระยามัจจุราช) (ฉ 1)

2.6.2 เปรียบกับผี เช่น ให้ทูนทวยดุจดั่งผีเขา (ให้ทูนทวยดุจดั่งผีเข้า) (ฉ 12)

3. การใช้สำนวน

3.1 กำลักราชสีห์ เช่น ยายากำลักราชสีห์หรือหะ ครอบโรคทั้งปวง (ยากำลักราชสีห์ ครอบโรคทั้งปวง) (ฉ 11)

3.2 กินแต่พอแรง เช่น ลายเลากินแต่พอแรง (ละลายเหล้ากินแต่พอแรง) (ฉ 11)

3.3 เอื้อมมือพระยามัจจุราช เช่น อยู่ในเอื้อมมือพระยามัจจุราช (อยู่ในเอื้อมมือพระยามัจจุราช) (ฉ 1)

4. วัฒนธรรมการใช้ภาษา

ภาคใต้มีวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งสะท้อนถึงลักษณะนิสัยใจคอของชาวใต้ เช่น เป็นคนตรงไปตรงมา มีความแข็งแกร่งดั่งใจ หึง ดูเหมือนกับขาดความอ่อนน้อมถ่อมตน ดังจะเห็นได้จากการใช้ภาษาที่มีลักษณะห้วน และสั้น แต่ก็บางพื้นที่ที่มีลักษณะสำเนียงภาษาที่มีหางเสียง มีสร้อยท้ายคำ เป็นต้น วัฒนธรรมการใช้ภาษาของชาวใต้ซึ่งมีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากภาคกลางได้ปรากฏอยู่ในหนังสือสมุนไพรประเภทตำรายา เช่น

4.1 การเรียงลำดับคำ การเรียงลำดับคำในวลี หรือประโยคส่วนใหญ่จะไม่แตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่ก็มีบ้างบางลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น

มาระดูเลื้อด (มาประจำเดือน) (ฉ 20) การเรียงคำแบบ กริยา + วิเศษณ์ + นาม

กินให้ลั่นอย่า (กินให้ลั่นยา) (ฉ 11) การเรียงคำแบบกริยา + ขยายกริยา + นาม

4.2 การใช้คำลงท้าย การใช้คำลงท้ายในหนังสือสมุนไพรประเภทตำรายา นอกจากจะจบขนานยาด้วยคำว่า “แล” เช่น ท่านแล นักแล หายแล ลั่นแล เป็นต้น ยังมีการจบข้อความหรือประโยคด้วยการใช้คำลงท้ายที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น

ตโภกแลทองตองมีไต่เหล้อย (สะโภกและทองตองมีไต่ได้เลย) (ฉ 11)

อย่าขับเลือดอนึ่งเลา (อย่าขับเลือดหนึ่งอีก) (ฉ 19)

4.3 การใช้คำลักษณนาม มักจะใช้คำไม่คงที่ และมีใช้น้อยกว่าภาคกลาง เพราะสิ่งของหลายอย่างมีการใช้ลักษณนามร่วมกัน ลักษณะนามที่มีลักษณะเฉพาะของภาคใต้ ที่ปรากฏในหนังสือ เช่น

กินเทาถูกพุทราเขา ๓ กลอน (กินเท่าถูกพุทรา เข้า 3 ลูกกลอน) (ฉ 20)

แมนตาย ๓ งามเป็นเลา (แมนตายหนึ่งวันครึ่งเป็นอีก) (ฉ 20)

4.4 การใช้คำศัพท์เฉพาะถิ่นในประโยค เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของภาคใต้ เมื่อเป็นคำพยางค์เดียวจะไม่มี ความหมาย แต่เมื่อนำไปเป็นส่วนประกอบหนึ่งในประโยคก็จะมี ความหมาย เช่น

ถ้ามันขี้ขึ้นไหล (ถ้ามันจะขึ้นไหล) (ฉ 16)

กินที่ลูกถ้วย (กินครึ่งถ้วยเล็ก ๆ) (ฉ 15)

อภิธานศัพท์ยาสมุนไพร

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์จากหนังสือชุด ได้แก่ ชื่อสมุนไพร ชื่อขนานยา ชื่อโรค อาการของโรค ส่วนประกอบของยา และวิธีการปรุงยา เพื่อจัดทำเป็นอภิธานศัพท์ คำศัพท์ที่พบส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ของชื่อสมุนไพร และชื่อขนานยาหรือชื่อโรค ลักษณะการบันทึก มักจะบันทึกตามการออกเสียงในพื้นถิ่นของตนเอง คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันบางคำมีรูปเขียนหลายรูป บางคำเป็นสำนวน บางคำเป็นศัพท์เฉพาะของหมอชา และบางคำมีรูปเขียนที่แตกต่างไปจากรูปเขียนในภาษาไทย ซึ่งไม่ปรากฏในระบบการพิมพ์

ผู้วิจัยได้รวบรวมคำศัพท์โดยแยกตามลำดับอักษร และอธิบายประกอบเพื่อให้เข้าใจคำศัพท์เหล่านั้นมากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กหนุนสามล่อ

คำอ่าน [ka? ³ nun¹ sam¹ ma? ⁷ IC:⁵]

ชนิดของคำ คำนาม Artocarpus communis Forst. (ชื่อสมุนไพร)

ความหมาย ขนนสามล่อ

รูปแบบการใช้ ถ้างแก่เอาลิ้นถึเล ๑ กหนุนสามล่อ (ฉ 18)

ส่วนประกอบของขนานยา ฝัลดะลอกแก้วเจ็ดประการ

ข้อมูลเพิ่มเติม ขนนสามล่อ มีสรรพคุณทางยา เช่น ดอก – แก้บิดมูกเลือด เถา – แก้ดีพิการ ขับผายลม ทำให้เรอ แก้ไข้ แก้ร้อนใน แก้ท้องเสีย ราก – ขับลมอัมพฤกษ์ บำรุงน้ำเหลือง แก้ริดสีดวงตา เป็นต้น

กำชำ

คำอ่าน [kam³ cham⁵]

ชนิดของคำ คำนาม Erioglossum

rubiginosum Blume.

(ชื่อสมุนไพร)

ความหมาย มะหวด

รูปแบบการใช้ อยำไ้ยเหนื่อ เอ้ารกกำชำ ๑ (ฉ 1)

ส่วนประกอบของขนานยา ไ้ยเหนื่อ

ข้อมูลเพิ่มเติม มะหวด มีชื่อเรียกอื่น เช่น กำชำ, ชำ, หวดหล้า, สี่หวด, หมากรำ เป็นต้น มีสรรพคุณทางยา เช่น เมล็ด – แก้ไข้ซาง แก้ไอกรน ราก – แก้ไข้เพื่อฝายใน แก้พิษร้อน แก้วัณโรค เป็นต้น

ภาพที่ 2 กำขำ

ขี้กลา

คำอ่าน	[khi ² kla: ³]
ชนิดของคำ	คำนาม
ความหมาย	น้ำครำได้ฤๅนห้องครัว
รูปแบบการใช้	ลายนำขี้กลาลูกมอกออกเฝ้าไฟ (ฉ 9-10)
ส่วนประกอบของขนานยา	ตานขโมย

ข้อมูลเพิ่มเติม น้ำครำเป็นน้ำทิ้งที่เกิดจากการซักล้างที่อยู่ใต้ฤๅนครัวเรือน เช่น น้ำทิ้งจากการล้างจานซาม เป็นต้น เมื่อทิ้งในพื้นที่เดิมซ้ำ ๆ จนเกิดเป็นหลุมหรือบ่อน้ำครำ เมื่อต้องการใช้ทำยาก็จะมีการตักน้ำครำเหล่านั้นออก แล้วขุดลงไปในพื้นที่ลึกประมาณหนึ่งคืบ ก็จะมีน้ำใส ๆ ผุดขึ้นมาจากพื้นดิน หรืออาจจะใช้ไม้ไผ่ปักลงไปใต้อ่างน้ำครำ ทำให้น้ำซึมเข้าไปในท่อไม้ไผ่ น้ำใส ๆ ส่วนนี้อาจจะเรียกว่า “น้ำไขเสียด” ซึ่งหมอยาจะใช้น้ำส่วนนี้เป็นส่วนประกอบในขนานยา

ขั้ว

คำอ่าน	[khua ²]
ชนิดของคำ	คำกริยา
ความหมาย	คั่ว
รูปแบบการใช้	เฝ้าเกล็ดปลาขอรขั้วไหใหม่ (ฉ 3)
ส่วนประกอบของขนานยา	ใช้สันนิบาต

ขี้กล้า

คำอ่าน	[khi: ² phla: ⁷]
ชนิดของคำ	คำนาม (ชื่อสมุนไพร)
ความหมาย	ผัก
รูปแบบการใช้	เฝ้าขี้กล้า ๑ ชิง ๑ (ฉ 1)
ส่วนประกอบของขนานยา	คลอดลูกแล้วเจ็บท้องเจ็บอก

ข้อมูลเพิ่มเติม ฟัก มีชื่อเรียกอื่น เช่น ชีพรั้า ฟักเขียว ฟักขาว ฟักแฟง ฟักขี้หมู ฟักขม เป็นต้น มีสรรพคุณทางยา เช่น ใบ – แก้วม แก้วพิษฝั่งต้อย ลูก – ขับปัสสาวะ แก้วธาตุพิการ แก้วไธ เป็นเลือด แก้วโลหิตเป็นพิษ น้ำยางจากผล – แก้วเบาหวาน แก้วบวม น้ำ แก้วโรคไต เปลือกลูก – แก้วช้ำใน แก้วปวดเอว เมล็ด – ขับพยาธิ ลดไข้ แก้วอีกเสบบวม ราก – แก้วกระหายน้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 3 ชีภล้า

คฺฎษะราด

คำอ่าน	[khot ⁷ cha? ⁷ ra:t ⁶]
ชนิดของคำ	คำนาม (ชื่อขนานยา)
ความหมาย	คุดทะราด
รูปแบบการใช้	ชื่อเรียกคฺฎษะราด เบนผี (ฉ 15)
ส่วนประกอบของขนานยา	คุดทะราด

ข้อมูลเพิ่มเติม ชื่อขนานยา “คุดทะราด” เป็นโรคติดต่อชนิดเรื้อรัง วันแรกเกิดจะมีตุ่มเล็ก ๆ คล้ายหัวหูด แล้วค่อย ๆ โตขึ้น ระยะแรกอาจมีไข้เล็กน้อย เบื่ออาหาร น้ำหนักลด โรคนี้อาจเกิดในกระดุก และอวัยวะอื่น ๆ เช่น จมูก หน้าแข้ง เป็นต้น

คนลิกาน

คำอ่าน	[khon ⁵ li? ⁷ ka:n ³]
ชนิดของคำ	คำกริยา
ความหมาย	คุลีการ
รูปแบบการใช้	คนลิกานหุงโคงแต่น้ำมัน (20-12)
ส่วนประกอบของขนานยา	ลมทั้งปวง

ข้อมูลเพิ่มเติม วิธีการปรุ้งยาด้วยการคุลีการ คือ คลุกเคล้าส่วนผสมของยาให้เข้ากัน

ชุมโก

คำอ่าน	[chum ⁵ pho: ⁶]
ชนิดของคำ	คำนาม Psidium guajava L. (ชื่อสมุนไพร)
ความหมาย	ฝรั่ง
รูปแบบการใช้	ไปยทับทิม ๑ ไปยชุมโก ๑ (ฉ 14)
ส่วนประกอบของขนานยา	ลงมูกเลือด

ข้อมูลเพิ่มเติม คำว่า “ฝรั่ง” ซึ่งหมายถึงผลไม้ชนิดหนึ่งนั้น ภาษาไทยถิ่นใต้ในแต่ละท้องถิ่นมีการเรียกที่แตกต่างกัน เช่น บางพื้นที่เรียกว่า “ยาหมู” “ยาหมู” บางพื้นที่เรียกว่า “ชมพู” หรือ “ชมไฟ” ฝรั่ง ยังมีชื่อเรียกอื่น เช่น บักสีดา มะก้วย มะปุ่น เป็นต้น มีสรรพคุณทางยา เช่น ใบ – ดับกลิ่นปาก ยอด – แก้บิดปวดเบ่ง แก้กท้องร่วง ลูกอ่อน – แก้กท้องเสีย ลูกสุก – ดับกลิ่นเหม็น ระบายท้อง ราก – แก้น้ำเหลืองเสีย เป็นต้น

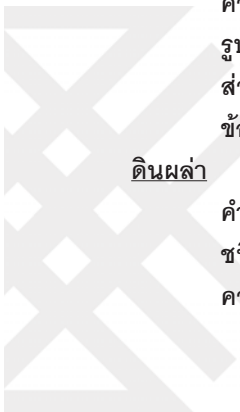
ภาพที่ 4 ชุมโก

เชื่อม

คำอ่าน	[chi-am ⁶]
ชนิดของคำ	คำวิเศษณ์
ความหมาย	จวนจะเสียชีวิต
รูปแบบการใช้	ไหเชื่อมไหคลังเพื่อไป (ฉ 12)
ส่วนประกอบของขนานยา	ส่วางอารมณ์
ข้อมูลเพิ่มเติม	อาการของผู้ป่วยที่มีลักษณะคัมคลังจวนจะเสียชีวิต

ดินผล่า

คำอ่าน	[din ³ phla: ¹]
ชนิดของคำ	คำนาม
ความหมาย	ดินที่เกิดจากทับถมของเถาถ่านจากการหุงต้ม

รูปแบบการใช้ เอ้าดินผล่า ๑ ลูกในมวงคัน ๑(ข 5-12)

ส่วนประกอบของขนานยา ขางขึ้นคอ ไอ่ ท้องขึ้น

ข้อมูลเพิ่มเติม ในอดีตการปรุงอาหารมักจะใช้ฟืนหรือถ่าน จึงเกิดการทับถมของเถ้าถ่าน เมื่อหุงต้มเป็นระยะเวลานานส่วนที่ทับถมก็แข็งตัวกลายเป็นดิน จึงขุดดินส่วนนี้มาเป็นส่วนประกอบของขนานยา

แปงลูกออน

คำอ่าน [pl:N⁴ lu:k⁶ ?C:n³]

ชนิดของคำ คำนาม

ความหมาย แป้งเด็ก

รูปแบบการใช้ นุดกร: ๑ แปงลูกออน ๑ (ข 1)

ส่วนประกอบของขนานยา เริ่ม

ข้อมูลเพิ่มเติม คำว่า “ลูกออน” ในภาษาไทยถิ่นใต้หมายถึง เด็กแรกเกิดหรือทารก “แปงลูกออน” ในที่นี้ก็คือ “แป้งลูกออน” ซึ่งหมายถึงแป้งที่ใช้สำหรับเด็กนั่นเอง ทั้งนี้เพราะในแป้งจะมีส่วนผสมของดินสอพองที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคบางชนิดได้

โพก

คำอ่าน [pho:k⁶]

ชนิดของคำ คำกริยา

ความหมาย พอก

รูปแบบการใช้ บดโพกหัวแมเท้า (ข 8)

ส่วนประกอบของขนานยา ไข่ตำมั่ว

มุ่นม:หึ่งสอ

คำอ่าน [mu:n⁵ ma?⁷ hi-N¹ sC:¹]

ชนิดของคำ คำนาม

ความหมาย มูลควาย

รูปแบบการใช้ หัวแหว่หมู ๑ มุ่นม:หึ่งสอ ๑ (ข 15)

ส่วนประกอบของขนานยา เลือดออกตามไรฟัน

ข้อมูลเพิ่มเติม มูลควายที่ใช้เป็นส่วนประกอบของขนานยาจะเลือกใช้ส่วนที่แห้งแล้ว

ไม้เงาะ

คำอ่าน [ma:j⁷ NC?⁷]

ชนิดของคำ คำนาม (สำนวน)

ความหมาย ไม้เงาะ (คล้ายเข็มป่า)

รูปแบบการใช้ ไปยหมากล้อด ๑ ไปยไม้เงาะ: ๑ ไปยกริก ๑ (ข 1)

ส่วนประกอบของขนานยา ไข่

ข้อมูลเพิ่มเติม ไม้เงาะ สื่อความหมายถึงต้นไม้นชนิดหนึ่ง คล้ายต้นเข็มป่า ดอกเป็นช่อ มีทั้งสีแดง และขาว ส่วนชื่อไม้เงาะนั้นมีหลายที่มาที่แตกต่างกัน เช่น เป็นต้นไม้ที่ชนกลุ่มน้อย “เงาะป่า” ชอบเพราะมีสีแดง เป็นต้นไม้ที่ชาวเงาะป่านำมาจากบนเขา เพื่อนำมาขายแก่ชาวบ้าน ส่วนสรรพคุณทางยาจะใกล้เคียงกับเงาะป่าเช่น แก้กตาแดง แก้ไข้ เป็นต้น

องค์คุณ

คำอ่าน [ʔoN³ khaʔ⁷ su:n¹]

ชนิดของคำ คำนาม (ชื่อขนานยา)

ความหมาย องคสูตร

รูปแบบการใช้ อยาพอกองค์คุณ ทานให้เข้าฝักbung ๑ (จ 13)

ส่วนประกอบของขนานยา องคสูตร

ข้อมูลเพิ่มเติม ชื่อขนานยา “องคสูตร” เป็นความผิดปกติของระบบทางเดินปัสสาวะ และระบบสืบพันธุ์ของผู้ชายทั้งคู่

อยาแพก

คำอ่าน [ja:² phrl:k⁶]

ชนิดของคำ คำนาม Cynodon dactylon Pers.
(ชื่อสมุนไพร)

ความหมาย หญ้าแพก

รูปแบบการใช้ อยาแพก ๑ ฝักเบ็ด ๑ (จ 2) ภาพที่ 5 อยาแพ ก

ส่วนประกอบของขนานยา คลุ้มคลั่ง

ข้อมูลเพิ่มเติม หญ้าแพก มีชื่อเรียกอื่น เช่น หญ้าแผด หนอเก้เค เป็นต้น มีสรรพคุณทางยา เช่น ต้น – แก้ไข้ ขับลม แก้อัมพาต แก้อท้องเสีย ขับปัสสาวะ แก้วริดสีดวงทวาร ราก – แก้นองเริ่อร์ ขับปัสสาวะ เป็นต้น

ภาพที่ 5 อยาแพก

๗ ตุ่มน**คำอ่าน** [cet³ ta² mu:n¹]**ชนิดของคำ** คำนาม *Tinospora tuberculata* Beumee.
(ชื่อสมุนไพร)**ความหมาย** บอระเพ็ด**รูปแบบการใช้** ๗ ตุ่มนฝกรินเหล้า (ฉ 1)**ส่วนประกอบของขนานยา** ยาล้างเลือด**ข้อมูลเพิ่มเติม** บอระเพ็ด มีชื่อเรียกอื่น เช่น เจ็ดหมูน, เจตมูลยาน, หางหนู, เถาหัวด้วน, จูจิง, เครือเขาฮอ, เจตมูลหนาม เป็นต้น มีลักษณะเด่น คือ มีรสขม จึงเป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณทางยา เช่น ผล – รักษาโรคไข้พิษอย่างแรง ใบ – รักษาพยาธิในฟัน ต้น และเถา – บำรุงกำลัง แก้อ่อนใน แก้โลหิตพิการ เป็นต้น

ภาพที่ 6 ๗ ตุ่มน

สรุปผลการวิจัย

หนังสือบุคประเภทตำรายาเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าเพราะเป็นการบันทึกภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคของคนสมัยโบราณที่ได้ค้นคิดเพื่อถ่ายทอดสู่ชนรุ่นหลังให้นำไปปรับใช้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดต่างๆ ที่แฝงอยู่ ส่วนคำศัพท์ที่ปรากฏในหนังสือบุคก็จะมีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ มีการใช้คำศัพท์ภาษาถิ่น คำโบราณ สำนวน รวมถึงวิธีการเขียนที่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการเขียนที่แน่นอน เพราะเป็นการเขียนตามความรู้ ความสามารถของผู้บันทึก และส่วนใหญ่เป็นการเขียนตามภาษาพูด การจะอ่านให้เข้าใจ และสื่อความหมายได้ถูกต้องจะต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้า และการสอบถามผู้รู้ การรวบรวมและศึกษาคำศัพท์ในรูปแบบของอภิธานศัพท์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การศึกษา หรือพัฒนาในลักษณะอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวางต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

หนังสือเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่บันทึกภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าซึ่งเกิดจากความคิด ความรู้ และประสบการณ์ของคนในท้องถิ่น ผู้ที่สนใจ หน่วยงาน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะได้ อนุรักษ์ ศึกษา และสืบทอด เพื่อให้เข้าใจอดีตได้อย่างลึกซึ้งซึ่งจะนำไปสู่การปรับใช้ในแง่มุมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดคุณค่าอย่างสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การตั้งชื่อขนานยามีหลายลักษณะ เช่น ตั้งชื่อตามลักษณะของยา อาการ ของโรค วิธีการรักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการตั้งชื่อที่น่าสนใจซึ่งต้องอาศัยการตีความ เช่น พินาศไตรภพ มหาคงคา เป็นต้น จึงควรจะได้มีการศึกษาแนวคิดวิธีการตั้งชื่อขนานยาดังกล่าว

2.2 ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ยาสมุนไพรที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทหนังสือของภาคใต้กับคำศัพท์ยาสมุนไพรที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภท สมุดไทย หรือสมุดข่อยของภาคอื่น ๆ

2.3 ควรจะมีการศึกษาเปรียบเทียบชื่อขนานยา ที่ปรากฏในหนังสือกับชื่อ ขนานยาที่ปรากฏในแวดวงการแพทย์แผนปัจจุบัน

2.4 ควรจะมีการศึกษาคำศัพท์ยาสมุนไพรจากแหล่งอื่นๆ ที่นอกเหนือจาก หนังสือ เช่น จากแพทย์พื้นบ้าน ร้านยาแผนโบราณ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักงาน. (2551). ศัพท์แพทย์ไทย. กรุงเทพฯ: แสงเทียนการพิมพ์.
- ไข่มุก อุทยานลี. (2547). การอนุรักษ์สมุดไทยภาคใต้เพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น. ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- เจนจบ ยิ่งมูล. (2555). สารานุกรมสมุนไพรไทย. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1999).
- เจริญ ศรีประดิษฐ์. (2542). ภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคใต้ด้านการแพทย์พื้นบ้านจากหนังสือ. สุราษฎร์ธานี: สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ฉันทัส ทองช่วย. (2536). ภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทักษิณคดีศึกษา, มูลนิธิ. (2546). พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2525 (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

นครศรีธรรมราช, มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2551). พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ พุทธศักราช 2550 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: มาย มีเดีย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น.

วุฒิ วุฒิธรรมเวช. (2540). สารานุกรมสมุนไพร รวมหลักเวชกรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. หนังสืออนุตรหัส ศวก.55220088. (ม.ป.ป.). (ม.ป.ท.).

บุคคลานุกรม

จรินทร์ ผลสมบุรณ์ (แพทย์แผนไทย ผู้ประกอบการร้านยาแผนโบราณ) อายุ 61 ปี บ้านเลขที่ 28 ถนนสมันตประดิษฐ์ ตำบลพิมาน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล สัมภาษณ์เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2558

จำเนียร พลอยดำ อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 144 หมู่ 9 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพยอม จังหวัดพัทลุง สัมภาษณ์เมื่อ 9 พฤษภาคม 2558

แผ้ว คงพัน (แพทย์แผนไทย) อายุ 84 ปี บ้านเลขที่ 63 หมู่ 4 ตำบลนาเตย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา สัมภาษณ์เมื่อ 25 เมษายน 2556, 17 พฤษภาคม 2557 และ 20 ธันวาคม 2557

พรม จันทรา (แพทย์แผนไทย ผู้ประกอบการร้านยาแผนโบราณ) อายุ 80 ปี บ้านเลขที่ 994/1 หมู่ 2 ตำบลเหนือคลอง อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ สัมภาษณ์เมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2558

วินัย รักกำเนิด (แพทย์แผนไทย) อายุ 46 ปี บ้านเลขที่ 14/1 หมู่ 5 ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช สัมภาษณ์เมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2558

สอ เสมือนใจ อายุ 64 ปี บ้านเลขที่ 816 หมู่ 6 ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง สัมภาษณ์เมื่อ 9 พฤษภาคม 2558

ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต : ศิลปะจัดวาง

RELATION BETWEEN BODY AND MIND : INSTALLATION ART

อัญชลี พรหมสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต: ศิลปะจัดวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทดลองวิธีสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางด้วยเทคนิค สื่อประสม 3 มิติ เพื่อแสดงออกถึงความสมดุลของความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต สภาวะในการแสดงออกของการรวมเป็นหนึ่ง เมื่อกายจิตสัมพันธ์กัน ชีวิตจะดำเนินไปอย่างมีความสุข จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลมาสู่งานสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางจำนวน 4 ชิ้น คือ ผลงานชิ้นที่ 1 แสงแห่งความสมดุลในจิตใจ ผลงานชิ้นนี้สะท้อนถึงสภาวะสมดุล เมื่อกายเป็นอย่างไรจิตจะแสดงออกมานั้น ผลงานชิ้นที่ 2 ภาวะหลุดพ้น สะท้อนถึงเมื่อเกิดความทุกข์ จิตเกิดมีความทุกข์จะส่งผลมาถึงกายเมื่อควบคุมจิตได้ จะหลุดพ้นความทุกข์ ผลงานชิ้นที่ 3 อายตนะกำหนดจิต สะท้อนถึงกายเป็นอย่างไร อายตนะจะสะท้อนออกมาในแบบที่เป็น แต่ถ้ามีเหตุทำให้เกิดทุกข์ จิตต้องกำหนดกายได้ ขึ้นสรุปผลงานชิ้นที่ 4 จิตกำหนดได้ กายสงบสุข ผลงานชิ้นนี้ สะท้อนถึงกายจิตที่สมดุลกัน เมื่อจิตสงบจะทำให้กายสงบ เภาที่กระทบผาผนังเป็นสิ่งที่สะท้อนความคิด ผลงานทั้ง 4 ชิ้นสื่อด้วยรูปทรง วัสดุที่ทำด้วย ไม้ เหล็ก อะคริลิค ผนวกกับการใช้แสง ไฟ และ เสียง เป็นการจัดองค์ประกอบเพื่อสื่อถึงความสัมพันธ์ของกายและจิตตามวัตถุประสงค์

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต : ศิลปะจัดวาง

Abstract

The purpose of the research reported in this paper was to study the relationship between body and mind by creating "Installation Art" with 3D multimedia technique displaying equilibrium of body and mind to be effected on the way of life. In the condition of expressing the unique between body and mind have an effect on happiness of life. The study analyzed data into creative works of art placement of 4 pieces. The work of the first light of the balance in the mind set of results reflects the equilibrium on the mental exercise is to show that. 2 out of work reflect on suffering. I was suffering will result from the body when the soul is. Be free of suffering. The 3 piece set spiritual sense. Reflect the body be? Hopes will resonate out in a way But if there is any cause suffering. I need to set the body. Product overviews 4 piece set has physical, mental peace; this work reflects the mental balance. When the spirit of peace to all to stay. Shadows on the wall are a reflection. The shape of the 4 pieces of media materials do. Wood, metal, acrylic, acrylic, combined with the use of light and sound. Is composition to reflect the relationship of physical and mental purposes.

Keywords : Relation Between Body And Mind : Installation Art

บทนำ

เนื่องจากสภาวะการณ์ปัจจุบัน โลกมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตที่ดำเนินไปอย่างเร่งรีบและขาดสติ ขาดความสมดุล ทั้งกาย และจิต จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต มนุษย์จะมีความสุขได้หากมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ทั้งที่เป็นรูปธรรมคือร่างกาย และที่เป็นนามธรรมคือ จิตใจ เราคงไม่แบ่งแยกระหว่างร่างกายกับจิตใจ จิตใจมีความสัมพันธ์กันกับร่างกายจนไม่สามารถแยกจากกันได้ความสัมพันธ์ของกายกับจิตต้องสมดุลกัน ดังในพระพุทธศาสนาการนับถือผลของการกระทำ ความดี หรือความชั่ว เป็นสภาวะจิตที่เราสามารถรับรู้ได้ มนุษย์มีอารมณ์ ความรู้สึกด้านต่างๆ มาจากประสบการณ์เฉพาะตัวสะสมอยู่ในสภาพของจิต ภูมิของจิต ชั้นของจิต ระดับของจิต ถ้าจิตมีภูมิธรรมที่ดีสร้างกุศลไว้มากก็จะทำให้อิ่มเอิบ เบิกบาน รู้จักมองโลกในแง่ดี ก็จะรับอารมณ์ที่เป็นสุข แต่ถ้าสร้างภูมิจิตสิ่งสมกิเลสไว้มากก็จะทำให้รู้สึกเดือดร้อนใจ เป็นทุกข์ ซึ่งตรงกับสุภาษิตไทยที่กล่าวว่า "สวรรค์อยู่นอก นรกอยู่ในใจ" อันเป็นความสุขและความทุกข์ที่เราจะได้รับในปัจจุบันขณะ หรือในทางธรรมะที่เกี่ยวกับคำสอน มีผู้กล่าว

ไว้หลายด้าน เช่น “สัตว์ทั้งหลาย มีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้ประณีตและทรมาน” (พระธรรมปิฎก , 2542, หน้า 214) จากสภาพสังคมที่ได้พบเห็นและรับรู้ทำให้เกิดความสนใจและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก จึงนำมาเป็นแรงบันดาลใจรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาข้อมูลค้นคว้าทดลองและดำเนินงานสร้างสรรค์ มีแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงออกที่เชื่อมโยงความคิดของกาย และจิต เพื่อตอบสนองความต้องการภายในจิตใจจึงถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปะจัดวางเพื่อสื่อสารกับคนในสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดลองวิธีสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวางด้วยเทคนิคสื่อประสม โดยใช้วัสดุ 3 มิติ เพื่อแสดงออกถึงความสมดุลของความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต
2. เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตที่มีต่อการดำเนินชีวิตสภาวะในการแสดงออกของการรวมเป็นหนึ่ง เมื่อกายจิตสัมพันธ์กันชีวิตจะดำเนินไปอย่างมีความสุข
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานสะท้อนจินตนาการ แสดงออกถึงความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต

กรอบความคิดในการวิจัย

เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวาง สื่อผสม 3 มิติ สะท้อนจินตนาการความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตที่มีต่อหลักการดำเนินชีวิต สภาวะในการแสดงออกของการรวมเป็นหนึ่ง เมื่อกายจิตสัมพันธ์กัน ชีวิตจะดำเนินไปอย่างมีความสุข

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจัดวาง ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตมีขอบเขตในการวิจัยโดยเน้น

เนื้อหา (CONTENT) เน้นหาด้านสภาวะ จิตวิญญาณ แนวความคิดและความรู้สึกภายในที่มีต่อการดำเนินชีวิต การรวมเข้าของร่างกาย จิตวิญญาณเป็นหนึ่งเดียวกันอย่างมีสติ สงบทุกท่วงท่าในการดำรงชีวิต โดยมีรูปแบบ (FORM) สร้างสรรค์รูปทรงในลักษณะ 3 มิติ กึ่งนามธรรมด้วยรูปทรงของสัญลักษณ์ของคน ทำให้เกิดการรับรู้ในสิ่งต่างๆ จัดวางเป็นห้องเพื่อเป็นตัวสะท้อนของเงา ซึ่งเงาเกิดจากความรู้สึกภายในจิตวิญญาณของคนโดยใช้จินตนาการความคิดตัดทอนเพิ่มเติมให้เกิดรูปแบบใหม่ **ผลงาน** ทำให้ได้จำนวนผลงานจัดวาง (INSTALLATION) 4 ชิ้น ลักษณะจัด

วางศิลปะแห่งความสมดุลในจิตใจ กาย และ จิต สัมพันธ์กัน การสร้างสรรค์ผลงานวิจัยเชื่อว่าเมื่อความสัมพันธ์ของจิตกับกายสัมพันธ์กัน ชีวิตจะมีความสุข สมดุล ทั้งกาย ใจ

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ศึกษาข้อมูล ศึกษารายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับ ศึกษารูปแบบ ลักษณะวิธีการหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการก่อให้เกิดการสร้างสรรคผลงานศิลปะจิตว่าง : ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต
2. เรียบเรียงข้อมูล ดำเนินการวิจัยตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ศึกษาข้อมูลกาย จิต หลักธรรม พุทธศาสนาความเชื่อ มุมมองต่างๆ ของร่างกาย กับจิตใจ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางและเป็นการปูรากฐานในการสร้างผลงานศิลปะที่กำลังจะทำต่อไป
3. วิเคราะห์ข้อมูล ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต
4. สร้างสรรคผลงาน
 - การจัดทำแบบร่างผลงานสเก็ตช์ผลงานลายเส้นและพิจารณาเลือกรูปแบบที่เหมาะสม
 - สร้างสรรคผลงานจริง
5. ประเมิน ผลงานสร้างสรรค์

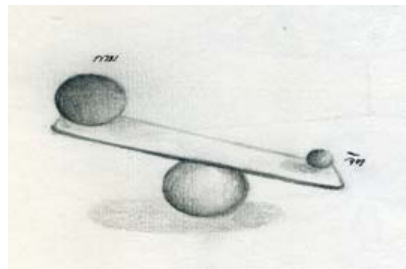
ข้อมูลเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต

เมื่อมนุษย์เรามีจิตที่หนักแน่นกว่า การฝ่าฟันอุปสรรคที่เกิดขึ้น แต่ถ้ามีสิ่งแวดล้อมหรือผลกระทบเกิดขึ้นจะทำให้กาย หรือจิตเปลี่ยนแปลง ขาดความสมดุลไปบ้าง ในส่วนนี้เป็นผลที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจในงาน ศิลปะจิตว่าง : ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต คือแทนค่า ฟอรัม คือ กาย เภาเป็นจิต แสงเป็นส่วนผสมของจิต ส่วนผสมของกายกับจิต จิตเป็นตัวกำหนดกายให้เกิดความสุข ความทุกข์ จะเกิดขึ้นนั้นขึ้นอยู่กับรับรู้ด้วยประสาททั้ง 6 คือ ประสาทตา ประสาทหู ประสาทรับกลิ่น ประสาทรับรส ประสาทตามผิวหนัง จิต ซึ่งเป็นผู้สัมผัสกับความคิดอายตนะทั้งภายในและภายนอกจำนวนอย่างละ 6 นี้ เป็นเหตุให้วิถีจิตเกิด ถ้าไม่มีอายตนะเหล่านี้เสียแล้ว วิถีจิตย่อมเกิดไม่ได้ การรับรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อวิญญาณเกิดขึ้น ซึ่งโดยปกติวิญญาณจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดการกระทบกันระหว่างอายตนะภายนอกกับอายตนะภายใน แต่ในบางกรณีก็ไม่เกิดการรับรู้ เช่น ถูกสัมผัสขณะหลับ หรือมองสิ่งต่างๆ ขณะเหม่อลอย จะไม่เกิดการรับรู้ใดๆ

การรับรู้เกิดขึ้นต่อเมื่อมีองค์ประกอบเกิดขึ้นครบทั้ง 3 อย่าง ได้แก่ 1. อายตนะ 2. อารมณ์ 3. วิญญาณ รวมเรียกว่าผัสสะ หรือสัมผัส แปลว่า การกระทบ หรือหมายความว่า การบรรจบพร้อมกันแห่งอายตนะ อารมณ์ และวิญญาณ เหตุกับผลที่กล่าวมานี้ เป็นไปตามสภาวะ อายตนะต่างๆ เหล่านี้ มีภาวชนวนขวย พยายาม เพื่อให้ผลของตนเกิดสิ่งที่เชื่อมต่อกันเหล่านี้ ทำให้จิตและเจตสิกกรรมกว้างขวางเจริญขึ้น คือเมื่ออายตนะภายในและภายนอกมากระทบกันเข้า เกิดการรู้อารมณ์ทางทวารนั้นๆ วิถีจิตต่างๆ มีจักขุทวาร วิถีจิตเกิดขึ้น วิถีจิตนั้นเมื่อเกิด มิใช่เกิดเพียงวิถีเดียว แต่จะเกิด

จำนวนนับไม่ถ้วน ในวิถีจิต หนึ่งๆ นั้น มีจิตหลายชนิดเกิดขึ้น ทั้งกุศลและอกุศล ทั้งวิบาก ทั้งกิริยาอาการที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้นี้เรียกว่า จิต เจตสิก เจริญกว้างขึ้น เหตุแต่ละคนขึ้นอยู่กับสภาวะของแต่ละคน สภาวะ คือ สุขภาพ สุขภาพแบ่งเป็นกาย กับ จิต สุขภาพดีคือการที่ร่างกายและจิตไม่มีโรค เมื่อเกิดสภาวะร่างกาย ใจ สัมพันธ์กัน จะเกิดความสุข ตรงข้ามเมื่อเกิดทุกข์ภาพ หรือเรียกว่าภาวะที่เป็นทุกข์ ทุกข์ภาพ แบ่งเป็น 1. โรคทางกาย(กายิกโรค) เช่น ปวดหัว ตัวร้อน อุบัติเหตุ ระบบอวัยวะไม่ปกติ 2. โรคทางจิต(เจกสิกโรค) เช่น โกรธ หลง ซึมเศร้า เห็นแก่ตัว(ว.วิชิตเมธี,2556)

เมื่อเกิดทุกข์ภาพขึ้นนั้น จำเป็นจะต้องผ่านทุกข์นั้นไปให้ได้จากสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เข้ากระทบถึงผู้วิจัยเองทั้งสุขและทุกข์ที่ตนเองผ่านมาในชีวิต จึงคิดสูตรด้วยตนเองว่า เมื่อเรามีจิตที่หนักแน่นกว่า เข้มแข็งกว่า แม้ร่างกายจะเกิดผลกระทบ แต่จิตที่เข้มแข็งจะสามารถพุงกายของเราให้ผ่านความทุกข์ไปได้

ภาพที่ 1 สูตรสมดุลกาย - จิต (อัญชลี พรหมสวัสดิ์, 2013)

อิทธิพลจากศิลปิน

นอกจากแนวความคิดจากข้อมูลเกี่ยวกับกายจิต มีความประทับใจในผลงานของศิลปินที่มีแนวคิดจาก A sound mind in a sound body จิตที่สดใสนั้นย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์วิเคราะห์ต่อว่า การใช้ชีวิตให้ได้สมดุลนั้นจิตจะต้องมีค่าน้ำหนักมากกว่ากายมากคือ จิตเป็นตัวกำหนดกายให้เป็นจากแนวคิดของศิลปินชื่อเจริโก ซานตานเดอร์ (JERICO SANTANDER) ศิลปินชาวสเปน ผู้วิจัยประทับใจในผลงานเพราะเนื้อหาของศิลปินคือการใช้น้ำหนักความคิดจากโลกแห่งความเป็นจริงคล้ายๆ กับหลักกรรมในพระพุทธศาสนาที่จิตกำหนดกายให้เกิดความสุขได้

ภาพที่ 2 Sound mind, Sound body (Santander, 2556)

และศิลปินอีกท่านคือเอเลน่า โมน่า (ELENA MORA) เป็นชาวอิตาลี ทำงานที่มหาวิทยาลัย Lapland ในเมืองเบอร์ลิน เขาเป็นศิลปินศิลปะการจัดวางโดยใช้แนวคิดจากความสุขของการใช้ชีวิต ผลงานที่ศึกษา คือการนำอาหารที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดูแลสุขภาพมาจัดวางให้เกิดการสมดุล ศิลปินท่านนี้สะท้อนให้ผู้วิจัยตระหนักว่า การใช้ชีวิตที่สมดุลมีจิตใจที่ดีในร่างกายที่สมบูรณ์ สิ่งที่สำคัญอีกอย่าง คือ อาหารที่สมดุล ดังนั้นผู้วิจัยเข้าใจในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิตที่สมดุลกัน ผู้วิจัยได้สร้างสรรคงานเป็นคุณค่าผ่านงานทัศนศิลป์ ผลงานของงานทัศนศิลป์ออกมาเป็นที่น่าสนใจสื่อให้เห็นถึงว่าร่างกายเกิดการสมดุลกัน

ภาพที่ 3 A balance diet (Mora, 2556)

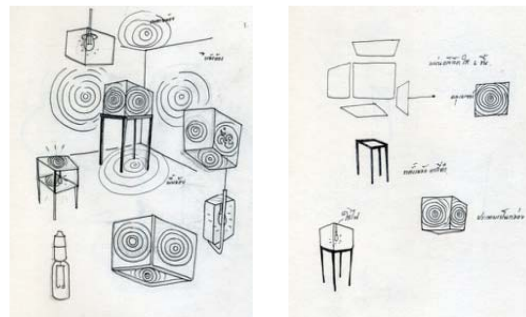
การกำหนดแนวความคิด

ผลงานชิ้นที่ 1 : ผลงานชื่อ แสง แห่งความสมดุลในจิตใจ

แนวความคิด

ผู้วิจัยนำเสนอเรื่องผัสสะ ทางตา นำรูปทรงต่างๆที่แทนค่าการมองเห็น และเลือกสายเส้น ภาพลวงตา (Op-tical illusion) ซึ่งเป็นตัวแทนของการมองการรับรู้ผ่านสัญลักษณ์โอม และใช้รูปทรงวงกลมนำเสนอให้เกิดเป็นเงาสะท้อนความรู้สึกในขณะนั้น กาย คือ อายตนะสัมผัสนอก ทดลองใช้รูปทรงสี่เหลี่ยมด้วยแผ่นอะคริลิกใส ใส่ไฟเพื่อส่องแสงออกมากระทบฉากที่ตกกระทบ แทนค่า จิต คืออายตนะสัมผัสใน คือภาพที่เกิดขึ้นใช้รูปทรงสร้างเป็นฉากด้วยแผ่นอะคริลิกทึบแสง สีขาว กับอายตนะสัมผัสนอกรูปอายตนะ (แสง สี ที่มากระทบตาให้เห็นเป็นภาพต่างๆ) ภาพที่เห็น แทนค่าให้เห็นถึงภาพที่ผิดปกติไปโดยใช้ทฤษฎีภาพลวงตา ในการทำงานชุดนี้ผู้วิจัยทดลองสร้างรูปทรง จากแนวความคิดคือรูปทรง แทนค่าฟอร์มหรือร่างกายที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดเงา และเงาที่แสดงออกมา จะเป็นผลที่ได้จากจิตใจที่ไม่สามารถยังรู้ได้ ในผลงานชุดนี้ จะแสดงถึงสภาวะของความสมดุล เมื่อกายเป็นอย่างใด จิตจะแสดงออกมาอย่างนั้น

ภาพร่าง

ภาพที่ 4 ภาพร่างผลงานชุดที่ 1 (อายตนะ 1)

ผลงานจริง

ภาพที่ 5 ผลงานชุดที่ 1 แสง แห่งความสมดุลในจิตใจ

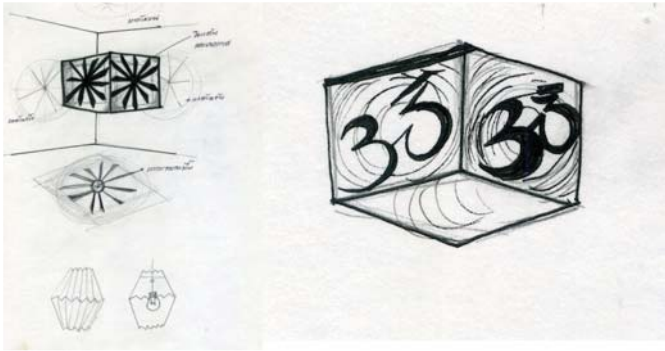

ผลงานชิ้นที่ 2 : ผลงานชื่อ ภาวะหลุดพ้น

แนวความคิด

ผลงานสื่อถึงอายตนะภายในเข้าสู่ภายนอก ใช้การแสดงออกแบบจัดวางแสดงผลงานจัดวางเป็น 3 มิติ ภาพตนเองจะใช้เทคนิค การจัดวางแขวนวัตถุ แนวความคิดสะท้อนถึงเมื่อเกิดความรู้สึก จิตเกิดทุกข์ มีผลมาถึงกาย เมื่อจิตควบคุมได้ รู้ว่าเมื่อเกิดความรู้สึกเกิดขึ้น จิตเราต้องหลุดพ้นจากความทุกข์ไปให้ได้ โดยกำหนดรูปกายเป็นฟอร์มสี่เหลี่ยม ขวบนไว้กลางห้องไม่มีฐานตั้ง เพื่อแสดงถึงการไม่ยึดติดกับสิ่งยึดเหนี่ยวใดๆ ในแนวความคิดนี้ผู้วิจัยจัดอยู่ในข้อที่ 2.ความผิดปกติทางใจ อาจทำให้เกิดโรคทางกาย แต่ถ้าเราสามารถกำหนดจิตเราได้ เราจะสามารถควบคุมกายให้เป็นสุขได้

ภาพร่าง

ภาพที่ 6 ภาพร่าง ผลงานชุดที่ 2

ผลงานจริง

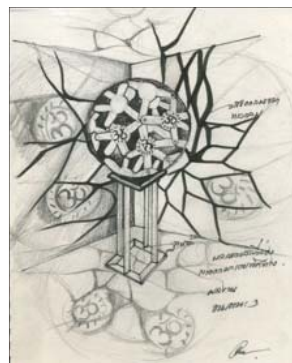
ภาพที่ 7 ผลงานชุดที่ 2 ภาวะหลุดพ้น

ผลงานชิ้นที่ 3 : ผลงานชื่อ อายตนะกำหนดจิต

แนวความคิด

ผลงานสื่อถึงอายตนะกำหนดได้ด้วยตัวเอง แนวความคิดสะท้อนถึงจิต ว่าเป็นอย่างไร อายตนะจะสะท้อนออกมาในแบบที่เป็น แต่ถ้าเมื่อเกิดเหตุทำให้เกิดทุกข์ จิตเราต้องกำหนดกายได้ ดังนั้นจากผลงานชิ้นนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอว่า ที่ส่งมาจากแสงที่เรากำหนดไว้ให้ทอดผ่านไปตามผนังห้อง จะต้องการให้แสงเกิดการหักเห เมื่อแสงสะท้อนกระจกและเงาจะพุ่งตัดกันไปทุกทิศทุกทาง สื่อถึงความทุกข์ใจจะเกิดขึ้น แต่ถ้าเราสามารถควบคุมจิตให้สงบได้ ร่างกายจะสุข เงาที่ได้จะนิ่งและชัดเจนเป็นรูปทรงที่มั่นคงไม่บิดเบี้ยวหรือบิดเบือนไป ใช้รูปแบบจากแนวความคิด ดวงจิต สื่อถึงความสงบ

ภาพร่าง

ภาพที่ 8 ภาพร่างผลงานชุดที่ 3

ภาพที่ 9 ขั้นตอนประกอบผลงาน

ผลงานจริง

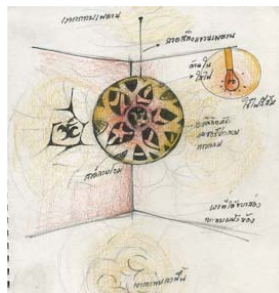
ภาพที่ 10 ผลงานชุดที่ 3 อายตนะกำหนดจิต

ผลงานชิ้นที่ 4 : ผลงานชื่อ จิตกำหนดได้ กายสงบสุข

แนวความคิด

ผลงานชิ้นนี้ สะท้อนกาย จิตที่สมดุลกัน เมื่อจิตสุข ร่างกายจะสงบสุข

ภาพร่าง

ภาพที่ 11 ภาพร่าง ผลงานชุดที่ 4

ผลงานจริง

ภาพที่ 12 ผลงานชุดที่ 4 จิตกำหนดได้ กายสงบสุข

บรรณานุกรม

จินดา บุญช่วยเกื้อกุล.(2541). "การดูแลรักษาและส่งเสริมสุขภาพ". สุขภาพเพื่อชีวิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มนตรี ภูมิ. (2552). กาย-จิตสัมพันธ์ซิกมุนด์ ฟรอยด์. กรุงเทพฯ : พี เอ ลีฟวิ่ง.

พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต).(2542). พุทธวิธีแก้ปัญหา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมมิก จำกัด.

สกุณา บุญนารกร. (2552). สุขภาพแบบองค์รวม. สงขลา : เทมการพิมพ์

เว็บไซต์

กัจจกร พรหมโสภี.(2546). สุขภาพกายและจิต. วันที่ค้นข้อมูล 15 พฤษภาคม 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.snr.ac.th/elearning/kamtorn/section3.6.htm>

ภาพลวงตา.(2555). วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://board.postjung.com/646951.html>

ว.วชิรเมธี.(2556). สุขภาพจิตดีชีวิที่มีสุข. วันที่ค้นข้อมูล 20 เมษายน 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.youtube.com/watch?v=aZTUjgeE3aY>

สุชาติ สุขภาพ. (2551). ภาพลวงตา กับวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี. เข้าถึงได้จาก
<http://board.postjung.com/646951.html>

อิทธิพร องอาจ.(2550). สุขภาพจิตกับการทำงาน. วันที่ค้นข้อมูล 6 กันยายน 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://www.gotoknow.org/posts/128111>

โอม ภาวนา.(2556). วันที่ค้นข้อมูล 10 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก
<https://sites.google.com/site/xomphawna/project>

Mora, E.(2556). A balanced diet วันที่ค้นข้อมูล 30 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก:
<http://www.thefoxisblack.com/2013/06/>

Santander, J.(2556). Sound mind, sound body. วันที่ค้นข้อมูล 28 ตุลาคม 2557, เข้าถึงได้จาก
<http://smokingdesigners.com/creative-artworks>

การบริหารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

THE ADMINISTRATION OF RATTANAKOSIN EXHIBITION HALL FOR LIFELONG LEARNING

อิทธิวัฒน์ พัดเชื้อ

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้จัดทำกรวิจัยในแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ โดยสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 ตัวอย่าง

โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหาร 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานด้านบุคลากร 3) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการบริการของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างนั้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์อยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญกับความหลากหลายของเทคโนโลยีสื่อผสมที่ใช้ในการจัดแสดง ความน่าสนใจของรายละเอียดของเนื้อหาที่เขียนอธิบาย และความน่าสนใจของรูปแบบในการเดินชมพิพิธภัณฑ์ ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความไม่เห็นด้วยกับความเหมาะสมของการจัดระบบการเข้าชมเพื่อความรวดเร็ว ความเหมาะสมของราคาค่าเข้าชม และความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเที่ยวชม กลุ่มตัวอย่างนั้นมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของบุคลิกภาพ และการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ ความเหมาะสมของจำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการ และความเหมาะสมในการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริการในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญกับความสะอาดภายในตัวอาคารและห้องจัดแสดง ความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้เข้าชมที่นั่งรถเข็น และความสวยงามของรูปแบบนิทรรศการ ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความไม่เห็นด้วยกับ ความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่ในการต้อนรับผู้ชม ความเหมาะสมและเพียงพอของที่จอดรถ และการจัดแบ่งโซนเพื่อความสะดวกในการเข้าชมของนักท่องเที่ยว

การศึกษาเรื่องนิทรรศน์รัตนโกสินทร์กับการบริหารสู่แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังนี้ 1) ด้านการบริหาร ควรมีแผนสำรองของการจัดระบบการเข้าชมเพื่อ

การรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย อธิบายถึงความจำเป็นในการเก็บราคาค่าเข้าชมที่มีราคาสูง จัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริการพื้นฐาน เช่น บริการตู้กดน้ำดื่ม หรือตู้กดน้ำอัตโนมัติ สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายระหว่างการเที่ยวชม 2) ด้านบุคลากร ควรส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการรองรับการบริการนักท่องเที่ยวต่างชาติ ควรมีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยว ควรส่งเสริมความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง เพื่อสามารถตอบคำถามข้อสงสัยของนักท่องเที่ยว 3) ด้านการบริการ ควรจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสม และเพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว ควรแจ้งรายละเอียดของสถานที่จอดรถให้กับนักท่องเที่ยวทราบ ควรจัดแบ่งโซนการให้บริการให้ชัดเจนเพื่อความสะดวก และป้องกันการสับสนของนักท่องเที่ยวในการเข้าใช้บริการ

คำสำคัญ : การบริหาร / แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต / นิทรรศน์รัตนโกสินทร์

Abstract

This study is a mix of quantitative and qualitative research about Rattanakosin Exhibition Hall. The structure interview were used to collect 130 data sample. This research were the purposes of study 1) the model of Rattanakosin Exhibition Hall administration 2) to study the personnel administration of learning 3) to the service.

The results were following as : the opinion about the administration of Rattanakosin Exhibition Hall was medium especially about the mix technology, the description, and the model of series of demonstration showroom, but the tourist did not agree with the appropriate of waiting on lobby of Rattanakosin Exhibition Hall, the price of goods, and the expensive of ticket. The opinion about the personnel was medium especially about personality, the appropriate of amounts of personnel, and the information service. The service was medium especially about the inner cleanness, the elder facilities, and the multi techniques color of demonstration but did not agree with the appropriate of lobby, the car park, and the zoning of demonstration room.

KEYWORDS : Management / Resources For Lifelong Learning / Rattanakosin Exhibition.

บทนำ

การศึกษามีความจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ในทุกช่วงของอายุ เพราะมนุษย์ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมสิ่งแวดล้อมตลอดเวลา โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้น มีผลกระทบต่องานความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต ซึ่งนับวันความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็ยิ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และซับซ้อนมากขึ้น เกินกว่าที่เราจะใช้ความรู้ที่สะสมมา ตั้งแต่สมัยที่อยู่ในวัยเรียนมาช่วยได้ ทั้งที่ช่วงชีวิตหลังวัยเรียนเป็นช่วงชีวิตที่ยาวนานกว่ามาก เหตุนี้เองในหลายประเทศจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการศึกษาของประชาชนที่จะต้องได้รับการศึกษาตลอดชีวิต จึงได้นำมาเป็นแนวความคิดหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ที่เป็นยุคของความเจริญ ความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยีอันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การศึกษาจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยเตรียมประชาชนให้มีความพร้อม มีภูมิคุ้มกันที่จะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเท่าทัน และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม

นิทรรศน์รัตนโกสินทร์คือ ศูนย์การเรียนรู้และแหล่งรวบรวมข้อมูลความรู้ทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรมของยุครัตนโกสินทร์ที่สมบูรณ์แบบที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่บนถนนราชดำเนิน วัตถุประสงค์หลักในการจัดสร้างนิทรรศน์รัตนโกสินทร์นั้น มุ่งหมายจะให้ป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แห่งใหม่สำหรับเยาวชนที่สนใจในเรื่องประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมของกรุงรัตนโกสินทร์

ในวัตถุประสงค์ถัดมานั้นต้องการสร้างสมดุลให้กับชุมชนในการเติมเต็ม โดยเป็นสถานที่ครอบครัวและชุมชนใกล้เคียง สามารถเรียนรู้ประวัติของถิ่นฐานที่ตั้งของชุมชน ประกอบกับใช้เวลาว่างกันได้ทั้งครอบครัวและต่อมาเป็นวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นิทรรศน์รัตนโกสินทร์เป็นเสมือนประตูสู่กรุงรัตนโกสินทร์สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อนักท่องเที่ยวได้ทราบถึงข้อมูลและประวัติของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ก่อนเดินทางสู่สถานที่จริง ประกอบกับบริเวณใกล้เคียงที่ตั้งของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์นั้น ยังได้ถูกใช้เป็นลานพิธีในการมอบกุญแจเมืองสำหรับแขกบ้านแขกเมืองในช่วงเวลาที่ผ่านมา

ดังนั้นเพื่อให้อาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับคนทุกเพศทุกวัย จึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารอาคารนิทรรศน์ โดยหวังว่าผลของการศึกษานี้จะสามารถเป็นแนวทางให้อาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อคนทุกเพศทุกวัยได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาการบริหารด้านบุคลากรของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์
3. เพื่อศึกษาการบริหารด้านการให้บริการของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์
2. ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารด้านบุคลากรของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์
3. ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารด้านการให้บริการของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ที่ทำการศึกษา

นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ตั้งอยู่ที่ 100 ถนนราชดำเนินกลาง แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

2. ขอบเขตด้านประเด็นที่ศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นในการนำเสนอให้นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

- (1) การบริหาร
- (2) บุคลากร
- (3) การให้บริการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงาน ด้านบุคลากร บริการหรือการปฏิบัติงานใด ๆ ของหน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับ คน สิ่งของ และหน่วยงาน โดยครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น การบริหารคน การบริหารงานทั่วไป การบริหารการให้บริการประชาชน

การบริหารบุคลากร คือ กระบวนการเกี่ยวกับบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลดี มีความรู้ความสามารถ เหมาะสมกับงาน เข้ามาทำงานให้ได้ผลดีที่สุด โดยหน่วยงานสามารถดึงดูด อำรงรักษา และพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานสามารถทำภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามความมุ่งหมาย

การบริการ คือ กิจกรรมหรือกระบวนการในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลหรือองค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่นให้ได้รับความสุข และความสะดวกสบายหรือเกิดความพึงพอใจจากผลของการกระทำนั้น ได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

นิทรรศน์รัตนโกสินทร์ คือ ศูนย์การเรียนรู้และแหล่งรวบรวมข้อมูลที่ทำให้ความรู้ทางประวัติศาสตร์ศิลปะ และวัฒนธรรมของยุครัตนโกสินทร์ที่สมบูรณ์แบบที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย ทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่บนถนนราชดำเนินประกอบกับเป็นเสมือนประตูสู่กรุงรัตนโกสินทร์สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อนักท่องเที่ยวได้ทราบข้อมูลและประวัติของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ก่อนเดินทางสู่สถานที่จริง

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง สถานที่ บุคคล หรือกิจกรรมที่สามารถให้ความรู้ ให้ประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ซึ่งนักการศึกษาได้จัดแหล่งเรียนรู้ไว้หลายประเภท ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นกิจกรรมศาสนาและประเพณี แหล่งการเรียนรู้ประเภทประเพณีท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่รัฐหรือเอกชนสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา (เช่น ศูนย์การเรียนรู้ หอสมุด พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการในอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์เพื่อพัฒนารูปแบบและเพิ่มประสิทธิภาพ ด้วยการศึกษาการจัดการในอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตรงตามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยมีสาระสำคัญในการดำเนินการตามลำดับสาระ ดังนี้ การศึกษาเอกสารและงานวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีหลักการบริหารจัดการแบบ 4 M นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ไปศึกษาข้อมูลแหล่งต่างๆ จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวผู้ดูแล อันเป็นสถานที่แหล่งข้อมูลปฐมภูมิเพื่อวางแผนทางในการศึกษาวิจัยให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ก่อนจะสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการในนิทรรศน์รัตนโกสินทร์จากนั้นจึงทำการสร้างแบบสอบถามขึ้นโดยอาศัยทฤษฎีแบบ 4 M คือ ด้านการจัดการบุคลากร ด้านการเงิน ด้านการจัดการภายในและเครื่องมือที่ใช้ในการจัดแสดง เพื่อให้ผลการวิจัยครั้งนี้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้มาจากการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่เข้าชมนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ จำนวน 130 คน 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้จากเอกสาร นิตยสาร วารสาร จุลสาร และเอกสารต่างๆ

การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มของนักท่องเที่ยวที่เข้าชมนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2556 – 30 มิถุนายน 2557 โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายจำนวน 130 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์(Interview)สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าชมนิทรรศน์รัตนโกสินทร์เพื่อเป็นข้อมูลในการเก็บข้อมูลจำนวน130 ตัวอย่าง โดยกำหนดคำถามเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นลักษณะเลือกตอบ (Check List) จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้ / เดือน 6) ภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่อนิทรรศน์รัตนโกสินทร์

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลด้านความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการในนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ความคิดเห็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหาร 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านการให้บริการ

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งระดับการแปลความหมายคะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.60 – 5.00	หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.60 – 4.59	หมายถึง เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.60 – 3.59	หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.60 – 2.59	หมายถึง ไม่เห็นด้วย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 – 1.59	หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหา และความต้องการของการจัดการนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ โดยใช้เศรษฐกิจเชิงสำรวจ ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ ร้อยละ เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ต่อนิทรรศน์รัตนโกสินทร์

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลด้านความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ที่มีต่อการจัดการในนิทรรศน์รัตนโกสินทร์

วัดส่วนคำถามแบบปลายเปิดใช้วิธีรวบรวมการจัดอันดับความสำคัญของข้อมูลในการวิเคราะห์
แปลผลตามลำดับความสำคัญของปัญหา

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการและการจัดแสดงของอาคารนิทรรศน์
รัตนโกสินทร์ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร และด้านบริการ

การบริการและการจัดแสดงของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์	n = 130		
	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. ด้านการบริหาร (Administration)	3.20	0.95	ปานกลาง
2. ด้านบุคลากร (Personnel)	3.00	0.87	ปานกลาง
3. ด้านการให้บริการ (Services)	3.42	0.90	ปานกลาง

จากตาราง พบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นที่มีต่อการบริการของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ทั้ง
สามด้าน คือ ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร และด้านการบริการนั้น นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็น
เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2

ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการและการจัดแสดงของอาคารนิทรรศน์
รัตนโกสินทร์ด้านการบริหารจัดการ

1. ด้านการบริหาร (Administration)	n = 130			
	$\bar{x}$	SD	ลำดับที่	ระดับ
1. ความหลากหลายของเทคโนโลยีสื่อผสมที่ใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการ	4.61	0.71	1	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ความน่าสนใจของรายละเอียดของเนื้อหาที่เขียนอธิบาย	4.26	1.18	2	เห็นด้วย
3. ความครบถ้วนของความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์	3.19	0.85	7	ปานกลาง
4. ความหลากหลายของนิทรรศการหมุนเวียน	3.50	0.91	4	ปานกลาง
5. ความน่าสนใจของรูปแบบในการเดินชมพิพิธภัณฑ์	3.65	0.96	3	เห็นด้วย
6. การบริการของห้องสมุดประจำพิพิธภัณฑ์	3.14	0.9	9	ปานกลาง
7. ความเหมาะสมของราคาค่าเข้าชม	2.51	0.9	13	ไม่เห็นด้วย
8. ความเหมาะสมของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการเที่ยวชม	2.52	0.9	12	ไม่เห็นด้วย
9. ความเหมาะสมของการแบ่งราคาตามสถานภาพผู้เข้าชม	3.20	0.79	6	ปานกลาง
10. ความเหมาะสมของการโฆษณาในสื่อ	3.15	1.1	8	ปานกลาง

ตารางที่ 2 (ต่อ)

1. ด้านการบริหาร (Administration)	n = 130			
	$\bar{x}$	SD	ลำดับที่	ระดับ
11. ความเหมาะสมของการจัดแสดงและกิจกรรมพิเศษ เช่น กิจกรรมวันเด็ก ฯลฯ	3.38	0.77	5	ปานกลาง
12. ความสะดวก รวดเร็วในการจัดระบบการจำหน่ายบัตรเข้าชม	2.58	0.97	11	ไม่เห็นด้วย
13. ความเหมาะสมของการจัดระบบการเข้าชม เพื่อความรวดเร็ว	2.33	0.80	14	ไม่เห็นด้วย
14. ความเหมาะสมการจัดระบบระยะเวลาเปิดทำการของอาคาร	2.96	0.72	10	ปานกลาง
รวม	3.20	0.95		ปานกลาง

จากตาราง พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ด้านการบริหารในภาพรวมและข้อย่อยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับความคิดเห็นจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสัมภาษณ์ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหลากหลายของเทคโนโลยีสื่อผสมที่ใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการ เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ความน่าสนใจของรายละเอียดของเนื้อหาที่เขียนอธิบาย และความน่าสนใจของรูปแบบในการเดินชมพิพิธภัณฑ์ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

2. ด้านบุคลากร (Personnel)	n = 130			
	$\bar{x}$	SD	ลำดับที่	ระดับ
1. ความเหมาะสมของจำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการ	3.22	0.77	2	ปานกลาง
2. ความกระตือรือร้นและมนุษยสัมพันธ์ในการให้บริการ	3.03	0.82	4	ปานกลาง
3. ความเหมาะสมในการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์	3.15	0.88	3	ปานกลาง
4. ความเหมาะสมของบุคลิกภาพและการแต่งกายของเจ้าหน้าที่	3.45	0.88	1	ปานกลาง
5. ความสามารถด้านภาษาต่างประเทศของเจ้าหน้าที่	2.92	0.99	5	ไม่เห็นด้วย
รวม	3.0	0.87		ปานกลาง

จากตาราง พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ด้านบุคลากร ในภาพรวมและข้อย่อยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสัมภาษณ์ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความเหมาะสมของบุคลิกภาพและการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือ ความเหมาะสมของจำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการ และความเหมาะสมในการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

3. ด้านการให้บริการ (Services)	n = 130			
	$\bar{x}$	SD	ลำดับที่	ระดับ
1. ความเหมาะสมของสถานที่ตั้งอาคาร	3.25	0.75	8	ปานกลาง
2. ความสะดวกในการเดินทางมาเที่ยวชม	3.08	0.65	10	ปานกลาง
3. ความเหมาะสมและเพียงพอของที่จอดรถ	2.64	0.97	13	ไม่เห็นด้วย
4. ความเหมาะสมและเพียงพอของสถานที่ในการต้อนรับผู้ชม	2.59	0.94	14	ไม่เห็นด้วย
5. ความสวยงามของอาคารสถานที่	3.52	0.93	6	ปานกลาง
6. ความเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของตัวอาคาร	3.12	0.97	9	ปานกลาง
7. การจัดแบ่งโซนเพื่อความสะดวกในการเข้าชมของนักท่องเที่ยว	2.68	0.67	12	ปานกลาง
8. เหมาะสมในการจัดตำแหน่งหรือประเภทของนิทรรศการ	3.31	0.85	7	ปานกลาง
9. ความสวยงามของรูปแบบนิทรรศการ	4.22	1.04	3	เห็นด้วย
10. ความสะอาดภายในตัวอาคารและห้องจัดแสดง	4.29	0.88	1	เห็นด้วย
11. ความเหมาะสมของส่วนต้อนรับผู้เข้าชม	2.90	0.89	11	ปานกลาง
12. พื้นที่ทางเดินที่เรียบสม่ำเสมอ และความปลอดภัย	4.04	0.98	4	เห็นด้วย
13. มีความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้เข้าชมที่นั่งรถเข็น	4.27	0.92	2	เห็นด้วย
14. ความเพียงพอและความสะอาดของห้องน้ำและสุขา	4.02	1.12	5	เห็นด้วย
รวม	3.42	0.90		ปานกลาง

จากตาราง พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ด้านการให้บริการ ในภาพรวมและข้อย่อยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสัมภาษณ์ เห็นด้วยกับความสะอาดภายในตัวอาคารและห้องจัดแสดง รองลงมา คือ มีความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้เข้าชมที่นั่งรถเข็น และความสวยงามของรูปแบบนิทรรศการ ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านการบริหาร

พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ด้านการบริหารในภาพรวมและข้อย่อยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสัมภาษณ์ มีความคิดเห็นกับความหลากหลายของเทคโนโลยีสื่อผสมที่ใช้ในการจัดแสดงนิทรรศการ เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ ความน่าสนใจของรายละเอียดของเนื้อหาที่เขียนอธิบาย และความน่าสนใจของรูปแบบในการเดินชมพิพิธภัณฑ์ ตามลำดับ

2. ด้านบุคลากร

พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ด้านบุคลากร ในภาพรวมและข้อย่อยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสัมภาษณ์ มีความคิดเห็นกับความเหมาะสมของบุคลิกภาพและการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือ ความเหมาะสมของจำนวนเจ้าหน้าที่ให้บริการและความเหมาะสมในการให้ข้อมูลของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ตามลำดับ

3. ด้านการให้บริการ

พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ ด้านการให้บริการ ในภาพรวมและข้อย่อยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสัมภาษณ์ มีความคิดเห็นกับความสะอาดภายในตัวอาคารและห้องจัดแสดง รองลงมา คือ มีความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้เข้าชมที่นั่งรถเข็น และความสวยงามของรูปแบบนิทรรศการ ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์เพื่อพัฒนาพัฒนาไปสู่แหล่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักมีความคิดเห็นต่อการจัดการและการบริหารของอาคารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในด้านการบริหาร ด้านบุคลากร และด้านบริการ แต่อย่างไรก็ตามการจัดนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ให้มีความสวยงามน่าเข้าชม หรือน่าสนใจสักเพียงใด ก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เข้าชมเป็นสำคัญ คือ ต้องบริหารจัดการให้ผู้เข้าชมที่เป็นเป้าหมายรับรู้ได้ถูกต้องและง่าย ในด้านจิตวิทยาสังคมสิ่งที่จัดการต้องสอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึก ความต้องการของผู้ชมที่จะได้ผลตอบดี การบริหารนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ให้มีประสิทธิภาพสูงที่สุดนั้นเราต้องเข้าใจถึงความต้องการของผู้คนและสังคมหรือชุมชนได้มีแหล่งการเรียนรู้และการที่จะอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ตามที่ ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร
2. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำงานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่างๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่างๆ เข้าด้วยกัน
3. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่างๆ เข้าด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องนิทรรศน์รัตนโกสินทร์กับการบริหารสู่แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังนี้

1. ด้านการบริหาร

- ควรมีแผนสำรองของการจัดระบบการเข้าชมเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณมาก หรือนักท่องเที่ยวที่มาพร้อมกันเป็นจำนวนมาก หรือมีเวลาจำกัด นักท่องเที่ยวที่เคยมาเข้าชมหลายครั้งมีความสนใจเฉพาะห้องจัดแสดงบางห้อง ซึ่งทางนิทรรศน์รัตนโกสินทร์ควรจัดการบริหารให้สอดคล้องกับผู้ชมในส่วนนี้
- ควรอธิบายถึงความจำเป็นในการเก็บราคาค่าเข้าชมที่มีราคาสูง หรือการทำบัตรสมาชิกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเป็นพิเศษในการเข้าชมบ่อย เพื่อลดภาระด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว
- จัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริการพื้นฐาน เช่น บริการตู้กดน้ำดื่ม หรือตู้กดน้ำอัดโนมิตี สำหรับนักท่องเที่ยวที่มีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายระหว่างการเที่ยวชม เนื่องด้วยอาหารและเครื่องดื่มในร้านอาหารที่ได้รับสัมปทานในอาคารอาจมีราคาสูงจนเป็นภาระต่อการเที่ยวชม

2. ด้านบุคลากร

- ควรส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการรองรับการบริการสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมมีความหลากหลายด้านภาษา
- ควรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณมาก ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะการขาดความกระตือรือร้น และขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเนื่องจากการให้บริการที่มากจนเกินไป
- ควรส่งเสริมความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดแสดง เพื่อสามารถตอบคำถามข้อสงสัยของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเป็นพิเศษต่อการจัดแสดง นอกเหนือจากความสามารถด้านการบริการทั่วไป

3. ด้านการบริการ

- ควรจัดสถานที่ให้มีความเหมาะสม และเพียงพอต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันความสับสน และความไม่สะดวกที่อาจเกิดขึ้นได้ ในกรณีที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ที่อาจทำให้การบริการไม่ทั่วถึงได้ เช่น จำนวนเก้าอี้ หรือที่นั่งพักในกรณีที่นักท่องเที่ยวเกิดความเมื่อยล้า เพื่อให้สามารถห้องจัดแสดงได้จนครบ
- ควรแจ้งให้ชัดเจนเกี่ยวกับรายละเอียดของสถานที่จอดรถของอาคารเอง และสถานที่จอดรถใกล้เคียงให้กับนักท่องเที่ยวทราบ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางมาเยี่ยมชมโดยรถส่วนตัว เพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว
- ควรจัดแบ่งโซนการให้บริการให้ชัดเจนเพื่อความสะดวก และป้องกันการสับสนของนักท่องเที่ยวในการเข้าใช้บริการ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี ปฐมพรเทพ. (2552). สรุปผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่องการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน. ใน การสรุปผลการสัมมนาทางวิชาการเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน (หน้า 1 – 4). พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2544). การศึกษาต่อเนื่อง: องค์ประกอบสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต. วันที่ค้นข้อมูล 13 มิถุนายน 2556, เข้าถึงได้จาก <http://www.nfe.go.th/0405/NFE-note/25.htm>
- ณัฐพงศ์ ถือดำ และสมหมาย ปิ่นพุทธรศิลป์. (2550) รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการระบบการจัดการพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน ศาสนสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ธงชัย สันติวงษ์. (2543). องค์การและการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- นพวัฒน์ สมพันธ์. (2552). การให้บริการของพิพิธภัณฑ์สถานทางด้านการศึกษาแก่โรงเรียนและชุมชน. ใน การสัมมนา เรื่อง การศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน (หน้า 54 – 58). พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย สำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- นันทสาร สีสลับ. (2552). การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมการเรียนรู้. ใน การสัมมนา เรื่อง การศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน (หน้า 7 - 14). พิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย สำนักโบราณคดี และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- พิศवास ปทุมรัตน์. (2546). ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21: สหราชอาณาจักร. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ไพฑูริย์ ช่างเรียน. (2532). วัฒนธรรมการบริหาร. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- มนัญญา นวลศรี. (2552). แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิชนี ศิลตระกูล และอมรา ปฐกัญญา. (2544). การศึกษาตามอัธยาศัย : จากแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่แนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สุมาลี สังข์ศรี และคณะ. (2548). รายงานการวิจัย การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต :
พิพิธภัณฑ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- อนันต์ เกตุวงศ์. (2523). การบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Douglas A Allan. (1967). "The Museum and Its Functions" The Organization of Museums
Practice Advice. Unesco.
- James L. Gibson, John M. Ivancevich, & James H. Donnelly. (1994). Organizations:
Behavior, Structure, Processe. Richard D Irwin.

เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน จากแนวคิดพรรณพฤกษา

DECORATIVE POTTERY FOR GARDEN : FLORA ASPIRED CONCEPT

รุจณี อ่ำสกุล

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การทำวิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวนพร้อมทั้งพัฒนาระบวนการสร้างสรรค์เครื่องปั้นดินเผาอันมีที่มาจากความบันดาลใจของธรรมชาติ โดยกำหนดโครงสร้างรูปทรงที่เรียบง่าย เพื่อเน้นการตกแต่งพื้นผิว ลวดลายนูนต่ำให้โดดเด่น แสดงออกถึงความอ่อนช้อยเคลื่อนไหวของพืชพรรณพฤกษาให้เห็นได้เด่นชัด ผลที่ได้ คือผลงานที่มีรูปแบบแปลกใหม่และมีความงามตามอุดมคติ แนวคิด และวัตถุประสงค์ ก่อให้เกิดเอกภาพและความสุนทรีย์ภาพสามารถตอบสนองต่อหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยและเป็นผลงานศิลปะสำหรับประดับตกแต่งสถานที่ให้งดงาม

การพัฒนาเทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน ซึ่งประกอบด้วย แก้วเจ็ดตัว กระเบื้องปูทางเดินหนึ่งชุด โคมไฟสวนหนึ่งชุด กระถางปลูกไม้ประดับสามใบ โดยการประสานทักษะความรู้ด้านการออกแบบรูปทรงโครงสร้างและพื้นฐานศิลปะจิตรในการสร้างสรรค์ลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวด้วยกรรมวิธีการขึ้นรูปแบบขด สำหรับผลงานขนาดใหญ่ และการกดดินจากแม่พิมพ์สำหรับผลงานขนาดเล็ก ทำการตกแต่งพื้นผิวด้วยวิธีการขีด ขีด แกะ เจาะ และการปั้นเพิ่มความนูนของลวดลาย พร้อมการเคลือบพื้นผิวชั้นนอกด้วยเคลือบสีต่างๆ ซึ่งผลงานประกอบด้วย ชุดแก้ว โคมไฟ กระถางปลูกไม้ประดับ และแผ่นปูพื้นทางเดินในสวน ใช้วัตถุดิบจากเนื้อดินผสมระหว่างดินพื้นบ้านสุพรรณบุรีร้อยละ 30 และดินปอร์ซเลนร้อยละ 70 ขึ้นรูปด้วยกรรมวิธีการปั้นขด การทำเป็นแผ่น และการปั๊มจากแม่พิมพ์ เผาที่อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส ได้เนื้อดินสีส้มอ่อน และเผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นการเผาแบบสันดาปสมบูรณ์

คำสำคัญ : เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน จากแนวคิดพรรณพฤกษา

Abstract

The objective of this artistic research is to innovate to make the conventional and mundane gardening potteries to become modern art wares that add esthetic values into the gardening wares. It is argued that these innovative, floral-inspired potteries can enhance and intensify the beauty of nature, particularly the garden, when they are creatively and harmoniously placed in a well-design garden. The innovation is in their designs as well as in their creation process. The plant-flora based design patterns of the potteries emphasize simplicity yet stylish and graceful. A variety of creation techniques were used including cutting through, scraping, piercing, sculpturing and adding bas-relief to create three-dimensional effect. The ceramic works were then glazed in layers to create attractive and subtle beauty. Examples of the products are chairs, stools, garden lamps, flower pots and tiles. The clay used was a mixture of 30% Suphanburi clay and 70% porcelain to create orange based color. The potteries were hand build using a variety of pottery forming methods such as pinching, coiling, slabbing and press molding. The earthenwares were biscuit fired in low heat at 800 degree Celsius and glazed fired in high heat at 1,200 degree Celsius in perfect combustion. The results are innovative potteries with ideal esthetic and functional benefits that enhance natural beauty of gardens.

Keyword: Decorative pottery for garden: Flora Aspired concept

บทนำ

ในโลกไร้พรมแดนของสังคมยุคปัจจุบัน ผู้คนตื่นตัวและให้ความสำคัญเกี่ยวกับเทคโนโลยีด้านต่างๆ ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแบบไม่หยุดนิ่ง เพื่อตอบสนองการดำเนินชีวิตของผู้คนให้สะดวก รวดเร็ว และก้าวข้ามขีดจำกัดนานัปการ ดังเช่น ตัวอย่างของเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและสารสนเทศ ซึ่งเชื่อมโยงผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกเข้าไว้ด้วยกัน เป็นความล้ำสมัยทางเทคโนโลยีที่ช่วยให้การติดต่อข้อมูลข่าวสารกระจายถึงกันได้อย่างฉับไว และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิถีชีวิต ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาบวรวิถีแห่งความเจริญทางด้านวัตถุเป็นสำคัญ ทว่าการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นมิอาจจะมุ่งเน้นความเจริญทางวัตถุได้เพียงด้านเดียว หากยังต้องการการเติมเต็มคุณค่าทางจิตวิญญาณ เพื่อก้าวสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และเมื่อผู้คนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณค่าด้านจิตใจ และจิตวิญญาณกันอย่างแท้จริงแล้ว อาจทำให้เราหันกลับมาทบทวนและพิจารณาสิ่งรอบตัวอย่างมีสติ ได้ชื่นชมและซึมซับกับสุนทรียภาพแห่งธรรมชาติ ตระหนักในคุณค่าและความมหัศจรรย์ของพลังแห่งธรรมชาติเปรียบเสมือนพระเจ้าผู้สร้างสรรค์สรรพสิ่งอย่างมีศิลปะ ทั้งประณีต วิจิตรบรรจง และสมดุลงาม เป็นความงามสมบูรณ์แบบและทรงคุณค่า สะท้อนออกมาสู่ความอุดมสมบูรณ์ของผืนดิน ความเขียวขจีของแมกไม้ ความสดชื่นของกระแสน้ำและสายลม ฯลฯ ความงดงามและเสน่ห์ในธรรมชาติรอบตัว กระตุ้นให้เกิดการรับรู้ทางอารมณ์ ก่อให้เกิดความสุข ความซาบซึ้ง ความอบอุ่น ความประทับใจ ส่งผลให้จิตใจเกิดความสงบ เป็นสมาธิ และจุดประกายสติปัญญา ช่วยขัดเกลาจิตใจและยกระดับจิตวิญญาณของผู้คน

ในขณะที่การดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันได้ผลักดันให้มนุษย์ห่างไกลจากธรรมชาติมากขึ้นทุกขณะ ยังมีผู้คนอีกเป็นจำนวนมากที่แสวงหาแนวทางกลับคืนสู่วิถีแห่งธรรมชาติ เพื่อเติมเต็มความสุขในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากสิ่งใกล้ตัวคือ การจัดสวนตามบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและสถานที่ต่างๆ ซึ่งเปรียบเสมือนการจำลองความงามตามธรรมชาติให้อยู่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากยิ่งขึ้น สามารถใช้เป็นพื้นที่ในการแสวงหาความสุขอย่างเรียบง่าย ได้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด และสร้างสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในบรรยากาศใกล้เคียงธรรมชาติมากที่สุด

แนวคิดของการกลับคืนสู่วิถีธรรมชาติเป็นแรงผลักดันในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ เพื่อถ่ายทอดสุนทรียภาพแห่งความงามของธรรมชาติสู่การดำเนินวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน โดยกลั่นกรองจากประสบการณ์จริงที่ได้ใกล้ชิดธรรมชาติ มาสู่การสร้างสรรค์ผลงานชุด “เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวนจากแนวคิดพรรณพฤกษา” เพื่อตอบสนองประโยชน์ด้านการใช้งาน และประโยชน์ทางด้านสุนทรียภาพเป็นสำคัญ ชุดเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวนที่จัดวางได้อย่างลงตัวในส่วนที่จัดขึ้นจะเอื้อประโยชน์ต่อผู้พบเห็นให้เกิดความประทับใจ ดึงดูดใจให้เกิดความผ่อนคลาย และเกิดความอิ่มเอมใจจากการใช้งาน นับเป็นการดึงเสน่ห์ความงามของธรรมชาติที่เป็นนามธรรม สร้างสรรค์ผ่านผลงานศิลปะให้เป็นรูปธรรม และสามารถต่อยอดคุณค่าจากผลงานได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์

1. สร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน สื่อเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ
2. พัฒนาเทคนิค กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาด้วยการผสมผสานทักษะทางศิลปะในแขนงต่าง ๆ ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity)
3. เผยแพร่ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว (Individual)
4. สร้างสุนทรียภาพทางศิลปะผ่านผลงานเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน ที่สามารถก่อให้เกิดความบันเทิงใจและสร้างความประทับใจแก่ผู้พบเห็น

กรอบแนวคิด

ผลงานเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน มุ่งเน้นแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความงามแห่งธรรมชาติ กำหนดรูปแบบโครงสร้างเรียบง่ายเพื่อประสานสัมพันธ์กับการตกแต่งพื้นที่สวนขนาดเล็กที่เน้นจุดเด่นของลวดลายพรรณพฤกษาอันอ่อนช้อยพลิ้วไหว เพื่อสร้างความรู้สึกละเล็นไหว ทั้งมีรูปแบบงดงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยผลงานนี้ผู้วิจัยคาดหวังให้เป็นประโยชน์ใช้สอยและสร้างสุนทรียภาพทางอารมณ์

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาและวิเคราะห์หลักการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน ที่ใช้ในการจัดสวนแบบธรรมชาติโดยการแสดงออกผ่านสื่อทางศิลปะประเภททัศนศิลป์หรือศิลปะตกแต่งซึ่งประกอบไปด้วย ชุดม้านั่งสนาม โคมไฟ แผ่นปูพื้นทางเดินสนามหญ้า และกระถางปลูกไม้ประดับ

1. ขอบเขตเนื้อหา

กำหนดเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยได้รับความบันเทิงใจจากธรรมชาติ นำมาสู่แนวความคิดที่ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวความประทับใจในความงามแห่งธรรมชาติ ทั้งความสร้างสรรค์ ความมีระเบียบทางรูปทรงของพืชพรรณธรรมชาติ ตลอดจนรูปทรงอิสระของสิ่งไม่มีชีวิต เช่น ก้อนหิน โดยเน้นการนำสิ่งที่ตรงกันข้ามมาผสมผสานให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นการกลั่นกรองความรู้สึกและอารมณ์ทางนามธรรมให้แสดงออกเป็นรูปธรรมผ่านผลงานเครื่องปั้นดินเผารูปแบบงดงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อใช้ในการตกแต่งสวนที่จัดในรูปแบบเลียนแบบธรรมชาติให้เกิดความสอดคล้องทั้งผลงาน และสถานที่ติดตั้งได้ลงตัว ก่อให้เกิดสุนทรียภาพที่ช่วยเติมเต็มความสุขในการดำเนินชีวิต และการแสวงหาความหมายทางจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคลผู้สนใจศึกษาลงานศิลปะ

2. ขอบเขตรูปแบบผลงาน

กำหนดรูปแบบผลงานเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวนให้มีเอกภาพทางรูปทรงที่สอดคล้องกับเอกภาพของแนวความคิดโดยกำหนดรูปทรงให้มีความเรียบง่ายเพื่อส่งเสริมความโดดเด่นของการตกแต่งพื้นผิวด้วยลวดลายปูนดำที่เน้นความอ่อนช้อยเคลื่อนไหวของพืชพรรณพุ่มไม้เห็นได้เด่นชัดด้วยวิธีการปั้นเพิ่มความนูน การขูด ขีด แกะและเจาะพร้อมทั้งเคลือบตกแต่งพื้นผิวชั้นนอกด้วยเคลือบสีทึบและเคลือบสีใสเพื่อเพิ่มสีสันและความน่าสนใจให้แก่ชิ้นงานแต่ละชุด ซึ่งประกอบด้วย ชุดเก้าอี้ห้าตัว โคมไฟหนึ่งโคม กระถางปลูกไม้ประดับสามใบ และชุดกระเบื้องปูพื้นทางเดินในสวน ซึ่งใช้วัตถุดิบจากเนื้อดินผสมระหว่างดินพื้นบ้านสุพรรณบุรีร้อยละ 30 และดินปอร์ซเลนร้อยละ 70 เพื่อให้เนื้อดินเกิดสีส้มอ่อนหลังการเผา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาข้อมูลทางเอกสารที่มีเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ ตลอดจนศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ วัตถุ ศิลปกรรม เทคนิค และกระบวนการผลิตเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน พร้อมทั้งศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยเข้าชมกระบวนการผลิตในโรงงานขนาดใหญ่ระดับประเทศและสำรวจรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวนทั้งจากโรงงานผลิตและตามท้องตลาดทั่วไป

2. การกำหนดแนวความคิด

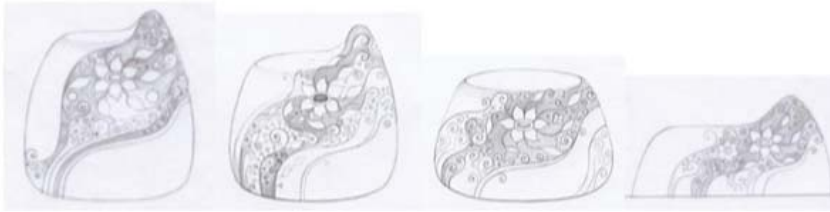
ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบโครงสร้างเรียบง่าย พร้อมตกแต่งพื้นผิวปูนเป็นลวดลายเส้นคดเคี้ยวเคลื่อนไหวไปมา เพื่อแสดงออกถึงความเคลื่อนไหว ซึ่งได้ความบันดาลใจจากรูปทรงของพืชพรรณไม้เลื้อยและดอกไม้ นำมาสร้างเป็นลวดลายใหม่ที่เน้นถึงความงามในความอ่อนช้อยและความเป็นระเบียบในทิศทางเดียวกันคือทวนเข็มนาฬิกา เป็นการจำลองความงดงามตามธรรมชาติให้ปรากฏอยู่บนพื้นผิวเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีความคงทนไม่เหี่ยวเฉาและเสื่อมสภาพ เช่น พืชพรรณของจริง เป็นการแสดงออกถึงความสมบูรณ์แบบทั้งด้านหน้าที่ใช้สอย การสร้างสิ่งแวดล้อมที่น่ารื่นรมย์และผ่อนคลาย ภายใต้บรรยากาศของสวนที่เรียบง่ายและมีเสน่ห์ สร้างสุนทรีภาพและความสุขทางใจแก่ผู้พบเห็น สามารถสัมผัสและรับรู้ได้ถึงความรู้สึกสงบ เกิดสมาธิและปัญญา และนำไปสู่การยกระดับจิตใจของปัจเจกบุคคล

3. การร่างแบบ

การร่างแบบเป็นขั้นตอนเริ่มต้นการปฏิบัติงานออกแบบเพื่อถ่ายทอดแนวคิดและจินตนาการให้สื่อออกมาเป็นภาพ ได้นำหลักการออกแบบและทฤษฎีต่างๆ มาผสมผสานเพื่อพัฒนารูปแบบให้ตรงตามความถนัดเฉพาะตัว โดยการทดลองร่างแบบหลายๆ แบบแล้วนำมาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ เพื่อเลือกแบบที่พึงพอใจสูงสุด ประกอบด้วย ชุดเก้าอี้ โคมไฟ กระเบื้องปูพื้นทางเดิน และกระถางปลูกไม้ประดับ

3.1 การร่างแบบเก้าอี้ในสวณ ได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติที่ผ่านความประทับใจต่อความงามของรูปทรงก้อนหิน ได้เลือกสรรรูปทรงก้อนหินตามธรรมชาติ ที่มีรูปลักษณะน่าประทับใจและใกล้เคียงกับเนื้อหาของกรวิจัยมากที่สุดเพื่อนำมาเป็นต้นแบบการออกแบบรูปทรงเก้าอี้ โดยวิธีการคลี่คลายและลดทอนรายละเอียดให้ได้รูปทรงใหม่ตรงตามวัตถุประสงค์และมีความสวยงาม กำหนดรูปแบบเก้าอี้ให้มีรูปทรงเรียบง่าย เก้าอี้แต่ละตัวมีรูปทรงไม่เหมือนกันและมีความแตกต่างกัน รูปทรงเก้าอี้แต่ละตัวเน้นให้มีส่วนบนเรียวเล็กกว่าส่วนฐานเล็กน้อย สร้างความรู้สึกมั่นคง ประกอบกับโครงสร้างโค้ง มุมมน และพื้นผิวเรียบเนียน รับกับการตกแต่งพื้นผิวด้วยลวดลายหุ่นตัวที่ดูอ่อนช้อยเคลื่อนไหว ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับพรรณพฤกษาศาตามธรรมชาติ

ภาพที่ 1 แบบร่างชุดเก้าอี้

3.2 การร่างแบบกระเบื้องปูพื้นทางเดินในสวณ มีแนวความคิดในการถ่ายทอดความงดงามตามธรรมชาติลงบนแผ่นกระเบื้องปูพื้นทางเดินในสวณ ให้มีรูปแบบลวดลายสอดคล้องกับรูปแบบการจัดสวนแบบธรรมชาติ โดยนำลวดลายจากตารางมาผสมผสาน และประยุกต์เป็นแผ่นกระเบื้องลายดอกไม้ที่มีลักษณะรูปร่างและขนาดแตกต่างกันหลากหลายแบบ โดยไม่กำหนดรูปแบบ และลวดลายการจัดวางแผ่นกระเบื้อง เน้นการใช้ความรู้ด้านองค์ประกอบศิลป์ในการจัดวางแผ่นกระเบื้องให้เกิดความงามตามความพึงพอใจ พร้อมทั้งสร้างทิศทางการเดินอย่างเป็นอิสระสอดคล้องกับบรรยากาศภายในสวณ ซึ่งเน้นจุดเด่นที่ความเคลื่อนไหวเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ

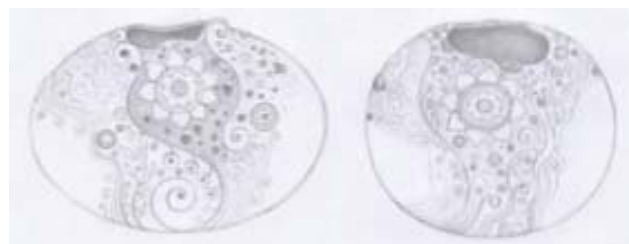
ภาพที่ 2 แบบร่างแผ่นกระเบื้องปูพื้น

3.3 การร่างแบบโคมไฟ มีความบันดาลใจจากรูปทรงต้นกระบองเพชร โดยตัดทอนรายละเอียดให้ได้รูปทรงที่เรียบง่ายเพื่อส่งเสริมการตกแต่งพื้นผิวให้เห็นเด่นชัด รูปทรงมีขนาดต่างกันเพื่อนำรูปทรงมาประกอบเรียงกันในแนวตั้งให้เกิดความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะของรูปแบบโคมไฟในส่วนที่จัดแบบธรรมชาติ

ภาพที่ 3 แบบร่างโคมไฟ

3.4 การร่างแบบกระถางปลูกไม้ประดับความประทับใจและความชื่นชอบในรูปทรงของต้นกระบองเพชร ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะรูปร่างและรูปทรงกลม เป็นที่มาของต้นแบบในการออกแบบโครงสร้างกระถาง โดยลดทอนรายละเอียดให้ได้รูปทรงเรียบง่าย เน้นการตกแต่งพื้นผิวกระถางให้โดดเด่นด้วยภาพปูนต่ำลวดลายพืชพรรณพฤษชาติที่คดเคี้ยว อ่อนช้อย และเลื้อนไหลอยู่บนพื้นผิวกระถาง จำลองลักษณะของพืชที่เกาะบนลำต้นไม้ใหญ่และชอกหินตามธรรมชาติ

ภาพที่ 4 แบบร่างกระถางไม้ประดับ

3.5 การร่างแบบลวดลายตกแต่งพื้นผิว ได้แนวคิดจากรูปร่างและรูปทรงของพืชพรรณพฤกษานานาชนิด จุดประกายความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดจินตนาการในการออกแบบลวดลายหลากหลายแบบ ผสมผสานกับการจัดวางจังหวะและสัดส่วนของรูปทรงดอกไม้และใบไม้ เพื่อให้เกิดความงามที่สัมพันธ์กับเส้นโค้งที่อ่อนไหวอ่อนช้อยของพืช เน้นการแสดงออกถึงความรู้สึกเคลื่อนไหว และพลังของความเชื่อมโยงของธรรมชาติ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการออกแบบสร้างสรรค์ลวดลายพรรณพฤกษา

ชื่อ	การพัฒนาแบบร่าง		ชื่อ	การพัฒนาแบบร่าง	
ปะดู่			บัวหลวง		
เฟิร์น			บานชื่น		
เฟิร์น			จอก		
ยอ			ผักแว่น		
			อินทนิล		
			ไฮเดรน		
			เยี่ยว		

4. ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

4.1 ขั้นตอนการสร้างรูปทรง

เริ่มต้นการขึ้นโครงสร้างด้วยกรรมวิธีการขึ้นรูปแบบขด ซึ่งสามารถที่จะขึ้นรูปผลิตภัณฑ์ได้ตั้งแต่ชิ้นงานขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ เริ่มด้วยการคลึงดินเป็นเส้นยาวกลมโดยให้มีขนาดเส้นตามความเหมาะสมของภาชนะที่ปั้น แล้วนำไปขดบนฐานที่เตรียมไว้ มีการตกแต่งลวดลายเพื่อเพิ่มคุณค่าความงามโดยนำลวดลายจากตารางที่ได้ออกแบบมาผสมผสานเพื่อสร้างสรรค์ลวดลายบนพื้นผิวขณะที่ดินนิ่มหรือหมาดอยู่ แล้วใช้วิธีการปั้นขีด ขูด ทิ่ม แกะและการเจาะให้เป็นร่องลึกและตื้น เพื่อให้เกิดค่าน้ำหนักหลายระดับแล้วรอให้ชิ้นงานแห้งก่อนนำไปเผาดิบ

4.2 ขั้นตอนการเผาเครื่องปั้นดินเผาแบบสันดาปสมบูรณ์

ขั้นตอนการเผาวัสดุประสมค์เพื่อให้เนื้อผลงานมีความแกร่งและคงรูป การเผาครั้งแรกเรียกว่าการเผาดิบ ใช้เวลาในการเผา 8 - 10 ชั่วโมง ใช้อุณหภูมิที่ประมาณ 800 องศาเซลเซียสหลังเผาเสร็จปล่อยให้เตาเย็นลงช้าๆ ไม่ต่ำกว่า 24 ชั่วโมงแล้วนำชิ้นงานเผาดิบมาเคลือบสีด้วยกรรมวิธีการชุบเคลือบสำหรับชิ้นงานขนาดเล็ก และการพ่นเคลือบสำหรับชิ้นงานขนาดใหญ่แล้วนำไปเผาเคลือบใช้เวลาการเผาประมาณ 6 - 12 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส จนน้ำเคลือบที่ชุบ

บนชิ้นงานกลายเป็นเนื้อเดียวกัน สังเกตเห็นเป็นชั้นแก้วบางๆ ติดอยู่บนผิวชิ้นงาน มีคุณสมบัติลื่นมือ ผิวเรียบมันวาวสวยงาม พื้นผิวมีความแข็งแรงคงทน สามารถป้องกันการเกิดริ้วรอยขีดและการกัดกร่อนต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 5 ภาพบางส่วนของการทาสีเครื่องปั้นดินเผา

วิเคราะห์ผลงาน

ผลงานชุดที่ 1 แก้วสำหรับนั่งในสวน

ภาพที่ 6 ผลงานแก้วชุดห้าตัว

ภาพที่ 7 การจัดวางเก้าอี้เป็นกลุ่มวงกลม

วิเคราะห์ผลงานชุดเก้าอี้

ผลงานเครื่องปั้นดินเผาชุดเก้าอี้มีแนวคิดมาจากรูปทรงของก้อนหินตามธรรมชาติ ออกแบบให้มีรูปทรงเรียบง่ายโดยมีส่วนฐานกว้างแล้วค่อยๆ เรียวเล็กน้อยในส่วนบน สร้างความรู้สึกสง่างามและมั่นคง ทรวดทรงรูปนอกโค้งและมีมุมมน ให้ความรู้สึกไม่แข็งกระด้าง พร้อมด้วยพื้นผิวที่เนียน ลื่นเป็นมันวาว สร้างความรู้สึกนุ่มนวลมากยิ่งขึ้น

จุดเด่นอีกประการของชุดเก้าอี้คือการตกแต่งพื้นผิวด้วยลวดลายฉลุให้โดดเด่นด้วยการชุบร่องลึก-ตื้น เป็นลวดลายพรรณพฤกษาที่มีลำต้นเป็นเส้นโค้ง คดเคี้ยว และเลื้อนไหลอ่อนช้อย ใช้เคลือบสีเขียวใสเมื่อฝังลงในร่องที่ชุบไว้ทำให้ลวดลายชัดเจนมากขึ้น สร้างความรู้สึกพลิ้วไหวให้กับผลงาน ทั้งนี้ เป็นการประสานรูปทรงกับลวดลายให้เกิดความกลมกลืนเป็นเอกภาพ ซึ่งกำหนดสัดส่วนของลวดลายไม่เกินร้อยละ 40 โดยมีที่มาแนวคิดจากพืชขนาดเล็กที่ขึ้นแซมบนลำต้นไม้ใหญ่ และชอกหิน คล้ายลวดลายประดับตามธรรมชาติ ได้ออกแบบเจาะช่องลายขนาดใหญ่บนชิ้นงานเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเคลื่อนย้ายเก้าอี้ ตลอดจนเกิดการไหลเวียนของอากาศจากภายนอกสู่ภายใน ช่วยให้ผลงานดูไม่ทึบตัน ชุดเก้าอี้ทั้งห้าตัวมีลักษณะรูปร่างที่แตกต่างกัน ทั้งขนาดและสัดส่วนของรูปทรงที่ไม่เท่ากัน สร้างความหลากหลาย ไม่น่าเบื่อ เน้นการออกแบบให้สามารถจัดวางชุดเก้าอี้ได้หลายรูปแบบได้อย่างอิสระ สร้างความแปลกใหม่น่าสนใจ และช่วยเพิ่มบรรยากาศที่ให้ความรู้สึกเคลื่อนไหวภายในสวนอยู่เสมอ

ผลงานชุดที่ 2 กระเบื้องปูทางเดินในสวน

ภาพที่ 8 ส่วนประกอบกระเบื้องเคลือบสี

ภาพที่ 9 การจัดวางกระเบื้องปูทางเดิน

วิเคราะห์ผลงานชุดกระเบื้องปูพื้นทางเดิน

ผลงานกระเบื้องดินเผาสำหรับปูพื้นทางเดินในสวนมีแนวคิดมาจากความงามของดอกไม้สีสันสดใสที่ร่วงหล่นลงบนพื้นเขียวขจีของสนามหญ้าผู้วิจัยจึงนำมาออกแบบเป็นกระเบื้องดินเผาปูพื้นรูปทรงดอกไม้ที่มีทั้งความสวยงามและความคงทนถาวร เน้นการออกแบบที่หลากหลายทั้งสีสัน รูปทรง และพื้นผิว สร้างความรู้สึกเคลื่อนไหวให้ชิ้นงาน ซึ่งจุดเด่นของผลงานชุดนี้คือการเคลือบสีสดใส สร้างความรู้สึกตื่นตาตื่นใจบนพื้นทางเดิน โดยใช้สีวรรณะร้อน ได้แก่ แดง ส้ม เหลือง ชมพู ฯลฯ เพื่อให้ตัดกับสีเขียวของสนามหญ้าซึ่งเป็นวรรณะสีตรงข้าม ช่วยขับสีของกระเบื้องให้สดใสโดดเด่นท่ามกลางบรรยากาศสวนโดยรวมที่มีโครมสีเป็นวรรณะเย็น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ลดความโดดเด่นของสีวรรณะร้อน ด้วยการประสานสีวรรณะเย็นเข้าไปผสมผสานในสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 30 ของชิ้นงาน

การจัดวางรูปแบบแผ่นปูพื้นทางเดินในสวนให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหว เน้นการใช้แผ่นกระเบื้องที่มีลักษณะรูปร่างและขนาดแตกต่างกัน จัดวางให้มีจังหวะช่องไฟอย่างอิสระ ไม่มีรูปแบบตายตัวโดยใช้พื้นฐานความรู้ทางศิลปะในการจัดวางให้เกิดความสวยงาม ให้ความรู้สึกสบายๆ และผ่อนคลายในสวน

ผลงานชุดที่ 3 โคมไฟตกแต่งสวน

ภาพที่ 10 ส่วนประกอบโคมไฟ

ภาพที่ 11 การติดตั้งโคมไฟ

วิเคราะห์ผลงานชุดโคมไฟ

ผลงานโคมไฟที่เน้นให้เกิดประโยชน์ทั้งการตกแต่งสวนในเวลากลางวันและให้แสงสว่างในยามค่ำคืน โดยมีแนวคิดในการออกแบบจากต้นกระบองเพชร ดัดทอนให้มีรูปแบบเรียบง่ายมีลักษณะเป็นรูปทรงกลม จัดวางให้สมดุลซ้อนต่อกันเป็นแนวตั้งสร้างความรู้สึกเคลื่อนไหวที่ประสานกับความขัดแย้งของทิศทางการจัดวางที่ให้ความรู้สึกมั่นคง สง่างาม มีโครงสร้างระยะเย็น ได้แก่ เขียวอ่อน-แก่ ฟ้ำ น้ำเงิน ฯลฯ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับโครงสร้างของผลงานชุดอื่นๆ ที่จัดวางด้วยกัน การเคลือบสีตกแต่งพื้นผิวให้เนียนลื่น เป็นมันวาว เพื่อให้มีความสวยงามในเวลากลางวัน มีจุดเด่นในจังหวะการเจาะช่องตามลวดลายพรรณพฤกษาและการเจาะช่องขนาดใหญ่ทั้งสี่ด้านของรูปทรงโคมไฟ ทำให้อากาศไหลเวียนจากภายในสู่ภายนอกรวมทั้งให้แสงสว่างจากโคมไฟลอดออกมาตามช่องที่เจาะไว้สร้างบรรยากาศละมุนละไมด้วยแสงสลัวๆ ประดับตกแต่งสวนในยามค่ำคืน

ผลงานชุดที่ 4 กระถางปลูกไม้ประดับ

ภาพที่ 12 กระถางปลูกไม้ประดับ

วิเคราะห์ผลงานชุดกระถาง

การออกแบบกระถางปลูกไม้ประดับ ได้แนวคิดมาจากรูปทรงของต้นกระบองเพชร นำมาออกแบบให้เกิดรูปทรงเรียบง่าย ในลักษณะของรูปทรงกลมตกแต่งพื้นผิวลวดลายนูนต่ำไม่เกินร้อยละ 40 ตามลักษณะของพืชขนาดเล็กที่ขึ้นอยู่ตามซอกหินหรือต้นไม้ใหญ่ เน้นความโดดเด่นของลวดลายพรรณพฤกษาด้วยการขุดลวดลายเป็นร่องลึก-ตื้น เพื่อให้เกิดน้ำหนักอ่อน-แก่บนพื้นผิว พร้อมทั้งการเจาะช่องว่างขนาดต่างๆ ให้เกิดน้ำหนักที่เข้มที่สุด มีพื้นผิวเรียบลื่นเป็นมันวาวด้วยการเคลือบสีเขียวใสสวยงาม

การนำผลงานชุดกระถางปลูกไม้ประดับไปใช้งานจริง ต้องคำนึงถึงรูปทรงและขนาดของต้นไม้ที่เหมาะสมกับรูปทรงกระถาง เพื่อส่งเสริมให้เกิดความงามที่กลมกลืน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ตกแต่งสวนที่สื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติพร้อมทั้งพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์งานเครื่องปั้นดินเผาจากการผสมผสานทักษะทางด้านงานศิลปะในแขนงต่างๆ ตามความถนัดอันมีที่มาจากความบันเทิงใจของธรรมชาติ กระตุ้นให้เกิดการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล สู่กระบวนการวิเคราะห์ แล้วนำผลจากการศึกษาและวิเคราะห์มาออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิด โดยกำหนดรูปแบบผลงานให้มีรูปทรงที่เรียบง่าย เพื่อเน้นการตกแต่งพื้นผิวลวดลายนูนต่ำแสดงออกถึงความอ่อนช้อยเลื่อนไหลของพืชพรรณพฤกษาให้เห็นได้เด่นชัดด้วยวิธีการขุด ชีด แกะ เจาะและการปั้นเพิ่มความนูนของลวดลาย พร้อมด้วยการเคลือบพื้นผิวชั้นนอกด้วยเคลือบสีต่างๆ เพิ่มสีสันและความน่าสนใจให้แก่ชิ้นงาน ซึ่งประกอบด้วย ชุดเก้าอี้ห้าตัว โคมไฟ กระถางปลูกไม้ประดับสามใบ และชุดแผ่นปูพื้นทางเดินในสวน ใช้วัตถุดิบจากเนื้อดินผสมระหว่างดินพื้นบ้านสุพรรณบุรีร้อยละ 30 และดินปอร์ซเลนสูตร PBA ของบริษัทคอมพาวด์เคลย์ร้อยละ 70 ขึ้นรูปด้วยกรรมวิธีการปั้นกด การทำเป็นแผ่น และการบีบจากแม่พิมพ์ เผาที่อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส และเผาเคลือบที่อุณหภูมิ 1,200 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นการเผาแบบสันดาปสมบูรณ์ ผลที่ได้คือผลงานที่มีรูปแบบแปลกใหม่และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นผลงานที่มีความงามตามอุดมคติ แนวคิด และวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดสุนทรียภาพสามารถตอบสนองต่อหน้าที่ประโยชน์ใช้สอยและเป็นผลงานศิลปะสำหรับประดับตกแต่งสถานที่ให้งดงาม

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการประสานคุณค่าด้านความงามและคุณสมบัติด้านประโยชน์ใช้สอย ในด้านการออกแบบได้ประสานทักษะด้านทัศนศิลป์ในการออกแบบรูปทรงและทักษะทางจิตรศิลป์ในการสร้างสรรค์ลวดลายตกแต่งพื้นผิว ผลที่ได้คือการประสานทางความรู้สึกมั่นคงและความรู้สึกเคลื่อนไหว โดยมีความบันเทิงใจจากความงามตามธรรมชาติเป็นที่มาของแนวคิด

นำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยนำกฎเกณฑ์การสร้างสมดุลในธรรมชาติมาผสมผสานกับหลักการและทฤษฎีทางศิลปะในทุกองค์ประกอบให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีรูปแบบงดงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สำคัญมีคุณสมบัติเหมาะสมกับรูปแบบสวนธรรมชาติและสภาวะอากาศเมืองไทย

ผู้วิจัยได้นำผลงานเครื่องปั้นดินเผาตกแต่งสวน จากแนวคิดพรรณพฤกษา ให้กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม จำนวน 15 คน ประเมินความพึงพอใจ ผลการประเมินมีค่าระดับเกณฑ์เฉลี่ยรวมตามลำดับดังนี้ กลุ่มนักวิชาการ มีค่าเฉลี่ยรวมดีมาก 4.9 กลุ่มนักออกแบบ/ตกแต่งสวน มีค่าเฉลี่ยรวมดีมาก 4.8 กลุ่มบุคคลทั่วไป มีค่าเฉลี่ยรวมดีมาก 4.7 จากค่าเฉลี่ยรวมของการประเมินพบว่า ค่าระดับความพึงพอใจ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก สรุปผลได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่สร้างสรรค์สามารถตอบสนองต่อความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายได้

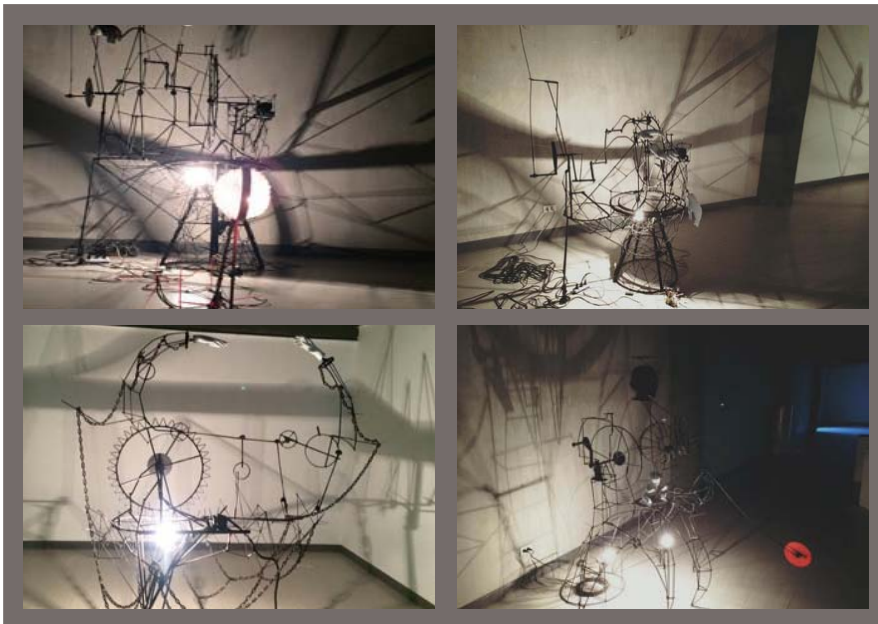
ข้อเสนอแนะ

1. วางแผนการทำงานให้เหมาะสม เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพ เพราะผลงานคือหลักฐานทางประวัติของตนเอง
2. นำแนวทางการออกแบบไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานในระดับอุตสาหกรรม ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการผลิตให้ดีขึ้นได้

บรรณานุกรม

- ชลุด นิ่มเสมอ. (2544). องค์ประกอบศิลปะ (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ทวี พรหมพฤกษ์. (2523). วิชาเครื่องเคลือบดินเผาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ทรงพันธ์ วรรณมาศ. (2532). เครื่องปั้นดินเผา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ปรีดา พิมพ์ขาว. (2539). เซรามิกส์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพจิตร อิงศิริวัฒน์. (2541). เนื้อดินเซรามิก. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- _____. (2547). รวมสูตรเคลือบเซรามิก (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- มานิช กงกะนันท์. (2538). ศิลปะการออกแบบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ศิลป์ พีระศรี. (2546). ศิลปวิชาการ. กรุงเทพฯ : วิสคอมเซ็นเตอร์.
- สุขุมาล เล็กสวัสดิ์. (2548). เครื่องปั้นดินเผาพื้นฐานการออกแบบและปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ : แอคทีฟ พรีนซ์.
- Artigas, I. (1992). Modernisme Art Nouveau in Bcelona. China : Loft Publications.
- Gengli, L. Oriental Motifs in Modern Design. Hong Kong, China : Sendpoints Publishing.
- Spence, P. (2002). The Encyclopedia of Pottery Techniques. New York : Sterling Publishing
- Whitner, J.K. (1992). Stonescaping A Guide to Using Stone in Your Garden. Pownal, Vermont : Storey Communication.

การสร้างสรรค์งานไคเนติกอาร์ทชุด ความรัก : พลังขับเคลื่อนของความรู้สึก

THE CREATION OF KINETIC ART IN LOVE VERSION : THE POWER MOVEMENT OF EMOTION

ภคิน ธนากุลธัญทิพา

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์งานไคเนติกอาร์ทชุด ความรัก : พลังขับเคลื่อนของความรู้สึก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลของความรัก ที่แสดงออกมาในรูปแบบไคเนติกอาร์ท สร้างสรรค์ผลงานที่แสดงออกถึงพลังขับเคลื่อน ผลงานที่สะท้อนจินตนาการ แสดงออกถึงพลังขับเคลื่อนของความรู้สึก จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลมาสู่งานสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จำนวน 3 ชิ้น คือ ผลงานชิ้นที่ 1 แย่งชิงผลงานชุดนี้สะท้อนถึงผู้คนในสังคมปัจจุบันที่นับวันยิ่งมีแต่ความเห็นแก่ตัว มีความขัดแย้งกันแย่งชิงความรักมาเป็นของตนเองแต่ผู้เดียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่นผลงานชิ้นที่ 2 ไขว่คว้าสะท้อนถึงหญิงชายที่มีความรักต่อกันมีความพยายามที่จะอยู่ร่วมกันโดยมีอุปสรรคกันขวางความรักระหว่างคน 2 คน ผลงานชิ้นที่ 3 รักของแม่ สะท้อนถึงความรักความห่วงใยของแม่ที่ต้องการปกป้องลูกจากอันตรายต่างๆ โดยไม่ห่วงตนเอง ผลงานทั้ง 3 ชิ้นสื่อด้วย รูปทรง วัสดุที่ทำด้วยเหล็ก ผนวกกับการใช้แสงไฟ และการเคลื่อนไหวของตัวผลงาน เพื่อสื่อถึงความรักพลังขับเคลื่อนของความรู้สึก ตามวัตถุประสงค์

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, งานไคเนติกอาร์ท, ความรัก, พลังขับเคลื่อนของความรู้สึก

Abstract

The principle objective of this creative was to study the data of love which was expressed by the Kinetic Art Pattern. The study pointed out the power of love and created this paper to reflect the imagination which was powered by the movement. All data were analyzed by this study which was bringing about the three pieces creative works of art. The first piece of art work is "Snatching"; this piece of creative art work is to reflect to the people who are in society today that they are getting to be selfish or contemptible person. The confliction of love makes people complete to each other and snatch for love without considerate on anyone's feeling. The second piece is "Grabbing"; this piece of creative art work is reflecting to man and woman who are having love. They are trying to get along with together even if they have their obstacle to their love. And the last piece is "Love of Mom"; give an expression of love and care of mother who wants to protect her child form dangers without caring on herself. All of the three pieces creative art works were expressed by different shapes and the materials which are made from steel. Therefore including how to display by lighting and moving by the movement of the master piece were shown as the power of love and the emotion.

Keywords : The Creation, Kineticart, Love, The Power movement of emotion

ความเป็นมาและความสำคัญ

ความรักนั้นมีกลไกในการทำงานโดยการเริ่มต้นจากที่มนุษย์มีความรู้สึกรักสิ่งใดก็จะรู้สึกดีต่อสิ่งนั้น ความรู้สึกดีเหล่านั้นเป็นพลังงานในด้านที่เป็นบวก ขณะที่ความรู้สึกไม่ดีนั้นเป็นพลังงานที่เป็นด้านลบ ดังนั้นไม่ว่ามนุษย์นั้นคิดและรู้สึกอย่างไรความรู้สึกนั้นๆ ก็จะเป็นตัวกำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง ความรักสามารถชักนำสิ่งดี หรือ ร้ายมาสู่ชีวิตได้ อยู่ที่ตัวมนุษย์เองว่าขาดซึ่งความรัก หรือ รู้จักมอบความรักให้กับสิ่งรอบตัวหรือเปล่า (รอนดาเบริน, 2555, หน้า 2-3) ความรัก ก็คือพลังงานในอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถจะขับเคลื่อนให้ชีวิตของคนเรานั้นก้าวไปข้างหน้า เป็นพลังในเชิงบวกที่กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจให้อยากเป็นอยากทำหรืออยากมีในสิ่งที่ตนรักและต้องการ ส่วนความรักในเชิงลบก็จะกระตุ้นให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเห็นแต่ตนเองคนเดียวเขาแต่ได้ไม่รู้จักแบ่งปันความรักให้แก่ผู้อื่น ความรักความผูกพันในรูปแบบเชิงบวกและเชิงลบตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ผู้ทำวิจัยได้แสดงความรักในรูปแบบต่างๆ จากประสบการณ์ของตนเองผ่านผลงานออกมาในรูปแบบไคนดิกอาร์ท ที่จะดำเนินไปเหมือนระบบกลไกและการทำงานของเครื่องจักรที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละหน้าที่ของมันเอง (กลุ่มสิบ มัลลิตีเดีย #๙ (2551). LOVE IS เข้าถึงได้จาก www.serra.in.th) รัก เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกที่ผูกพันทางจิตกับบางสิ่งบางอย่างที่ลึกซึ้ง และกว้างขวาง มนุษย์ทุกคนต่างมีความรักต่อผู้อื่นที่ต่างกันไป ความรักนั้นเป็นนามธรรมไม่อาจมองเห็น ไม่อาจจับต้อง ไม่อาจวัดปริมาณได้ แต่สามารถแสดงออกมาได้ผ่านการกระทำต่างๆ เช่น การกอด การจูบ และความรักนั้นไม่ได้ถูกจำกัดอยู่แค่เพียงมนุษย์เท่านั้น สัตว์ต่างๆ ก็สามารถแสดงออกถึงความรักให้เห็นได้เหมือนกัน เช่น การปกป้องลูกจากอันตรายต่างๆ (Cupid. 2557, บทความ ความรัก. เข้าถึงได้จาก <http://www.Cupid's.Diary.net>) งานประติมากรรมลอยตัวรูปทรงต่างๆ กันมีลักษณะเป็นสามมิติ ซึ่งผู้วิจัยสนใจที่จะเลียนแบบรูปทรงสามมิตินั้น โดยใช้วัสดุที่สามารถดัด เปลี่ยนแปลงรูปทรงได้ เช่น เหล็กเส้น โดยนำมาสร้างให้เป็นรูปทรงที่สามารถมองเห็นได้รอบด้าน ทั้งด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง งานประติมากรรมประเภทลอยตัวนี้ บางทีก็สามารถที่จะตั้งได้ด้วยตัวของมันเอง บางชนิดก็ต้องมีฐานรองรับ ซึ่งผู้วิจัยเลือกที่จะใช้ตั้งได้ด้วยตัวของมันเอง และจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกลมกลืนของตัวผลงานด้วย ดังเช่นงานไคนดิกอาร์ทที่ต้องอาศัยเทคโนโลยี ความรู้เรื่องกลไกต่างๆ ความรู้ทางวิชาการรวมกับความรู้วิธีการทางศิลปะ และความชำนาญที่สามารถนำไปสร้างผลงานให้มีความเคลื่อนไหวที่แสดงออกถึงความรู้สึกต่างๆ ที่สื่อความหมายออกมาให้ได้ตรงกับผลงาน จึงต้องใช้เทคโนโลยีที่มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์รวมอยู่ด้วย คือวิทยาศาสตร์เป็นความรู้ เทคโนโลยีเป็นการนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติจึงมักนิยมใช้สองคำด้วยกันคือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเน้นให้เข้าใจว่าทั้งสองอย่างนี้ต้องควบคู่กันไปจึงจะมีผลงานที่มีประสิทธิภาพสูง (ธรรมบุญ โรจนะบุรานนท์ .2531, 027Paritta เข้าถึงได้จาก www.pariita.blogspot.com)

ผู้วิจัยมีความประทับใจในเรื่องราวความรักที่เปรียบเหมือนพลังงานที่เป็นแรงขับเคลื่อน

ให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบที่มีทั้งความสัมพันธ์กันและขัดแย้งกัน ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจทดลองทำงานไคนetikอาร์ท และเทคโนโลยีเครื่องจักรกลเหล่านี้ โดยผู้วิจัยต้องการทดลองสร้างสรรค์ผลงานการนำความรัก ไคนetikอาร์ท และเทคโนโลยีเครื่องจักรกลมาหลอมรวมกันให้ออกมาเป็นรูปธรรมที่มีประเด็นความคิดและเนื้อหาด้วยเทคนิคทางศิลปะผ่านผลงานประติมากรรมที่เคลื่อนไหวได้

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาข้อมูลของความรัก เพื่อแสดงออกในรูปแบบไคนetikอาร์ท
2. เพื่อทดลองวิธีสร้างสรรค์ผลงานไคนetikอาร์ท ที่แสดงออกถึงพลังขับเคลื่อนของความรู้สึกในรูปแบบเฉพาะบุคคล
3. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานไคนetikอาร์ทสะท้อนจินตนาการแสดงออกถึงพลังขับเคลื่อนของความรู้สึก ในเรื่องความรักของมนุษย์ที่แสดงออกต่อกัน

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

เป็นการศึกษาความรักที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานไคนetikอาร์ทที่สะท้อนจินตนาการ และพลังขับเคลื่อนของความรู้สึกในหลายแง่มุมที่มนุษย์แสดงออกต่อกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เกิดผลงานสร้างสรรค์งานไคนetikอาร์ทในรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะการแสดงออกเฉพาะบุคคล
2. มุ่งเน้น ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของความรู้สึกในหลายๆแง่มุมที่มนุษย์แสดงออกต่อกัน
3. เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา และบุคคลทั่วไปในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขอบเขตการทำวิจัย

การวิจัยและสร้างสรรค์ผลงานไคนetikอาร์ทชุด ความรัก : พลังขับเคลื่อนของความรู้สึก มีขอบเขตเนื้อหาดังนี้ เนื้อหาด้านการแสดงออกของอารมณ์ความรักความรู้สึก เพื่อให้มนุษย์ลดความขัดแย้ง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สร้างสรรค์รูปทรงในลักษณะไคนetikอาร์ท ด้วยรูปทรงของสัญลักษณ์ของคนทำให้เกิดการรับรู้ในสิ่งต่างๆ จัดวางเป็นห้องเพื่อ

เป็นตัวสะท้อนของเงาภายในจิตวิญญาณของคนโดยใช้จินตนาการความคิดตัดทอนเพิ่มเติมให้เกิดรูปแบบใหม่ มีจำนวนผลงานไคเนติกอาร์ต 3 ชิ้น การสร้างสรรค์ผลงานเลือกใช้เหล็กเส้นประกอบกันโดยใช้เทคนิคการเชื่อมด้วยไฟฟ้าเพื่อทำให้เกิดเป็นรูปทรงและใช้มอเตอร์ไฟฟ้าเป็นตัวขับเคลื่อนให้ตัวชิ้นงานเคลื่อนไหวได้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการขับเคลื่อนความสัมพันธ์กัน การขัดแย้งกันของมนุษย์ จากการศึกษาข้อมูลการสร้างสรรคผลงาน ผู้วิจัยเชื่อว่าความรักเหมือนพลังขับเคลื่อนให้มนุษย์เรา แสดงออกถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างกันในหลากหลายรูปแบบ

วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาข้อมูล ศึกษารายละเอียดของข้อมูลที่ได้รับ ศึกษารูปแบบลักษณะวิธีการหรือสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการก่อให้เกิดการสร้างสรรคงานไคเนติกอาร์ตชุดความรัก : พลังขับเคลื่อนของความรู้สึกรู้สึก
2. เรียบเรียงข้อมูลดำเนินการวิจัยตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และศึกษาข้อมูลการแสดงผลของอารมณ์ความรักความรู้สึก เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างผลงานศิลปะ
3. วิเคราะห์ข้อมูล การแสดงผลของอารมณ์ความรักความรู้สึก
4. สร้างสรรค์ผลงาน ในการสร้างสรรค์ผลงานจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่ 1 ออกแบบร่างผลงาน เพื่อให้เกิดมุมมองในแบบ 3 มิติ เมื่อได้แบบร่างที่สำเร็จแล้วก็เริ่มทำในส่วนที่ 2 คือลงมือสร้างสรรค์โมเดลแบบจำลองย่อส่วนและสร้างสรรค์ผลงานจริง
5. สรุปและประเมิน ผลงานสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศิลปะไคเนติกอาร์ต (KINETICART)

หมายถึงศิลปะที่อยู่บนพื้นฐานความคิดและความเชื่อว่าแสงเงาและความเคลื่อนไหวสามารถสร้างงานศิลปะขึ้นได้วัตถุต่างๆ อาจทำให้เกิดการหมุนวนและสร้างรูปแบบอันน่าสนใจจากแสงและเงา ไคเนติกอาร์ตเป็นการรวบรวมเอาชิ้นวัตถุที่เคลื่อนไหว เช่น แผ่นกระจก โลหะ หรือวัสดุสังเคราะห์อื่นๆ เข้าด้วยกันเป็นองค์ประกอบ (ยุวลักษณ์ เล้งหวาน. 2553, ศิลปะสมัยใหม่. เข้าถึงได้จาก <http://www.ipesk.ac.th>)

พลังขับเคลื่อนของความรู้สึก

หมายถึง ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่แสดงออกมาทางความรู้สึกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความรัก โกรธ หลง อารมณ์ความรู้สึกต่างๆ เหล่านี้ไม่มีตัวตน ไม่สามารถจับต้องได้ แต่มนุษย์จะแสดงออกความรู้สึกเหล่านั้นผ่านทางกรกระทำ เช่น การพูด แสดงทางสีหน้า ท่าทาง การสัมผัส (ภคิน ธนากุลรัฎฐิพา. 2558)

การดำเนินงานสร้างสรรค์

จากแนวความคิดที่ว่าความรักก็คือพลังงานในอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนให้ชีวิตของคนเรานั้นก้าวไปข้างหน้า นั่นเป็นพลังในเชิงบวกที่กระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจ ให้อยากเป็นอยากทำหรืออยากมีในสิ่งที่ตนรัก และต้องการความรักเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของชีวิต ส่วนความรักในเชิงลบก็จะกระตุ้นให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเห็นแต่ตนเองคนเดียว เอาแต่ได้ ไม่รู้จักแบ่งปันความรักให้แก่ผู้อื่นเลย เมื่อความรักความผูกพันในรูปแบบเชิงบวก และเชิงลบตามที่ผู้ทำวิจัยได้กล่าวไปแล้วเกิดขึ้น เราจะสามารถรักษามันให้อยู่ในรูปแบบใด เหตุการณ์เหล่านี้ดำเนินไปเหมือนระบบกลไก และการทำงานของเครื่องจักรที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละหน้าที่ของมันเอง จากแนวคิดนี้ นำมาสู่ผลงานสร้างสรรค์ 3 ชิ้นงาน โดยมีข้อมูลการทำงานดังนี้

การวางแผนงานในระยะแรกนี้ ผู้ได้ทำภาพร่างโดยร่างแบบตามที่กำหนด จากนั้นตัดกระดาษแข็งตามแบบที่ต้องการ แล้วนำมาประกอบกันด้วยกาวร้อน ดัดลวดให้ได้โครงสร้างตามแบบที่ร่างไว้ นำชิ้นส่วนมาประกอบกันเพื่อดูสัดส่วนและหาข้อบกพร่องต่างๆ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำมาขยายแบบตามสัดส่วนที่วัด และอาจมีการปรับเปลี่ยนขนาดบางจุดได้ เพราะว่าเวลาขยายขนาดของงานให้ใหญ่บางครั้งจะเกิดพื้นที่ว่างมากเกินไป เสร็จแล้วนำมาวัดทาบกับเหล็กเส้นแล้วใช้ปากกาเมจิจัดตามแบบใช้เครื่องมือตัดเหล็กให้ได้สัดส่วนตามขนาดดัดเหล็กเส้นบางจุดให้มีความโค้งงอตามแบบที่กำหนดไว้ นำเหล็กมาเชื่อมประกอบติดกันให้เป็นรูปทรงที่ออกแบบไว้ อาจมีส่วนเกินที่ลอมเชื่อมเหล็กต้องเจียรส่วนเกินนั้นออกเพื่อความสวยงาม ติดตั้งมอเตอร์ในจุดที่ต้องการให้ชิ้นงานมีการขับเคลื่อนไหวได้

1. สร้างสรรค์ผลงาน คือหลังจากที่ผู้วิจัยได้ต้นแบบผลงานมา เพื่อที่จะขยายขนาดต่อไปนั้นได้นำต้นแบบร่าง(Sketch) และขยายแบบตามสัดส่วนที่วัดและอาจมีการปรับเปลี่ยนขนาดบางจุดได้ เพราะว่าเวลาขยายขนาดของงานให้ใหญ่บางครั้งจะเกิดพื้นที่ว่างมากเกินไป ทำให้เกิดความเหมาะสมตามขนาดของประติมากรรม

2. ขั้นตอนการดัดเหล็กเส้นให้มีความโค้งงอตามแบบที่กำหนดไว้ นำมาเชื่อมประกอบติดกันให้เป็นรูปทรงที่ออกแบบไว้ อาจมีส่วนเกินที่ลอมเชื่อมเหล็กต้องเจียรส่วนเกินนั้นออก เพื่อความสวยงามติดตั้งมอเตอร์ในจุดที่ต้องการให้ชิ้นงานมีการขับเคลื่อนไหว โดยมีผลงานโคนนติกอาร์ทชุดความรัก 3 ชิ้น ดังนี้

ผลงานชิ้นที่ 1 ผลงานชื่อ แ่งชิง

แนวความคิด

ผลงานสะท้อนถึง ความรู้สึกสับสนวุ่นวายของมนุษย์ในสังคมที่แก่งแย่งชิงดีกัน มีแต่ความขัดแย้งกันมีความรักให้กับตัวเอง เห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ มนุษย์ในสังคมจึงเป็นต้องนำความรัก ความเมตตาเข้ามาเสริมเพื่อเปลี่ยนความเห็นแก่ตัวให้กลายเป็นความรักความเมตตา จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขกับความรักที่แท้จริง

รูปทรงของฐานเลือกใช้รูปทรงของนาฬิกาทราย ที่มีความหมายถึงความไม่แน่นอน วัฏจักรของชีวิตที่ต้องดำเนินต่อไป ลายเส้นในฐานผลงานเลือกใช้เส้นเฉียง หรือ เส้นทะแยงมุม ทำให้เกิดความรู้สึกถึงการขัดแย้งของมนุษย์ สัญลักษณ์ที่เลือกใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ที่เกิดจากการวิเคราะห์แนวความคิดในการทำงานตรงกับความรู้สึกที่สุดคือรูปสัญลักษณ์มือและเมื่อรวมเข้ากับการเคลื่อนไหวของมอเตอร์ที่รวดเร็วแล้วจึงทำให้สามารถรับรู้ถึงการแก่งแย่งชิงดีกันของมนุษย์ในสังคม นอกจากนั้น ยังใช้ แสง สี เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของเงาทำให้เกิดบรรยากาศที่หลากหลายทำให้เกิดผลงานที่โดดเด่นและน่าสนใจ

ภาพที่ 1 ภาพร่าง ผลงาน แ่งชิง

ภาพที่ 2 ผลงาน แ่งชิง

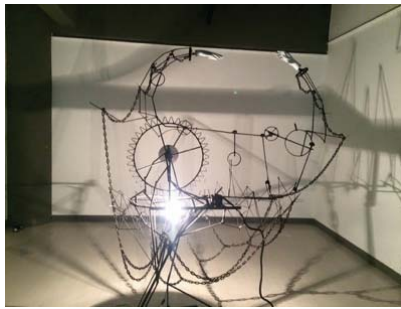
ผลงานชิ้นที่ 2 ผลงานชื่อ ไชว์ควัว

แนวความคิด

ผลงานสะท้อนถึง ความรักที่ผิดหวัง มีอุปสรรคขัดขวาง มีฐานเป็นรูปทรงที่มีโครงสร้าง ประกอบกันของเส้นทะแยง ทำให้เกิดความรู้สึกถึงการขัดแย้ง ผลงานชุดนี้ผสมผสานรูปร่างวงกลม ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ไฟฟ้า และเส้นที่เชื่อมโยงถึงกันเป็นหนามประกอบเข้าเป็นโครง สื่อถึง อุปสรรคต่างๆ มีโซ่มาล่ามไว้เพื่อคอยเหนี่ยวรั้งเอาไว้ สัญลักษณ์ที่เลือกใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ชุดนี้เกิดจากการวิเคราะห์แนวความคิดในการทำงานสัญลักษณ์ที่เลือกใช้ตรงกับความรู้สึกที่สุดคือ สัญลักษณ์มือ 2 มือ ที่เคลื่อนไหวเข้า ออกหากันของหญิง ชาย ที่พยายามดิ้นรนที่จะได้อยู่ร่วมกัน นอกจากนั้นยังใช้ แสง สี เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของแสง และ เงา ทำให้เกิดบรรยากาศที่หลากหลายทำให้เกิดผลงานที่โดดเด่นและน่าสนใจ

ภาพที่ 3 ภาพร่างผลงานชื่อไชว์ควัว

ภาพที่ 4 ชื่อผลงาน ไชว์ควัว

ผลงานชิ้นที่ 3 ผลงานชื่อ รักของแม่

แนวความคิด

ผลงานสะท้อนรูปแบบความรักของแม่ที่เป็นความรักความผูกพันที่บริสุทธิ์อย่างแท้จริง คอยทะนุถนอมระแวดระวังสิ่งต่างๆที่อาจเป็นภัยอันตรายไม่ให้เข้ามาใกล้หรือกระทบกระเทือน เพื่อให้ลูกนั้นปลอดภัย ผลงานชุดนี้เลือกใช้เหล็กเส้นเชื่อมต่อกันเป็นโครงสร้างมือของแม่ที่เปรียบ เหมือนเขี้ยวเล็บแหลมคม และอาวุธพร้อมที่จะปกป้องลูกจากอันตรายต่างๆที่เข้ามา

ภาพที่ 5 ภาพร่างผลงานรักของแม่

ภาพที่ 6 ชื่อผลงาน รักของแม่

สรุปผลการวิจัย

การทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การสร้างสรรค์งานไคเนติกอาร์ทชุด ความรัก : พลังขับเคลื่อนของความรู้สึก เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในเรื่องของการแสดงความรัก ในรูปแบบของการทดลองสร้างสรรค์ผลงานไคเนติกอาร์ท เนื้อหาตรงกับการแสดงออกถึงพลังขับเคลื่อนของความรู้สึก แสดงความรู้สึกถึงความรักที่สับสนวุ่นวายของผู้คนที่แก่งแย่งชิงดีกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ประโยชน์จากความคิดตามที่ตั้งไว้คือ สังคมที่ทุกวันนี้ของเรากำลังชักจูงหญิงชายให้มองกันเป็นวัตถุนองความสุขดังจะพบเห็นในสื่อทั่วไปจึงเกิดปัญหาอาชญากรรม และความชั่วร้ายมากมายวัฒนธรรมไทย ให้ทุกคนมองกันเป็นญาติพี่น้องในความเป็นพี่น้องนี้ไม่มีหญิงมีชาย มีแต่ความรักแบบเมตตาต่อกัน ถ้าทำได้อย่างนี้ความสงบร่มเย็นก็จะดำรงอยู่ในสังคมไทย

อภิปรายผล

ผลงานชิ้นที่ 1 ชื่อผลงาน แ่งชิง

ผลงานแสดงออกถึงการเคลื่อนไหวของมือด้วยมอเตอร์ไฟฟ้าโดยใช้มอเตอร์ไฟฟ้าเป็นตัวขับเคลื่อนให้รูปทรงของมือเคลื่อนที่เดินหน้าถอยหลังขึ้นลงรวดเร็วเหมือนคนที่กำลังแย่งชิงความรักมาเป็นของตนเองโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนอื่น โครงสร้างใช้เหล็กเส้นเป็นโครงสร้างเชื่อมทะแยงไปมาสื่อให้เห็นถึงสังคมที่อยู่ร่วมกันด้วยความขัดแย้งกัน ตัวชิ้นงานใช้โทนสีดำทั้งหมดแสดงถึงความรู้สึกจริงจังมีการติดตั้งหลอดไฟแบบไส้เพื่อให้เกิดแสงออกโทนสีเหลืองดูเป็นธรรมชาติในตัวชิ้นงานแสงและเงาที่เคลื่อนไหวไปมาทำให้เกิดความรู้สึกสับสนวุ่นวายที่ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

ผลงานชิ้นที่ 2 ชื่อผลงาน ไชวคว่า

ผลงานแสดงออกถึงการเคลื่อนไหวด้วยแรงมอเตอร์ไฟฟ้าโดยใช้มอเตอร์ไฟฟ้าเป็นตัวขับเคลื่อนให้รูปทรงของมือทั้ง 2 ข้างที่เคลื่อนที่แทนหญิงชายที่มีความรักต่อกันมีความพยายามที่จะอยู่ร่วมกันซึ่งมือจะเคลื่อนที่เข้าหากันเหมือนกำลังไขว่คว้าจะจับมือกันไว้ นำโซมาใช้กับมือทั้ง 2 ข้างและเชื่อมเหล็กให้เป็นรูปทรงของหนามเพื่อเป็นตัวแทนของอุปสรรคกั้นขวางความรักของคน 2 คน ตัวชิ้นงานใช้สีดำทั้งหมดและติดตั้งแสงไฟในตัวชิ้นงานเพื่อให้เกิดแสงและเงาที่เคลื่อนไหวไปมาทำให้เกิดความน่าสนใจ ผลงานชิ้นนี้แสดงถึงความกดดันที่ผู้หญิงและผู้ชาย จึงนำสัญลักษณ์ของมือพยายามไขว่คว้าเข้าหากัน โซ แสดงถึงพันนาการของความรักแสดงพันธะอุปสรรคความไม่สมหวังแสงเงาที่เคลื่อนไหวในขณะผลงานเคลื่อนที่แสดงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความรักชายหญิง ชิ้นงานใช้สีดำ แสดงถึงความถึงกดดัน แสงสีขาวธรรมชาติ แสดงถึงความความธรรมดาของคนในโลกที่ยอมเจออุปสรรค

ผลงานชิ้นที่ 3 ชื่อผลงาน รักของแม่

ผลงานแสดงออกถึงความรักความห่วงใยของแม่ที่ต้องการปกป้องลูกจากอันตรายต่างๆ โดยมีการเคลื่อนไหวของงกจักรที่เป็นอาวุธคอยปกป้องคุ้มครอง นำโซมาใช้ในการเชื่อมโยงความรัก

ของแม่ที่มีต่อลูกที่ใช้สีขาว สื่อถึงความรักที่บริสุทธิ์ รูปร่างของกรงเล็บและงาจักรสีแดง มือของแม่ที่พร้อมเปลี่ยนแปลงเป็นเขี้ยวเล็บที่แหลมคมเพื่อปกป้อง รักมีงาจักรบนศีรษะของแม่ที่เปรียบดังแสงสว่างที่คอยปกป้องคุ้มครองตัวชิ้นงานใช้สีดำทั้งหมดและติดตั้งแสงไฟในตัวชิ้นงานเพื่อให้เกิดแสงและเงาที่เคลื่อนไหวไปมาทำให้เกิดความน่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

ด้านแนวความคิด

ในการสร้างสรรค์งานโคเนติกอาร์ทชุด ความรัก : พลังขับเคลื่อนของความรู้สึก ผู้วิจัยเลือกเน้นเสนอมุมมองของความรักความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อกัน และแสดงออกมาในสังคมที่ในปัจจุบันนี้ที่เริ่มจะมีการแข่งขัน แย่งชิง เห็นแก่ตัวเองกันมากขึ้น จนทำให้มนุษย์ในสังคมปัจจุบันหลงลืมความรักที่จริงใจ มีเมตตา และซื่อตรงที่ควรมอบให้กับคนรอบข้าง เพื่อที่จะได้เห็นความสุขที่แท้จริงอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และยังมีมุมมองอื่นๆ อีกเช่น การย้าเตือน กระตุ้นจิตได้น้ำใจของมนุษย์ไม่ให้หลงลืม ที่สามารถนำมาเป็นแนวคิดในการสร้างผลงาน

ด้านเทคนิคที่พบปัญหาคือ

การสร้างสรรค์งานโคเนติกอาร์ท เลือกใช้เหล็กเส้นที่มีขนาดเล็กสามารถดัดขึ้นรูปได้ง่าย นำมาสร้างผลงาน แต่มีข้อเสียที่ตัวโครงสร้างไม่สามารถรับน้ำหนักได้มาก ในส่วนของการใช้สวิตช์เปิดปิดการทำงานของชิ้นงาน แต่เดิมเลือกใช้สวิตช์เปิดปิดไฟตามบ้านแบบทั่วไปเวลาผู้ชมงานเปิดสวิตช์งานเพื่อชมงานแล้วลืมปิดสวิตช์ทำให้มอเตอร์ทำงานตลอดจนมอเตอร์เกิดการเสียหาย

การแก้ไข้ปัญหา

ผู้วิจัยได้มีการแก้ไข้ปัญหาเรื่องโครงสร้างด้วยการเสริมความแข็งแรงให้ตัวโครงสร้าง โดยการเชื่อมเหล็กเส้นเพิ่มเติมความแข็งแรงให้กับโครงสร้างของตัวชิ้นงาน ในส่วนของการเปิด ปิดการทำงานของผลงานได้เริ่มมีแนวความคิดในการนำตัวเซ็นเซอร์มาใช้สั่งเปิดปิดการทำงานของผลงาน โดยผู้ชมผลงานจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของผลงานต้องอยู่ในตำแหน่งที่กำหนดเพื่อสั่งให้ตัวเซ็นเซอร์ทำงาน

บรรณานุกรม

- กลุ่มสิบ มัลติมีเดีย #๙. (2551). ความหมายและองค์ประกอบของความรัก. เข้าถึงได้จาก <http://www.serra.in.th>.
- กลุ่มสิบ มัลติมีเดีย #๙. (2551). LOVE IS เข้าถึงได้จาก www.serra.in.th
- คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ. (2551). วิศวกรรมเครื่องกลและ
บทบาทของวิศวกรเครื่องกล. เข้าถึงได้จาก <http://www.mechanical.rmutk.ac.th>
- ธรรมบุญ โรจนะบุญานนท์. (2531). 027Paritta เข้าถึงได้จาก www.pariita.blogspot.com
_____. (2531). ความหมายของนวัตกรรมเทคโนโลยีและเทคโนโลยีสารสนเทศ.
เข้าถึงได้จาก <https://www.l3nr.org/posts/465819>
- ยุวลักษณ์ เล้งหวาน. (2553). ศิลปะสมัยใหม่. เข้าถึงได้จาก
[http://www.ipesk.ac.th/ipesk/ipesk/VISUAL %20ART/lesson456.html](http://www.ipesk.ac.th/ipesk/ipesk/VISUAL_%20ART/lesson456.html)
- รอนดา เบิร์น. (2555). เดอะพาวเวอร์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- Blog LONDON. (2553). Kinetica Art Fair: Robots, Holograms and Floating Teabags
เข้าถึงได้จาก <http://blog.visitlondon.com>.
- Cupid. (2557). บทความ ความรัก. เข้าถึงได้จาก [http://www.Cupid's Diary.net](http://www.Cupid'sDiary.net)
- Thaimarketing. (2557). ภาพซ้อนภาพ. เข้าถึงได้จาก
<http://thaimarketing.in.th/2015/01/21/illusion-picture/>
- TumnanDD. (2556). ตำนานเทพเจ้ากรีก. เข้าถึงได้จาก <http://www.tumnandd.com>
- Turpin + Crawford Studio. (2554). Water Works III. เข้าถึงได้จาก
<http://turpincrawford.com/project/water-works>

การจัดการวัดไทยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

THE MANAGEMENT OF WAT THAI FOR CULTURAL TOURISM : A CASE STUDY
OF WAT SAMANRATTANARAM BANGKHLA DISTRICT CHACHOENGSAO PROVINCE

นิคม ไชมะนาม

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาการจัดการวัดไทยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษา วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและเพื่อศึกษาการจัดการในด้านคมนาคม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการจัดการวัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 150 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ด้านงบประมาณ ด้านการบุคลากร ด้านคมนาคม และด้านประชาสัมพันธ์ โดยแยกประเด็นสำคัญและข้อเสนอแนะ ด้านงบประมาณมีการจัดการเงินที่ได้จากการทำบุญไปพัฒนาวัดอย่างชัดเจน การปรับเปลี่ยนกิจกรรมสอดคล้องกับเทศกาลเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว และการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับเงินบริจาคภายในวัด เช่น ตู้กดเงินด่วน การออกใบอนุโมทนาบัตร เป็นต้น ควรมีการปรับปรุงการกำหนดช่องทางในการจัดทุนเพื่อดำเนินการจัดการโครงการและกิจกรรมในการท่องเที่ยว และสถานที่สำหรับการจัดจำหน่ายวัตถุมงคลที่ให้แก่เจ้าที่เป็นสัดส่วน ด้านการบุคลากร เจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตอบคำถาม ข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีการจัดสวัสดิการให้กับบุคลากร การแต่งกายและแสดงชัดเจนในการแสดงตนของเจ้าหน้าที่ ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ด้านคมนาคม มีการจัดสถานที่ให้เอื้อประโยชน์ต่อการถ่ายรูป ความสะดวกในการเดินทาง ความเหมาะสมของป้าย แผนที่กำหนดจุดสักการะวัตถุมงคลในวัดสมานรัตนาราม และที่จอดรถเพียงพอ สะดวก ปลอดภัยด้านคมนาคม ควรปรับปรุงระบบการจัดรถโดยสาร เพื่อการรับส่งให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ ด้านประชาสัมพันธ์ ความทันสมัยของวัดสมานรัตนาราม ความชัดเจนของป้ายประชาสัมพันธ์ ควรมีการอบรมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องข้อมูลความเป็นมาของวัดสมานรัตนาราม

คำสำคัญ: การจัดการ/การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดไทย

Abstract

The study of the Management of Wat Thai for Cultural Tourism: Case Study – The Wat Samanrattanaram Chachoengsao Province. In the dimensions of communication, public relations, budget, and personnel. A research was adopted for the study through studies document; the structure interviews were used for 150 data and analyzed to identify the management model.

The findings revealed that the tourists' opinion toward the management of Wat Thai for cultural tourism was totally "much" level, The budget dimension was much especially about the donation, for Wat development, the festival application for tourists' attraction, and donation technology, however there should be an improvement about the channel of donation tourists' attraction, and the religious amulet souvenir. Personnel dimension was "much" level, the tourists' information personnel the personnel social welfare and, personnel uniform, however there should be an improvement about building security guard. Dimension of communication was "much" level, the convenient communication, the photo view point, appropriate of label, a map of religious amulets point, the car park and, safety communication, however there should be an improvement about the public bus for tourists. Public relation was "much" level, the modernization of public relation label, however there should be an improvement about personnel training and development and, knowledge of Wat information.

Keyword: Management / Cultural Tourism / Wat Thai

ความเป็นมาและความสำคัญ

การจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยที่สำคัญไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้ เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจกำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัว มีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อความศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย (พระมหาสุริยา หอมวัน, 2554, หน้า 67) เจ้าอาวาสจึงต้องมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมศาสนาที่ว่า การจัดการวัด คือการปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล แนะนำสั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาส สถาบันพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทยมายาวนานนับพันปี เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย และพระสงฆ์เป็นเสมือนตัวแทนของวัดและเป็นผู้นำจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อและการร่วมมือร่วมใจกัน เป็นที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นเสมือนสิ่งที่หล่อหลอมวิถีชีวิตของพุทธไทย ดังนั้นวิถีชีวิตของคนไทย นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมีความผูกพันกับสถาบันพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

1. พระราชมณเฑียร	5. พระวิหาร	9. โรงมโหรี	13. มณฑป
2. พระอินทร์พรหมมหาราช	6. พระประธาน	10. หลวงพ่อโสมสร	14. พระโพธิสัตว์
3. รูปเคารพ	7. โบสถ์เก่า	11. บรมสารีริกธาตุ	15. พระพรหม
4. พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร	8. โบสถ์ใหม่	12. พระพุทธรูปปางลีลาประทานพร	16. โรงพยาบาล

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงที่ตั้งวัดสมานรัตนาราม (ใหม่ขุนสมานเพ็ญนคร) ริมแม่น้ำบางปะกง หมู่ที่ 11 ตำบลบางแก้ว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 2 แผนที่โดยสังเขป เส้นทางไปสถานที่ก่อสร้างพระพิฆเนศองค์ยืน-องค์นอน ใหญ่ที่สุดในโลก วัดสมานรัตนาราม (ใหม่ขุนสมาน) ตำบลบางแก้ว อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

วัดสมานรัตนาราม (ใหม่ขุนสมานเพิ่มนคร) ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกง หมู่ที่ 11 ตำบลบางแก้ว (ตำบลไผ่สวนเดิม) อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และใกล้เคียงกับโครงการเขื่อนทดน้ำบางปะกง มีเนื้อที่ตามหน้าโฉนดที่ตั้งวัด 26 ไร่ 3 งาน 50 ตารางวา และเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2552 พระปลัดไพรัตน์ (นิง) ปัญญาโร ได้รวบรวมผู้มีจิตศรัทธาจัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมอีก จำนวน 14 ไร่ 1 งาน 36 ตารางวา ตามคำบอกเล่าของเจ้าของผู้แก่ในสมัยนั้นเล่าสืบกันต่อมามีครอบครัวหนึ่งฐานะมั่นคง เป็นคนดีมีคุณความดี คือครอบครัวขุนสมานจินประชา เดิมชื่อจ่าย แซ่ตัน (ภายหลังได้เปลี่ยนเป็นหลวงสมานเพิ่มนคร) เมื่อขุนสมานจินประชาถึงแก่กรรมแล้ว ภรรยาทั้ง 2 ของท่านขุนสมานจินประชา นางทิม เพิ่มนคร และ นางพ่อน เพิ่มนคร (สืบสมาน) พร้อมด้วย นางยี่สุน วิริยะพานิช ผู้เป็นน้องสาว ได้สร้างพระปางค้ำหน้าโบสถ์ ปัจจุบันยังปรากฏให้เห็นอยู่ มีความศรัทธาคิดจะสร้างวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้สามีผู้ล่วงลับ จึงได้ดำเนินการสร้างวัด ปรากฏตามหลักฐานเมื่อ พ.ศ.2422 (จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดสมานรัตนารามรูปปัจจุบัน) ท่านได้กล่าวไว้ว่า ในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชการที่ 5) ทรงเสด็จทางชลมารคผ่านมา ได้ทรงแวะเยี่ยมวัดและได้มีชาวบ้านผู้หนึ่ง ชื่อ นายเหว่า โพนสุวรรณ นำนกกวกเผือกถวาย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ที่วัดแห่งนี้ เมื่อสร้างวัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงได้ตั้งชื่อวัดว่า วัดใหม่ขุนสมานเพิ่มนคร เป็นวัดราษฎร์ เมื่อ 5 ธันวาคม 2543

ปีพุทธศักราช 2542 พระครูธรรมธร (พระไพรัตน์ ปัญญาโร) ได้กราบขออนุญาตจากโครงการบูรณะวัดสมานรัตนาราม (ใหม่ขุนสมาน) ซึ่งในขณะนั้นชำรุดทรุดโทรมเป็นอย่างมาก มี

ความเห็นชอบให้ดำเนินการได้ พระครูธรรมธร (พระไพโรจน์ ปัญญารโ) จึงได้ปรึกษากับคณะกรรมการวัดและชาวบ้านเพื่อเริ่มดำเนินการโครงการดังกล่าวโดยได้เริ่มบูรณะพระปรางค์หน้าพระอุโบสถและสร้างเขื่อนกันดินหน้าวัดตลอดแนวริมแม่น้ำบางปะกงและดำเนินการบูรณะและก่อสร้างศาลาการเปรียญ, เมรุ, กุฏิ, อุโบสถ, พระประธานของอุโบสถหลังใหม่องค์ใหญ่ที่สุดในลุ่มแม่น้ำบางปะกง และได้ทำการรวบรวมผู้มีจิตศรัทธาจัดซื้อที่ดินวัดจำนวน 14 ไร่ 1 งาน 36 ตารางวา จนสำเร็จลุล่วงในปีพุทธศักราช 2552 และในปีเดียวกัน ได้ทำการสร้างพระพิฆเนศปางนอนเสวยสุข องค์ใหญ่ที่สุดในโลกขึ้นด้วยโดยมีความสูงฐาน 16 เมตร ความยาว 22 เมตร งบประมาณจัดสร้าง 7,000,000 บาทเศษ นับว่าเป็นพระพิฆเนศปางนอนองค์ใหญ่ที่สุดในโลก

ภาพที่ 3 พระพิฆเนศปางนอนเสวยสุข
สูง 16 เมตร ยาว 22 เมตร เนื้อชมพู

ภาพที่ 4 พระราหูที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

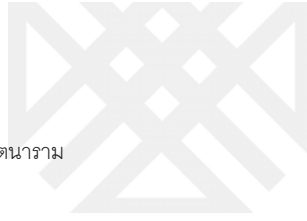
วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นวัดที่เปี่ยมไปด้วยแรงศรัทธาของชาวไทยพุทธในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่มีการสร้างสถาปัตยกรรมรวมถึงพุทธศิลป์และรูปเคารพ ที่ประกอบด้วยพิธีกรรมต่างๆ อันทรงคุณค่าภายในวัด ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แสดงออกมาได้อย่างลงตัว อีกทั้งวัดสมานรัตนาราม เป็น ศาสนสถานอันทรงคุณค่าทางสังคมและจริยธรรมของชาวไทยพุทธและไทยฮินดู ดังนั้นประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจในการท่องเที่ยววัดสมานรัตนารามเป็นอย่างมาก

ภาพที่ 5 หลวงพ่อโต พระประธานในพระอุโบสถ
ถวายเป็นพระประจำจังหวัดละหนึ่งองค์
ปางมารวิชัย อายุมากกว่า 120 ปี

ภาพที่ 6 หลวงพ่อองค์ดำ มีผู้สร้างจำลอง
มาจากประเทศอินเดีย

จากเหตุดังกล่าว เรื่องการจัดการวัดไทยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของวัดสมานรัตนาราม ในการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เนื่องจากใช้เวลาน้อยมากในการพัฒนาวัด วัดก็มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เป็นการทำให้ประชาชน นักท่องเที่ยวรวมถึงนักวิชาการได้เห็นความสำคัญของวัดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกับบทบาทของเจ้าอาวาสวัดในการบริหารจัดการภายในวัด จึงทำให้วัดได้มีความสำคัญพร้อมกับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาการจัดการในด้านคมนาคม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ที่มีผลต่อการจัดการของวัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. ได้องค์ความรู้เรื่องการจัดการในด้านคมนาคม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ของวัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการวัดไทยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของวัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่การศึกษาที่วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. ศึกษาการจัดการในด้านคมนาคม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ที่มีผลต่อการจัดการของวัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตด้านประชากร สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว จำนวน 150 ตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย 1. เจ้าอาวาสวัด คณะกรรมการวัดสมานรัตนาราม 2. รองเจ้าอาวาส 3. ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่วัดสมานรัตนาราม รวมทั้งหมดจำนวน 5 คน

ภาพที่ 7 สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดสมานรัตนาราม ภาพที่ 8 สัมภาษณ์กรรมการวัดสมานรัตนาราม

วิธีดำเนินการวิจัย

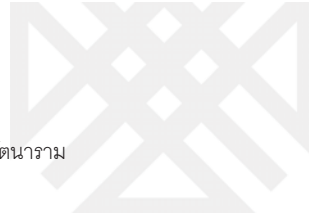
การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการประกอบแนวทางการดำเนินงานวิจัยอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ จากห้องสมุดและจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษา ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างชัดเจน ผู้มีบทบาทในฐานะผู้นำชุมชน ได้แก่ 1.เจ้าอาวาสวัดสมานรัตนาราม 2. รองเจ้าอาวาส 3. ผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่วัดสมานรัตนาราม รวมทั้งหมดจำนวน 5 คน

กลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในครั้งนี้คือ นักท่องเที่ยวที่ได้เข้ามาในเขตพื้นที่ของชุมชนวัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 150 ตัวอย่าง ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์อย่างมีระบบ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เข้าชม วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจำนวน 150 ตัวอย่างโดยกำหนดคำถามเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นลักษณะแบบเลือกตอบ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลในด้านความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมใน วัดสมานรัตนาราม อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการคมนาคม 2.ด้านประชาสัมพันธ์ 3. ด้านงบประมาณ 4. ด้านบุคลากร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้ใช้โปรแกรม SPSS โดยใช้สถิติเชิงสำรวจ ได้แก่ ค่าแรง
ความถี่ ร้อยละ เพื่อนำไปใช้ในการนำเสนอข้อมูลแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เสนอเป็นแบบร้อยละ

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลในด้านความต้องการ ที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในวัดสมาน
รัตนาราม เสนอเป็น ค่าเฉลี่ย SD ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
วัดสมานรัตนาราม จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการคมนาคม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ
และด้านบุคลากร ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	$\bar{X}$ ค่าเฉลี่ย	SD ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ด้านการคมนาคม	4.35	0.75	มาก
2. ด้านประชาสัมพันธ์	4.31	0.78	มาก
3. ด้านงบประมาณ	4.40	0.73	มาก
4. ด้านบุคลากร	4.38	0.78	มาก
รวม	4.36	0.76	มาก

จากตารางสามารถอธิบายได้ว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยว
ทางวัฒนธรรม วัดสมานรัตนารามโดยรวมอยู่ในระดับมาก (มีค่าเฉลี่ย = 4.36) เมื่อพิจารณาราย
ด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านงบประมาณมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (มี
ค่าเฉลี่ย = 4.40) ซึ่งด้านงบประมาณนี้นักท่องเที่ยวเห็นได้ชัดเจนจากการพัฒนาสิ่งก่อสร้างภายใน
วัด ด้านบุคลากร (มีค่าเฉลี่ย = 4.38) ซึ่งด้านบุคลากรนักท่องเที่ยวลงความเห็นเห็นว่าเจ้าหน้าที่วัดให้
ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตอบคำถาม ข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ด้านคมนาคม
(มีค่าเฉลี่ย = 4.35) พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากความ

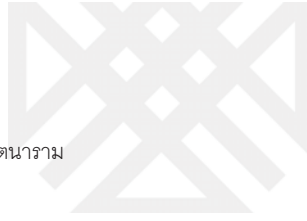
สะดวกในการเดินทางไปยังวัดสมานรัตนาราม และความเหมาะสมของป้าย แผนที่กำหนดจุดสักการะวัตถุมงคลในวัดสมานรัตนาราม ความเหมาะสมด้านที่จอดรถที่เพียงพอ สะดวก ปลอดภัย และด้านประชาสัมพันธ์ (มีค่าเฉลี่ย = 4.31) เนื่องจากความทันสมัยของวัดสมานรัตนาราม อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ความเหมาะสม ครอบคลุมด้านประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวต่างๆ และ ความเหมาะสมของป้ายประชาสัมพันธ์ในการประชาสัมพันธ์ในบริเวณสถานที่

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วัดสมานรัตนาราม จำแนกตามเพศ พบว่า

ด้านคมนาคม นักท่องเที่ยวเพศชาย (มีค่าเฉลี่ย = 4.39) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ มีการจัดสถานที่ให้เอื้อประโยชน์ต่อการถ่ายรูปเพื่อเป็นที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ ป้ายบอกทางไปยังจุดที่สำคัญต่างๆ ภายในวัดสมานรัตนารามมีเพียงพอและได้มาตรฐานและความเหมาะสมของป้าย แผนที่กำหนดจุดสักการะวัตถุมงคลในวัดสมานรัตนารามตามลำดับ นักท่องเที่ยวเพศหญิง (มีค่าเฉลี่ย = 4.33) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ มีการจัดสถานที่ให้เอื้อประโยชน์ต่อการถ่ายรูปเพื่อเป็นที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว ความเหมาะสมด้านที่จอดรถที่เพียงพอสะดวกปลอดภัยความเหมาะสมของป้าย แผนที่กำหนดจุดสักการะวัตถุมงคลในวัดสมานรัตนาราม ตามลำดับ

ด้านประชาสัมพันธ์ นักท่องเที่ยวเพศชาย (มีค่าเฉลี่ย = 4.35) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของวัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ความเหมาะสมการจัดทำแผ่นป้ายโฆษณาเชิญชวนท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง ความทันสมัยของวัดสมานรัตนาราม อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และความเหมาะสมของป้ายประชาสัมพันธ์ในการประชาสัมพันธ์ในบริเวณสถานที่ ตามลำดับ นักท่องเที่ยวเพศหญิง (มีค่าเฉลี่ย = 4.28) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ความเหมาะสมครอบคลุมด้านประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวต่างๆ ความทันสมัยของวัดวัดสมานรัตนาราม อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา และความเหมาะสมการจัดทำสื่อต่างๆ เช่นรายการโทรทัศน์ รายการทางวิทยุชุมชนเพื่อเผยแพร่สู่ชุมชน ตามลำดับ

ด้านงบประมาณ นักท่องเที่ยวเพศชาย (มีค่าเฉลี่ย = 4.41) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ความเหมาะสมด้านการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับเงินบริจาคภายในวัด เช่น ตู้กดเงินด่วนการออกไปอนุโมทนาบัตร ความเหมาะสมด้านการปรับเปลี่ยน

กิจกรรมสอดคล้องกับเทศกาลเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ความเหมาะสมด้านการจัดการเงินที่ได้จากการทำบุญไปพัฒนาวัดอย่างชัดเจน ตามลำดับ นักท่องเที่ยวเทศหญิง (มีค่าเฉลี่ย = 4.37) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ความเหมาะสมด้านการจัดการเงินที่ได้จากการทำบุญไปพัฒนาวัดอย่างชัดเจน ความเหมาะสมการจัดสรรงบประมาณในการจัดจ้างเจ้าหน้าที่เพื่อให้บริการด้านการท่องเที่ยว ความเหมาะสมของการกระจายรายได้สร้างงานให้กับชุมชน ตามลำดับ

ด้านบุคลากร นักท่องเที่ยวเพศชาย (มีค่าเฉลี่ย = 4.40) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ความเหมาะสมของการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในวัดที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดี ความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลแนะนำการประกอบพิธีกรรมแก่นักท่องเที่ยว ความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ที่ดูแลรักษาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมในวัดให้อยู่ในสภาพที่มั่นคงปลอดภัย ความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตอบคำถามข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ความเหมาะสมของการแต่งกายและแสดงชัดเจนในการแสดงตนของเจ้าหน้าที่ ตามลำดับ นักท่องเที่ยวเทศหญิง (มีค่าเฉลี่ย = 4.34) มีระดับความต้องการเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ความเหมาะสมของบุคลากรในการเตรียมเครื่องสักการะบูชาแนะนำในการประกอบพิธีกรรมแก่นักท่องเที่ยว ความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตอบคำถามข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ความเหมาะสมของการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคลากรในวัดที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยดี ตามลำดับ

อภิปรายผล

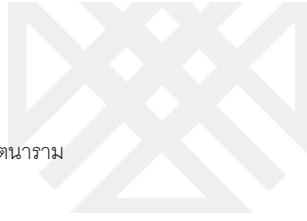
ผลการศึกษพบว่านักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นต่อการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดสมานรัตนารามโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยด้านงบประมาณมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการบุคลากร ด้านคมนาคม และด้านประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะทางวัดสมานรัตนารามมีการบริหารจัดการที่ดีสอดคล้องกับแนวคิดและทัศนคติของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีทัศนคติและค่านิยมในการคำนึงถึงมาตรฐานและคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้โดยเน้นการได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่า เป็นการท่องเที่ยวที่รักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งทางวัดสมานรัตนารามได้มีการดำเนินการตามที่กล่าวมา ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 58-61) ที่กล่าวถึงหลักการการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวว่า การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงต้องมีการอนุรักษ์ การพัฒนาและการปรับปรุง

ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงสภาพเดิมมากที่สุด หรืออาจไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้นแต่ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิมไว้เหมาะสม เพื่อตอบสนองความพอใจของนักท่องเที่ยวและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดยาวนานและคุ้มค่าที่สุด โดยมีขั้นตอนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนที่สำคัญได้ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวที่วัดสมานรัตนารามมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านคมนาคม พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีความคิดเห็นเรื่องการจัดสถานที่ให้เอื้อประโยชน์ต่อการถ่ายรูป ความสะดวกในการเดินทางไปยังวัดสมานรัตนาราม และความเหมาะสมของป้ายแผนที่กำหนดจุดสังเกตการณ์วัดสมานรัตนาราม ความเหมาะสมด้านที่จอดรถที่เพียงพอ สะดวก ปลอดภัย ทั้งนี้เป็นเพราะทางวัดมีการบริหารจัดการเนื้อที่สำหรับรองรับจำนวนของรถยนต์ที่เพียงพอ อีกทั้งการเดินทางมาที่วัดก็มีความสะดวกสามารถเดินทางมาได้หลายเส้นทาง นอกจากนี้ทางวัดได้มีการจัดการในเรื่องสถานที่ที่อำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวได้สังเกตการณ์สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับกรวรรณ สังขกร (2552, หน้า 46) ที่กล่าวว่า ระบบการจอดรถและการจราจรภายใน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านประชาสัมพันธ์ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นใน ความทันสมัยของวัดสมานรัตนาราม ความเหมาะสมครอบคลุมด้านประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวต่างๆ และความเหมาะสมของป้ายประชาสัมพันธ์ในการประชาสัมพันธ์ในบริเวณสถานที่ ทั้งนี้ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากที่นิยมมาท่องเที่ยวเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่วัดสมานรัตนาราม ทางวัดได้ให้ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์ เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับการเดินทางมาท่องเที่ยวที่วัด เช่น มีป้ายบอกเส้นทางและระยะทางที่เพียงพอ ชัดเจน และอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม สามารถมองเห็นได้ง่าย สร้างความสะดวกสบายในการเดินทางเป็นอย่างมาก อีกทั้งระบบการประชาสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ เช่น ระบบเสียงตามสายภายในบริเวณวัดมีความชัดเจน ทำให้การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 58-61) ที่กล่าวว่า การจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องรู้ เป็นการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น แนะนำประวัติและเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว แนะนำกิจกรรมท่องเที่ยวและบริการที่มีให้ เป็นต้น จัดทำสื่อเพื่อเป็นเครื่องมือให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจด้านประชาสัมพันธ์ อยู่ในระดับมาก

ด้านงบประมาณ พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีความคิดเห็นในความเหมาะสมด้านการจัดการเงินที่ได้จากการทำบุญไปพัฒนาวัดอย่างชัดเจน ความเหมาะสมด้านการปรับเปลี่ยนกิจกรรมสอดคล้องกับเทศกาลเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว และความเหมาะสมด้านการใช้เทคโนโลยีที่เกี่ยวกับเงินบริจาคภายในวัด เช่น ตู้กดเงินด่วนการออกไป

อนุโมทนาบัตร เป็นต้น ทั้งนี้เป็นเพราะจำนวนของนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมาท่องเที่ยวที่วัดสมานรัตนารามที่มีจำนวนมาและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี การบริหารจัดการโดยเฉพาะการให้บริการในด้านต่างๆ จะต้องสามารถรองรับและสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งทางวัดได้ดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบการให้บริการที่ทันสมัย รองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยว อีกทั้งทางวัดยังมีการจัดกิจกรรมพิเศษเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนสถานที่เพื่ออำนวยความสะดวกกับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับกรวรรณ สังขกร (2552, หน้า 46) ที่กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรมีคุณลักษณะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความพร้อมด้านการจัดการสิ่งบริการอำนวยความสะดวก

ด้านบุคลากร พบว่า นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นในเรื่องความเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ ที่จะให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวตอบคำถามข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน ความเหมาะสมของการจัดสวัสดิการต่างๆ ให้กับบุคลากร และความเหมาะสมของการแต่งกายและแสดงชุดเจ้าน้ำที่ ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมาก ทางวัดจึงได้จัดบุคลากรเพื่อมาอำนวยความสะดวก ในด้านต่างๆ ให้เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับกรวรรณ สังขกร (2552, หน้า 46) ที่กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมควรมีบุคลากรที่มีความพร้อมบริการ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนและภูมิภาค พบว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจเกี่ยวกับ การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวัดสมานรัตนาราม ในด้านด้านคมนาคม ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร อยู่ในระดับมากและส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารจัดการที่เป็นระบบที่ทางวัดได้ดำเนินการ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่จะต้องมีความพร้อมด้านการจัดการสิ่งบริการอำนวยความสะดวก รวมถึงระบบการจอดรถและการจราจรภายใน บุคลากรมีความพร้อมบริการ มีศูนย์ข้อมูลอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าของที่ระลึก มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาสถานที่เป็นระยะๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว (กรวรรณ สังขกร, 2552, หน้า 46) ซึ่งผลจากการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวจึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นเป็นไปตามแนวทางเดียวกัน

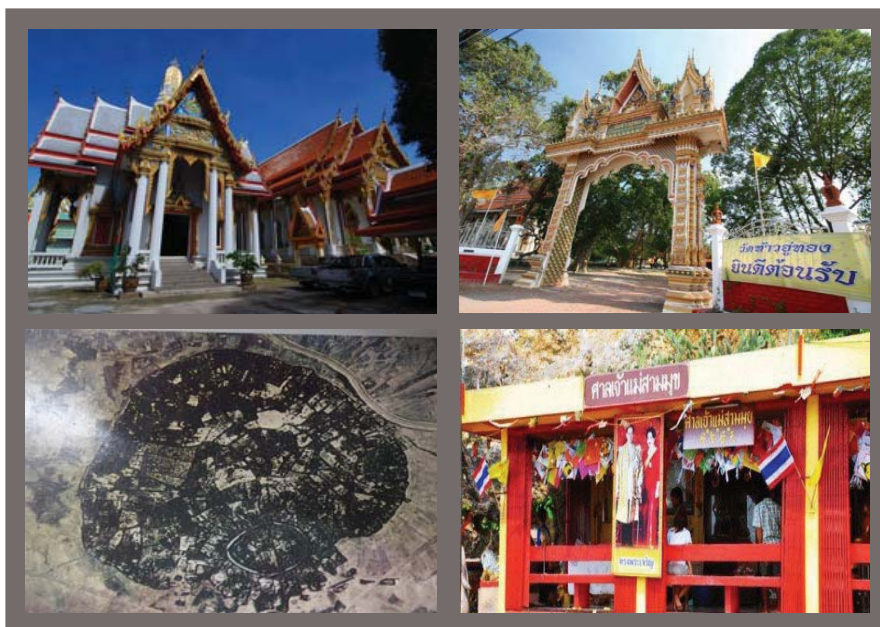
ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านประชาสัมพันธ์ ทางวัดควรมีการฝึกอบรม และพัฒนานุคลากรมีความรู้และความเข้าใจในเรื่องข้อมูลความเป็นมาของวัดสมานรัตนาราม เช่น การฝึกอบรม การจัดทำคู่มือให้นุคลากรได้ศึกษาเพื่อจะได้ให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ถูกต้อง
2. ด้านคมนาคม ทางวัดควรมีการปรับปรุงระบบการจราจรโดยสารถในการรับส่งภายในวัด รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์จัดยานพาหนะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ ซึ่งเป็นการช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวภายในจังหวัดฉะเชิงเทราได้อีกด้วย
3. ด้านบุคลากร ทางวัดควรมีการอบรมด้านภาษาของต่างๆ ในประเทศอาเซียนให้กับเจ้าหน้าที่วัดเพื่อเจ้าหน้าที่จะได้ให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ตอบคำถาม ข้อพึงปฏิบัติต่างๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน
4. ด้านงบประมาณ ควรมีการจัดการกำหนดช่องทางในการจัดทุนเพื่อดำเนินการจัดการโครงการและกิจกรรมในการท่องเที่ยว และสถานที่สำหรับการจัดจำหน่ายวัดถุ่มงคลที่ให้เข้าที่เป็นสัดส่วน

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ สังขกร. (2552) ผลกระทบจากการขยายตัวของธุรกิจค้าปลีกข้ามชาติที่มีต่อธุรกิจค้าปลีกขนาดเล็กของไทย. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.(2548) การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ.
- ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พระมหาสุริยา หอมวัน. (2554) บุคลิกภาพของเจ้าอาวาสที่พึงประสงค์: กรณีศึกษาพระภิกษุ-สามเณรวัดสระกำแพงใหญ่อำเภอยุฑมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ.
- สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์กร,
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพมหานคร

ตำนานท้องถิ่นภาคตะวันออก : ความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบัน

The Legends in Eastern Area : The Relation of the Past and Present

รองศาสตราจารย์บุญเดิม พันรอบ

คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

ตำนานท้องถิ่นภาคตะวันออก : ความสัมพันธ์ระหว่างอดีตและปัจจุบันศึกษาความสัมพันธ์ที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมในชุมชนและความสำคัญของตำนานท้องถิ่นตั้งแต่สมัยทวารวดีถึงสมัยรัตนโกสินทร์จำนวน 8 ตำนาน ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลเอกสารเปรียบเทียบกับข้อมูลภาคสนาม จากการสำรวจ ผลการศึกษาพบว่า 1) ตำนานพระนางกาไวกับพระเจ้าพรหม ทัดแสดงให้เห็นความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดจันทบุรี ความสัมพันธ์กับอาณาจักรขอมที่นครธม เมืองอินทปัตถา ศาสนาพุทธ เมืองพิมายและภูมินามในภาคอีสาน ตำนานท้องถิ่นภาคอื่นๆ และวัฒนธรรมทวารวดี 2) ตำนานเจ้าศรีมหาพรหมมีความสัมพันธ์กับภูมินามในจังหวัดชลบุรี อาณาจักรศรีวิชัย ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช เมืองเพชรบุรี วัฒนธรรมมอญ ลังกาและขอม อาณาจักรศรีอยุธยา วัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนและเมืองท่าชายทะเลรอบอ่าวไทย 3) ตำนานพระนางจอมเทียนและพระเจ้าอุทองแสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี พงศาวดารเมืองเหนือ ตำนานขอม ตำนานเมืองล้านช้าง ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ตำนานเมืองโคตรตรบอง และวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีน 4) ตำนานเมืองดงละคร แสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดนครนายก วัฒนธรรมขอม เมืองอินทปัตถา อาณาจักรศรีอยุธยา เมืองศรีมโหสถ สมัยรัตนโกสินทร์ และเมืองท่าชายทะเล 5) ตำนานเมืองพระรถแสดงให้เห็นความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี ปัญญาสชาดก วัฒนธรรมขอม วัฒนธรรมลังกา วัฒนธรรมล้านนาเชียงใหม่ เมืองศรีมโหสถและเมืองพระยาเระ 6) ตำนานเมืองพระยาเระแสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี เมืองอินทปัตถา เมืองพระรถ วัฒนธรรมขอม อาณาจักรโคตรบูรณ พระยาแก้ว พระเจ้าอนุรุธแห่งพุกามและเมืองศรีพะโล 7) ตำนานเมืองศรีพะโลแสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี สมัยอยุธยา เมืองพระรถ เมืองพระยาเระ เมืองศรีมโหสถ เมืองท่าชายทะเลสมัยรัตนโกสินทร์และวัฒนธรรมตะวันตก 8) ตำนานเจ้าแม่เขาสามมุขแสดงบทบาทความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี สมัยอยุธยา เมืองบางปลาสร้อย วัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีน เมืองท่าชายทะเล วัฒนธรรมตะวันตก และสมัยรัตนโกสินทร์

คำสำคัญ : ตำนาน หมายถึงตำนานเกี่ยวกับท้องถิ่นที่เล่าสืบต่อกันมาสามารถระบุได้ว่าอยู่ในสถานที่ใดในชุมชนภาคตะวันออก

Abstract

The Legends in Eastern Area : The Relation of the Past and the Present aims to study the context of cultural and community environment , study the roles of the legends of the past since Dvaravati to Rattanakosin Era with 8 legends. The study analyze the secondary data with the survey primary data .The results of the study reveal following:

1.The roles of Pranang Kawai and Prachao Promatat Legend are about the place names in Chataburi Province , the relation to Khmer Culture at Angkor Thom, Maung Intrapatta, Buddhism, Maung Pimai and place name in Northeastern, the relation to legends in others part ,and Dvaravati Culture ; 2. The roles of Chao Srimaharacha Legend are about the place names in Chon Buri Province, Srivijaya Empire, Nakhon Si Thammarat Legend, Phetchaburi , Mon-Lanka and Khmer Culture, Sri Ayutthaya Empire, Thai-Chinese Culture, and the seaport around Gulf of Thailand ; 3.The roles of Pranang Chomtien and Prachao Uthong Legend are about the place names in Chon Buri Province, Northern Chronicle, Khmer Legend, Maung Lanchang Legend, Nakhon Si Thammarat Legend, Krung Sri Ayutthaya Chronicle, Maung Kortabong Legend, and Thai-Chinese Culture ; 4.The roles of Maung Donglakorn Legend are about the place names in Nakhon Nayok Province, Khmer Culture, Maung Intrapatta, Sri Ayutthaya Empire, Maung Srimahosoth, Rattanakosin Era, and the seaport ; 5.The roles of Maung Praroth Legend are about the place names in Chon Buri Province, Pannasajakata, Khmer Culture, Lanka Culture, Lanna Culture –Cheing-mai, Maung Srimahosoth, and Maung Prayare ; 6.The roles of Maung Prayare Legend are about the place names in Chon Buri Province, Maung Intrapatta, Maung Praroth, Khmer Culture, Kortabura Empire, Praya Krag, Phachao Anawrahta of Bagan, and Maung Sripalo ; 7.The roles of Maung Sripalo Legend are about the place names in Chon Buri Province, Ayutthaya Era, Maung Praroth, Maung Prayare, Maung Srimahosoth, the seaport, and the Western Culture; and 8.The roles of Chaomae Khaosammuk Legend are about the place names in Chon Buri Province, Ayutthaya Era, Maung Bangprasoi, Thai-Chinese Culture, the seaport, the Western Culture, and Rattanakosin Era.

Keyword : Legend

บทนำ

ชุมชนมักมีประวัติความเป็นมาแตกต่างกัน แต่ชุมชนนั้นต่างมีวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติความเป็นมาเพื่อให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจรับรู้เรื่องราวในอดีต รับรู้ถึงความสำคัญของบรรพบุรุษ ผู้กล้าหาญสร้างชุมชนขึ้นมา ตำนานเป็นวิธีการหนึ่งเพื่อบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยจุดมุ่งหมายดังกล่าว ตำนานคือเรื่องราวที่ถ่ายทอดด้วยวิธีการบอกเล่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง¹ ตำนานมีความสำคัญเนื่องจากตำนานคือการเล่าเรื่องกึ่งประวัติศาสตร์ (Semi historical) เล่าเรื่องวีรบุรุษ การเคลื่อนไหวของประชาชน และการเกิดชนบทรรมนิยมท้องถิ่น อาจเป็นเรื่องราวที่เป็นความจริงเสริมแต่งกับนิทานและสิ่งที่เกินความจริงอยู่บ้าง² ภาคตะวันออกเป็นชุมชนที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน สามารถแบ่งภูมิภาคออกเป็นบริเวณชายทะเลหรือภาคตะวันออกตอนล่าง และบริเวณที่ลุ่มดอนภายในหรือภาคตะวันออกตอนบนบริเวณนี้ครอบคลุมจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราด ปราจีนบุรี สระแก้วและนครนายก เขตลุ่มน้ำบางปะกงที่นครนายก และปราจีนบุรีมีแหล่งโบราณคดีโคกพนมดี เมืองศรีมโหสถที่ปราจีนบุรีสมัยทวารวดี ที่สระแก้วพบโบราณสถานวัดตุ๊กคล้ายคลึงกับอารยธรรมเจนละซึ่งอยู่สมัยก่อนอารยธรรมขอมสมัยก่อนเมืองพระนครซึ่งมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่พบในจันทบุรี ภาคตะวันออกตอนล่างเขตชายฝั่งทะเลชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราดพบเมืองโบราณยุคต้นประวัติศาสตร์คือเมืองพระรถสมัยทวารวดี และเมืองพระยาเริหรือพญาเริแสดงให้เห็นว่ามีชุมชนอาศัยอยู่ตั้งแต่สมัยทวารวดี รวมทั้งชุมชนที่จันทบุรีเชิงเขาสระบาปและวัดทองทั่ว จนถึงพุทธศตวรรษที่ 19-20 พบว่ามีความเจริญเกิดขึ้นที่เมืองศรีพะโล จังหวัดชลบุรีมีบทบาทเชื่อมโยงกลายเป็นเมืองท่าสำคัญชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกติดต่อกับภายนอกผ่านจันทบุรีเข้ามา³ ปัจจุบันภาคตะวันออกมีบทบาทเป็นชุมชนที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจเนื่องจากการพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกทำให้จังหวัดชลบุรี และระยองเป็นเมืองที่รายได้ต่อหัวสูงสุด⁴

ผลการศึกษา

1. **ตำนานพระนางกาไวกับพระเจ้าพรหมทัต**⁵ ตำนานกล่าวว่ามีเมืองๆ หนึ่งตั้งอยู่ ณ เชิงเขาสระบาปมีเจ้าผู้ครองเมืองสืบราชสันตติวงศ์มาหลายสมัยจนถึงสมัยของพระเจ้าพรหมทัตซึ่งมีโอรสกับอัครมเหสี 2 พระองค์ คือ พระไวยทัตและพระเกตุทัต ต่อมาพระมเหสีสิ้นพระชนม์ พระเจ้าพรหมทัตจึงมีมเหสีใหม่มีพระนามว่า พระนางกาไวมีโอรสด้วยกัน 1 พระองค์ ไม่ปรากฏพระนาม พระนางกาไวมีรูปสมบัติความงามเป็นเลิศ ต้องการให้บุตรของตนขึ้นครองราชย์แทนพระบิดาต่อไป จึงทูลขอให้พระเจ้าพรหมทัตส่งพระโอรสทั้งสองไปสร้างเมืองใหม่ในที่กันดาร เมื่อพระเจ้าพรหมทัตได้ฟังแล้วทรงถามความเห็นในที่ประชุมขุนนาง ทุกคนก็เห็นดีด้วย พระไวยทัตกับพระเกตุทัตจำใจต้องไปสร้างเมืองใหม่ โดยขอคัดเลือกคนไปด้วย เอาเฉพาะคนหนุ่มฉกรรจ์แข็งแรงมีฝีมือในการรบ พร้อมทั้งแบ่งครอบครัวผู้คนพลเมืองพากันไปสร้างเมืองใหม่เรียกเมืองนั้นว่า “เมืองสามสิบ”

ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนใกล้ชายแดนกัมพูชา พระไวยตัดกับพระเกตุทัตรับแรงชองสุมผู้คนไว้เป็นกำลัง เมื่อพระเจ้าพรหมทัตสิ้นพระชนม์พระนางกาไวจึงแต่งตั้งบุตรของตนเป็นเจ้าเมืองแทน เนื่องจากพระโอรสยังทรงพระเยาว์พระนางจึงเป็นผู้สำเร็จราชการแทน ชาวบ้านจึงเรียกเมืองนั้นว่าเมืองกาไว ฝ่ายพระไวยตัดกับพระเกตุทัตทราบบ้างว่าพระราชบิดาสิ้นพระชนม์ จึงยกทัพลงมาเพื่อชิงเมืองคืน กองทัพของพระไวยตัดกับพระเกตุทัตสู้กำลังกองทัพของพระนางกาไวไม่ได้ จึงถอยทัพไปและขอกำลังจากกษัตริย์ขอมซึ่งประทับอยู่ ณ เมืองนครธมช่วยแก้แค้นโดยสัญญาว่า ถ้าตีเมืองได้แล้วจะแบ่งเมืองให้กึ่งหนึ่ง กษัตริย์ขอมส่งกองทัพมาช่วยและยกมาตั้งพลับพลาพักพลอยู่นอกเมือง ตำบลที่พักพลนี้เรียกว่า “พลับพลา” ในปัจจุบันบริเวณนี้เรียกว่า ตำบลพลับพลา อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี เมื่อส่งคนไปเจรจาไม่ได้ผลกองทัพของพระไวยตัดและขอมก็เข้าตีเมืองกาไว พระนางกาไวเห็นว่า สู้ไม่ได้จึงขนทรัพย์สมบัติขึ้นหลังช้างและหนีออกมาได้ทางประตูเมืองด้านทิศใต้ เมื่อกองทัพของพระไวยตัดเข้าเมืองได้ก็ให้ทหารติดตามไป พระนางกาไวเห็นว่าจวนตัวก็เอาทองเพชรพลอยออกหว่านโปรย เพื่อล่อทหารเข้าศึกให้พระนางเก็บทอง แล้วรีบหนีลงเรือสถานที่ที่พระนางกาไวหว่านทองคำไว้เรียกว่า “บ้านทองทั่ว” ปัจจุบันก็คือ บริเวณวัดทองทั่วพะเนียดช้างก็ยังอยู่จนบัดนี้ ทำด้วยศิลาแลง ตำนานเรื่องนางกาไวเป็นตำนานที่บ่งบอกถึงประวัติชื่อบ้านนามเมืองของจันทบุรี ซึ่งปรากฏอยู่ในตำนานเรื่องนี้ เช่น พะเนียด กาไว สามสิบ พลับพลา และทองทั่ว

ความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดจันทบุรีหลายชุมชนในปัจจุบัน เช่น บ้านพลับพลาและวัดทองทั่ว ที่วัดทองทั่ว ศาสตราจารย์บวสเชลลีย์ เห็นว่าน่าจะเป็นศิลปะของพวกจามมากกว่าขอมประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ตอนปลายถึงพุทธศตวรรษที่ 13 บริเวณชุมชนบ้านเมืองที่วัดทองทั่วและบ้านพะเนียดจึงมีการติดต่อกับกลุ่มบ้านเมืองขอมสมัยก่อนพระนคร⁶ แสดงความสัมพันธ์กับอาณาจักรขอมที่นครธมและอาณาจักรจามปา

จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราดมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับพระนางกาไว จังหวัดจันทบุรีนำมาใช้อธิบายประวัติเมืองพะเนียดชาวบ้านได้เรียกกันว่าเมืองพระนางกาไว ปัจจุบันที่เมืองพะเนียดมีศาลแม่ย่ากาไว เป็นที่เคารพสักการะของประชาชนในแถบนั้น ตำนานพระนางกาไวยังเชื่อมโยงอธิบายกำเนิดของชาติพันธุ์ของชนดั้งเดิมในจังหวัดจันทบุรี เชื่อว่าพระนางกาไวเป็นบรรพบุรุษของชนที่อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราดมีตำนานพระนางกาไวชนทรัพย์สมบัติใส่เรือสำเภามา โดยใส่ตุ้มไว้ได้จำนวนถึงแสนตุ้มแล้วเอาวัวมาเทียมทรัพย์สินทั้งแสนตุ้มนั้นไปฝัง ทำให้เกิดบ้านแสนตุ้มและทุ่งวัวหิน⁷

ตำนานนี้ มีความสัมพันธ์กับเมืองอินทปัตถา ตามตำนานเป็นชื่อที่ชาวไทยหรือในสำเนียงไตและลาว สมัยก่อนใช้เรียกอาณาจักรเขมรโบราณ ดังจะพบในตำนานต่างๆ เสมอ เขมรยุคราชธานีที่นครธมหรือศรีโยธยปุระ ไม่พบคำเรียก เรียกเมืองหลวงในยุคนั้นว่า นครอินทปัตถา มีเพียงชื่อเมืองอินทปุระ เมืองหลวงสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 2 พ.ศ.1345 นครอินทปัตถามีปรากฏอยู่ในเอกสาร และจารึกเขมรรุ่นหลังใน พ.ศ. 19758 พระเจ้าพรหมทัตในตำนานแสดงให้เห็นความสำคัญของการเผยแพร่ศาสนาพุทธยุคแรกในเอเชียอาคเนย์หรือที่รู้จักกันว่าเป็นวัฒนธรรมทวารวดี

ตำนานระบุชื่อพระเจ้าพรหมทัตซึ่งเป็นตำแหน่งมหाराชาที่ปกครองเมืองพาราณสี แคว้นกาสิ⁹ เป็นจุดเริ่มต้นการเผยแพร่ศาสนาพุทธในอินเดีย สมัยพุทธกาลที่ปาติลีปุตระมฤคทายวัน แคว้นกาสิเป็นมหาชนบทสมัยพุทธกาล พระราชาแห่งแคว้นกาสิเป็นต้นกำเนิดของตระกูลศากยะและโกลิยะของพระพุทธองค์ พระเจ้ากาสิพระนามว่าพรหมทัตทรงเป็นกษัตริย์มั่งคั่งมีพระราชทรัพย์ พระราชสมบัติ มีรีพล มีพระราชพาหนะมาก มีพระราชอาณาจักรใหญ่ มีคลังศาสตราวุธยุทโธปกรณ์และคลังธัญญาหารบริบูรณ์ การเผยแพร่พุทธศาสนาเข้ามาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหลักฐานสมัยทวารวดีในบริเวณลุ่มน้ำบางปะกง ตำนานที่กล่าวถึงพระเจ้าพรหมทัตยังมีที่เมืองพิมายและภูมินามในภาคอีสาน รวมทั้งตำนานท้องถิ่นภาคอื่นๆ และวัฒนธรรมทวารวดี

ภาพที่ 1 เมืองพะเนียดจังหวัดจันทบุรี

ภาพที่ 2 วัดทองทั่วจังหวัดจันทบุรี

2. ตำนานเจ้าศรีมหाराชา ศรีมหाराชาเดิมเป็นพระปรมาภิไธยของกษัตริย์วงศ์ไศเลนทร์แห่งศรีวิชัยในพุทธศตวรรษที่ 14 จากศิลาจารึกวัดเสมามือเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาษาสันสกฤต พ.ศ.1318 ด้านหลังเป็นการเียนยอพระเกียรติของพระเจ้าศรีมหाराชาในราชวงศ์ไศเลนทร์ ความว่า “...ทรงเป็นหัวหน้าแห่งไศเลนทรวงศ์ ทรงพระนามศรีมหाराชา...” ต่อมาศรีมหाराชากลายเป็นตำแหน่งทางการเมืองของบ้านเมืองในเขตเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งสัมพันธ์กับเมืองเพชรบุรีราวกลางพุทธศตวรรษที่ 19 ก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ.1893 ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวถึงพระพนมทะเลศรีมหาสวัสดิทวาริราชกษัตริย์พระบรมเชษฐาพระราชกุมาร ศรีมหाराชาปรากฏชื่อว่าเป็นลูกของพระพนมวังและนางสะเดียงทองผู้สร้างเมืองนครดอนพระที่ร้างเพราะไข้ห่า เมื่อพระพนมวังถึงแก่กรรม ศรีมหาราชานำเอาเอกสารบ้านเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองขึ้นเข้ามาเฝ้ากษัตริย์แห่งเมืองเพชรบุรี กษัตริย์เพชรบุรีส่งศรีมหาราชา กลับออกไปเป็นเจ้าเมืองนคร ต่อมาเมืองนครกลับเกิดไข้ห่าร้างอีกครั้ง ทางกรุงศรีอยุธยาจึงส่งขุนอินทราไปเป็นศรีมหाराชา ณ เมืองนคร ตำแหน่งศรีมหาราชาครั้งนี้ไม่ได้เป็นเจ้าเมือง แต่ทำหน้าที่ทางศาสนาเป็นผู้ดูแลทำสารบาญชีว่าด้วยที่นาจ่งหนั้น คือนาที่มีไพร่ทำส่งเป็นส่วยขึ้นกับวัด ทำบาญชีเข้าพระโยมสงฆ์คือบาญชีทะเบียนข้าทาสที่ต้องทำงานให้กับวัดและพระ เมื่อปี พ.ศ.1861 พระศรี

มหาราชาก็แก่กรรม โปรดให้ข้าหลวงออกไปเป็นศรีมหาราชฯ แต่งพระธรรมศาลาทำระเบียงล้อมพระธาตุ แล้วให้ไปกินเมืองลานตะกาหรืออำเภอลานสกาในจังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน จารึกบนลานเงินภาษาไทยพบในกรุวัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งขุนหลวงพ่วงและมหาเถรธรรมกัลป์ญาณเริ่มสร้าง พ.ศ. 1914-1931. กล่าวถึงขุนศรีรัตนกรสร้างพระพิมพ์อุทิศอาณิสสสังฆาวายสมเด็จพระรามธิบดีและสมเด็จพระศรีราชาธิราช เจ้านายซึ่งมีเชื้อสายของกษัตริย์จากอยุธยา มาตั้งบ้านเมืองทางริมสมุทรที่นครเพชรบุรีและส่งทูตไปยังราชสำนักจีน ตรงกับบันทึกในเอกสารจีนที่ระบุเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 1837 เมืองเพชรบุรีทำนาเกลือได้ผลดีมีเรือสำเภาจีนมาค้าขายและซื้อไม้ฝางกลับไป ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชบันทึกว่าในช่วงเวลาเดียวกับพระพนมทะเล ๔ แห่งเมืองเพชรบุรีส่งเจ้าศรีมหาราชฯไปช่วยจัดการหัวเมืองในคาบสมุทรมลายู และได้ส่งเจ้าศรีพระพี่เลี้ยงไปกินเมืองแพรง ปัจจุบันคืออำเภอสรรคบุรี สมัยต่อมามีประเพณีส่งเจ้านายสมัยแรกของกรุงศรีอยุธยาในตำแหน่งสมเด็จพระศรีราชาธิราชไปครองเมืองแพรง จึงได้สละยศเป็นเมืองแพรงศรีราชาไปด้วย กรุงศรีอยุธยาส่งเจ้านายไปครองเมืองแพรงครั้งสุดท้าย ในสมัยพระอินทราชาส่งเจ้ายี่ไปครองเมืองเมื่อ พ.ศ. 1964 ในกฎหมายทำเนียบศักดินาทหารหัวเมืองเมื่อ พ.ศ. 1997 ตำแหน่งศรีมหาราชฯย้ายไปเป็นหลวงศรีมหาราชฯ เจ้ากรมอาษาจามรวรรณชาวจาม ชาว มลายูกลุ่มแขกมลายูเข้าด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นคนที่มิเชื้อสายมาจากทางคาบสมุทรและชายฝั่งทะเลทางใต้ ศรีมหาราชฯจึงเป็นตำแหน่งเจ้านายเมืองนครศรีธรรมราชที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดขึ้นตรงต่อเมืองเพชรบุรี ในพุทธศตวรรษที่ 19 มีร่องรอยที่อาจเชื่อมโยงศรีราชาเป็นที่รวบรวมชุมชนแถบชายทะเลรอบอ่าวไทย ความสำคัญของเกาะสีชังกับการเดินเรือเลียบชายฝั่ง ศรีราชาหรือในชื่อเอกสารเก่าศรีมหาราชฯ ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดชลบุรี เกาะสีชังและศรีราชาจึงน่าจะเป็นสถานที่รู้จักกันดีของนักเดินทางที่ผ่านอ่าวไทยและบ้านเมืองแถบคาบสมุทร เรื่องเล่าของเจ้าศรีมหาราชฯเสมือนเป็นวีรบุรุษของชุมชนที่สัมพันธ์กับการเดินเรือเลียบชายฝั่งทะเลรอบอ่าวไทย และการรับรู้เรื่องราวของศรีราชาแบบมุขปาฐะ¹⁰

ปรากฏว่ายังคงเรียกชื่อชุมชนศรีมหาราชฯจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ในนิราศเมืองแกลงยังเรียกชื่อชุมชนนี้ว่าศรีมหาราชฯ¹¹ วัดศรีมหาราชฯ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี วัดศรีมหาราชฯ ปรากฏชื่อในทำเนียบวัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2374 ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาที่สุนทรภู่มีชีวิตอยู่ แต่ในประวัติวัดระบุว่าเดิมวัดศรีมหาราชฯเรียกว่า “วัดศรีราชา” ตามชื่อตำบล ชาวบ้านศรีราชาช่วยกันสร้างเป็นวัดในคณะธรรมยุติกนิกาย¹²

ชื่อศรีมหาราชฯยังได้ใช้มาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงเป็นผู้ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา และภายหลังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าพระราชทานชื่อว่า “วัดเกาะลอยศรีมหาราชฯ”¹³ ตำนานเจ้าศรีมหาราชฯมีความสัมพันธ์กับภูมินามอำเภอศรีราชาในจังหวัดชลบุรี ยอร์ช เซเดซ์เห็นว่า ราชวงศ์ไศเลนทราหรือกษัตริย์แห่งภูเขาทรงครอบครองตอนกลางของเกาะชวา พระนามกษัตริย์แห่งภูเขานี้ทำให้รำลึกถึงพระนามกษัตริย์แห่งพุนัน ราชวงศ์ไศเลนทราแห่งชวา ทรงนับถือพุทธศาสนาเช่นเดียวกับกษัตริย์

องค์ต่างๆ ของพูนัน และทรงก่อสร้างปูชนียสถานทางพุทธศาสนาใหญ่ๆ ขึ้นในตอนกลางของเกาะนี้¹⁴

ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชและเมืองเพชรบุรี ได้บันทึกเรื่องราวของเจ้าศรีมหาราชาไว้อย่างต่อเนื่องมากที่สุด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมมอญ ลังกา และขอมกล่าวถึงในตำนานพระธาตุเมืองนครศรีธรรมราช และตำนานเมืองนครศรีธรรมราชได้กล่าวถึง “ผชาวอริยพงศ์จากเมืองหงสาวดีซึ่งใช้สำเภาจะไปลังกา สำเภาแตกมาขึ้นฝั่งที่ปากพญิง พญาศรีธรรมมาโคกราชจึงให้กลับไปยั้งหงสาวดี นิมนต์สงฆ์มาขังนครศรีธรรมราชสององค์คือ มหาปเรียนทศศรี และมหาเถรสังจานุเทพเพื่อช่วยก่อสร้างพระธาตุ เมื่อเสร็จแล้วได้ไปนิมนต์สงฆ์มาจากลังกาทำพิธีฉลองพระธาตุ” ตำนานยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กับนครอินทปัตบุรี โดยที่พญาศรีธรรมมาโคกราช พญาจันทรภาณุ และพญาพงศ์สุราหะ ซึ่งข้างต้นดงหนี่ใช้ท่ามาจากนครอินทปัตบุรี¹⁵ นอกจากจะกล่าวถึง อาณาจักรศรีอยุธยาแล้วยังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนและเมืองท่าชายทะเลรอบอ่าวไทย

ภาพที่ 3 วัดศรีมหาราชาเกาะลอย จังหวัดชลบุรี

ภาพที่ 4 วัดศรีมหาราชา จังหวัดชลบุรี

3. **ตำนานพระนางแหลมเทียนและพระเจ้าอุทอง**¹⁶ ปราภูมิในตำนานอำเภอสัตหีบตามตำนานเล่าว่ามีกษัตริย์องค์หนึ่งชื่อพระเจ้าอุทอง ได้เสด็จมาในป่าพร้อมมหาดเล็กคนหนึ่งได้พบบ่อน้ำสองบ่อ บ่อหนึ่งเป็นน้ำกรด อีกบ่อหนึ่งเป็นน้ำทิพย์ ปราภูมิคำอธิบายที่ปากบ่อว่า ผู้ใดลงไปบ่อน้ำกรด เมื่อตายจะมีพองขึ้นมา เมื่อตักพองนั้นมาใส่ในบ่อน้ำทิพย์ ผู้นั้นจะกลับมีชีวิตและมีรูปงามกว่าเดิม พระเจ้าอุทองจึงตกลงกับมหาดเล็กจะลงไปบ่อน้ำกรดก่อน แล้วให้มหาดเล็กตักพองไปใส่ในบ่อน้ำทิพย์ ก็ฟื้นคืนชีพกลับเป็นผู้มีรูปงาม ครั้นเมื่อมหาดเล็กลงไปบ่อน้ำกรดบ้างพระเจ้าอุทองกลับไม่ช่วยแล้วเดินทางจากไป

เมื่อครบเจ็ดวันได้มีฤๅษีตนหนึ่งมาพบและตักพองไปใส่บ่อน้ำทิพย์ มหาดเล็กก็ฟื้นคืนชีพ มหาดเล็กต้องการแก้แค้น แม้ฤๅษีจะทัดทานอย่างไรก็ไม่ยอม ฤๅษีจึงถามว่าอยากเป็นอะไร มหาดเล็กตอบว่าอยากเป็นห่า ฤๅษีจึงบอกว่าถ้าเป็นห่าแล้วจะไม่สามารถกลับเป็นคนได้อีก จากนั้นห่าก็พยายามติดตามพระเจ้าอุทอง พระเจ้าอุทองทราบก็หนีมาถึงสัตหีบ นำหีบมาด้วยเจ็ดใบและเอาเครื่องทรงของกษัตริย์ใส่ลงในหีบหกใบ อีกใบหนึ่งใช้เป็นหีบศพพระองค์ จากนั้นได้มาสร้างเมือง

ที่แหลมเทียนในปัจจุบัน ส่วนหีบเจ็ดใบนั้นได้บรรพทุกมาทางทะเล ห่าพยายามติดตามหาพระเจ้าอุทุมพรจนถึงลัดหีบ ก็พบและกินพระเจ้าอุทุมพรได้สำเร็จ

ในตำนานเจ้าแม่แหลมเทียน กล่าวถึงพระราชาทรงพระนามว่าพระเจ้าอุทุมพร เป็นโอรสพระยาแครงได้มาสร้างวังอยู่ที่ลัดหีบ วันหนึ่งพระองค์เสด็จประพาสนอกเมือง มียักษ์ตนหนึ่งผ่านมาพบเข้าจึงตรงเข้าจับ พระองค์ตกใจหนีกลับเมืองแล้วเล่าเรื่องให้แม่เหสี คือพระนางแหลมเทียนฟัง แม่เหสีจึงจุดเทียนเล่มหนึ่งอธิษฐานขอให้เทวดาช่วยคุ้มครอง แล้วสร้างหีบเหล็กขนาดใหญ่เจ็ดหีบ ให้พระเจ้าอุทุมพรลงไปซ่อนตัวในหีบใบหนึ่ง แล้วนำหีบทั้งเจ็ดมาผูกติดกันหย่อนลงทะเลบริเวณเกาะพระ แต่ยักษ์ได้ตามมาถึงและกัดหีบพระเจ้าอุทุมพรสิ้นพระชนม์ แม่เหสีตรอมใจสิ้นพระชนม์ ตามคำว่าแหลมเทียนถือเอามาจากการที่แม่เหสีจุดเทียนบูชาเทวดา

ตำนานพระนางจอมเทียนอีกตำนานหนึ่ง มีเรื่องเล่าว่ามีนครแห่งหนึ่ง กษัตริย์ผู้ปกครองชื่อพระเจ้าเชมรินทร์ มีแม่เหสีชื่อพระนางอินทรา มีพระธิดาผู้มีผิวพรรณงดงามเหมือนยอดของเปลวเทียน จึงให้พระนามว่า พระนางจอมเทียน นครนี้มีป้อมใหญ่ค้ำค้ำดีสิทธิ์เฝ้ารักษาเมือง ที่อยู่ของพญาปู่เรียกว่าบ่อปู่ ต่อมาพระนางจอมเทียนถูกอำมาตย์ใส่ความว่า เป็นชู้ราของครักษ์ พระนางจอมเทียนต้องการให้ราชของครักษ์หนีไปโดยพระนางได้มอบแหวนและสร้อยให้เพื่อใช้แลกเปลี่ยนเป็นเงินทองในระหว่างทาง เมื่อกษัตริย์มาพบเข้าก็ให้นำราชของครักษ์ไปประหาร พระนางจอมเทียนเสียพระทัยจึงได้ประกาศต่อเทวดาอารักษ์ว่า พระนางไม่เคยคิดเรื่องชู้สาวกับราชของครักษ์ ด้วยความสัตย์นี้พระนางขอสละชีวิตและขอให้พระนามของพระนางอยู่คู่ฟ้าดินตลอดไป แล้วพระนางก็กลืนพระทัยสิ้นพระชนม์ ณ ชายหาดนั้น เมื่อกษัตริย์มาพบจึงนำพระศพไปฝังไว้ พร้อมกับสร้างวัดให้ชื่อว่า วัดจอมเทียนแล้วให้เอาสมบัติของพระนางใส่ไว้ในบ่อปู่ จากนั้นได้ย้ายบ้านเมืองไปอยู่ที่เขาลับแล หาดพระนางจอมเทียน ต่อมาได้เหลือชื่อเพียง หาดจอมเทียน วัดพระนางจอมเทียน คือวัดนาจอมเทียน ในปัจจุบัน สถานที่มาราชของครักษ์ปัจจุบันชาวบ้านเรียกว่า เกาะเจ้าตั้งอยู่ท้ายวัดนาจอมเทียน ส่วนเขาลับแลเชื่อกันว่าคือ ภูเขาที่อยู่ในเขตวัดญาณสังวรารามฯ ส่วนบ่อปู่ยังคงอยู่บริเวณท้ายวัดนาจอมเทียน อำเภอลัดหีบ

ตำนานเรื่องวงศ์ของพระเจ้าอุทุมพรทั้งหมดมีใน 3 ตำนาน คือ ตำนานที่ 1 ตำนานท้าวแสนปม¹⁷ ตำนานเรื่องพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับกรมพระปรมานุชิตชิโนรส พระเจ้าอุทุมพรเป็นลูกท้าวแสนปมเจ้าเมืองเทพนครและได้เป็นผู้สร้างกรุงศรีอยุธยาเป็นอุทองเทพนคร ตำนานที่ 2 ตำนานเรื่องพระเจ้าอุทุมพรในพงศาวดารเหนือ ว่าพระเจ้าอุทุมพรกับพระเชษฐาอพยพลงมาจากเมืองเชียงหลวงลงมาสวรรคตทั่วโลกแล้วมาครองกรุงศรีอยุธยา เป็นอุทองเชียงหลวง ตำนานที่ 3 ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชกล่าวถึงพระเจ้าอุทุมพรเป็นลูกท้าวพิชัยเทพเชียงกวาเป็นเจ้ากรุงศรีอยุธยาเป็นอุทองอยุธยา¹⁸ ในพงศาวดารฉบับวันวลิต¹⁹ ได้กล่าวถึงไว้ว่าพระเจ้าอุทุมพรเป็นโอรสของพระเจ้าแผ่นดินจีนชื่อว่าเจ้าอู่ เป็นเจ้าชายที่ข่มเหงภรรยาขุนนางจีนหลายคน หญิงคนใดไม่ยอมให้พระองค์ข่มเหงก็จะถูกฆ่าตาย ขุนนางได้ร้องเรียนพระเจ้าแผ่นดินและขู่จะถอดถอนพระเจ้าแผ่นดินถ้าหากไม่ลงพระชนม์พระราชโอรส สมเด็จพระราชินีทรงคัดค้านและหาวิธีให้พระราชโอรสออกนอกประเทศ

เจ้าอุทองทรงยอมรับคำตัดสิน พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานเรือสำเภาและสิ่งของจำเป็นสำหรับเครื่องยังชีพสำหรับเดินทางไกลให้พระราชโอรสเดินทางออกนอกประเทศจีนพร้อมกับพระเชษฐา

ตำนานพระนางจอมเทียนและพระเจ้าอุทองแสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี ตำนานเจ้าแม่แหลมเทียนระบุพระนามพระเจ้าอุทองว่าเป็นโอรสพระยาแกรก พระยาแกรกในนิทานพื้นบ้านจังหวัดสุพรรณบุรี กล่าวว่าในหนังสือพงศาวดารเหนือได้ระบุถึงต้นวงศ์ของพระเจ้าอุทองว่าสืบเชื้อสายมาจากพระยาแกรก ได้เริ่มมาจากพระยาโคดมได้ครองเมืองทางเหนือ พระโอรสองค์หนึ่งชื่อพระยาโคตรบองเป็นผู้มีฤทธิ์มาก แต่จิตใจเหี้ยมโหด เมื่อพระยาโคดมสิ้นพระชนม์ พระยาโคตรบองได้ครองราชย์สมบัติแทน ต่อมาเมื่อโอรสองค์หนึ่งเกิดมาเกิดในเมืองแล้วทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง พระยาโคตรบองจึงสั่งให้เสนาไปจับผู้บุญที่มีโทษมาฆ่าให้หมด หญิงมีครรภ์แก่ผู้หนึ่งทราบข่าวความโหดร้ายของพระยาโคตรบองเกรงว่าตนและลูกจะเป็นอันตราย จึงแอบซ่อนไม่ให้ทหารมาจับตัว ในที่สุดก็คลอดลูกออกมาเป็นผู้ชาย ลักษณะท่าทางเป็นผู้มีบุญญาธิการ โอรสตามต่อไปว่าผู้บุญญาธิการมาเกิดแล้ว พระยาโคตรบองก็สั่งให้จับทารกให้ใช้ไฟคลอกตายให้หมด ด้วยบุญญาธิการของเด็กชายถึงแม้ว่าจะถูกไฟคลอกก็ไม่ตายแต่ร่างกายพิการเดินไม่ได้ มีพระภิกษุรูปหนึ่งมาพบเข้าแล้วนำไปเลี้ยงไว้จนเติบโต อายุได้ 17 ปี ชายผู้นี้เดินไม่ได้ เวลาไปไหนต้องถือไปทำให้เกิดเสียงดังแกรกๆ ผู้ที่พบเห็นจึงพากันเรียกว่านายแกรก

ตำนานเมืองล้านช้าง พระยาแกรกหรือพระยาโคตรบองอยู่ที่เมืองโคตรบอง เป็นเมืองที่ตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง บริเวณเมืองท่าแขกตรงข้ามจังหวัดนครพนม ตัวเมืองตั้งอยู่ที่ปากน้ำเซบั้งซึ่งไหลมาตกแม่น้ำโขงตรงข้ามอำเภอธาตุพนม เมืองโคตรบองเป็นเมืองสมัยพระเจ้าฟ้ารุ่ง (พ.ศ. 1895-1916) เป็นกษัตริย์ล้านช้างได้ยกทัพมาปราบปรามกษัตริย์เมืองโคตรบองนี้ด้วย ต่อมาภายหลังเมืองนี้เปลี่ยนชื่อเป็นศรีโคตรบูรหรือศรีโคตรบูรเมื่อ พ.ศ. 2175 แล้วจึงย้ายข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งใหม่เรียกว่าเมืองนครขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2280 โดยการนำของพระบรมราชาเอกอานันเจ้านครศรีโคตรบูรองค์สุดท้าย พ.ศ. 2339 ได้รับการแต่งตั้งจากกรุงเทพฯ ขึ้นเป็นเมืองนครพนมโดยถือเอาพระธาตุพนมเป็นนิมิต เมืองโคตรบองเดิมเป็นเมืองของชนชาติข่าในตระกูลมอญ-เขมร แม่น้ำสำคัญของตัวเมืองเรียกว่าเซบั้งแสดงความเป็นชนชาติข่า เพราะคำว่าเซในภาษาข่าแปลว่าแม่น้ำ ในบริเวณนั้นมีแม่น้ำที่เรียกว่าเซอยู่หลายสาย พงศาวดารลาวเรียกโคตรบองว่าศรีโคตรบอง เมืองที่ชื่อเกี่ยวกับตะบองนี้มีอีกเมืองหนึ่งคือเมืองพระตะบองในเขมร เมืองพระตะบองเป็นชื่อไทยแปลง ในภาษาเขมรคือบัตดาบองแปลว่าตะบองหาย มีตำนานเล่าว่าเป็นที่ซึ่งตะบองกายสิทธิ์ของพระยาโคตรบองที่ไล่ขว้างพระยาแกรกลอยมาตกที่นั่นแล้วหายไป ตรงที่ตะบองตกนั้นเป็นคลองสายหนึ่งในบริเวณเมืองนั้นจึงเรียกว่าโอดาบองหรือคลองตะบอง ไทยเรียกคลองนี้เมื่อครั้งเข้ายึดครองระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองว่าคลองตะพด²⁰

ปัจจุบันปรากฏชื่อวัดอุทองสังกัดมหานิกายอยู่เขตปกครองคณะสงฆ์ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านนา-กระแสน อำเภอแกลง จ.ระยอง²¹ และวัดท้าวอุทอง ตำบลโคกไม้ลาย อำเภอเมือง

ปราจีนบุรี เป็นวัดเก่ามีอายุประมาณ 600 ปีสร้างเพื่อนมัสการพระพุทธเจ้าทั้ง 4 องค์ทรงพระนามว่า พระกกุสันธพุทธเจ้า พระโกนาคมนพุทธเจ้า พระกัสสปพระพุทธเจ้า พระศากยมนีโคตมพุทธเจ้า โดยมีตำนานเล่าว่า ตายายจากสุพรรณบุรีใช้เกวียนเดินทางมาถึงตำบลโคกไม้ลายแล้วสร้างวัดตั้งแต่สมัยพระเจ้าอู่ทอง เมื่อสร้างวัดเสร็จได้ส่งข่าวไปบอกพระเจ้าอู่ทอง พระเจ้าอู่ทองศรัทธาให้เงินเพิ่มอีก 10 เท่าตัว ตายายเลยตั้งชื่อวัดเป็นเกียรติแก่พระเจ้าอู่ทอง²² ตำนานพระนางแหลมเทียนและพระเจ้าอู่ทองยังมีความสัมพันธ์กับตำนานเมืองนครศรีธรรมราช พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ตำนานเมืองโคตรตะบอง และวัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนดังที่กล่าวถึงแล้วข้างต้น

ภาพที่ 5 วัดทำอู่ทอง จังหวัดปราจีนบุรี

ภาพที่ 4 วัดอู่ทอง จังหวัดปราจีนบุรี

4. ตำนานเมืองดงละคร กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียน เป็นโบราณสถานแห่งชาติเมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ.2478 ตั้งอยู่ที่ตำบลดงละครเดิมเรียกกันว่า “ เมืองลับแล ” เป็นสถานที่ตั้งเมืองโบราณสมัยขอมมีอำนาจ มีแนวกำแพงเป็นเนินดินและคูเมืองปรากฏอยู่ ชาวบ้านเรียกกันว่า “ ลันคูเมือง ” มีคูน้ำล้อมรอบซึ่งเป็นแบบเมืองทวารวดีทางภาคกลางของไทย ความรุ่งเรืองที่เด่นชัดแบ่งเป็นสองช่วง ช่วงแรกเริ่มในราวพุทธศตวรรษที่ 14-16 เป็นวัฒนธรรมแบบทวารวดี ช่วงที่สองราวพุทธศตวรรษที่ 17-19 เป็นวัฒนธรรมขอมและวัฒนธรรมก่อนกรุงศรีอยุธยา สันนิษฐานว่า น่าจะมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับเมืองศรีมโหสถซึ่งอยู่ห่างกันประมาณ 55 กิโลเมตร เมืองดงละครนี้มีลักษณะเป็นเมืองท่ามีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองชายทะเลอื่นๆ ตำนานเมืองลับแลนั้นยังเล่ากันว่าเมืองนี้เคยเป็นเมืองของราชินีขอมซึ่งเป็นทริโอรุณ ผู้อื่นไม่สามารถเข้าออกได้ ประกอบกับลักษณะของบริเวณเมืองมีไม้ใหญ่ขึ้นอยู่ทั่วไป ใครเข้าไปแล้วอาจหาทางออกไม่ได้ จะต้องวนเวียนอยู่ในดงนั่นเอง และในวันโกนวันพระจะได้ยินเสียงกระຈပ်ปี ซอ ปีพาทย์ มโหรีขับกล่อม คล้ายกับการเล่นละครในวัง ชาวบ้านจึงเรียกกันว่า “ ดงละคร ” หรืออีกนัยหนึ่ง คำว่า “ ดงละคร ” นั้นอาจเพี้ยนมาจาก “ ดงนคร ”²³ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของเมืองดงละครในพงศาวดารเมืองเหนือ เมื่อครั้งนครเป็นเมืองหลวง ต่อมาเมื่ออำนาจของนครเสื่อมลงหัวเมืองในไทยก็ตั้งตัวเป็นใหญ่ สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์²⁴

เมืองลับแลที่เป็นที่มาของตำนานเมืองดงละครเป็นเรื่องเกี่ยวกับหนุ่มชาวบ้านนายหนึ่ง

มีอาชีพตัดพื้นหาเถาวัลย์ขาย วันหนึ่งไปหาของป่าพบเถาวัลย์มากมายจึงตามเถาวัลย์ไปจนหลงเข้าไปยังเมืองลับแลหาทางกลับออกมาไม่ได้ ได้พบสาวสวยและได้อยู่กินกันจนมาลูก และดำรงชีวิตอยู่ในเมืองลับแล ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ ผู้คนมีศีลธรรมถือปฏิบัติเคร่งครัดโดยเฉพาะศีลข้อมุสา วันหนึ่งภรรยาไม่อยู่ต้องดูแลลูก เมื่อลูกร้องปละบเทาไรไม่ฟังจึงพลั้งปากหลอกลูกว่า “นั่นแน่แม่มาแล้ว” เพื่อให้ลูกหยุดร้อง ครั้นภรรยากลับมาทราบความว่าสามีได้ทำผิดกฎเกณฑ์ของเมือง จึงจำใจให้สามีออกจากเมือง โดยภรรยามอบห่อผ้าให้สองห่อพร้อมกำชับให้แก้ห่อผ้าก็ต่อเมื่อถึงบ้านเรือนตนแล้ว เมื่อออกจากเมืองมาแวะใกล้หนองน้ำแห่งหนึ่งอยากรู้ว่าเมียให้อะไรมาจึงแก้ห่อผ้าดูเห็นเป็นทรายจึงเททิ้ง แล้วลูกใจคิดจึงเหลืออีกห่อหนึ่งมาเปิดที่บ้านพบว่า เป็นทองคำ จึงได้นำทองไปขายเลี้ยงตัวและมารดาตลอดชีวิต ได้สร้างวัดขึ้นบริเวณที่ตนแก้ห่อผ้าพบทรายแล้วเททิ้ง เรียกวัดหนองทองทรายซึ่งปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของดงละคร²⁵ ตำนานเมืองดงละครแสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดนครนายก วัฒนธรรมขอมที่เมืองอินทปัตถา อาณาจักรศรีอยุธยา เมืองศรีมโหสถ สมัยรัตนโกสินทร์ และเมืองท่าชายทะเลในภาคตะวันออก

ภาพที่ 7 แผนที่เมืองดงละคร
จังหวัดนครนายก

ภาพที่ 8 การขุดแต่งเมืองดงละคร
จังหวัดนครนายก

5. ตำนานเมืองพระรถ พระรถมาจากชื่อพระรถเสน โอรสพระเจ้ารถสิทธิ์แห่งกุตารนคร เกิดจากนางเกาน้องคนสุดท้ายในเรือนางสิบสอง ตามตำนานเล่าว่าเดิมนางสิบสองเป็นลูกเศรษฐีแห่งบ้านสมิทธคาม ได้นำลูกสาวทั้งสิบสองคนไปทิ้งไว้ในป่า ลูกทั้งสิบสองได้ระเห่ร่อนไปจนถึงเมืองนางยักษ์สันธมาร จึงได้นำนางสิบสองไปเลี้ยงดูอย่างน้องสาวโดยปิดบังไม่ให้อำนาจยักษ์ ต่อมาเมื่อนางสิบสองรู้เข้าจึงหนีไปจนถึงเมืองกุตารนครและได้เป็นมเหสีของพระเจ้ารถสิทธิ์ทั้งสิบสองคน ฝ่ายนางยักษ์โกรธนางสิบสองมากจึงได้แปลงกายเป็นหญิงงาม จนได้เป็นมเหสีของพระเจ้ารถสิทธิ์ จากนั้นได้หาทางกำจัดนางสิบสอง โดยส่งไปขังไว้ในถ้ำกลางป่า ในขณะที่มีครุฑแล้ว ส่วนตนเองแกล้งทำเป็นป่วยต้องกินลูกตานางสิบสองจึงจะหาย นางสิบสองจึงถูกควักลูกตาทั้งสองข้าง ยกเว้นนางเกาน้องคนสุดท้าย ถูกควักตาเพียงข้างเดียว ด้วยความอดอยากพี่น้องทั้งสิบเอ็ดคน ต้องกินเนื้อลูกตนเองแต่นางเกาเก็บส่วนแบ่งของตนไว้ พอตนเองคลอดลูกก็พยายามเลี้ยงลูกจนโต พอ

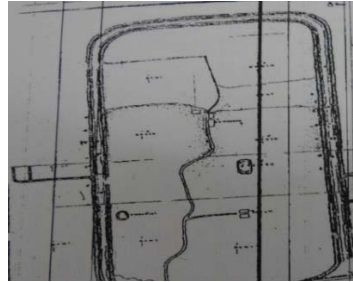

รถเสนโตก็ออกจากถ้ำไปหาอาหารมาเลี้ยงแม่และป้าโดยการตีไก่พั่นเอาข้าวสิบสองห่อจนชื่อเสียงโด่งดัง

ภายหลังเมื่อพ่อลูกพบกัน นางยักษ์สันธมารจึงออกอุบายที่จะฆ่าพระรถเสน โดยแสร้งทำเป็นป่วยต้องได้กินมะม่วงไม่รู้หาว มะนาวไม่รู้โห่ที่เมืองคระ ให้พระรถเสนไปนำมาพร้อมกับฝากสารไปให้นางกักรี้ ลูกสาวของตนสั่งให้ฆ่าพระรถเสนเสีย แต่ระหว่างเดินทางพระรถเสนได้พบฤๅษีจึงได้ช่วยแปลงสาร เป็นให้รับแต่งงานกันเสีย พระรถเสนได้อยู่กินกับนางกักรี้จนมีผัวต้องมาเตือนให้กลับเมือง จึงได้ลี้ลับความลับจากนางกักรี้ แล้วนำดวงตาของนางสิบสองและยารักษาตาแล้วหนีกลับเมือง นางกักรี้ตามมาแต่โดนยาวิเศษโรยสกัดไว้ นางเสียใจมากจึงกลั่นใจตาย โดยอธิษฐานว่าชาตินี้ตนตามสามีชาติหน้าสามีต้องตามตนบ้าง นางจึงไปเกิดเป็นมโนราห์ ส่วนพระรถเสนไปเกิดเป็นพระสุธน เมื่อพระรถเสนกลับเมือง นางยักษ์แค้นใจจนอกแตกตาย พระรถเสนได้รักษาแม่และป้าหายจากตาบอด และกลับเข้าเมืองต่อมาพระรถเสนก็ได้ครองเมืองต่อจากพระรถสิริ²⁶

เมืองพระรถมีปรากฏอยู่หลายชื่อคือ ชื่อเมืองศรีมโหสถและเมืองศรีวิตรสปุระ หรือเมืองอวยธยปุระซึ่งเป็นเมืองสำคัญในอารยธรรมขอม เมืองศรีมโหสถตั้งอยู่ที่บ้านหนองสะแก ตำบลโคกปี่ อำเภอโคกปี่ จังหวัดปราจีนบุรี ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติในปี พ.ศ. 2478 ชื่อเมืองพระรถนี้ปรากฏอยู่ในปัญญาสาตกเรื่องรถเสนชาตก ที่อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรีมีเมืองโบราณสมัยทวารวดีที่นั่นเรียกว่าเมืองพระรถ นอกจากนี้ยังปรากฏชื่อดำบลหมอนนางหรือหมอนนางสิบสองในเขตอำเภอพนสนิมคม บ้านราชสาส์นซึ่งเชื่อว่าเป็นที่พระฤๅษีแปลงราชสาส์น ชื่อเมืองศรีมโหสถน่าจะมาจากชาตกเรื่องพระมโหสถ ทั้งเรื่องพระรถและเรื่องมโหสถนี้สันนิษฐานว่าเป็นการผูกเอารูปลักษณะคันดินเมืองโบราณรวมทั้งคันดินถนนโบราณซึ่งมีมาก่อนแล้วเข้ากับตำนานซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากเมืองโบราณที่พนสนิมคมมีชื่อเมืองพระรถอยู่แล้ว รวมทั้งมีการเรียกขานชื่อหมู่บ้าน ตำบลประกอบเรื่อง เมืองโบราณที่อำเภอโคกปี่แห่งนี้จึงควรเรียกเมืองศรีมโหสถเพื่อมิให้สับสนกัน²⁷

ปัญญาสาตก เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องเอกที่พระเถระนักปราชญ์ชาวเขียงใหม่ได้รวบรวมนิทานพื้นถิ่นในยุคนั้น แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นชาตกขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2000 - 2200 โดยเขียนไว้เป็นภาษาบาลี มีทั้งคำประพันธ์ที่เป็นร้อยแก้วและบทคาถาหรือบทร้อยกรองทั้งสิ้น 50 ชาตก โครงสร้างของปัญญาสาตกมีลักษณะเลียนแบบนิบาตชาตกหรืออรรถกถาชาตกที่พระสงฆ์ชาวลัทธิปาละประพันธ์ไว้ แสดงถึงบทบาทความสำคัญของศาสนาพุทธจากวัฒนธรรมลังกาที่เข้ามาเมื่อพุทธศตวรรษที่ 9 วัฒนธรรมล้านนาเขียงใหม่²⁸ ตำนานเมืองพระรถแสดงให้เห็นความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี ปัญญาสาตก วัฒนธรรมขอม วัฒนธรรมลังกา วัฒนธรรมล้านนาเขียงใหม่ เมืองศรีมโหสถและเมืองพระยาเรซึ่งเป็นเมืองในบริเวณใกล้เคียงกัน

ภาพที่ 9 แผนผังเมืองพระรถ จังหวัดชลบุรี

ภาพที่ 10 เนินดินเมืองพระรถ จังหวัดชลบุรี

6. **ตำนานเมืองพระยาเระ** ตำนานเมืองพญาเระ มีตำนานเล่าว่าพระยาโคกราชมหันต์ ปกครองอินทรีปัตถนครในอารยธรรมขอม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอาณาจักรโคตรบูรณ และพระยาแกรก ทางฝั่งตะวันออกของอ่าวไทยและใกล้กับละโว้และพิมาย เป็นเมืองท่าติดทะเลใกล้กับปากน้ำบางปะกง สันนิษฐานว่าอาจเกี่ยวข้องกับเมืองพระรถหรือเมืองศรีพะโล นครอินทรีปัตถนาเริ่มสร้างแล้วก็มาร้าง แล้วเริ่มมาสร้างใหม่โดยพระเจ้าสุทนต์ 29 เมื่อประมาณปี พ.ศ.1300 แล้วก็ร้างอีก เพราะน้ำท่วมและถูกพระเจ้าอนุรุธแห่งพุกามในอารยมอญรุกราน ซากเมืองชั่วคราวค้นพบอยู่ที่ริมหมู่บ้านคลองหลวง ขุดพบศพอายุ 1,300 ปีและพบเมืองพระยาเระซึ่งมีอายุเก่าแก่กว่าเมืองพระรถ และเมืองศรีพะโลมาก เมืองพระยาเระมีซากเมืองอยู่ห่างจากตลาดดอนพนมประมาณ 6 กิโลเมตร ตามข้อสันนิษฐานพระยาเระรวบรวมพลเมืองมาสร้างยังไม่ทันเสร็จ ก็เกิดโรคระบาดบ้าง น้ำท่วมบ้าง จึงกลายเป็นเมืองร้างไป³⁰ ตำนานเมืองพระยาเระแสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี เมืองอินทรีปัตถนาและวัฒนธรรมขอม เมืองพระรถ อาณาจักรโคตรบูรณ พระยาแกรก พระเจ้าอนุรุธแห่งพุกามและเมืองศรีพะโล

ภาพที่ 11 แผนผังเมืองพระยาเระ จังหวัดชลบุรี

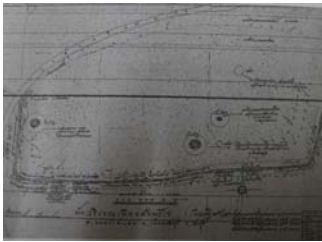
ภาพที่ 12 ศาลพระยาเระ จังหวัดชลบุรี

7. **ตำนานเมืองศรีพะโล** ตำนานเมืองศรีพะโลกล่าวว่าเมืองท่ามีเรือสำเภาของต่างชาติมาติดต่อค้าขายเป็นประจำ เรือสินค้ามักถูกเศรษฐกิจเจ้าเมืองใช้อุบายคดโกงเอาสินค้าไป โดยให้คนของตนแอบนำของมีค่าไปซ่อนไว้ในเรือสินค้า แล้วกล่าวหาว่าพ่อค้าขโมยของนั้นไป แล้วขอ

คันเรือโดยสัญญาว่าถ้าคันพบพ่อค้าต้องถูกริบสินค้าในเรือทั้งหมด วิธีการเช่นนี้ได้ผลเรื่อยมาทำให้ ร่ำรวยเป็นมหาเศรษฐี บรรดาเกวียนที่บรรทุกทรัพย์สมบัติของเศรษฐีเดินทางผ่านเขาพระบาททางทราย จนกระทั่งเขาขาด ชาวบ้านจึงเรียกสถานที่นั้นว่าคอเขาขาด ความมีเล่ห์เหลี่ยมคดโกงของเศรษฐี ดังกล่าวเป็นที่ขึ้นชื่อจนได้รับสมญานามว่า เศรษฐีพาลพาโล และเมื่ออายุถึงเมืองนี้ก็เรียกว่า เมือง เศรษฐีพาลพาโลต่อมาได้เรียกให้สั้นเข้าเป็นเมืองเศรษฐีพาโล ในที่สุดเหลือเพียงเมืองศรีพะโล้³¹

เมืองศรีพะโล้เป็นเมืองท่าพักสินค้าทางทะเลบนเส้นทางที่เรือเดินทะเลเดินทางตรงไป ทางภาคใต้ของประเทศไทย เมืองนี้น่าจะเป็นเมืองชลบุรีเก่าในสมัยอยุธยาตอนต้น ต่อมาได้ขยาย ตัวของชุมชนมาเกิดเป็นเมืองใหม่อีกหลายแห่งเป็นเมืองบางปลาสร้อย ซึ่งปัจจุบันคือเมืองชลบุรี³² แสดงความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัดชลบุรี สมัยอยุธยา เมืองพระรถ เมืองพระยาแร่ เมืองศรีมโหสถ เมืองท่าชายทะเลสมัยรัตนโกสินทร์และวัฒนธรรมตะวันตก

ภาพที่ 13 แผนที่เมืองศรีพะโล้ จังหวัดชลบุรี

ภาพที่ 14 วัดศรีพะโล้ จังหวัดชลบุรี

8. **ตำนานเจ้าแม่สามมุข** ตำนานเกี่ยวกับสาวชาวบ้านชื่อสามมุขอาศัยอยู่กับยาย ที่บ้านบางปลาสร้อย พบรักกับชายหนุ่มชื่อแสนลูกกำนันโดยมีสาวเป็นสื่อรัก เนื่องจากสาวสามมุข เกือบว่าได้ที่แสนเล่นไว้ได้ เพราะความแตกต่างระหว่างชนชั้นและฐานะทำให้เกิดโศกนาฏกรรม สามมุข ต้องโดดหน้าผาตายเพราะแสนไปแต่งงานกับหญิงอื่น³³

ตำนานเจ้าแม่สามมุขแสดงบทบาทความสำคัญของตำนานกับภูมินามในจังหวัด ชลบุรี สมัยอยุธยา เมืองบางปลาสร้อย วัฒนธรรมคนไทยเชื้อสายจีนมีความสัมพันธ์กันเนื่องจากการ สร้างศาลเจ้าแม่สามมุขทั้งไทยและจีนอยู่ในบริเวณเดียวกัน เมืองท่าชายทะเล วัฒนธรรมตะวันตก และสมัยรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 15 ศาลเจ้าแม่สามมุข จังหวัดชลบุรี

ภาพที่ 16 ศาลเจ้าพ่อแสน จังหวัดชลบุรี

บทสรุป

เนื้อเรื่องตามตำนานท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงใต้แสดงให้เห็นความพยายามของคนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงใต้บอกเล่าเรื่องราวในท้องถิ่นสอดแทรกเรื่องราวของชุมชนไว้ในตำนานทั้ง 8 ตำนาน แสดงให้เห็นความพยายามที่จะบันทึกความทรงจำในรูปของตำนานโดยผูกเข้ากับภูมิปัญญาบ้านในภาคตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากเป็นประวัติศาสตร์บอกเล่าจึงได้แต่งเติมเสริมจินตนาการของตัวเองในตำนานเพิ่มมากขึ้น ตำนานทั้ง 8 เรื่องได้เสนอประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนภาคตะวันออกเฉียงใต้กับภาคต่างๆ ของประเทศไทย รวมทั้งความสัมพันธ์กับผู้คนชาวตะวันตก อารยธรรมที่รุ่งเรืองรายรอบ เช่นอารยธรรมจีน ลังกา มอญ พม่า ชาว และอื่นๆ ที่ตำนานพยายามเก็บรวบรวมความประทับใจเล่าไว้ในตำนาน ตำนานได้พยายามเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างอดีตสมัยทวารวดีที่เป็นพื้นฐานอารยธรรมไทยที่ก่อรูปเป็นวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ได้อย่างลงตัว นอกจากนี้จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างตำนานกับดินแดนแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสุวรรณภูมิ และชาวต่างชาติที่เข้ามาติดต่อกับดินแดนดังกล่าวนี้โดยผ่านเมืองท่าในภาคตะวันออกเฉียงใต้

ประเด็นพิจารณา

เรื่องราวเกี่ยวกับตำนานเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นบทบาทความสำคัญของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่นที่ต้องศึกษาประเด็นต่างๆ ให้ลุ่มลึก เช่น ความสำคัญของชุมชนจันทบุรีในยุคแรกที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมจาก อารยธรรมศรีวิชัย ผ่านตำนานเจ้าศรีมหาธาตุที่มีตำนานในชุมชนชลบุรี ความสำคัญของพระเจ้าอยู่ทองจากตำนานในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีปรากฏอยู่ในตำนานเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองเพชรบุรี ตำนานในภูมิภาคอื่นที่ปรากฏเรื่องเล่าก่อนจะเป็นเมืองดงละคร เมืองพระรถ เมืองพระยาเร่ เมืองศรีพระโล รวมทั้งศึกษาบทบาทของชาวต่างชาติต่างๆ ในสุวรรณภูมินี้

เชิงอรรถ

¹ Pelto H. Gretel and Pertti J. Pelto., The Cultural Dimension of the Human Adventure, New York: Macmillan Publishing Co., Inc, 1979. p 416

² William A., Haviland, Anthropology, Florida : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1989. p.526 p.609

³ ศรีศักร วัลลิโภดม “ภาคตะวันออกเฉียงใต้กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “ชลบุรี : ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม” วันที่ 13-16 กันยายน พ.ศ. 2532. โรงแรมบางแสนวิลล่า, จัดโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.

⁴ บุญเดิม พันรอบ สังคมและวัฒนธรรมไทยสำหรับการท่องเที่ยว : Thai Culture and Society for Tourism ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2550 หน้า 151

⁵ <http://www.learners.in.th/blogs/posts/439519> เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2558

⁶ ศรีศักร วัลลิโภดม "จันทบุรี-ปราจีนบุรี:กับการเป็นแหล่งอารยธรรมภาคตะวันออก" หน้า 62-63 วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 16 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน พ.ศ. 2533

⁷ อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล, "พระวรวงศ์: วรรณกรรมท้องถิ่นที่แสดงร่องรอยความสัมพันธ์ทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมระหว่างภาคตะวันออก ภาคกลางและภาคใต้ Phra Voravong: The Geographical and Cultural Evidence of Relationship between the East, the Central and the South of Thailand" วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ Journal of Humanities and social Science, Vol.4(2) <http://e-journal.sru.ac.th>

⁸ จิตร ภูมิศักดิ์, ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย จำกัด, 2544. หน้า 432-444

⁹ จิตร ภูมิศักดิ์ หน้า 201

¹⁰ <http://www.dmc.tv/forum/index.php?showtopic=3404> เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2556

¹¹ วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. ความสำคัญของตำนานคุณปู่ศรีราชา: ความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชุมชนยี่สาร <http://www.lek-prapai.org/watch.php?id=830> เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2557

¹² ในนิราศเรื่องนี้กล่าวว่า... เห็นเรือรายโรงเรียงเคียงเคียงกัน อันชื่อนี้ศรีมหาราชาชาติ ขึ้นจากหาดเข้าป่าพนาลัย...เป็นผลงานของสุนทรภู่ซึ่งมีชีวิตในช่วงปี พ.ศ.2329-2398 (www.like-max.com/archive/soontornpoo/?nt=นิราศเมืองแกลง&nf=klaen เข้าถึงเมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ.2557)

¹³ www.sriachaoutlook.com/watsrimaharacha.thailand-chonburi-srira เข้าถึงเมื่อวันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2558

¹⁴ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล บรรณารักษ์ชลบุรีสถิต : สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้ากับเมืองชลบุรี หจก. หิน หยาง การพิมพ์, 2556 หน้า 42-43

¹⁵ ยอร์ช เซเดส์ แต่งปัญญา บริสุทธิ์ แปล. ชนชาติต่างๆ ในแหลมอินโดจีนกรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2521. หน้า 83

¹⁶ จิตร ภูมิศักดิ์ สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : ฟาเดียวกัน, 2547 หน้า 143-145)

¹⁷ <http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/chonburi8.htm> เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2556

¹⁸ ธวัช ปุณณทก นิทานพื้นบ้าน นนทบุรี : บันจูน, 2553 หน้า 77-79

¹⁹ จิตร ภูมิศักดิ์ สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา, แหล่งเดียวกัน, 2547 หน้า 194-196

²⁰ วันวลิต พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พ.ศ.2182 สุจิตต์ วงษ์เทศ บรรณาธิการ กรุงเทพฯ : บริษัท งามดี จำกัด, 2523 หน้า 12-18

²¹ จิตร ภูมิศักดิ์ สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา, หน้า 246-247

²¹ ภาค 13 ขออนุญาตสร้างวัดเมื่อ 13 ตุลาคม พ.ศ.2509 ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านอุทองประชาชน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อจะไปทำบุญต้องไปวัดใกล้เคียง ในฤดูฝนชาวบ้านลำบาก จึงได้คิดสร้างวัดโดยนายอยู่ วรรณศิริ เป็นผู้เริ่มสร้างวัด เหตุที่มีชื่อว่า “วัดอุทอง” เพราะหมู่บ้านนี้มีวังน้ำชื่อ ว่า วังยายอยู่ และมีน้ำที่ชาวบ้านเรียกว่า ท่าตาทอง จึงได้เอาชื่ออยู่ - ทอง มาผสมกันเป็น อุทอง จึงเรียกว่า “วัดอุทอง” ที่ดินที่สร้างวัดมาโดยการบริจาคของประชาชนหลายคน ปัจจุบันมี ปี พ.ศ.2554 พระใบฎีกา เพชร อดตทีโป เป็นเจ้าอาวาส(<http://www.m-culture.in.th/album/101939> เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2557)

²² ประวัติวัดท้าวอุทอง ตำบลโคกไม้ลาย อำเภอเมือง ปราชินบุรี อาจารย์อัษฎภรณ์ มูลเชื้อ ผู้ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

²³ <http://teawdd.com/ข้อมูลเมืองโบราณคดีบ้านดงละคร/325.html> เข้าถึงเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2557

²⁴ บุญเดิม พันรอบ และภารดี มหาจันทร์. การสำรวจลักษณะสังคมและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ภาคตะวันออก. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 2522. ภาคผนวกหน้า 10-12

²⁵ กรมศิลปากร, กองโบราณคดี รายงานการขุดค้นและขุดแต่งเมืองดงละคร. กรุงเทพฯ : นักพิมพ์สมาพันธ์, 2536 หน้า 14-17

²⁶ <http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/chonburi8.htm> เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2556 ดูรายละเอียดในผจวต กมลเสีร์รัตน์ พัทธณี ปี่เพระและศิริพรรณ พงศ์สิฏานนท์ นิทานพื้นบ้านภาคกลาง กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543 หน้า 275-287 และธวัช ปุณโณทก นิทานพื้นบ้าน นนทบุรี : บันลุ่ม, 2553 .หน้า 33-37

²⁷ กรมศิลปากร, ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองศรีมโหสถ. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด, 2535 หน้า 19 24

²⁸ th.wikipedia.org/wiki/ปัญญาสาตก เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2557

²⁹ พงศาวดารเหนือในเจริญ ชยติมันต์ดำรง อำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี ชลบุรี : โรงพิมพ์งามช่าง พ.ศ.2545 หน้า 30 กล่าวว่าพระอินทร์ให้พระวิศณุกรรมมานมิตปราชิตและกำแพงเมืองให้ชื่อว่าอินทปัตนคร เศรษฐีทั้งหลายจึงราชาภิเษกเจ้าสุทนต์เป็นกษัตริย์

³⁰ <http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/chonburi8.htm> เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2556

³¹ <http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/chonburi8.htm> เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2556 และดูรายละเอียดใน ผจวต กมลเสีร์รัตน์ พัทธณี ปี่เพระและศิริพรรณ พงศ์สิฏานนท์ นิทานพื้นบ้านภาคกลาง กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2543 หน้า 149-150

³² ศรีศักร วัลลิโภดม “ภาคตะวันออกกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”. การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง “ชลบุรี : ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม”. วันที่ 13-16 กันยายน พ.ศ. 2532. โรงแรมบางแสนวิลล่า, จัดโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.เล่ม 1

³³ <http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/chonburi8.htm> เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2556

การศึกษาความสำคัญของอนาซิดเพื่อหาแนวทางส่งเสริม แก่เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

A STUDY OF THE IMPORTANCE OF ANASYID SONG FOR SUPPORT TO THE CHILDREN AND YOUTH OF DONCHIMPLEE SUB-DISTRICT, BANGNAMPLEW DISTRICT, CHACHOENGSAO PROVINCE

อมราวดี แซเปี้ย

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญและประวัติความเป็นมาของอนาซิด และปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออนาซิด เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการร้องอนาซิดแก่เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลของการวิจัยพบว่า อนาซิด เกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยท่านนบีมุฮัมมัด (ซ.ล.) ในอดีตนั้นเป็นการขับลำนำหรือขับกลอน ใช้ร้องเพื่อให้เกิดความเอิกเกริกในการสู้รบอ้อนวอนขอต่อพระเจ้าหรือในโอกาสแห่งความสนุกสนานตามประเพณีอิสลาม โดยเนื้อหาของเพลงนั้นจะต้องมีคำร้องที่บริสุทธิ์สอดแทรกเนื้อหาสาระที่แฝงด้วยคำสอนศาสนาและเนื้อหาไม่ขัดต่อหลักศาสนา และทำหน้าที่รับใช้ศาสนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชักนำผู้คนไปสู่หนทางแห่งความดี สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออนาซิด พบว่า อนาซิดในปัจจุบันอาจหมดความสำคัญลงไป เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเนื่องจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เด็กในชุมชนจึงใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับกิจกรรมอย่างอื่น และพื้นที่สำหรับการแสดงอนาซิดนั้นมีน้อย ทำให้อนาซิดไม่เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจากรูปแบบไม่เป็นที่ยอมรับของคนปัจจุบัน อีกทั้งขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริมผลักดันให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและความสำคัญในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตนเอง

นอกจากนี้ยังพบว่า แนวทางในการส่งเสริมอนาซิดแก่เด็กและเยาวชนจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ผู้นำวัฒนธรรมจังหวัดควรจัดทำแผนการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนและเผยแพร่อนาซิดให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งจะต้องร่วมมือกันในการสงวนรักษา มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนดอนฉิมพลีให้สามารถอยู่คู่ชุมชนสืบไป

คำสำคัญ : อนาซิด การส่งเสริม เยาวชนไทยมุสลิม

Abstract

The purpose of this research is object to learn an importance & historical for Anasyid including with the factor to be impacted with Anasyid. Also, in order to find the path to support to support Anasyid singing for children and youth of Donchimplee Sub district Bang namprieao District , Chachoengsao Province.

Regarding to the research, we found that Anasyid have been 1st occurred since Muhammad Founder. In the past, it just is being as rhythm or poem that using to create an arrogantin the combat and pray from God. Moreover, it is a part of good, funny occasion in Muslim Traditional. The content of song will be purely and interleave with substance of religion doctrines and not being conflict with any religion rule. Additionally, the content of song will be reveal the duty of Muslim to serve religion and objective of song will also lead people to the path of goodness. For the factor that impact with Anasyid, we found that it quite decreasing in term of valued, the importance at currently. As new generation children and youth not give precedence and interested in it.

Also, the current information, technology have been developed. As a result, children, youth will spend most of their time with other activities. Furthermore, once it not being popular and there is not much space in social to exhibit. Then, it can lead Anasyid not penetrates to other group and area. Besides, it lack of support from related government sector that can push a group of people or community in order to see the valued and importance in term of own identity, culture.

More than that, we found that the way to encourage Anasyid for children, youth must employ cooperation from all related sectors. Therefore, Office of the National Culture should have a plan to clearly develop, encourage and spread Anasyid continuously. By cooperation from community, institute and township organization which must be help each other to reserve cultural heritage, intellect of Donchimplee Sub district to stay with community as abiding that can be.

Keyword : Anasyid, Promotion, Thai Muslim Youth

ความเป็นมาและความสำคัญ

เพลงเป็นมรดกทางสังคมที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น มีการนำเสนอด้วยการขับร้องโดยใช้เสียงของมนุษย์เป็นองค์ประกอบหลัก เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์โดยทั่วไปจนอาจกล่าวได้ว่ามีอยู่ในทุกกลุ่มชน ดังนั้นเอง ในวัฒนธรรมการร้องรำทำเพลงบางส่วนปรากฏให้เห็นเค้ารอยของต้นแบบดั้งเดิมในอันที่จะสะท้อนแสดงถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมนั้นๆ

บทเพลงและดนตรีไม่เพียงแต่จะมีบทบาทในการสร้างความพึงพอใจในความไพเราะเหมาะสมจากการร่วมร้องเพลงสวดเท่านั้นหากแต่ยังได้ผูกโยงเอาความเชื่อเกี่ยวกับความเมตตาของพระผู้เป็นเจ้าไว้อย่างชัดเจน โดยในสมัยอารยธรรมโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่าดนตรีเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถใช้ในการชำระล้างบาป มลทินทางใจ โดยเฉพาะในชนชาติทางภาคพื้นยุโรปตะวันออกได้ยึดเอาดนตรีเป็นรากฐานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของศาสนาคริสต์ และเชื่อกันว่าผู้ประพันธ์เพลงสวดนั้นประพันธ์ตามเสียงที่แว่วมาจากสวรรค์อันเป็นพระสุรเสียงแห่งองค์พระผู้เป็นเจ้า บทเพลงจึงกลายเป็นสื่อกลางระหว่างพระผู้เป็นเจ้ากับมนุษย์ทั้งมวล โดยต่อมาเรียกขานกันว่าเพลงสวดมีบทบาทในการรับใช้ศาสนาอย่างชัดเจน เพลงศาสนาจึงเป็นเครื่องที่สะท้อนของสังคมต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งเรื่องของสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านที่เป็นเจ้าของบทเพลงและหน้าที่ทางสังคมของเพลงศาสนาที่มีต่อชุมชนนั้นๆ (สุรพงษ์ บุนนาค, 2548) โดยศาสนาอิสลามมีอนาซีด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชาวมุสลิมที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ นิยมร้องในหมู่มุสลิมด้วยทำนองเพลงประสานเสียง โดยพัฒนามาจากบทกวี ทั้งวิธีการร้องและการใช้ภาษา ไม่มีเครื่องดนตรีประกอบการร้อง (มาลีนา ดอрман, 2541) และภาษาในการสื่อสารแต่ละท้องถิ่นนั้นจะมีความแตกต่างกันออกไป ส่วนในพื้นที่ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรานั้น นิยมร้องเป็นภาษาอาหรับซึ่งเป็นภาษาสากลของชาวมุสลิม โดยเนื้อหาของอนาซีดจะมีเนื้อหาที่บริสุทธิ์ มุ่งสอนให้มุสลิมปฏิบัติตามหลักการของศาสนา โดยสอดแทรกออกมาในรูปแบบของการขับร้อง

ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในพื้นที่ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทราชาวมุสลิมส่วนใหญ่ไม่รู้จักอนาซีดอย่างถ่องแท้และผู้ที่จะสามารถร้องและถ่ายทอดออกมาได้นั้นมีจำนวนน้อยมาก ประกอบกับครูที่สามารถสอนและถ่ายทอดให้กับเยาวชนรุ่นหลังนั้นมีจำนวนน้อยในบางหมู่บ้านไม่มีผู้ถ่ายทอดเพลงได้เลย ทำให้อนาซีดนั้นไม่เป็นที่แพร่หลายและขาดการสานต่อในกลุ่มเด็กและเยาวชนรุ่นหลังที่นับวันจะมีผู้ที่สนใจน้อยลงไปทุกที ซึ่งมาจากกระแสความนิยมเพลงตะวันตกที่เข้ามา ทำให้ผู้คนต่างหลงลืมรากเหง้าและเห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมตนเอง จากความสำคัญและที่มาของอนาซีดดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะดำเนินการศึกษาความสำคัญ ประวัติความเป็นมาและปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่ออนาซีด กรณีศึกษาตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อหาแนวทางส่งเสริมอนาซีด ซึ่งเป็นมรดกตกทอดของวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายในยุคปัจจุบันต่อไป

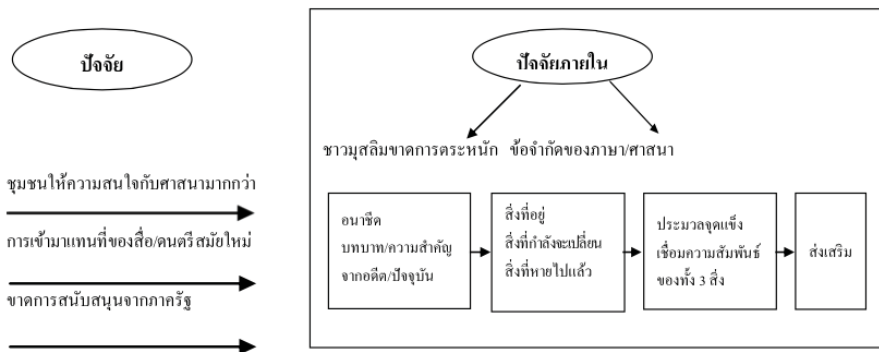
วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาความสำคัญและประวัติความเป็นมาของอนาซีต เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออนาซีต เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการร้องอนาซีต แก่เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

สมมุติฐานของการวิจัย

ค่านิยมการให้ลูกหลานเรียนศาสนาทำให้ปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้อนาซีตไม่ได้รับการสนับสนุน อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของอนาซีต

กรอบแนวคิด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบความสำคัญและประวัติความเป็นมาของอนาซีตตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอนาซีต เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ ส่งเสริมการขับร้องอนาซีตแก่เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอ บางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีทั้งหมด 19 หมู่บ้าน คือ 1) หมู่ 1 บ้านตลาดคลอง 16 2) หมู่ 2 บ้านคลอง 6 3) หมู่ 3 บ้านปากคลอง 21 4) หมู่ 4 บ้านปากคลอง 21 5) หมู่ 5 บ้านดอน กลาง 6) หมู่ 6 บ้านดอนกลาง 7) หมู่ 7 บ้านปากคลอง 20 8) หมู่ 8 บ้านสุหร่างำนัน 9) หมู่ 9 บ้านริมคลอง 17 10) หมู่ 10 บ้านวัดรามัน 11) หมู่ 11 บ้านปากคลอง 18 12) หมู่ 12 บ้านคลอง 16 13) หมู่ 13 บ้านคูน้อย 14) หมู่ 14 บ้านลำชะล่า 15) หมู่ 15 บ้านลำชะล่า 16) หมู่ 16 บ้านสมอ เอก 17) หมู่ 17 บ้านสมอเอก 18) หมู่ 18 บ้านตลาดคลอง 18 และ 19) หมู่ 19 บ้านปากคลอง 21

ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ อิหม่ามและครูสอนศาสนา จำนวน 19 คน เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม จำนวน 19 คน และผู้ชมอนาซิด จำนวน 19 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาพื้นภูมิ ประวัติความเป็นมา บทบาทและความสำคัญของอนาซิด ศึกษาปัจจัย ที่มีผลกระทบ และหาแนวทางส่งเสริมการขับร้องอนาซิดแก่เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม ตำบล ดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากชาวมุสลิมมีหลักการปฏิบัติและความเชื่อทางศาสนาอย่างเคร่งครัดใน กระบวนการวิจัยและการพัฒนา อนาซิด จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องหลักการศาสนา โดยที่ จะต้องไม่ขัดต่อกฎข้อบังคับที่ศาสนาบัญญัติไว้

นิยามศัพท์เฉพาะ

อนาซิด หมายถึง เพลง ลำนำ และการขับร้อง (กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2552) มีลักษณะเป็นบทกลอน เป็นการร้องประสานเสียงกัน โดยไม่มีเครื่องดนตรีประกอบการ ขับร้องและเนื้อหาของเพลงต้องบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งยั่วเย้าต่าง ๆ อันนำไปสู่หนทางที่ขัดต่อหลัก ศาสนาอิสลาม

กอรี หมายถึง การอ่านออกเสียงภาษาอาหรับเป็นทำนองเสนาะ

การส่งเสริม หมายถึง ช่วยให้ดีขึ้น เจริญขึ้น สะดวกขึ้น หรือทำหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น

การพัฒนา หมายถึง การกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปอีกสภาพหนึ่ง ที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบ

เด็กชาวไทยมุสลิม หมายถึง เด็กหญิงและเด็กชายที่นับถือศาสนาอิสลาม มีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์

เยาวชนชาวไทยมุสลิม หมายถึง หญิงและชายที่นับถือศาสนาอิสลาม มีอายุตั้งแต่
18 – 25 ปีบริบูรณ์

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการและความเป็นมาของอนาชีด

อนาชีดนั้นได้มีมาตั้งแต่สมัยท่านนบีมุฮัมมัด (ซอลลอลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัม) โดยในอดีตใช้ในการร้องเพื่อการปลุกใจในการรบ ปลอดภัยในการเดินทาง ทำงานหนัก ในเวลาที่เบื่อหน่าย หรือในโอกาสแห่งความสนุกสนานตามประเพณี เป็นการปลุกฝังอุดมการณ์และปรัชญาในการดำรงชีวิตตามแบบฉบับของศาสนาอิสลาม โดยมีบทบาทและความสำคัญต่อวัฒนธรรมอิสลามในแง่ของการเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ใช้กล่อมเกลาลูกหลานในชุมชน ซึ่งอนาชีด ถือเป็นเครื่องมือปลุกฝังค่านิยมของชุมชนที่แสดงออกถึงความคาดหวังในสิ่งที่ตั้งตามที่ตั้งคมและวัฒนธรรมอิสลามต้องการ การขับร้องอนาชีดในปัจจุบันนั้นอาจหมดความสำคัญลงไปเนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจเนื่องจากการพัฒนาของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย เด็กในชุมชนจึงใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับกิจกรรมอย่างอื่น อีกทั้งยังขาดแคลนบุคลากรที่จะมาถ่ายทอดอนาชีด นั้นมีไม่เพียงพอ

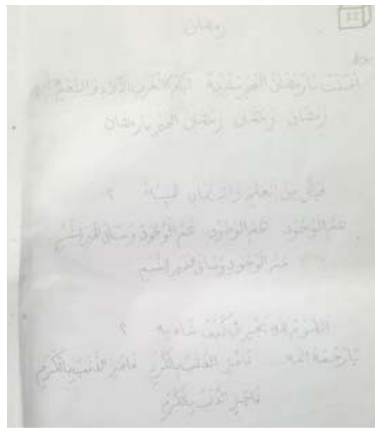
อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่แล้วจะได้เรียนรู้อนาชีด ก็ต่อเมื่อมีการอบรมค่ายฤดูร้อนช่วงปิดเทอม และพื้นที่ๆ จะเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสแสดงนั้นน้อยไม่ได้มีการส่งเสริมอย่างจริงจัง ซึ่งอยู่ในสถานะเสี่ยงที่จะสูญหาย การปรับตัวให้เข้ากับสังคมปัจจุบันยังมีน้อย ด้วยอนาชีดยังคงยึดรูปแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่จะแสดงตามงานสุเหร่า หรือมีการจัดแข่งขันของแต่ละโรงเรียน จึงทำให้หาชมได้ยาก เด็กเยาวชน และคนในชุมชนส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยมีใครรู้จักอนาชีด

ในปัจจุบันเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาสู่ชุมชนและส่งผลต่อการปรับตัวของอนาชีดที่มีการประยุกต์เนื้อหาที่เป็นเรื่องทางโลกมากขึ้น ก็มีชาวบ้านโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่อาจยอมรับได้แต่ก็มีคนจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของอนาชีด จากเดิมมาเน้นความบันเทิงมากขึ้นจึงจำเป็นต้องให้หน่วยงานราชการ สำนักวัฒนธรรมจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลให้การสนับสนุน โดยการจัดโครงการฝึกอบรมการขับร้องอนาชีดให้กับเด็กและเยาวชน และสถานศึกษาได้นำไปฝึกสอนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง และให้คนในชุมชนได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของอนาชีดเพื่อความคงอยู่ในอัตลักษณ์ของชุมชน

จากการศึกษาในส่วนของสถานที่สำหรับแสดงพบว่า การขับร้องอนาชีด ได้มีการปรับตัวในส่วนสถานที่ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน จากอดีตที่มีการขับร้องอนาชีด มักเกิดขึ้นในช่วงการทำกิจกรรม เพื่อผ่อนคลายความเหนื่อยล้าหรือเพื่ออ้อนวอนขอต่อพระเจ้า หรือร้องตามงานประเพณีวันสำคัญของอิสลาม แต่ในปัจจุบันจะหาชมการขับร้องอนาชีดได้ก็ตามงานสุเหร่าซึ่งมีปีละครั้ง กับการจัดการอบรมและแข่งขันภาคฤดูร้อนเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่า การขับร้องอนาซีตในชุมชนคอนฉิมพลี ในด้านการแต่งกายทั้งหญิงและชายจะมีหลักของการแต่งกาย คือ การปกปิดสิ่งพึงละอายของร่างกาย โดยเฉพาะร่างกายของผู้หญิง ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่ให้ส่วนหนึ่งส่วนใด ของเรือนร่างเพศหญิง กระตุ้นอารมณ์ทางเพศของผู้ชาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นมาในสังคม สำหรับผู้หญิงนั้นสิ่งที่พึงปกปิดก็คือทุกส่วนของร่างกาย ยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือ ส่วนของผู้ชายนั้นคือบริเวณตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า ซึ่งก็ได้มีการพัฒนารูปแบบการแต่งกายให้ทันสมัยมากขึ้น

เพลงอนาซีตพร้อมคำแปล เพลงรอมดอน

คำอ่าน

อักบาลัต ยารอมาดอน อัลคือยรี มุชรีกอดัน อัยยามักัลลุมริลาอาลัวัลเนี้ยะมี
 รอมาดอน รอมาดอน รอมาดอน อัลคือยรี ยารอมาดอน
 พัยดุมมีนัลลิลมี วัลอีนหานี้ ค็อยยีนู
 อัมมัลลุลญุด อัมมัลลุลญุด อัมมัลลุลญุด ดาวาซา ก็อลค็อยรีลินนาซามี่
 อัมมัลลุลญุด วาซาก็อลค็อยรี ลัลนาซาบี
 อัศเศาหม์ลิลลาฮ์ญุดญี ซียักัยฟา ซาอัมบิฮ์
 ยาเราะห์มาตัลลอฮ์ พัยซึซซัหมบาบิลการอมี่ พัยซึซซัหมบาบิลการอมี่
 พัยซึซซัหมบาบิลการอมี่

คำแปล

ต้อนรับรอมาดอน ด้วยกับความดีที่มีแสงสว่าง
 วันแห่งความแปลกประหลาด เป็นเจ้าแห่งความโปรยปราย
 ความดี ไ้รอมาดอนเอ๋ย

มันมีแต่ความอึดเิบจากความรู้ จากศรัทธา มีแต่ความดี
การสร้างทั้ง 3 มีแต่ความอึดเิบ เพื่อที่จะยืมแยมแยมใส
การสร้างทั้ง 3 มีแต่ความอึดเิบ เพื่อที่จะยืมแยมแยมใส
การถือศีลอดนั้นเพื่ออัลลอฮ์ ตอบแทนแล้วแต่พระองค์จะตอบแทนให้
ไอ้ความเอ็นดูเมตตาจากอัลลอฮ์ จะตอบแทนกับการมีบาปนั้นให้มีเกียรติ จะตอบแทนกับการ
มีบาปนั้นให้มีเกียรติ จะตอบแทนกับการมีบาปนั้นให้มีเกียรติ

ภาพที่ 1 : กลองดูฟ

(ที่มา: http://the-truth-of-islamic.blogspot.com/2012/12/blog-post_654.html /

16 พฤษภาคม 2559)

การขับร้องอนาซีตนั้น ห้ามใช้เครื่องดนตรีทุกชนิด ยกเว้นเพียงชนิดเดียว คือ กลองดูฟ ซึ่งได้อนุญาตให้ใช้เป็นกรณีพิเศษ ในการกำกับจังหวะการขับร้อง ส่วนเนื้อหาในการขับร้องนั้นต้องถูกตามหลักการศาสนา ไม่มีเนื้อหาที่ล้อแหลมหรือขัดกับหลักคุณธรรม จริยธรรม (มาลีนา ดอรมาน, 2541, หน้า 77-81) เนื่องจากสภาพสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ถูกรุกล้ำจากปัจจัยภายนอกค่อนข้างมาก โดยเฉพาะเรื่องสื่อที่รุกเข้ามาถึงภายใน ซึ่งในบางครั้ง อนาซีตเองก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อการรับกับสิ่งเหล่านั้น ผู้ถ่ายทอดอนาซีตควรมีการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่า การปรับเปลี่ยนดังกล่าวมีความเหมาะสมมากน้อยขนาดไหน และวางอยู่ในหลักเกณฑ์ของอิสลามหรือไม่ ผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่มยังกล่าวถึงอนาซีตจะมีการเปลี่ยนแปลงบางส่วนที่เป็นองค์ประกอบ แต่ในส่วนที่เป็นแกนหรือโครงสร้างทางวัตถุประสงค์หลักส่วนใหญ่คงเป็นไปตามเจตนารมณ์ คือ การสร้างสรรค์อนาซีตเพื่อเรียกร้องมนุษย์ไปสู่การทำดี การรู้จักพระเจ้า และการปฏิบัติภายใต้กรอบคุณธรรม จริยธรรมของอิสลามและลักษณะการแสดงของอนาซีตนั้น ผู้ขับร้องนั้นมีทั้งหญิงล้วน ชายล้วน หรือมีทั้งหญิงและชายรวมกันอยู่ในคณะขณะขับร้อง แต่ที่เห็นเด่นชัดก็คือการวางรูปแบบการแสดง หญิงและชายจะไม่ยืนปะปนรวมกันขณะแสดง จะมีการแบ่งเป็นฝั่งหญิง ฝั่งชายอย่างชัดเจน ก่อนการแสดงจะมีการกล่าวสละมทุกครั้ง (อัลลามะอะลียุม วะเราะห์มะตุลลอฮิวะบะรอกาตุฮ์) ความหมายก็คือว่า ขอสันติสุข เมตตาปรานี และความเป็นสิริมงคลจากพระองค์อัลลอฮ์จงมีแด่ท่านจากนั้นจึงเริ่มการขับร้อง ซึ่งอนาซีตนั้นสามารถร้องได้ทั้งเดี่ยวและประสานเสียง หรืออาจผลัดเปลี่ยนการร้อง

มาเป็นลูกรับ ลูกคู่ก็ได้ ซึ่งในการร้องนั้นจะเป็นการโชว์ทักษะเกี่ยวกับการออกเสียงอักขระชัดเจน การออกเสียง การหน่วงเสียงถูกต้องตามหลักตัววัดหรือไม่ และวิธีการนำเสนอแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไป โดยจะไม่มีกฎตายตัวในเรื่องการวางรูปแบบการร้องขึ้นอยู่กับทักษะ ความสามารถของผู้ร้อง การแสดงท่าทางในการแสดง ส่วนใหญ่ไม่นิยมใส่ทางในขณะขับร้อง จะเป็นการยิ้มโดยสำรวจขณะร้องมากกว่า แต่ก็พบเห็นบ้างบางคนที่ใส่ท่าทางในขณะขับร้อง ซึ่งท่าทางส่วนใหญ่จะเป็นการใช้การพายมือไปมา หรืออาจใช้เท้าในการเดินและโยกเข้ากับจังหวะบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก เพราะจะดูไม่สำรวจขณะแสดง เพราะเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการกล่าวถึงแต่เรื่องในหลักการศาสนา และการกล่าวสรรเสริญพระเจ้าและท่านศาสดาเป็นส่วนใหญ่ แต่ที่สำคัญที่สุดของอนาซิดนั้นอยู่ที่เนื้อหาที่ต้องถูกต้องตามหลักศาสนาเท่านั้น โดยการแสดงอนาซิดส่วนใหญ่แล้วจะได้ชมตามงานสุเหร่า หรืองานเมาลิด ซึ่งตามงานนั้นจะจัดให้มีการแสดงความสามารถของเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นการสาธิตการร้อง หรือมาในรูปแบบของการจัดการแข่งขัน แต่ก็ไม่ได้มีให้ชมกันบ่อยมากนัก

อนาซิดเป็นรูปแบบของการอ่านบทกวี ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีมาช้านานตั้งแต่สมัยโบราณ นับตั้งแต่มีการจดบันทึกในประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ โดยตามประวัติศาสตร์อิสลามนั้น ได้กล่าวไว้ว่าก่อนที่ท่านศาสดามุฮัมมัด (ซอลลอลลอฮูอะลัยฮิอะซัลลิม) จะมาเผยแผ่ศาสนาแก่ชาวอาหรับ ชาวอาหรับมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับประเพณีและวัฒนธรรมบทกวีอย่างแนบแน่น โดยชาวอาหรับใช้บทกวีในการแสดงออกถึงสถานภาพทางด้านการร่างกาย อารมณ์ และความปรารถนาต่าง ๆ ของมนุษย์ ใช้ขับร้องได้บ่อยแทบทุกสถานการณ์ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ไม่ว่าจะร้องเพื่อให้เกิดความเอิกเกริกในขณะออกรบ ร้องเพื่ออ้อนวอนขอต่อพระเจ้า และร้องตามงานประเพณีต่าง ๆ ของอิสลาม ก็จะต้องมีการขับร้อง จนกล่าวได้ว่า อนาซิด เปรียบเสมือนกิจกรรม ที่เป็นส่วนหนึ่งของชาวอาหรับ ซึ่งแตกต่างกับการขับร้องอนาซิดในปัจจุบันเริ่มมีบทบาทและโอกาสในการแสดงน้อยลง จะพบเห็นก็ต่อเมื่อมีงานเทศกาลประจำปี หรือการจัดการแข่งขันระหว่างในชุมชนตามงานบุญงานประเพณีอิสลามไม่ค่อยได้เห็นการขับร้องอนาซิดเหมือนในอดีต

การแสดงอนาซิดในพื้นที่ดอนฉิมพลี จากที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลสังเกตเห็นว่าอนาซิดที่ขับร้องในพื้นที่นี้นิยมร้องกันเป็นหมู่คณะ แต่อาจมีการร้องเดี่ยว ร้องคู่หรือสลับกันเป็นลูกรับลูกคู่บ้าง ขึ้นอยู่กับอนาซิดที่นำมาร้องหรือรูปแบบการนำเสนอ ไม่ใช่เครื่องดนตรีในการประกอบจังหวะ ใช้หลักการออกเสียง และอักขระตามหลักตัววัด เนื้อหาของอนาซิดต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขคือ คำร้องหรือเนื้อหาของเพลงต้องมีความบริสุทธิ์ และอยู่ในกรอบของศีลธรรมตามหลักบัญญัติของศาสนาอิสลาม และหากถูกแสดงออก หรือนำมาขับร้องประกอบกับการกระทำที่ต้องห้าม เช่น การพนัน การดื่มเหล้า และกิริยาท่าทางอย่างอื่นที่ผิดศีลธรรมก็ไม่สามารถทำได้เช่นกัน อนาซิดที่ดีที่สุดที่ควรขับร้องและรับฟัง คือ อนาซิดที่กระตุ้นให้เกิดความยึดมั่นศรัทธา ตามที่ศาสนากำหนด ภาษาที่ใช้ในการขับร้องนั้นส่วนใหญ่เป็นภาษาอาหรับ มลายู อังกฤษ และไทยบ้าง

ภาพที่ 2 : การขับร้องอนาซีต ของเด็กและเยาวชนโรงเรียนบายานูดดิน
(หมู่ 14 บ้านลำชะล่า 2555)

2. อนาซีต : ความสำคัญและการเปลี่ยนแปลง

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกได้จัดแบ่งผู้ให้สัมภาษณ์เป็น 3 กลุ่ม คือ อิหม่ามและครูสอนศาสนา เด็ก เยาวชนชาวไทยมุสลิม และผู้ชมอนาซีต โดยมีคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลกระทบต่ออนาซีต ซึ่งได้รับจากทั้ง 3 กลุ่ม โดยส่วนใหญ่จะมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน สรุปได้ดังนี้คือ

กลุ่มอิหม่ามและครูสอนศาสนา มีความเห็นว่าในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาสู่ชุมชนและส่งผลต่อการปรับตัวของเพลงอนาซีต ที่มีการประยุกต์เนื้อหาที่เป็นเรื่องทางโลกมากขึ้น คนรุ่นใหม่อาจยอมรับได้ แต่ก็มีคนจำนวนมากที่ไม่เห็นด้วยต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของอนาซีตจากเดิมมาเน้นความบันเทิงมากขึ้นเพื่อต่อสู้กับอิทธิพลของเพลงต่างประเทศที่เข้ามามีบทบาทกับเด็กและเยาวชนในชุมชน เบี่ยงเบนความสนใจจากอนาซีต ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ไปสนใจเพลงสมัยใหม่ที่มีเนื้อหาหรือจังหวะที่ถูกใจกว่าอนาซีต จนทำให้เด็กและเยาวชนชาวมุสลิมหลงระเหิดกับสิ่งยั่วยุภายนอก จนทำให้ทำผิดกับหลักปฏิบัติของศาสนาโดยไม่รู้ตัว อาจเป็นเพราะอนาซีตนั้นมีจังหวะไม่สนุก ฟังไม่รู้เรื่อง เพราะส่วนใหญ่เป็นภาษาอาหรับ มาลาญ ไม่เหมือนกับเพลงสมัยใหม่ที่มีจังหวะเร้าใจ สนุกสนาน ฟังแล้วซึ้งกินใจเพราะเป็นเพลงที่วัยรุ่นแต่งมาให้วัยรุ่นด้วยกัน ฟัง จึงเข้าใจความรู้สึกของวัยรุ่นด้วยกันว่าชอบแบบไหน จึงทำให้เข้าถึงวัยรุ่นมากกว่า อีกทั้งรูปแบบการแสดงไม่ค่อยมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ผู้คนในชุมชนไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของอนาซีต มุ่งเน้นให้ลูกหลานได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เพราะในวัยเด็กนี้ จะสามารถศึกษาเล่าเรียนเกี่ยวกับศาสนาได้เต็มที่ เพราะเมื่อโตแล้วต้องแยกย้ายกันไปเรียนที่อื่น จึงมีเวลาให้กับศาสนาน้อยลง อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง จากชุมชน สถาบันการศึกษา สภาวัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งต้องให้ความร่วมมือกันในการผลักดัน ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ภาพที่ 3 : สัมภาษณ์นายอีซา ผู้มีสุข เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของอนาซีต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (หมู่ 14 บ้านลำชะล่า 15 มิถุนายน 2555)

ครูสอนศาสนา มีความเห็นว่า ครูที่จะสามารถสอนเพลงอนาซีตได้นั้นมีน้อย ครูที่สอนร้องเพลงอนาซีตก็คือครูสอนศาสนา ซึ่งครูบางท่านก็ไม่สามารถสอนร้องได้ เนื่องจากครูบางท่านจบมาทางด้านการสอนเกี่ยวกับหลักทฤษฎีและหลักปฏิบัติทางด้านศาสนาอิสลามโดยตรง ไม่เคยศึกษาหรือผ่านการอบรมกอรี (การอ่านออกเสียงเป็นทำนองเสนาะ) มาก่อน ซึ่งเป็นการศึกษาพิเศษนอกเหนือจากตำราการเรียนศาสนาทั่วไป ซึ่งครูที่มีความสามารถในเรื่องการขับร้องเพลงอนาซีตก็นำความรู้ด้านนี้มาสอดแทรกเพิ่มเติมเข้าไปควบคู่กับการเรียนศาสนา ถ่ายทอดความรู้ให้เด็กเยาวชนรุ่นต่อไปได้ แต่ถ้าชุมชนไหนไม่มีครูที่มีความรู้ความสามารถทางด้านนี้ก็ไม่สามารถถ่ายทอดให้เด็กได้ จึงทำให้เด็กแต่ละชุมชนมีความรู้ในเรื่องเพลงอนาซีต แตกต่างกันไป บางโรงเรียนครูสอนแล้ว ก็ผลักดันต่อยอดให้เด็กได้เกิดความมั่นใจและกล้าแสดงออก โดยการส่งไปแข่งขันตามโรงเรียนหรือชุมชนอื่นบ้าง แต่ถ้าชุมชนไหนไม่มีครูที่สามารถถ่ายทอด อนาซีตได้ เด็กก็จะไม่รู้จักรว่าอนาซีตคืออะไร มีความสำคัญอย่างไรกับอิสลาม

กลุ่มผู้ชมอนาซีตให้ความเห็นว่า ต้องการให้มีการแสดงการขับร้องอนาซีตต่อไป และมากกว่านี้ ในแต่ละปีจะมีโอกาสได้ชมการแสดงในงานเทศกาลประจำปี ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าพื้นที่สำหรับการแสดงความสามารถของเด็กๆ และเยาวชนยังมีน้อยเกินไป จึงควรมีการจัดกิจกรรมและนำอนาซีต ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมของอิสลามออกเผยแพร่ให้คนในสังคมอื่นได้เรียนรู้และเข้าใจ

กลุ่มเด็กและเยาวชน ได้ให้ความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ไม่ค่อยรู้จักอนาซีตว่าคืออะไรและมีประวัติ ความเป็นมา และคุณค่าความสำคัญอย่างไรกับอิสลาม ส่วนใหญ่รู้จักอนาซีตตามงานสุเหร่า ได้ยิน ได้ฟัง แต่ก็รู้ว่าที่ได้ยินนั้นมีความหมายว่าอย่างไร เพราะส่วนใหญ่แล้วอนาซีตที่ได้ยินจะเป็นภาษาอาหรับ มาลาญู อังกฤษและก็มีภาษาไทยบ้าง

นอกจากนี้กลุ่มเด็กและเยาวชนที่เคยได้รับการฝึกอบรมการขับร้องอนาซีต ยังกล่าวอีกว่าชอบและสนใจอนาซีต จึงได้เข้าร่วมการฝึกอบรมกอรีในช่วงอบรมภาคฤดูร้อน เมื่อมาฝึกแล้วส่วนใหญ่ อนาซีตที่ครูสอนจะเป็นเพลงภาษาอาหรับ มาลาญู หรืออังกฤษบ้าง สอนโดยการฝึกให้ร้องตาม แต่ไม่ได้แปลให้ฟังว่าเพลงที่ร้องอยู่นั้นมีความหมายว่าอย่างไร

3. เด็กและเยาวชน : แนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริม

ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยซึ่งได้จัดแบ่งผู้ให้สัมภาษณ์เป็น 3 กลุ่ม คือ อิหม่าม และครูสอนศาสนา เด็ก เยาวชนชาวไทยมุสลิมและผู้ชมอนาซีต โดยมีคำถามเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมอนาซีตแก่เด็กและเยาวชน ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งได้รับจากทั้ง 3 กลุ่ม โดยให้ความคิดเห็นสรุปได้ดังนี้ คือ

อิหม่ามและครูสอนศาสนา ได้ให้ความเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมในการให้ความรู้เกี่ยวกับอนาซีต จัดการอบรมโดยขึ้นมาโดยเฉพาะสำหรับผู้สนใจไม่ว่าจะเป็น เด็ก เยาวชน ประชาชน หรือหน่วยงานผู้ที่สนใจในการเข้ารับการอบรมโดยมีใบประกาศเกียรติคุณมอบให้สำหรับผู้ผ่านการอบรม และจัดเก็บข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับอนาซีต มาจัดทำเป็นเอกสาร ภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวอย่างละเอียด และหน่วยงานผู้ที่เกี่ยวข้องกับอนาซีต ควรมีการดูแลเข้มงวดในเรื่องเนื้อหาของอนาซีตให้เป็นไปตามเจตนารมณ์เดิม คืออยู่ในขอบเขตอิสลาม โดยเฉพาะเรื่องการนำเอาเครื่องดนตรีเข้ามาใช้ประกอบการขับร้อง ควรพิจารณาให้เหมาะสมตามหลักการดั้งเดิม ในส่วนหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ควรมีการสนับสนุนในการประกวดการแต่งเนื้อร้องและทำนองอนาซีตที่เป็นภาษาไทย มีเนื้อหาที่มีคุณค่าแก่สังคม รวมทั้งเป็นการสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้แต่งเพลง และสามารถสื่อสารอนาซีตให้คนในพื้นที่ได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

เด็กและเยาวชน ได้แสดงความคิดเห็นว่า ควรนำเพลงอนาซีตมาสอดแทรกการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการเรียนสามัญหรือแม้แต่การเรียนศาสนา โดยการให้วิทยากรมาให้ความรู้ตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของเพลง คุณค่าและความสำคัญ และสอนเทคนิควิธีในการขับร้องเพลงอนาซีตให้ไพเราะและเมื่อครูสอนแล้วควรแปลความหมายเพื่อเกิดความเข้าใจ และเกิดความเพลิดเพลิน ในขณะที่ขับร้องหลังจากนั้นจัดหาเวทีสำหรับการแสดงความสามารถในการร้องเพลงอนาซีต เพื่อฝึกความกล้าแสดงออกต่อสาธารณะ

ผู้ชมอนาซีตได้แสดงความคิดเห็นว่า แต่ละชุมชนควรมีการรวมกลุ่มกันร้องอนาซีต และจัดกิจกรรมการแข่งขันเป็นประจำทุกเดือน และให้แต่ละชุมชนส่งเด็กและเยาวชนเป็นตัวแทนของชุมชนเข้าร่วมการแข่งขันกับชุมชนอื่นๆ มีรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ผู้ชนะการแข่งขัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาของรูปแบบการแสดงที่แปลกใหม่ เพื่อสร้างความแตกต่างและจุดเด่นให้กับทีมตัวเอง แต่ยังคงรูปแบบเนื้อร้องที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามไว้ และเป็นการยกระดับอนาซีตและสร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันในชุมชนมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัยพบว่า อนาคตในพื้นที่ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา นั้นมีกำเนิดมาจากประเทศตะวันออก สมัยทำนนปี่มฮัมหมัด (ซอลลอลลอสูละลัยฮิวะซัลลัม) โดยมีเป้าหมายเพื่อในการปลูกใจให้อีกheimในการสู้รบ และเพื่อเป็นการอ้อนวอนขอต่อพระเจ้า ลักษณะเป็นคำกลอนเป็นการขับลำนำ ภายใต้เงื่อนไขคือ เนื้อร้องต้องมีความบริสุทธิ์ ไม่ขัดกับหลักการศาสนาอิสลาม

ทั้งนี้ในส่วนของอนาคตในพื้นที่ตำบลดอนฉิมพลี ไม่ปรากฏหลักฐานหรือการจดบันทึกอย่างเป็นทางการลักษณะอักษรว่า อนาคตได้เข้ามาอยู่ในพื้นที่แห่งนี้เมื่อใด ทราบแต่เพียงว่าได้รับอิทธิพลมาจากทางภาคใต้ของประเทศไทย และจากครูสอนศาสนาบางคนที่ไปเรียนศาสนายังต่างถิ่นและรับอิทธิพลการร้องอนาคตในพื้นที่นั้นๆ นำกลับมาสอนให้กับเด็กในพื้นที่ จึงเกิดการรับเอาวัฒนธรรมจากต่างถิ่นเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งอนาคต ที่นิยมร้องในพื้นที่ตำบลดอนฉิมพลีแห่งนี้ จะเป็นภาษาต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาษาอาหรับ มาลายู และอังกฤษ ตอนหลังก็ได้มีภาษาไทยเข้ามาปะปนอยู่บ้าง

โดยอนาคตนั้นมีบทบาทและความสำคัญต่อวัฒนธรรมอิสลามในแง่ของการเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมในการถ่ายทอดรูปแบบที่ใช้ในการกล่อมเกลาลูกหลานในชุมชนให้ประพฤติปฏิบัติตามที่สังคม และวัฒนธรรมอิสลามต้องการ โดยใช้อนาคตในการปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีงามในการดำรงชีวิตตามแบบฉบับของศาสนาอิสลาม ซึ่งต้องต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ที่เข้ามาสู่ในชุมชนอย่างรวดเร็ว จนก่อเกิดปัญหากับเด็กและเยาวชนเกิดความหลงใหลในวัฒนธรรมและการดนตรีของต่างชาติ จนหลงลืมรากเหง้าความเป็นอัตลักษณ์ในเรื่องการขับร้องอนาคตในพื้นที่ ซึ่งสาเหตุมาจากรูปแบบและเนื้อหาของอนาคตไม่สามารถเข้าถึงจิตใจเด็กและเยาวชนได้ อันเนื่องมาจากอนาคตส่วนใหญ่เป็นภาษาต่างประเทศ ทำให้คนในพื้นที่รวมทั้งเด็กและเยาวชนนั้นไม่อาจเข้าใจความหมายของอนาคต ที่ต้องการสื่อออกมา ส่วนหนึ่งมาจากการที่ครูผู้สอนและผู้เรียนรู้ขาดทักษะในเรื่องภาษา การถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นการแกะเนื้อร้องมาจากต้นฉบับที่ตนเองสนใจ และนำมาฝึกร้องกัน โดยที่ไม่เข้าใจในเนื้อหา จึงไม่เกิดความซาบซึ้งในขณะขับร้องที่ต้องการสื่อออกมา จึงทำให้การขับร้องอนาคตในพื้นที่ตำบลดอนฉิมพลี ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับอนาคต เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มาเป็นแกนนำในการจัดทำแผนการอนุรักษ์ ส่งเสริมและสืบทอดอย่างยั่งยืน โดยการจัดโครงการฝึกอบรมแก่โรงเรียนสอนศาสนาทั้งในและนอกพื้นที่ โดยจัดสรรงบประมาณให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง และจัดสรรพื้นที่สำหรับการแสดงความสามารถในการขับร้องอนาคตเป็นประจำทุกเดือน ทำให้เกิดการสร้างพลังเครือข่ายของชุมชนในการร้องอนาคตของคนในชุมชน และได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบทอดให้เด็กและเยาวชนรุ่นหลังต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพียงบางส่วนเท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะทางการส่งเสริมอนาซีต แก่เด็กและเยาวชนชาวไทยมุสลิม คือ จัดเวทีประชาคมเพื่อทราบถึงความต้องการ และความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน และประชาชนในท้องถิ่น พร้อมด้วยครูสอนศาสนา อิหม่าม และหน่วยงานภาครัฐ สำหรับเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือด้านอนาซีตระหว่างโรงเรียนสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องบทบาทของหน่วยงานภาครัฐต่อการสนับสนุนการอนุรักษ์ และส่งเสริมอนาซีตอย่างยั่งยืน

ควรมีการศึกษาในเรื่องแนวทางในการสร้างแกนนำเครือข่ายในการถ่ายทอดอนาซีต

บรรณานุกรม

- กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. (2552). ศัพท์น่ารู้ที่เกี่ยวข้องกับชาวไทยมุสลิม. กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท จำกัด.
- มาลีนา ดอрман. (2541). กฎของอิสลามว่าด้วย ดนตรีและการขับร้อง ตามแนวทางของ อัลกุรอาน-สุนนะฮ์ และนักการศาสนา.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2531). การพัฒนาชุมชนเปรียบเทียบ : การพัฒนาชุมชนตามอุดมการณ์ประชาธิปไตย และคอมมิวนิสต์. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สดับพิน รัตนเรือง. (2548). คัมภีร์เพลงคลาสสิก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพื่อนคู่หู.
- สุรพงษ์ บุณนาค. (2548). ดนตรีแห่งชีวิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สารคดี.

สัมภาษณ์

นายอิซา ผู้มีสุข บ้านเลขที่ 7/5 หมู่ 14 ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา. วันที่ 15 มิถุนายน 2555.

เว็บไซต์

http://the-truth-of-islamic.blogspot.com/2012/12/blog-post_654.html.
ค้นหาเมื่อ 16 พฤษภาคม 2559.

การศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

THE STUDY OF WAT PITULATHIRATRANGSRIT TO DEVELOP AS
A TOURIST ATTRACTION IN CHACHOENGSAO PROVINCE

อรุณชัย ทรัพย์เฟื่องฟู

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารศิลปะและวัฒนธรรม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ รูปแบบศิลปกรรม สถาปัตยกรรม กิจกรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลภาคสนามเพื่อรวบรวมองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีองค์ประกอบที่ต้องคำนึงต่อการพัฒนา ได้แก่ 1) คุณค่าของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ 2) ข้อดีข้อจำกัดของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ในด้านบริหารจัดการ 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยว 4) แนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบมาประมวลเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ ที่สำคัญ การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยววัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ โดยแบ่งเป็นทั้งในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด โดยมีแผนการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดตั้งคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (DMO) อันประกอบไปด้วย คณะสงฆ์ หน่วยงานการท่องเที่ยวภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงผู้นำในท้องถิ่นและชาวบ้านในชุมชน ให้มีแผนจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม จัดทำการประเมินการท่องเที่ยวในด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม การอบรมให้ความรู้แก่พระสงฆ์และมัคคุเทศก์เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาวัดต้นแบบที่จัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น การจัดทำข้อมูลและฐานข้อมูลของวัดที่ถูกต้องในการเผยแพร่ให้นักท่องเที่ยว บริษัทท่องเที่ยว และการเผยแพร่ในฐานข้อมูลสารสนเทศ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัดในวันสำคัญหรือเทศกาลสำคัญต่างๆ การพัฒนาบุคลากรของวัดในด้านการท่องเที่ยว เช่น การจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับมัคคุเทศก์แก่นักศึกษาภายในวัดหรือนักเรียนในโรงเรียน

คำสำคัญ : วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

Abstract

The objective of this thesis was to determine the pattern of art, architecture, activity and culture to relate the temple for its development planning to become one of tourism resources in Chachoengsao Province and present the important place into the Heritage Route.

The study was conducted by the literature review to gather related factors on develop as a tourist attraction in that to consider for develop, the worth of Wat Pitula thi ratch rang srit, the strength and the weakness for the required administration

The study regarding to proposed development approaches by following. The improvement requiring to be implemented was as follows to the development temple tourism in regional and province with operation plans that relate mutually such as hierarch department of tourism by government and Private Organizations including the leader and villager in habitation and landscape dimensions for those heritages through management for cultural landscape, make a tourism assessment in environment and culture, the development of the tourist sectors were improved in the tourism in environment problems, to study the tourism management model of religious and cultural in Buddhist temple model, structure a local museum, accurate source of information to propagate for tourist, Travel Company, printing publications, information technology, internet, Media relations the temple's activity in all festival, training the personnel for those who are in the temple or the student.

Keyword : Wat Pitula thi ratch rang srit, cultural landscape, a local museum, religious and cultural

ความเป็นมาและความสำคัญ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการอยากรู้อยากเห็นสิ่งต่างๆ ที่แปลกใหม่ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น จึงทำให้เกิดการเดินทางจากถิ่นที่อยู่อาศัยของตนเองไปยังถิ่นอื่นๆ ทั้งใกล้และไกลแล้วแต่โอกาสและความสามารถที่จะเดินทางไปได้ ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากคนทั่วไปเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นกิจกรรมพักผ่อนในช่วงเวลาหนึ่งของมนุษย์และทำให้ได้รับความรู้จากสิ่งใหม่ๆ ที่ได้ไปพบเห็น นอกจากนี้แล้วการท่องเที่ยวยังสามารถทำรายได้เข้าประเทศปีละเป็นจำนวนมาก (พรศุทธิ์ อินะรัตน์, 2547, หน้า 18)

การท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ ทั้งจากต่างประเทศ และภายในประเทศ ศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางภาคตะวันออกที่สำคัญอยู่ที่พัทยา จังหวัดชลบุรี พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงในด้านการมีชายหาดที่สวยงาม ในทะเลมีปะการัง บนชายฝั่งมีอุทยาน และเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าตามธรรมชาติ มีแหล่งโบราณคดี แหล่งประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีสภาพภูมิอากาศในเขตร้อนชื้นที่มีอากาศดีตลอดปี นอกจากนี้ในแต่ละจังหวัดของภูมิภาคนี้ยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ด้วยอาหารทะเลสดที่หลากหลาย อุดมสมบูรณ์ และราคาไม่แพง รวมทั้งผลไม้สดดีนานาชนิด เช่น เงาะทุเรียน มังคุด ลำไย ลองกอง สละ ฝรั่ง ลิ้นจี่ และส้มเขียวหวาน และส้มโอ เป็นต้น ประกอบกับที่ตั้งของภาคตะวันออกอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม การคมนาคม ระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคตะวันออกและภาคตะวันออกกับภูมิภาคอื่นๆ สะดวก รวดเร็ว จึงเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง (ภารดี มหาวรรณ, 2555, หน้า 38)

“วัดหลักเมือง” หรือ “วัดหน้าเมือง” เพราะเป็นวัดสำคัญกลางใจเมืองเพียงแห่งเดียวเท่านั้น แต่ต่อมาชาวบ้านเรียกกันสั้นๆ ว่า “วัดเมือง” (พระเทพปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาทโร ป.ธ. 9) วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์, 2549, หน้า 322)

พระบรมวงศ์เธอกรมหลวงรักษารณเรศ ผู้ที่สร้างวัด นามเดิม คือพระองค์เจ้าไกรสร เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 33 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระมารดา คือ เจ้าจอมมารดาน้อยแก้ว ประสูติเมื่อวันจันทร์ที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2334 ในสมัยรัชกาลที่ 2 ทรงได้รับสถาปนาเป็นกรมหมื่นรักษารณเรศและทรงกำกับกรมสังฆการี ในรัชกาลที่ 3 ได้ทรงกำกับกรมวังและได้เลื่อนเป็นกรมหลวงรักษารณเรศ เมื่อ พ.ศ. 2375 และได้สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ 3 เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2391 รวมมีพระชันษา 58 พรรษา เป็นต้นราชสกุล พึ่งบุญ ณ อยุธยา

ส่วนที่เป็นโบราณสถานที่สำคัญคือ พระอุโบสถ ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของวัด หันหน้าไปทางทิศตะวันออกลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่ มีเสาเหลี่ยมรองรับโครงหลังคาจำนวน 4 ต้น พระอุโบสถมีกำแพงแก้วล้อมรอบ

นอกจากนี้ก็ยังมีความเกี่ยวข้องกับวัดเมือง และสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์ การสร้างขึ้นพร้อมๆ กันกับวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ได้แก่ กำแพงเมืองโบราณ เป็นกำแพงที่สร้างขึ้นเพื่อป้องกันการรุกรานของข้าศึกในสมัยนั้น

จากที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นนี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของวัดที่มีอยู่ในจังหวัดนี้ จึงมีความคิดที่จะทำการวิจัยการศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดฉะเชิงเทรา แห่งหนึ่งสร้างมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวในกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีประวัติเรื่องราวและสิ่งที่เป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง จนมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จประพาสฉะเชิงเทรา และได้พระราชทานนามวัดแห่งนี้ว่าวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ โดยมีความหมายว่าเป็นวัดที่ลูกของพระเจ้าแผ่นดินสร้างจวบจนปัจจุบันวัดได้มีความทุดโทรมลงไปในส่วนที่เป็นพระวิหาร กำแพงแก้ว และในส่วนต่างๆ ที่อยู่ภายในวัดแห่งนี้ที่มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์สมควรต่อการอนุรักษ์และพัฒนา ควรค่าต่อการเผยแพร่วัดสู่สาธารณชน เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งจะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา พ.ศ. 2558-2561 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยวไว้ คือ “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม สัมผัสวิถีมน้ำแหล่งเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกษตร และดาราศาสตร์”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาประวัติและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ รูปแบบศิลปกรรม สถาปัตยกรรมในเขตพุทธาวาสของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ กิจกรรม ประเพณีที่เกิดขึ้นภายในวัดอันนำมาซึ่งวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของผู้คน
2. นำเสนอแนวทางการพัฒนาและแผนบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

กรอบแนวคิดวิจัย

วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เป็นโบราณสถานที่สำคัญในจังหวัดฉะเชิงเทรา และสร้างขึ้นในยุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ถือว่ามี ความรุ่งเรืองของทางด้านศิลปกรรมอย่างแท้จริง สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางศาสนา มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ มีโบราณวัตถุสถานที่มีความค่าทางด้านศิลปกรรม และเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกแก่การประกอบพิธีกรรม สิ่งเหล่านี้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เข้ามาเยือน แต่วัดนี้กลับไม่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ มีขอบเขตกำหนดไว้ดังนี้

1. ศึกษาขอบเขตเนื้อหา ทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติวัด และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ประวัติศาสตร์เมืองฉะเชิงเทราในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์และเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยว
2. ขอบเขตพื้นที่ ศึกษาแบบสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมในเขตบริเวณพื้นที่ส่วนพุทธาวาส บริเวณวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์
 - พื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ได้แก่ กำแพงเมืองโบราณ และเจดีย์บรรจุอัฐิอดีตเจ้าเมืองฉะเชิงเทรา
 - พื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยว ได้แก่ วัดโสธรวรารามวรวิหาร กำแพงเมืองโบราณ วัดเขนตปอล วัดจีนประชาสโมสร (เล่งฮกยี่)
3. ขอบเขตช่วงเวลา กำหนดช่วงเวลาในการศึกษาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2377-พ.ศ.2558)
4. ขอบเขตช่วงเวลา ในการเสนอแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว (พ.ศ.2558-พ.ศ.2559)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาศักยภาพวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาศักยภาพในด้านต่างๆ ของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ทั้งประวัติ ความเป็นมาของวัด อาคารสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงควมมีคุณค่า เพื่อเป็นข้อมูลประกอบแนวทาง ในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สำหรับวิธีการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวม ศึกษาข้อมูลทางเอกสาร โดยสำรวจและศึกษาเอกสารที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาจากแหล่ง เอกสารต่างๆ เพื่อใช้เป็นความรู้พื้นฐาน รวบรวมและศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากเอกสารและด้วยการไปสำรวจพื้นที่ศึกษาโดยใช้ภาพถ่ายประกอบ การสัมภาษณ์ (inter-view) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ พระเทพปัญญาเมธี เจ้าอาวาสวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ นายกฤษฎ ฉายแสง นายกเทศมนตรีเมืองฉะเชิงเทรา นายวิเศษ เพชรประดับ หัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี นายวิรัตน์ วิโรจน์ภูมิ ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ฉะเชิงเทรา เก็บรวบรวมข้อมูลสถานที่และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ วัด พระอุโบสถ พระวิหาร กำแพงแก้ว ระเบียงคด เจดีย์ทรงพระปรางค์ ศาลเจ้ากรมหลวงรักษารณเรศ ธรรมมาสน์บุษบก พระพุทธรูป ตู้ พระไตรปิฎกलयรดน้ำ รอยพระพุทธรบาทจำลอง ต้นจันทร์ สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว กำแพงเมืองโบราณ เจดีย์บรรจุอัฐิอดีตเจ้าเมืองฉะเชิงเทรา ถนน เส้นทาง ที่จอดรถ ร้านค้า การวิเคราะห์ข้อมูล โดยสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อกำหนดแนวทางและประเมินผล โดยอธิบายผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และการบริหารจัดการ โดยนำเอาผล ของการวิเคราะห์ที่ได้ทำการประเมินผล นำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ซึ่งได้ผลการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆ ดังนี้

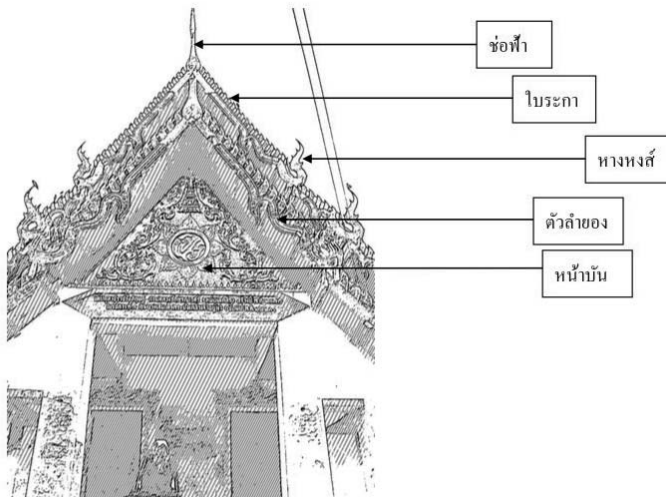
1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ หรือว่าวัดเมืองเป็นวัดที่สำคัญทาง ประวัติศาสตร์ วัดแห่งนี้ได้ถูกสร้างขึ้นในของช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ถือเป็นยุคแห่งการฟื้นฟูศิลปะและวิทยาการอย่างแท้จริง วัดอุปสงค์ในการสร้างวัด เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนฉะเชิงเทราในสมัยนั้น โดยสร้างขึ้นพร้อมกับกำแพงเมืองโบราณ ตัววัด มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องับเหตุการณ์สำคัญบ้านเมืองเมื่อครั้งได้เกิดก่อการกบฏ ของพวกอั้งยี่ในฉะเชิงเทราจนวัดได้ถูกเผาทำลายกลายเป็นวัดร้างไประยะหนึ่งอันเนื่องมาจาก มีการปราบปรามพวกอั้งยี่ และนำพวกอั้งยี่มาประหารที่แดนประหารวัดเมือง ต่อมาในสมัยพระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงเสด็จประพาสยังวัดเมืองแห่งนี้เมื่อพ.ศ. 2451 โปรดเกล้า

ให้บูรณปฏิสังขรณ์และยังได้ทรงพระราชทานนามชื่อวัดแห่งนี้เสียใหม่ว่า “วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์” โดยเป็นชื่อวัดที่ใช้จนถึงในปัจจุบันทั้งนี้ ในปี พ.ศ. 2539 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เป็นโบราณสถานของชาติ

2. คุณค่าทางสถาปัตยกรรม วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์มีสถาปัตยกรรมที่สวยงามตามแบบฉบับของวัดในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ความงดงามอยู่ที่ตัวพระอุโบสถหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ลักษณะก่ออิฐถือปูนหลังคาเป็นเครื่องไม้มุงกระเบื้อง เป็นชั้นลด 2 ชั้น ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง ด้านข้างเป็นชั้นซ้อน ๓ ชั้น ส่วนมุขที่ยื่นออกทั้งด้านหน้าและด้านหลังนั้น หลังคาซ้อนกัน 2 ชั้น หน้าบันเป็นลายปูนปั้นรูปพันธุ์พฤกษาลงรักปิดทองประดับกระจก เฉพาะหน้าบันมุขด้านหน้าพระอุโบสถมีพระปรมาภิไธยย่อ จปร. ประตูประตูพระอุโบสถทางด้านหน้าและด้านหลังมีด้านละ 2 ประตู ด้านข้างพระอุโบสถมีช่องหน้าต่างด้านละ 5 บาน ชุ่มประตูประตูหน้าต่างประดับปูนปั้นลายใบเทศ บานประตูและบานหน้าต่างเป็นไม้ทาสีแดง พระวิหารหันหน้าไปทางทิศเหนือ ลักษณะคล้ายพระอุโบสถ ต่างกันที่มีขนาดใหญ่กว่า มีพระปรางค์ 4 องค์ อยู่ที่มีมุขกำแพงล้อมพระวิหารเป็นปรางค์ย่อมุมไม้สิบสอง ตัวกำแพงแก้วเป็นลักษณะอิฐถือปูนมีประตูทางเข้า 6 ด้าน มีการหักมุมกำแพงแก้วที่ล้อมพระวิหาร และที่จัดว่าเป็นสถาปัตยกรรมดีเด่นก็ได้แก่พระปรางค์ 4 องค์ รอบพระวิหาร ช่างฝีมือในการสร้างเป็นช่างจากเมืองหลวง สังเกตได้จากศิลปะที่แสดงออกในสถาปัตยกรรมที่สร้างพระปรางค์เมื่อนำมาเทียบกับพระปรางค์ที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพมหานคร แล้วจะเห็นว่ารูปทรงคล้ายกันมากจะแตกต่างก็เฉพาะรายละเอียดที่มุขย่อ ซึ่งจะมีมุขย่อน้อยกว่าหรือส่วนอื่นๆ พระปรางค์ 4 องค์ อยู่ที่มีมุขกำแพงล้อมรอบวิหาร เป็นปรางค์ย่อมุมไม้สิบสอง ฐานชั้นล่างเป็นฐานหน้ากระดาน ถัดขึ้นไปเป็นชุดสิงห์ซ้อนกัน 3 ชั้น ชั้นบนเป็นฐานบัวลูกแก้วก่อกรอบรับเรือนธาตุย่อมุมกลาง เรือนธาตุมีซุ้มจระนำทั้ง 4 ทิศ ถัดขึ้นไปเป็นชั้นรัดประคองรับยอดปรางค์ ทำเป็นชั้นซ้อนกัน 6 ชั้น สอดเข้าหาศูนย์กลาง

ภาพที่ 1: พระอุโบสถวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ด้านหน้าหันไปทางทิศตะวันออก
ภาพที่ 2: ภาพด้านหน้าพระอุโบสถแสดงหน้าบันชั้นล่างมุขเด็จลวดลายปูนปั้น
ตรงกลางมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ จปร

ภาพที่ 3 : แสดงชื่อเรียกส่วนต่างๆ ด้านหน้าของพระอุโบสถ

ภาพที่ 4 : ส่วนขยายด้านหน้าพระอุโบสถแสดงหน้าบันชั้นล่างมุขเด็จจำลองลายปูนปั้น
ตรงกลางมีอักษรพระปรมาภิไธยย่อ จปร

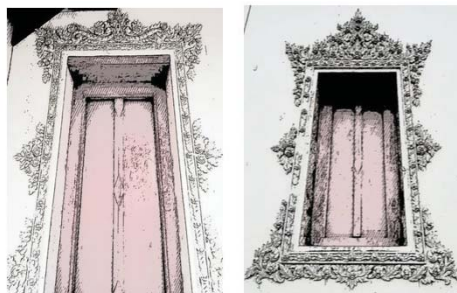
ภาพที่ 5 : พระวิหารวัดปิตุลาริราชรังสฤษฎิ์ด้านหน้าหันหน้าทางทิศใต้

ภาพที่ 6 : ภาพพระปรางค์องค์หนึ่งในสี่ ที่อยู่มุมกำแพงรอบพระวิหาร
 ภาพที่ 7 : ภาพลายปูนปั้นแบบลายเทศที่บานประตู กับลายปูนปั้นแบบลายเทศ
 ที่บานหน้าต่างพระอุโบสถ

ภาพที่ 8 : ภาพขยายลายปูนปั้นแบบลายเทศที่บานประตูพระอุโบสถ
 ภาพที่ 9 : ภาพขยายลายปูนปั้นแบบลายเทศที่บานประตูพระอุโบสถ

ภาพที่ 10 : ภาพลายเส้นที่บานประตูพระอุโบสถ
 ภาพที่ 11 : ภาพลายเส้นที่บานหน้าต่างพระอุโบสถ

3. คุณค่าของประติมากรรมและเครื่องสังฆภัณฑ์ สังเค็ด ในพระวิหารมีพระประธาน และพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง 3 ศอกเศษ จำนวน 4 องค์ เป็นพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย เนื้อทองสำริด ที่มีความงดงาม และมีรอยพระพุทธรูปจำลองหล่อด้วยสำริด มีภาพมงคล 108 หล่อในสมัยรัชกาลที่ 3 และตู้พระไตรปิฎกलयรดน้ำที่มีคุณค่าทางด้านความงาม ด้วยฝีมือช่างชั้นสูงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แสดงถึงลายรดน้ำลายไทยที่มีคุณค่าความงามอย่างยิ่ง ธรรมาสันเทศน์ เป็นเครื่องสังเค็ด (ของที่ระลึก ของชำร่วย) งานพระบรมศพรัชกาลที่ 5 เมื่อ พ.ศ.2453 รัชกาลที่ 6 สร้างขึ้นเพื่อพระราชทานสำหรับพระอารามหลวง เป็นธรรมาสันชั้นตรี เขียนลายรดน้ำ ซึ่งวัดนี้ได้รับพระราชทานเสมอด้วยพระอารามหลวงชั้นตรี

ภาพที่ 12 : ภาพธรรมาสันเทศน์

ภาพที่ 13 : ภาพตู้พระไตรปิฎกलयรดน้ำ สมัยรัชกาลที่ ๓

ภาพที่ 14 : ภาพพระประธานและพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย เนื้อทองสำริด ปางมารวิชัย ภายในพระวิหารวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์

4. ร่องรอยความรุ่งเรืองของภาคตะวันออก จังหวัดฉะเชิงเทรามีสิ่งที่เกี่ยวข้องกับคนในท้องถิ่นที่ได้มีการคิดค้นมาตั้งแต่อดีตมีทั้งเครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่อยู่อาศัย สถานที่ประกอบกิจกรรม แหล่งศิลปกรรม หลักฐานการบันทึกเรื่องราวต่าง ภาษาวรรณกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อต่างๆ เป็นต้น หลักฐานดังกล่าวแสดงถึงความเป็นมา พัฒนาการและความเจริญของฉะเชิงเทราตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็นโบราณวัตถุ ได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญในแหล่งต่างๆ ได้แก่ เครื่องถ้วย เศษอิฐ เศษภาชนะดินเผา กระจก และฐานประติมากรรม พบที่บริเวณแหล่งโบราณคดีโคกหัวข้าว ใบเสมากำด้วยหินทรายแดง พบที่บริเวณวัดอุดมธัญญาหาร พระพุทธรูปเก่าแก่อายุประมาณ 200 ปี ศิลปะอยุธยา ตันรัตนโกสินทร์ พบที่บริเวณวัดโพธิ์รังสี ปีนใหญ่พบที่แนวกำแพงเมือง ภาชนะดินเผา ขวานหิน หินลับโบราณพบที่บริเวณบึงไผ่ดำ ส่วนที่เป็นโบราณสถาน ได้แก่ วัดอุดมธัญญาหาร วัดโพธิ์รังสี วัดพระพุทธรักขินดิลกมงคล วัดท่าลาดเหนือ วัดแปลงยาว วัดหัวสำโรง วัดโสธรวรารามวิหาร วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ, 2542, หน้า 74)

5. ร่องรอยการเสด็จประพาส พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสเมืองฉะเชิงเทราเป็นครั้งแรกเมื่อพ.ศ.2450 ทรงประกอบพิธีเปิดการเดินรถไฟสาย กรุงเทพ-ฉะเชิงเทรา เสด็จประพาสเมืองฉะเชิงเทราเป็นครั้งที่ 2 เมื่อพ.ศ.2451 พระองค์ได้ทรง บูรณ์ปฏิสังขรณ์วัดเมืองเป็นครั้งแรก และได้พระราชทานนามวัดนี้ใหม่ว่า “วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์” หมายถึงวัดที่พระปิตุลา (อา) ของพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง เกี่ยวกับความหมายของนามวัดนี้ ยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนกันอยู่ สืบเนื่องมาจากคำว่า ปิตุลา ซึ่งตามรูปศัพท์ หมายถึง ลุงหรืออา (พี่น้องผู้ชายข้างพ่อ) จึงมีผู้แปลความหมายวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ว่า วัดที่ลุงของพระเจ้าแผ่นดิน ทรงสร้าง แต่ความจริงแล้วหมายถึง วัดที่พระอาของพระเจ้าแผ่นดินทรงสร้าง เพราะกรมหลวงวชิร ธรเศเป็นพระอนุชาในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 จึงมีศักดิ์ เป็นอาใน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (บัณฑิต ลิวชัยชาญ, 2550, หน้า 5)

6. เรื่องราวของชุมชนชาวจีน ในสมัยช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีกลุ่มชนชาวจีนที่เข้ามา อาศัยในเมืองไทยหลายท้องที่ตามหัวเมืองชายทะเล โดยเรียกว่าอั้งยี่ ซึ่งความหมายแล้วจะหมายถึง สมาคมลับของชาวจีน โดยจะมีหัวหน้าที่เรียกว่าตัวเหี้ย ซึ่งพวกอั้งยี่จะคอยช่วยเหลือชาวจีนด้วยกัน ต่อมาเกิดสร้างปัญหาขึ้นสืบเนื่องมาจากการค้าฝิ่นซึ่งทางการได้มีการปราบปรามพวกค้าฝิ่นอย่าง หนักทำให้อั้งยี่ต้องมีการเรียกเก็บค่าคุ้มครองจากผู้คนในละแวกนั้น สร้างความเดือดร้อนให้กับบ้าน เมือง ปี พ.ศ.2391 เกิดเหตุการณ์สำคัญอย่างมาก พวกอั้งยี่ได้ก่อการกบฏขึ้น ฆ่าพระยาวิเศษฤทัย เจ้าเมืองตาย และอั้งยี่ก็เข้ายึดป้อมเมืองฉะเชิงเทราไว้เป็นที่มั่น ทำการเผาวัดเมืองจนได้รับความ เสียหาย ความทราบถึงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์โปรดเกล้าให้สมเด็จพระยา บรมมหาประยูรวงศ์ยกพลจากเมืองสมุทรสาครไปปราบปราม พวกอั้งยี่ถูกฆ่าตายกว่า 3,000 คน บางส่วนได้หลบหนีไปถึงเมืองปลายสร้อยหรือเมืองชลบุรีได้ก็ได้อพยพตามจับตัวกลับมาและได้ทำการ ประหารพวกกบฏอั้งยี่ที่แดนประหารใต้ต้นจันทร์ที่อยู่ภายในวัดเมือง บ้านเมืองจึงสงบ (พระเทพ ปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาทโร ป.ธ. 9) วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์, 2549, หน้า 322)

ภาพที่ 15-16: ภาพถนนภายในบริเวณวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์

ภาพที่ 17-18: ภาพถนนภายในบริเวณวัดปิตุลาราชรังษฤษฎี

ภาพที่ 19-20 : ภาพลานจอดรถภายในบริเวณวัดปิตุลาราชรังษฤษฎี

การวิเคราะห์วัดปิตุลาราชรังษฤษฎีเพื่อการบริหารจัดการ

จุดแข็ง (STRENGTH)

1. วัดปิตุลาราชรังษฤษฎี ถูกสร้างขึ้นแต่ครั้งอดีตในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองในสมัยนั้นคือ ได้เกิดก่อการกบฏจากกลุ่มคนจีนที่เรียกว่าอั้งยี่ ประเด็นที่สำคัญคือวัดได้ถูกยึดครองและถูกเผาอีก ทั้งยังเป็นแดนประหารพวกอั้งยี่อีกด้วย ทำให้วัดนี้เป็นวัดที่น่าสนใจและศึกษาเป็นอย่างยิ่ง
2. ชื่อวัดปิตุลาราชรังษฤษฎีเป็นชื่อที่พระราชทานนามโดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เป็นที่น่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า
3. รูปแบบสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมของวัดปิตุลาราชรังษฤษฎีเป็นรูปแบบลักษณะเฉพาะในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทำให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า
4. วัดปิตุลาราชรังษฤษฎีมีทำเลที่ตั้งที่อยู่ย่านใจกลางเมือง ติดกับถนนสายหลัก และอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ทำให้สะดวกต่อการคมนาคม และการเดินทางมาท่องเที่ยวและสามารถมาเที่ยวแบบไปเช้า เย็นกลับได้
5. มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีความสำคัญและน่าท่องเที่ยวอยู่ไม่ไกลจากวัดปิตุลาราชรังษฤษฎี ทำให้เกิดการท่องเที่ยวในรูปแบบถนนสายวัฒนธรรมได้ ได้แก่ วัดโสธรวรารามวรวิหาร วัดจีนประชาสโมสร วันเซนต์ปอล กำแพงและป้อมเมืองโบราณ ตลาดบ้านใหม่ ร้อยปี สามารถเที่ยวได้ครบภายใน 1 วัน

จุดอ่อน (WEAKNESS)

1. เจ้าอาวาสวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ไม่ได้มุ่งเน้นให้วัดเป็นสถานที่ในการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยว
2. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในวัดเป็นไปอย่างช้าๆ มุ่งเน้นอนุรักษ์ให้คงสภาพตามรูปแบบเดิม ทำให้สภาพภายในวัดบางจุดยังไม่เรียบร้อยสวยงามเท่าที่ควร
3. การบริหารจัดการท่องเที่ยวของทางวัดต่อการท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงวัฒนธรรมยังขาดการส่งเสริมที่ดี

โอกาส (OPPORTUNITY)

1. สภาพการท่องเที่ยวของผู้คนที่มาเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ในอดีต ส่งผลให้นักท่องเที่ยวจากมาเที่ยวต่อที่วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น
2. สภาพถนนสายหลักรอบๆ ตัวจังหวัดโดยส่วนใหญ่มีการปรับปรุงซ่อมแซมให้ดีขึ้นเหมือนเดิมเกือบทั้งหมด ส่งผลให้การคมนาคมดี นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย คาดว่านักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวที่วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์เพิ่มมากขึ้น

อุปสรรค (THREAT)

1. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่มาจากต่างถิ่นที่มาเที่ยวยังจังหวัดฉะเชิงเทรา จะมุ่งเน้นไปยังวัดโสธรวรารามวรวิหารเป็นหลัก กับประกอบที่มีสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่เกิดขึ้นได้แก่ วัดสมานรัตนาราม ตลาดน้ำบางคล้า ตลาดบ้านใหม่ 100 ปี สถานที่ต่างๆ เหล่านี้มีการให้บริการในด้านต่างๆ ที่ตอบสนองประสงค์ของนักท่องเที่ยว ได้มากกว่าวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์
2. วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ยังไม่ได้เปิดตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบจึงยังไม่มีเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวเท่าที่ควร

แนวทางการบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์

จากผลการศึกษาแหล่งท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ SWOT ของวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ต่อการจัดการท่องเที่ยว สรุปเป็นแนวทางการบริหารจัดการวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ ได้ดังนี้ ควรมีการสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่าย ได้แก่ระดับจังหวัด ควรมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับภูมิภาคและระดับจังหวัด โดยมีแผนการดำเนินงานร่วมกันหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ระดับเทศบาล ควรมีการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม จัดทำโครงการประเพณีการท่องเที่ยว การจัดทำข้อมูลและฐานข้อมูลในการเผยแพร่ให้แก่นักท่องเที่ยว และการเผยแพร่ทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารสนเทศ อินเทอร์เน็ต ระดับวัดและชุมชน ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาวัดต้นแบบที่จัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและ ระดับโรงเรียนการพัฒนาบุคลากรของวัดในด้านการท่องเที่ยว เช่น การจัดฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับมรดกโลกแก่นักวิชาการ

1. จากการศึกษาพบว่าวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์มีประวัติที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์

ฉะเชิงเทรา และบุคคลสำคัญของประวัติศาสตร์ฉะเชิงเทรา มาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นต่อเนื่องมา แต่ยังคงการศึกษาในเชิงลึก ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราในมิติต่างๆ และนำผลการศึกษาไปเผยแพร่ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับทราบ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในประเด็นการศึกษาต่าง ๆ เช่น ทักษะคติ ความพึงพอใจ ความคาดหวัง ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อนำผลการศึกษามาวิจัยเป็นแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น

3. ส่งเสริมให้มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องทุนวัฒนธรรมของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีการนำมาเผยแพร่เป็นฐานข้อมูล เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

แผนงานในการพัฒนาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการแบ่งการมีส่วนร่วมไปตามหน่วยงานในระดับต่างๆ ข้างต้น สามารถนำมาประมวลจัดทำเป็นแผนงานเพื่อพัฒนาวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ดังนี้

1. แผนการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเป็นระบบทั้งพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่บริการท่องเที่ยว

สำหรับการบริหารจัดการในส่วนที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ก็จะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงคือกรมศิลปากรที่ 5 จังหวัดปราจีนบุรีในการอนุรักษ์โบราณสถานต่างๆ ภายในวัด แต่สำหรับการบริหารจัดการในส่วนพื้นที่บริการท่องเที่ยวนั้น ผู้วิจัยมีแนวความคิดเกี่ยวกับการบริหารว่าสิ่งสำคัญอันดับแรกเลยคือ

1.1 การจัดพื้นที่บริการการท่องเที่ยวให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดพื้นที่ลานจอดรถที่เป็นระเบียบ สะดวก ปลอดภัย และมีจำนวนที่เพียงพอ

1.2 จัดทำห้องสุขาที่สะอาด มีจำนวนที่เหมาะสม

1.3 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ไฟฟ้า แสงสว่าง น้ำสะอาด

1.4 จัดทำศูนย์บริการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

1.5 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก จุดนั่งพัก ถึงขยะ ป้ายบอกทาง และป้ายสื่อความหมายบริเวณเส้นทางภายในวัด

1.6 จัดให้มีร้านอาหาร เครื่องดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และราคาที่เป็นธรรม

1.7 จัดให้มีร้านขายของใช้ประจำวัน ของฝาก ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น

1.8 ดูแลในด้านรักษาความสะอาดและการจัดการขยะมูลฝอยแยกตามประเภทของขยะ

1.9 ดูแลในการจัดการน้ำเสียและป้องกันไม่ให้ไหลไปปนเปื้อนกับแหล่งน้ำธรรมชาติ

2. แผนส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสหรือมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ประเพณีหรือวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีแผนการดำเนินงานโดยจัดให้

2.1 มีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดฉะเชิงเทราคอยให้บริการด้านความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยจะมีการเชื่อมโยงในรูปแบบบูรณาการและส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีความรู้แบบครบวงจร รวมไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ใน

เส้นวัฒนธรรมที่เด่นๆ สถานที่พัก ร้านอาหารที่น่าสนใจ

2.2 สร้างศูนย์เรียนรู้หรือจัดนิทรรศการสื่อผสมด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิต ความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้คนในจังหวัดฉะเชิงเทรา เปิดให้บริการแก่นักท่องเที่ยวทั่วไป และนักเรียนหรือนักศึกษาผู้ที่มีความสนใจ

2.3 จัดให้มีงานประจำปี ดึงพุทธศาสนิกชนให้เข้าวัดนมัสการองค์หลวงพ่อพระประธานภายในพระอุโบสถซึ่งเปรียบได้ดั่งตัวแทนของพุทธองค์ และให้ระลึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนที่ให้เว้นความชั่ว ให้ทำแต่ความดี อันส่งผลให้การดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขโดยมีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจ ประชาชนได้ทำบุญ ทำให้วัดมีเงินที่เข้ามาช่วยบำรุงวัดด้านค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา กิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นกุศโลบายดึงดูดผู้คนเข้าวัด และยังเป็นการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวอีกด้วย

ภาพที่ 21 : ภาพลานจอดรถมีหลังคาสูงเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 22 : ภาพร้านอาหารที่มีมาตรฐานไว้คอยบริการแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 23 : ภาพห้องน้ำที่สะอาดถูกสุขลักษณะไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ภาพที่ 24 : ป้ายจราจรอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กลยุทธ นายแสง. (2557, 19 พฤศจิกายน). นายกเทศมนตรีเมืองฉะเชิงเทรา. สัมภาษณ์.
คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัด
งานเฉลิมพระเกียรติ. 2542. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์
และภูมิปัญญา จังหวัดฉะเชิงเทรา.
บัณฑิต ลิวชัยชาญ. 2550. ศิลปากร, กรม. สำนักงานกรมศิลปากรที่ 5 ปราจีนบุรี. รายงานการสำรวจ
และขุดตรวจทางโบราณคดี วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์ อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา
จังหวัดฉะเชิงเทรา. (เอกสารอัดสำเนา).
พรสุลี อินะรัตน์. 2547. ศึกษาสภาพและแนวทางการจัดการโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวใน
จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาไทยศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยทักษิณ.
พระเทพปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาโร ป.ธ. 9). 2549. พระเทพปัญญาเมธี (ประยงค์ อจจาโร ป.ธ.
9) วัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
พระเทพปัญญาเมธี (2557, 15 พฤศจิกายน). เจ้าอาวาสวัดปิตุลาธิราชรังสฤษฎิ์. สัมภาษณ์.
ภารดี มหาขันธ์. 2555. การตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของภาคตะวันออกยุคปรับปรุงประเทศตาม
แบบสมัยใหม่ถึงปัจจุบัน. ชลบุรี : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อนาคตสบายดี.
วิเศษ เพชรประดับ. (2557, 29 พฤศจิกายน). หัวหน้ากลุ่มอนุรักษ์โบราณสถาน สำนักศิลปากรที่ 5
ปราจีนบุรี. สัมภาษณ์.
วิรัตน์ วิโรจน์ภูมิ. (2557, 19 พฤศจิกายน). ผู้อำนวยการสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา.
สัมภาษณ์.

หลักเกณฑ์การจัดเตรียมต้นฉบับบทความ สำหรับพิจารณาตีพิมพ์ใน วารสารศิลปกรรมบูรพา

วารสารศิลปกรรมบูรพา (Burapha Arts Journal) เป็นวารสารวิชาการของคณะศิลปกรรมศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทางด้านวิชาการ การค้นคว้าวิจัย และการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ โดยตีพิมพ์ เผยแพร่บทความวิจัย (Research articles) และบทความวิชาการ (Review articles) รวมทั้งผลงานวิทยานิพนธ์ งานสร้างสรรค์ทางศิลปะ และงานศิลปวัฒนธรรมหลากหลายสาขา จากคณาจารย์ นิสิต นักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ต่าง ๆ รวมทั้งคณาจารย์ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ ซึ่งถือเป็นหนึ่งของการบริหารทางวิชาการแก่สังคม

บทความในวารสารศิลปกรรมบูรพานี้จะมีคณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิทางวิชาการเป็นผู้พิจารณาก่อนการลงโดยมีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ

ฉบับภาคต้น (ฉบับที่ 1 ธันวาคม - พฤษภาคม)

ฉบับภาคปลาย (ฉบับที่ 2 มิถุนายน - พฤศจิกายน)

ประเภทของบทความที่จะตีพิมพ์

1. รายงานการวิจัยทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ เป็นบทความวิจัยหรือบทความงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม และด้านวัฒนธรรม(การวิจัยงานศิลปะ การออกแบบ ประยุกต์ศิลป์ ดนตรี การแสดง สื่อศิลปะ ปรัชญาศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดี การจัดการด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา พิพิธภัณฑ์)
2. บทความวิชาการหรือบทความงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์เป็นบทความที่เสนอองค์ความรู้ แนวคิด วิธีการ และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาต่างๆ ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ (การวิจัยงานศิลปะ การออกแบบ ประยุกต์ศิลป์ ดนตรี การแสดง สื่อศิลปะ ปรัชญาศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ และโบราณคดี) และการจัดการด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา พิพิธภัณฑ์
3. บทความวิจารณ์หนังสือหรือบทความปริทัศน์

รูปแบบการเขียนบทความ

รายงานการวิจัย บทความวิจัย และงานสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรม ควรมีความยาวตั้งแต่ 5,000 คำ แต่ไม่ควรเกินกว่า 15,000 คำ (จำนวนคำถือตามการนับจำนวนคำใน Microsoft Word) หรือ จำนวนหน้า ตั้งแต่ 15 หน้า แต่ไม่ควรเกิน 25 หน้า (ไม่รวมบรรณานุกรม ภาพประกอบ และคำบรรยายภาพ) ลงในกระดาษ A4 ระยะห่างจากขอบกระดาษ ทั้งด้านบนและด้านล่าง 1.5 นิ้ว ด้านซ้ายและด้านขวา 1 นิ้ว โดยใช้รูปแบบอักษร Cordia New ขนาด 16 point เท่านั้น ตัวเลขให้ใช้เป็นเลขอารบิกทั้งหมด และมีข้อมูลสำคัญตามลำดับต่อไปนี้

- บทความย่อ ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ชื่อ-นามสกุล ตำแหน่ง ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานที่สังกัด ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- เจริญพรและบรรณานุกรม

คำแนะนำการเตรียมต้นฉบับ

ผู้ส่งผลงานสามารถนำเสนอผลงานเพื่อตีพิมพ์ได้ ต้องมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. บทความที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน หรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นๆ ในเวลาเดียวกัน
2. บทความต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) จากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขานั้นๆ อย่างน้อย 2 คน
3. บทความที่ได้รับการตีพิมพ์นี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ และสามารถดัดแปลง แก้ไข ปรับปรุงสำนวนและรูปแบบ ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร
4. ผู้ประเมินบทความจะเป็นผู้ให้ความเห็นและขอแนะนำ ว่าบทความนั้นๆ จะได้รับการยอมรับ โดยไม่มีเงื่อนไข หรือให้แก้ไข หากมีการแก้ไขผู้เขียนจะต้องส่งบทความแก้ไขอีกครั้งและต้องแก้ไขบทความนั้นให้เสร็จภายใน 10-15 วันหลังจากได้รับผลการประเมิน
5. บทความที่นำเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในฉบับภาคต้น ต้องส่งต้นฉบับ ภายในเดือนมีนาคมและในฉบับภาคปลาย ต้องส่งต้นฉบับ ภายในเดือนกันยายน

การเตรียมต้นฉบับในการตีพิมพ์

1. บทความ

เอกสารบทความวิชาการ/วิจัย จำนวน 3 ชุด พร้อมแบบนำส่งต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด ซีดี-รอม จำนวน 1 แผ่น ประกอบด้วย

- (1) ไฟล์บทความ นามสกุล .doc หรือ .docx และ pdf.
- (2) ไฟล์ภาพประกอบ นามสกุล .jpg, jpeg หรือ RAW หรือ TIFF ความละเอียด 300 Pixel / High Resolution ขนาดไฟล์ไม่ต่ำกว่า 500KB

บทความสามารถจัดทำเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ และในกรณีที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ บทความดังกล่าวต้องผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบในการใช้ไวยากรณ์อย่างถูกต้องมาแล้ว การเขียนภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความภาษาไทย ยกเว้นกรณีจำเป็นและไม่ใช้คำย่อ นอกจากเป็นคำที่ยอมรับกันโดยทั่วไปกรณีจำเป็นให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทย ตามด้วยในวงเล็บภาษาอังกฤษ โดยคำแรกให้ขึ้นต้นด้วยตัวพิมพ์ใหญ่ ส่วนคำที่เหลือทั้งหมดให้พิมพ์ด้วยตัวพิมพ์เล็ก ยกเว้นชื่อเฉพาะทุก

คำให้ขึ้นต้นด้วยพิมพ์ใหญ่ การปรากฏอยู่หลายที่ในบทความของศัพท์คำเดียวกันที่เป็นภาษาไทยตามด้วยภาษาอังกฤษ ให้ใช้คำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยภาษาอังกฤษครั้งแรก ครั้งต่อไปใช้เฉพาะคำศัพท์ภาษาไทยเท่านั้น

2. การพิมพ์

ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 (8.5 X11 นิ้ว) ตั้งค่าน้ำกระดาษสำหรับการพิมพ์ ห่างจากขอบกระดาษด้านบน 1.5 นิ้ว ด้านอื่น ๆ ด้านละ 1 นิ้ว เว้นบรรทัดใช้ระยะ No spacing ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบอักษร Cordia New เท่านั้น ตัวเลขให้ใช้เป็นเลขอารบิกทั้งหมด ซึ่งมีขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้

- แผ่นปก ชื่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางของหน้าแรกด้วยอักษรขนาด 16 และพิมพ์ชื่อผู้เขียน คุณวุฒิ ตำแหน่ง และสถานที่ทำงาน (Institutional Affiliation(s)) ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บอกหน่วยงานที่สังกัด ชื่อสถาบัน คณะ สาขา และที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทางไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์ และ E-mail address ได้ชื่อเรื่องติดขอบกระดาษด้านขวา

- ต้องมีเลขหน้ากำกับ ในเนื้อหาทุกหน้าโดยมีขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งติดขอบบนกระดาษด้านขวา ยกเว้นแผ่นปกไม่ต้องใส่

- ชื่อเรื่องต้นฉบับของผู้เขียน

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขอบกระดาษด้านซ้าย

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขอบกระดาษด้านซ้าย

- ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งตำแหน่งขอบกระดาษด้านขวาได้ชื่อเรื่อง ถ้าผู้เขียนเป็นชาวต่างประเทศให้นำชื่อสกุลขึ้นก่อนชื่อต้น

- ระบุชื่อมุล่า เป็นบทความวิชาการ หรือ บทความวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ และระบุที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัด (มหาวิทยาลัย / คณะ / สาขา) ของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขอบกระดาษด้านขวาได้ชื่อผู้เขียน

- บทความวิชาการให้เขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษก่อนนำเสนอเนื้อหา

- บทความและมีการกำหนดคำสำคัญไม่เกิน 5 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การเรียงหัวข้อของเนื้อเรื่องให้พิจารณา ตามความเหมาะสม

- บทคัดย่อภาษาอังกฤษ(Abstract) ใช้อักษรตัวตรง ความยาวไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด

- หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งติดขอบกระดาษด้านซ้าย

- หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab (0.5 นิ้ว) จากขอบกระดาษด้านซ้าย

- เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ติดขอบทั้งสองด้าน

- จำนวนหน้าต้นฉบับ ควรมีความยาวระหว่าง 15-25 หน้า

3. การเรียงลำดับ

รูปแบบของรายงานการวิจัย ควรเรียงลำดับเรื่องดังนี้

- บทคัดย่อภาษาไทย /ภาษาอังกฤษ
- คำสำคัญภาษาไทย 2-5 คำ / ภาษาอังกฤษ
- ที่มาและความสำคัญของปัญหา
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- กรอบแนวคิดและ สมมติฐาน (ถ้ามี)
- วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- วิธีการดำเนินการวิจัย
- ผลการวิจัย เสนอให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย แต่ไม่ใช่สรุปเป็นข้อๆ
- ใช้ตารางเมื่อจำเป็นคำอธิบายตารางเสนอเฉพาะที่ต้องการชี้ประเด็นสำคัญ
- สรุปและอภิปรายผล เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลที่ได้กับกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายตามสมมติฐานเป็นข้อๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ใช้ศึกษาทั้งหมด
- ข้อเสนอแนะและแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์
- เชิงอรรถ/เอกสารอ้างอิง/ บรรณานุกรม

4. ภาพประกอบ

ผู้เขียนสามารถวางภาพประกอบแทรกไว้ในเนื้อหา โดยขึ้นบรรทัดใหม่และจัดวางภาพไว้ได้ข้อความที่เกี่ยวข้อง และมีคำบรรยายได้ภาพ การบรรยายภาพให้พิมพ์ได้ภาพ หากเป็นภาพที่มีลิขสิทธิ์(เช่น จากหนังสือวารสารต่างๆ เป็นต้น) ต้องได้รับการอนุญาตก่อน และต้องมีการอ้างอิง reference ด้วยโดยระบุดังนี้ ตามรูปแบบ ดังนี้

ภาพที่ 1 :

(ที่มา : ชื่อ และ พ.ศ.)

ให้ใช้คำว่า ภาพที่ 1 โดยเป็นตัวหนา ตามด้วยเครื่องหมายทวิภาค (:) และข้อความบรรยายภาพ บรรทัดต่อมาเป็นที่มาของภาพ โดยระบุ แหล่งที่มา และปี พ.ศ.ไฟล์ภาพที่ส่งมาจะเป็นสีหรือขาวดำ ก็ได้ แต่ภาพในวารสารที่ตีพิมพ์แล้วจะเป็นภาพขาวดำ เท่านั้น โดยให้ส่งเป็นไฟล์ภาพนามสกุล .jpg, jpeg หรือ RAW หรือ TIFF ความละเอียด โดยปรับขนาดของไฟล์รูป ไม่ควรต่ำกว่า 300 Pixel/High Resolution ขนาดไฟล์ไม่ต่ำกว่า 500 KB โดยต้องระบุชื่อภาพ ให้ตรงกับลำดับภาพที่แทรกไว้ในข้อมูลเนื้อหา

5. การอ้างอิงเอกสาร

ในเนื้อเรื่อง ใช้ระบบนาม ปี เป็นการอ้างอิงที่อยู่รวมกันกับเนื้อหาไม่แยกส่วน โดยอาจเขียนชื่อผู้แต่งที่ใช้อ้างอิงให้กลมกลืนไปกับเนื้อหาหรือจะแยกใส่ในวงเล็บท้ายข้อความอ้างอิงก็ได้

1. นามของผู้เขียนและการอ้างอิงที่เป็นตัวเลข

- นามของผู้เขียนภาษาไทย ให้เขียนชื่อ และให้ใช้พุทธศักราช ตัวเลขหน้าเป็นเลขอารบิกทั้งหมด เช่น

• พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, 48) กล่าวว่า.....(ในการกล่าวถึงผู้เขียนครั้งแรก) หรือ (พวงรัตน์, 2527, 48) กล่าวว่า..... .(ในการกล่าวถึงผู้เขียนครั้งต่อมา) หรือ (พวงรัตน์, 2527, 48) (ตามหลังข้อความที่อ้างอิงถึง)

• ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีของ เบสต์ ที่กล่าวไว้ว่าการแปลความหมายระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (Best, 1986 อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, 48)

• การผสมผสานระหว่างรูปแบบชิ้นส่วนแต่ละชิ้นในจินตนาการ ให้เกิดรูปลักษณะใหม่ที่ยังคงความรู้สึกถึงประโยชน์ในการประดับตกแต่งตัวอาคาร (นวนน้อย บุญวงษ์, 2539, 59)

- นามของผู้เขียนภาษาต่างประเทศ ให้เขียนเฉพาะนามสกุล (last name) ให้ใช้คริสต์ศักราช และเลขหน้าเป็นเลขอารบิก ทั้งหมด เช่น

• Smith and Thomas (1989, 38-42) introduced.....หรือ(Smith and Thomas 1989, 38-42)

2. เรื่องที่มีผู้เขียนมากกว่า 3 คนขึ้นไป

- ภาษาไทย ใช้ชื่อแรกแล้วตามด้วยคำว่า และคณะ แล้วจึงเป็น พุทธศักราชและเลขหน้า เช่น

•(นวนน้อย บุญวงษ์ และคณะ 2539, 117-121)

- ภาษาต่างประเทศ ใช้เฉพาะนามสกุลคนแรก แล้วตามด้วย et al. และ ค.ศ. เช่น

•(Brown et al. 1978, 58)

3. ผู้เขียนเดียวกัน เสนอเอกสารปีเดียวกัน ให้กำกับตัวอักษรตามลำดับ เช่น ก, ข, ค,... A, B, C,... ต่อจากปีพิมพ์ เช่น

• (ไพศาล เหล่าสุวรรณ และคณะ 2535ก, 199) หรือ (Brown1991A, 299)

4. กรณีไม่มีชื่อผู้แต่ง ผู้รวบรวม ผู้แปล หรือบรรณาธิการ ให้ลงรายการชื่อเรื่องแทนและใช้ตัวเอน เช่น

• (ทัศนศิลป์ 2550, 15) เอกสารจากเว็บไซต์ เช่น หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่าย

• เสียง (2542, ออนไลน์) หมายความว่า หรือ

• (Therapeutic Goods Administration, online)

6. การเขียนบรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิงทุกเรื่องที่ปรากฏในรายการอ้างอิงให้นำมาเขียนเป็นบรรณานุกรมทุกรายการ มีหลักเกณฑ์ดังนี้

6.1 จัดทำรายการสิ่งพิมพ์ภาษาไทยก่อน ตามด้วยรายการสิ่งพิมพ์ภาษาต่างประเทศ

6.2 การอ้างอิงที่เป็นตัวเลขใช้เลขอารบิกทุกกรณี

6.3. เรียงลำดับตามตัวอักษรของผู้แต่ง

- เขียนชื่อทุกคนที่ร่วมเขียนเอกสารภาษาไทย ให้เขียนชื่อ ทุกคนเรียงกันไป ค้นด้วยจุลภาค (.) คนสุดท้ายให้เชื่อมด้วย “และ” เช่น พวงรัตน์ ทวีรัตน์, จิตรแก้ว สว่างราช, และชูศักดิ์ เตชะณรงค์.

- เอกสารที่มีผู้เขียนชุดเดียวกัน ให้เรียงลำดับตามปี จากปีที่พิมพ์ก่อน-ปีที่พิมพ์ หลังต่อๆ มา แต่หากเป็นปีเดียวกันให้ใส่ ก ข ค กำกับไว้ที่พุทธศักราช หรือ A B C กำกับไว้ที่คริสต์ศักราชโดยเรียง ตามลำดับของเล่มที่พิมพ์ก่อน-หลังและตามลำดับตัวอักษรของชื่อเรื่องสำหรับชื่อเรื่องให้ใช้ตัวเอน

- ชื่อผู้แต่งในรายการถัดจากรายการแรกให้แทนชื่อผู้เขียนด้วยการขีดเส้นใต้จำนวน 16 เคาะ (8 ตัวอักษร) ตามด้วยจุด (.)

6.4 บรรณานุกรมที่มีความยาวเกิน 1 บรรทัด ในการพิมพ์/เขียนบรรทัดที่ 2 ให้เยื้องเข้าประมาณ ½ นิ้ว เช่น

ตัวอย่างหนังสือผู้แต่งเป็นผู้เขียน

เสรี วงษ์มณฑา. (2540). ครบเครื่องเรื่องการสื่อสารทางการตลาด . กรุงเทพฯ :

วสิษฐ์พัฒนา.

ณรงค์ รัตน์. (2528ก). การครอบครองและการรับรู้เทคโนโลยีในประเทศไทย.

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน.

_____. (2528ข). คู่มือการเจรจาและการทำข้อตกลงการถ่ายทอด

เทคโนโลยี. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน.

American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: American Psychological Association.

ตัวอย่างหนังสือที่มีบรรณาธิการ

พิเชษฐ ฐังลาวัลย์, บรรณาธิการ. (2553). คนละไม้คนละมือ. ราชบุรี: ศูนย์ประสานงานชมรมศิษย์เก่าสามเณรลัยแม่พระนิรมล.

Diener, H. C., &Wilkinson, M., Eds. (1988). Drug-induced headache. New York: Springerverlag.

- 6.5 ชื่อเรื่องหนังสือ ชื่อบทความ ชื่อวารสารภาษาต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวพิมพ์ใหญ่ทุกคำ ยกเว้นคำบุรพบทและสันธาน
- 6.6 หากไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ให้ใช้คำว่า ม.ป.ท. หรือ n.p. หากไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใช้คำว่า ม.ป.ป. หรือ N.d.
- 6.7 ในกรณีไม่มีชื่อผู้แต่ง ผู้รวบรวม ผู้แปล หรือบรรณาธิการ ให้ลงรายการชื่อเรื่องแทน
- 6.7 ลำดับการเขียนและเครื่องหมายวรรคตอนให้ใช้ดังนี้
- หนังสือ : ผู้เขียน./ปี./ชื่อหนังสือ./ชื่อเมือง:/สำนักพิมพ์.
- ณรงค์ รัตน์. (2530). เทคโนโลยีโลหะอุตสาหกรรมการหล่อ. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน.
- Wyatt, David K. 1984. Thailand: A Short History. New Haven: Yale University Press.

การเขียนอ้างอิงจากปริญญาพนธ์/วิทยานิพนธ์

- ผู้เขียน./ปี./ชื่อเรื่อง./วิทยานิพนธ์ ชื่อปริญญา ชื่อคณะ ชื่อมหาวิทยาลัย หรือสถาบัน
- โกเมศ คันธิก (2557). การออกแบบบล็อกลมเครื่องเคลือบดินเผาด้วยเรื่องราวจากทะเล. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ, คณะศิลปกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา

การเขียนบรรณานุกรมบทความในวารสาร

- ผู้เขียน./ปี./“ชื่อเรื่อง.”/ชื่อวารสาร เลขปีที่/(ฉบับที่/(เดือน),/เลขหน้า.
- นวลพรรณ อ่อนน้อม. (2557). การพัฒนางานออกแบบเพื่อบูรณาด้านแนวคิด. วารสาร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 22(2), 1-14.

การเขียนบรรณานุกรมเอกสารการประชุมวิชาการหรือการสัมมนาทางวิชาการ

- ผู้เขียน./ปี./“ชื่อเรื่อง.”/ใน ชื่อสัมมนา วัน สัมมนา./สถานที่/หน่วยงานที่จัด
- วสันต์ ศรีสวัสดิ์. (2551). “ความสัมพันธ์ระหว่างงานออกแบบและองค์ประกอบในงานศิลปกรรม.” ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชนครินทร์วิชาการและวิจัย ครั้งที่ 3 วันที่ 25-26 เมษายน 2556. ฉะเชิงเทรา: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

การเขียนบรรณานุกรมจากเว็บไซต์

- ผู้เขียน./ปีที่บันทึกข้อมูล/หรือปีที่ค้นข้อมูล./ชื่อเรื่อง./หน่วยงานเจ้าของเว็บไซต์,/URL,/(สืบค้นวันที่ เดือน ปี ภาษาไทย) (accessed เดือน วันที่, ปี ภาษาต่างประเทศ)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2554).แผนพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2550 – 2554). สืบค้นวันที่

29 มกราคม 2554, จาก <http://www.idd.go>.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2555). สถิติการส่งออก (Export)ข้าวหอมมะลิ: ปริมาณและมูลค่าการส่งออกรายเดือน. สืบค้นวันที่ 30 สิงหาคม 2557,จากhttp://www.oae.go.th/oae_report/export_import/export_result.php

ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารศิลปกรรมบูรพา (Burapha Arts Journal) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยบูรพา ห้ามนำข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำเว้นเสียแต่จะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ไม่รวมความผิดพลาด อันเกิดจากเทคนิคการพิมพ์

การพิจารณาบทความ

1. กองบรรณาธิการ จะทำหน้าที่พิจารณาลักษณะของบทความและจะแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ส่งบทความทราบภายใน 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ได้รับบทความ ทั้งนี้กองบรรณาธิการฝ่ายประสานงานจะทำหน้าที่ประสานงานกับผู้ส่งบทความในทุกขั้นตอน

2. ฝ่ายประสานงานจะดำเนินการจัดรูปแบบของบทความให้เป็นระบบเดียวกันทุกบทความก่อนนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) พิจารณา จากนั้น จึงส่งบทความที่ได้รับการพิจารณาในเบื้องต้นให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) จำนวน 2 ท่าน เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ โดยใช้เวลาพิจารณาแต่ละบทความไม่เกิน 1 เดือน

ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวถือเป็นสิ้นสุด จากนั้น จึงส่งผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้ส่งบทความ หากมีการแก้ไขหรือปรับปรุงให้ผู้ส่งบทความแก้ไขและส่งกองบรรณาธิการภายในระยะเวลา 1 เดือนนับตั้งแต่วันที่รับผลการพิจารณา

3. ฝ่ายประสานงานนำบทความที่ผ่านการพิจารณาและแก้ไขแล้ว เข้าสู่กระบวนการเรียบเรียงพิมพ์และการตีพิมพ์ โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 2-3 เดือน

4. ผู้ส่งบทความจะได้รับ “วารสารศิลปกรรมบูรพา” จำนวน 2 เล่มเป็นการตอบแทนภายใน 1 เดือนนับตั้งแต่วารสารศิลปกรรมบูรพาได้รับการเผยแพร่การส่งต้นฉบับ

การจัดส่ง

ผู้เขียนต้องนำส่งเอกสารต้นฉบับในรูปแบบไฟล์ Word พร้อมแผ่น CD ตามข้อกำหนดของรูปแบบวารสาร จำนวน 3 ชุด ส่งด้วยตนเอง หรือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนมาที่

บรรณาธิการวารสารศิลปกรรมบูรพา (Burapha Arts Journal)
บัณฑิตวิทยาลัย สำนักงานคณบดี
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

โทรศัพท์. 038 102 222, 038 391 042 ต่อ 2510, 2511, 2516
โทรสาร 038 391042

แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิมพ์เผยแพร่ใน
วารสารศิลปกรรมบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพา
(ส่งพร้อมกับบทความ)

เรียน บรรณาธิการวารสารศิลปกรรมบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพา

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

(Mr./Mrs./Ms.).....

คุณวุฒิสูงสุด และสถานศึกษา.....

ตำแหน่ง/ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

ชื่อหน่วยงาน/สถาบันที่ทำงาน.....

ขอส่ง ☐ บทความจากงานวิจัย/งานสร้างสรรค์ ☐ บทความวิชาการ
☐ บทความปริทัศน์ (review article) ☐ บทวิจารณ์หนังสือ (book review)

ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

Keyword (ภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่สามารถติดต่อได้สะดวก..... หมู่ที่..... ซอย..... ถนน.....

ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

E-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้

- ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว
☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่จะระบุชื่อในบทความ

บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งบทความฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารศิลปกรรมบูรพา มหาวิทยาลัยบูรพา

ลงนาม.....

(.....)

ข้อมูลผู้ร่วมเขียนบทความ

(ส่งแนบพร้อมกับบทความ)

ผู้ร่วมเขียนบทความคนที่ 1

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

(Mr./Mrs./Ms.).....

คุณวุฒิสูงสุด และสถานศึกษา.....

ตำแหน่ง/ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

ชื่อหน่วยงาน/สถาบันที่ทำงาน.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก..... หมู่ที่..... ซอย.....

ถนน..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... Email.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าในฐานะผู้ร่วมวิจัยและร่วมเขียนบทความจากงานวิจัย(กรณีที่เป็นบทความจากงานวิจัย)☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าในฐานะผู้ร่วมเขียนบทความ

ผู้ร่วมเขียนบทความคนที่ 2

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

(Mr./Mrs./Ms.).....

คุณวุฒิสูงสุด และสถานศึกษา.....

ตำแหน่ง/ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี)

ชื่อหน่วยงาน/สถาบันที่ทำงาน.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้สะดวก..... หมู่ที่..... ซอย.....

ถนน..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... Email.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าในฐานะผู้ร่วมวิจัยและร่วมเขียนบทความจากงานวิจัย(กรณีที่เป็นบทความจากงานวิจัย)☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าในฐานะผู้ร่วมเขียนบทความ

หมายเหตุ : ถ้ามีผู้เขียนบทความมากกว่า 2 ท่าน กรุณากรอกรายละเอียดของผู้เขียนบทความร่วมท่านอื่นๆ ด้วย

มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะศิลปกรรมศาสตร์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
169 ถนนลาดยาว แขวง ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131
โทรศัพท์ : 0-3810-2510 โทรสาร : 0-3839-1042
Email : finearts.buu@gmail.com

Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University
169 Long-Hard Bangsaen Road, Saen Sook Sub-district, Mueang District,
Chonburi 20131 , Tel : 0-3810-2510 Fax : 0-3839-1042,
Email : finearts.buu@gmail.com